

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta humanitních studií

Integrální studium člověka – Obecná antropologie

**Mezi starou a novou vlastí:
integrace a sebeidentifikace českého společenství v USA
v druhé polovině XIX. století**

Anglický název:

Between the Old and the New Homeland:
Integration and Self-Identification of the Czech Community in the USA
throughout the Second Half of the XIXth century

Disertační práce

Mgr. Krasimira Marholeva, Ph.D.

Vědecký školitel PhDr. Mirjam Moravcová, DrSc.

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem. Zároveň prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 31. 3. 2020

Krasimira Marholeva

Poděkování

Tato práce byla úspěšně dokončena díky pomoci několika lidí a institucí. V první řadě bych chtěla poděkovat mojí vědecké školitelce paní doktorce Mirjam Moravcové za její trpělivost a vstřícnost, za inspirativní diskuse, které jsme měly během naší spolupráce v posledních osmi letech.

Můj dík patří také paní doktorce Daně Bittnerové a paní doktorce Lucii Storchové z FHS UK za jejich finanční podporu v rámci projektu SVV. Jsem vděčná D. Bittnerové také za to, že právě ona mi poradila zaměřit své výzkumné téma na děti českých imigrantů.

Děkuji Fakultě humanitních studií UK a zejména paní docentce Blance Soukupové a panu docentu Janu Horskému za finanční podporu v rámci programů PRVOUK a PROGRES v období let 2014–2019.

Děkuji Vídeňské univerzitě za stipendium v roce 2015 v rámci programu CEEPUS.

Děkuji Janě Křížové za rychlou a profesionální jazykovou korekturu disertace.

Děkuji také za laskavou pomoc knihovníků Náprstkova muzea Haně Popelové, Michaele Tydlitátové a Martinu Šamalovi. Pomoc, kterou mi poskytovali, často přesahovala jejich pracovní povinnosti.

V neposlední řadě děkuji mým rodičům za finanční a morální podporu, která umožnila dokončení tohoto výzkumného projektu.

Abstrakt

Naše disertační práce zkoumala souvislosti mezi integračními procesy a vývoji národní identity českých imigrantů v USA v druhé polovině XIX. století. Ukázali jsme, jakou integrační strategii si první generace českých přistěhovalců v Americe vybudovala a jak její začlenění do cizího prostředí probíhalo. Zaměřili jsme se na to, jak čeští migranti vnímali svoji původní identitu a kulturní tradice staré vlasti a jakou strategii si vybrali, aby ji zachránili a pěstovali u svých dětí. V neposlední řadě jsme zkoumali integrační procesy a vývoj národní identity u dětí českých svobodomyšlných migrantů v uvedeném období na základě jejich dopisů publikovaných v českém svobodomyšlném tisku. Opírali jsme se o archivní prameny, čechoamerická periodika, životopisy českých osadníků ve Spojených státech, vzpomínky čechoamerických současníků a českých pozorovatelů a dopisy dětí českých svobodomyšlných rodičů.

Klíčová slova: čeští imigranti, Spojené státy, svobodomyšlní a katolíci, české děti, identita, integrace, adaptace, čechoamerická periodika, ego-dokumenty

Abstract

The dissertation assessed the interdependence between the process of integration and shifting national identity of Czech immigrants in the USA throughout the second half of the XIXth century. In the first place, I explored the strategy they elaborated in order to integrate to the American society. Secondly, I assessed how the Czech immigrants identified themselves and how they endeavoured to preserve their national and cultural identity, to prevent their children from acculturation and assimilation. Last but not least, I explored the process of integration and self-identification of the children of the Czech freethinkers during the period in question through the prism of their letters that had been published in the Czech-American freethinking periodical press.

In my work, I relied on archival sources, on Czech-American periodical press, on autobiographies of Czech immigrants in the USA, on memoirs of Czech-American contemporaries and Czech travellers, and last but not least, on letters of the children of the Czech freethinkers in the USA.

Key words: Czech immigrants, the USA, freethinkers and Catholics, Czech children, identity, integration, adaptation, Czech-American periodical press, ego-documents

Obsah

Úvod	6
První kapitola	
Teoreticko-metodologický rámec	13
1.1 Migrace. Migrační procesy.....	13
1.2 Integrace. Modely etnické integrace.....	18
1.3 Diaspora, etnicita, etnická skupina.....	25
1.4 Identita.....	29
1.5 Kolektivní paměť.....	31
1.6 „První“, „jedenapůltá“ a „druhá generace“.....	33
1.7 Dětství. Socializace dětí.....	36
Metodologie	37
Druhá kapitola	
České vystěhovalectví do Spojených států v druhé polovině XIX. století	42
2.1 Evropská masová migrace do Spojených států první poloviny XIX. století.....	42
2.2 Počátky české masové migrace do USA.....	46
2.3 Čeští migranti v Novém světě.....	66
2.4 Náboženská diferenciaci v české komunitě v USA	84
Třetí kapitola	
Integrační strategie amerických Čechů (50.–80 léta XIX. století)	
3.1 Jazyková integrace.....	89
3.2 Ekonomická a sociální integrace.....	98
3.3 Občanská a politická integrace.....	103
3.4 Strategie první generace českých migrantů na zachování původní národní identity.....	107
3.4.1 Česká komunita.....	110
3.4.2 Pokusy o institucionální konsolidaci českého etnika ve Spojených státech.....	117
3.4.3 Čechoamerická periodika.....	121
3.4.4 České spolky.....	133
3.4.5 České (česko-anglické) školy.....	146
3.4.6 Pokusy o vyšší vzdělání dětí českých migrantů v rámci české krajanské komunity.....	161
Čtvrtá kapitola	
Děti českých migrantů ve Spojených státech v reflexi jejich dopisů: socializace, každodennost, integrace, kulturní a společenský život, sebeidentifikace (80.–90. léta XIX. století)	167
4.1 Primární a sekundární socializace v americkém a českém prostředí.....	168
4.2 Každodennost dětí a jejich rodičů.....	188
4.3 Kulturní a společenský život v rámci majoritní společnosti a krajanské komunity..	190
4.4 Sebeidentifikace.....	197
Závěr	209
Bibliografie	212
Příloha	224

Úvod

Studium českého vystěhovalectví do Spojených států má v české historii i etnologii dlouhou tradici. Kvalitních prací na toto téma je mnoho, zmíníme se proto o nejdůležitějších z nich.

Za průkopníky studia českého vystěhovalectví lze považovat českého novináře Jana Hejreta¹ a českého publicistu Antonína Pimpera², kteří počátkem minulého století zkoumali migrační procesy v českých zemích za oceán. V meziválečném období vydal československý publicista a spisovatel Stanislav Klíma knihu o českých a slovenských národnostních menšinách v zahraničí, včetně USA.³

První kvalitnější a přínosnější práce na toto téma se objevily poprvé po druhé světové válce. V šedesátých letech vznikly monografie a studie, které se zabývaly otázkou českého vystěhovalectví do Severní Ameriky.⁴ Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let vyšlo ve slovenském sborníku redigovaném Josefem Polišínským několik článků a studií, které zkoumaly nejen českou migraci do USA, ale věnovaly se i otázkám, které byly v této době považovány za vědecko-výzkumnou prioritu – problematice vystěhovalectví českých dělníků do Spojených států, českého a slovenského dělnického hnutí v USA, otázce české sekce I. internacionály v New Yorku.⁵

---

¹ HEJRET, Jan: *Vystěhovalecká otázka: Příspěvek k české a slovenské otázce*. Praha 1909.

² PIMPER, Antonín: *Vystěhovalecká otázka*. Praha 1914.

³ KLÍMA, Stanislav: *Čechové a Slováci za hranicemi*. Praha 1925.

⁴ KUTNAR, František: *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu*. Praha 1964; HOFFMANNOVÁ, Jaroslava: *Vystěhovalectví z Polné do Severní Ameriky ve druhé polovině XIX. století*. Havlíčkův Brod 1969.

⁵ POLIŠENSKÝ, Josef (ed.): *Začiatky českej a slovenskej emigrácie do USA: česká a slovenská emigrácia v USA v období I. internacionály: zborník statí*. Bratislava 1970.

V osmdesátých letech minulého století vydal L. Šatava svou monografii o českém vystěhovalectví do Spojených států napsanou z historicko-etnologické perspektivy.⁶ V následujícím desetiletí se objevily v periodické řadě sborníku *Češi v cizině*⁷ a v časopisu *Český lid*⁸ články věnované českým přistěhovalcům v Severní Americe. Během devadesátých let XX. století zveřejnil Josef Polišíenský dvousvazkové dílo k dějinám české migrantské komunity ve Spojených státech v období od druhé poloviny XIX. století do počátku XX. století.⁹

Na přelomu XX. a XXI. století vyšly monografie Zdeňka Šollého¹⁰ a Mileny Secké¹¹, věnované jednomu z prvních politických emigrantů do Spojených států, Vojtovi Náprstkovi. Vyšla také edice Náprstkovy rodinné korespondence.¹² V tomto období vznikly i regionálně zaměřené publikace. Česká lingvistka Eva Eckertová zkoumala život texaských Čechů a Moravanů¹³,

⁶ ŠATAVA, Leoš: *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Praha 1989.

⁷ POLIŠENSKÝ, Josef: K otázkám dějin českého vystěhovalectví do Ameriky. *Češi v cizině* 1. Praha 1986; ŠATAVA, Leoš: Evropská migrace na severoamerický kontinent v 19. století a její obraz v historii českého etnika. *Češi v cizině* 3, Praha 1988; TÝŽ: Vystěhovalectví do USA. *Češi v cizině* 9, Praha 1996; POLÁK, Josef: K americkému pobytu Josefa Václava Sládka a Františka Matouše Klácela. *Češi v cizině* 4, Praha 1989; BROUČEK, Stanislav: Stěhování obyvatelstva z jižních Čech v letech 1850–1938. *Češi v cizině* 7, Praha 1993; KOŘALKA, Jirí – KOŘALKOVÁ, Květa: Základní tendence českého vystěhovalectví a české reemigrace do počátku 20. let 20. století. *Češi v cizině* 7, 1993.

⁸ ROBEK, Antonín: Korespondence vystěhovalců do Ameriky jako etnografický pramen. *Český lid* 71, 1984, č. 1; FRÖML, František: Z pramenů k dějinám českého vystěhovalectví do Severní Ameriky. *Český lid* 77, 1990, č. 1; DUBOVICKÝ, Ivan: Češi v USA – otázka identity. *Český lid* 83, 1996, č. 3; TÝŽ: Etnicita a chicagská sociologická škola. *Český lid* 83, 1996, č. 1; ECKERTOVIÁ, Eva: Po stopách českých vystěhovalců do Texasu. *Český lid* 88, 2001, č. 3.

⁹ POLIŠENSKÝ, Josef: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky, díl I: Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848–1914*. Praha 1992; TÝŽ: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky, díl II: Češi a Amerika*. Praha 1996.

¹⁰ ŠOLLE, Zdeněk: *Vojta Náprstek a jeho doba*, Praha 1994.

¹¹ SECKÁ, Milena: *Vojta Náprstek: vlastenec, sběratel, mecenáš*, Praha 2011.

¹² ŠÁMAL, Martin (ed.): *Jsem svobodný... Edice rodinné korespondence Vojty Náprstka 1848–1858*. Praha 2017.

¹³ ECKERTOVIÁ, Eva: Češi v Texasu: moravské komunity a nářečí náhrobních nápisů. *Naše řeč* 85, 1998, č. 1; TÁŽ: Kameny na prérii. *Čeští vystěhovalci v Texasu*. Praha 2003; TÁŽ: *Po stopách českých vystěhovalců*; ECKERT, Eva: Letters sustaining cross-Atlantic migrations: From Frenštát, Moravia to Frenstat, Texas in the decades following the Civil War. *Český lid* 106, 2019,

Cyril Klimesh se věnoval ve své publikaci dějinám českých osadníků v městečku Spillville (Iowa)¹⁴, Lenka Křížová a Jaroslav Kříž vydali edici dokumentů o dějinách českého Chicaga v období let 1848–1918.¹⁵

Za zmínku stojí monografie Aleny Jaklové, která zkoumala dějiny čechoamerických periodik. Vnímala imigrantský periodický tisk jako jeden ze zdrojů integrace českých přistěhovalců do amerického prostředí. V této monografii přiblížila tento proces z lingvistického hlediska.¹⁶ Ve své poslední publikaci se A. Jaklová zaměřila i na proměny etnické a kulturní identity amerických Čechů v období druhé poloviny XIX. století až poloviny XX. století skrze periodika.¹⁷

Podobné problematice se věnovala i česká historička D. Hájková. Zkoumala vývoj národní identity amerických Čechů v druhé polovině XIX. století¹⁸ i během první světové války.¹⁹

Z nejpřínosnějších prací této problematiky uvádíme monografii Marka Vlhy,²⁰ která zkoumá počátek české komunity ve Spojených státech v období padesátých až sedmdesátých let XIX. století. Ve svých dalších publikacích se

---

č. 2.

¹⁴ KLIMESH, Cyril M.: *Přicházeli zdaleka. Historie městečka Spillville ve státě Iowa a jeho českých osadníků*. Praha 2008.

¹⁵ KŘÍŽ, Jaroslav – KŘÍŽOVÁ, Lenka: *Strípky z českého Chicaga. Edice dokumentů k dějinám Čechů v americkém Chicagu v letech 1848–1918*. Praha 2017.

¹⁶ JAKLOVÁ, Alena: *Národnostní a sociálně-ekonomická sebereflexe českých přistěhovalců v čechoamerických periodikách 19. a 20. století*. Praha 2006; TÁŽ: *Čechoamerická periodika 19. a 20. století*. Praha 2010.

¹⁷ JAKLOVÁ, Alena: *Proměny etnické a kulturní identity českých přistěhovalců ve Spojených státech amerických: interpretace analýz čechoamerického periodického tisku 19. a 20. století*. Praha 2014. Praha 2014.

¹⁸ HÁJKOVÁ, Dagmar: *Mezi kontinenty: Proměny identit Čechů v Americe 1850–1918*. In: KUČERA, Rudolf (ed.): *Identity v českých zemích 19. a 20. století: Hledání a proměny*. Praha 2012.

¹⁹ HÁJKOVÁ, Dagmar: *Naše česká věc. Češi v Americe za první světové války*. Praha 2011.

²⁰ VLHA, Marek: *Mezi starou vlastí a Amerikou. Počátky české krajanské komunity v USA 19. století*. Brno 2015.

M. Vlha věnuje i náboženským poměrům mezi českými svobodomyšlnými a katolíky v uvedeném období.²¹ K nejnovějším pracím zaměřeným na českou migraci za oceán patří kniha Ivana Dubovického. V ní autor přiblížil české vystěhovalectví do Spojených států v XIX. století, kulturní a společenský život amerických Čechů a česko(slovensko)-americké vztahy během posledních pěti století se zvláštním důrazem na druhou polovinu XX. století.²²

Cílem práce

Práce Aleny Jaklové nás inspirovaly zkoumat otázku národní identity české komunity ve Spojených státech.

Hlavním cílem naší disertace je analyzovat souvislost mezi integračními procesy a identifikací, které probíhaly u českých přistěhovalců v Spojených státech v druhé polovině XIX. století. V této souvislosti **první výzkumnou otázkou**, kterou budeme řešit, je ukázat, jakou integrační strategii si čeští svobodomyšlní a katolíci ve velkých průmyslových městech a na americkém venkově vybudovali a jak probíhalo jejich začlenění do cizího prostředí.

Dále se zaměříme, jak první generace českých přistěhovalců v Americe vnímala svoji původní identitu a kulturní tradice ze staré vlasti a jakou strategii si vybrala, aby je zachránila a pěstovala u svých dětí. Nastíníme, v čem se

---

²¹ BALÍK, Stanislav – FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – VLHA, Marek: *Český antiklerikalismus. Zdroje, témata a podoba českého antiklerikalismu v letech 1848–1938*. Praha 2015; VLHA, Marek: Poslední služba zesnulým ve svobodomyšlné Americe a Český Národní Hřbitov v Chicagu. Sonda do náboženského milieu česko-amerického svobodomyšlného hnutí. In: HAVELKA, Miloš – a kol.: *Víra, kultura a společnost*. Červený Kostelec 2012; TÝŽ: Česká komunita ve Spojených státech a náboženský konflikt. In: NEŠPOR, Zdeněk – KAISEROVÁ, Kristina (eds.): *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1789–1918)*. Ústí nad Labem 2010.

²² DUBOVICKÝ, Ivan: *Češi v Americe a česko-americké vztahy v průběhu pět staletí*. Praha 2018.

shodovala a odlišovala strategie českých svobodomyšlných a katolíků. Jak je známo, během uvedeného období (druhé poloviny XIX. století) mezi oběma tábory existovaly napjaté vztahy, které někdy vrcholily v náboženských konfliktech. V naší disertaci se tomuto problému nebudeme detailně věnovat, protože se v české historiografii během posledních deseti let objevilo několik publikací o této problematice.²³

Téma integrace a proměny národní identity dětí českých migrantů je málo frekventované výše zmíněnými českými historiky, etnology, lingvisty. Například český lingvista K. Kučera ve své knize podává obecnou charakteristiku starších příslušníků druhé generace amerických Čechů z meziválečného období pouze z jazykového hlediska.²⁴ Česká lingvistka E. Eckertová ve své monografii²⁵ zdůraznila význam českých spolků a českého školství pro vzdělání dětí texaských Čechů/Moravanů a záchranu českých kulturních tradic. C. Klimesh se stručně zmínil o vzdělání českých dětí v majoritní společnosti a v rámci české komunity v městečku Spillville (Iowa) je představil jako důležitou součást integračního procesu.²⁶

Představíme mechanismy, které sloužily jako klíčové faktory v integračním procesu a při vštěpování českého sebevědomí u dětí českých migrantů – českou komunitu, domácí prostředí, periodický tisk, české spolky a české školy. Náš přístup navazuje na tvrzení soudobé české lingvistky Aleny Jaklové, že imigrantská žurnalistika má nejen integrační funkci, ale i pomáhá

---

²³ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*; TÝŽ: *Poslední služba zesnulým*; TÝŽ: *Česká komunita ve Spojených státech a náboženský konflikt*; BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUŠ, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*.

²⁴ KUČERA, Karel: *Český jazyk v USA*. Praha 1990, s. 50–51.

²⁵ ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na prérii*.

²⁶ KLIMESH, C. M.: *Přicházeli zdaleka*.

k pěstování původní národní identity přistěhovalců.²⁷ A. Jaklová dále tvrdí, že je české školství dalším hlavním mechanismem zpomalení úplné asimilace českých přistěhovalců v USA a pěstování národní identity u jejich dětí.²⁸

Úlohu školy a rodiny v integraci přistěhovalců do americké společnosti nastínili před zhruba osmdesáti lety představitelé chicagské sociologické školy Robert E. Park, Ernest W. Burgess a Roderick D. McKenzie.²⁹ Americká historiografie osmdesátých let XX. století kladla mimořádný důraz na rodinné vztahy jako na důležitý faktor migračního procesu. Vzdělání hodnotila jako jeden z nejvýznamnějších nástrojů integrace.³⁰

V naší disertaci ukážeme, že organizace českých migrantů byly rovněž klíčovými nástroji uchování kulturní osobitosti staré vlasti (Čechy a Moravy) a mechanismem vzdělání jejich dětí v duchu českých kulturních tradic. V tomto ohledu navazujeme na nizozemského profesora národnostních studií Rinuse Penninx, který klade důraz na roli instituce během integračního procesu. Tyto instituce dělí na dva typy: na ty, jež patří k přijímací společnosti (např. vzdělávací systém), a ty, které si zakládají samotní přistěhovalci (různé náboženské a kulturní instituce).³¹

---

²⁷ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, 11.

²⁸ Tamtéž, s. 55.

²⁹ PARK, Robert Ezra – BURGESS, Ernest Watson – MCKENZIE, Roderick Duncan: *The City*. Chicago – London 1984, s. 24.

³⁰ FAWCETT, James: Networks, Linkages, and Migration Systems. *The International Migration Review*, vol. 23, Special Silver Anniversary Issue: *International Migration an Assessment for the 90's*, Autumn 1989, No. 3, s. 671–680; BOYD, Monika: Family and Personal Networks in International Migration: Recent Developments and New Agendas. *The International Migration Review*, vol. 23, Special Silver Anniversary Issue: *International Migration an Assessment for the 90's*, Autumn 1989, No. 3, s. 638–670.

³¹ PENNINX, Rinus: Integration: the Role of Communities, Institutions, and the State. *Migration Information Source* 1. 10. 2003 [<https://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-and-state>; cit. 2. 3. 2020].

Druhou výzkumnou otázkou, kterou jsme si položili, bylo zkoumat integrační procesy a vývoj národní identity u dětí českých svobodomyšlných migrantů v druhé polovině XIX. století na základě dosud neznámého pramenu – jejich dopisů psaných do českého svobodomyšlného časopisu *Amerikán*.

Analýzou dopisů zkoumáme život dětí ve Spojených státech z několika hledisek. Zaměřujeme se na jejich integraci do majoritní společnosti, na jejich každodenní život, na jejich vzdělání v českém a americkém prostředí. Zaměříme se i na to, jak děti vnímaly okolní společnost a jak se identifikovaly.

PRVNÍ KAPITOLA

TEORETICKO-METODOLOGICKÝ RÁMEC

Jak jsme již uvedli v úvodu, naše disertace analyzuje souvislost mezi integračními a identifikačními procesy, které probíhaly u českých migrantů v USA v druhé polovině XIX. století. Než přistoupíme k našemu projektu, popisujeme relevantní metodologii, kterou budeme aplikovat, a vymezíme terminologii, kterou budeme v naší práci používat.

1.1 Migrace, migrační procesy

Kořeny migračních studií lze datovat do osmdesátých let XIX. století, kdy vzniklo průkopnické dílo **Ernesta G. Ravensteina**, který se první pokusil zavést zákonitosti migrace.³² Jak uvádí současný český etnolog Leoš Šatava: „Není náhodou, že první takováto práce byla dílem amerického badatele. Spojené státy konce 19. století byly jako nejvýznamnější světové imigrační centrum a jako státní útvar, jehož vznik a rozvoj neoddělitelně a přímo existenčně souvisely s faktory migrací.“³³ Od této doby je migrace objektem vědeckého výzkumu geografů, ekonomů, demografů, antropologů, sociologů, politologů, historiků atd.³⁴ Historici obvykle zkoumají zkušenost migrantů; antropologové se

---

³² RAVENSTEIN, Ernest G.: The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London* 48, 1885, s. 167–235. E. Ravenstein svou studii, v níž vytvořil základní terminologii migračních procesů, ovšem založil na analýze migračního pohybu obyvatelstva v letech 1871 a 1881 mezi Anglií, Walesem, Skotskem a Irskem.

³³ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 34.

³⁴ DRBOHLAV, Dušan – UHEREK, Zdeněk: Reflexe migračních teorií. *Geografie – Sborník české geografické společnosti* 112, 2007, č. 2, s. 127; CASTLES, Stephen – MILLER, Mark: *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. New York 1993, s. 20.

zabývají kulturními změnami, mění se identitou migrantů v prostoru a čase; sociologové se věnují příčinám migračních procesů; demografové analyzují populační změny atd.³⁵

Protože první z ústředních bodů naší disertace je přiblížit migrační procesy v českých zemích, nejdřív vymezíme a definujeme pojem **migrace**.

Existují různé definice *migrace* a s ní souvisejících procesů vystěhovalectví (*emigrace*) a přistěhovalectví (*imigrace*), formulovaných z hlediska biologického, sociologického, demografického a geografického, které se navíc v průběhu desetiletí měnily. V našem výkladu obracíme zřetel především na český odborný diskurz. Sledujeme tedy prvoplánově změny významového obsazení těchto pojmů v nazírání českých badatelů, a tím i na změny v jejich reakci na procesy migrace vázané na český kulturní prostor. Teprve poté formulujeme naše pojetí těchto pojmů.

V českém prostředí se první definice pojmů vázících se k migraci objevily ve slovnících a encyklopediích již v druhé polovině XIX. století.

Slovník naučný z roku 1872 redigovaný Františkem L. Riegem používá termíny „**vystěhování**“ a „**emigrace**“. První pojem definuje jako „opuštění státu, jehož občanem někdo jest, v tom úmyslu, aby se usadil v jiném a tam občanství nabyt“. Odlišuje proces vystěhování od „kolonizace“, která je podporována státem, a pojem „emigrace“, který *Slovník* chápe jako dočasné vystěhovalectví a předpokládá návrat do staré vlasti. Příčiny vystěhování mohou být podle slovníku demografické, politické a náboženské.³⁶ Pojem „emigrace“ je na jiném

³⁵ BRETTEL, Caroline B. – HOLLIFIELD, James F.: Introduction: Migration Theory. Talking Across Disciplines. In: TÍŽ (eds.), *Migration Theory. Talking Across Disciplines*. New York 2008, s. 3–5.

³⁶ MÝ: „Vystěhování“. In: *Slovník naučný*, red. Dr. F. L. Rieger, díl IX. Praha 1872, s. 1333–1334.

místě *Slovníku* definován jako „vystěhování se z vlasti do ciziny“ hlavně z politických a náboženských důvodů. Tento jev je typický nejen pro moderní dobu, ale i pro antické období a středověk, uvedl *Slovník*.³⁷

Na přelomu XIX. a XX. století používá *Ottův slovník naučný* pouze mezinárodní termín „**emigrace**“, který definuje jako vystěhování jednotlivců, společenských tříd a národů do ciziny z náboženských, politických nebo místních důvodů.³⁸

V meziválečném období v *Masarykově slovníku naučném* je uveden pouze český termín „**vystěhovalectví**“ a definice pro „**vystěhovalce**“ je: „každý, kdo odchází z území jednoho státu do ciziny, aby si tam vyhledal výživu, n[ebo] s úmyslem již se nevrátí, jakož i každý příslušník jeho rodiny, který ho doprovází n[ebo] následuje“.³⁹

V první polovině XX. století čeští/českoslovenští badatelé Jan Hejret⁴⁰ a Stanislav Klíma,⁴¹ kteří se zabývali vystěhovalectvím z českých zemí, používají termíny „vystěhovalectví“. Také František Kutnar,⁴² Josef Polišenský,⁴³ Iva Heroldová⁴⁴ a Stanislav Brouček⁴⁵ v druhé polovině XX. století pracují s pojmy „přistěhovalectví“ a „vystěhovalectví“. Český historik Jaroslav Vaculík na počátku XXI. století aplikuje kromě uvedených pojmů i mezinárodní termíny „**emigrace**“, která podle něj bývá náboženská (XVIII. století), hospodářská

---

³⁷ MÝ: „Emigrace“. In: *Slovník naučný*, díl II, s. 449.

³⁸ Heslo „Emigrace“. In: *Ottův slovník naučný*, díl VIII. Praha 1894, s. 574.

³⁹ Heslo „Vystěhovalectví“. In: *Masarykův slovník naučný*, díl VII. Praha 1933, s. 785.

⁴⁰ HEJRET, J.: *Vystěhovalcká otázka*.

⁴¹ KLÍMA, S.: *Čechové a Slovinci za hranicemi*.

⁴² KUTNAR, F.: *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu*.

⁴³ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl I*.

⁴⁴ HEROLDOVÁ, Iva: *Vystěhovalectví do Polska. Češi v cizině 9*. Praha 1996, s. 11–25;

TÁŽ: *Vystěhovalectví do jihovýchodní Evropy*. In: *Tamtéž*, s. 67–95.

⁴⁵ BROUČEK, Stanislav: *Předmluva. Češi v cizině 9*. Praha 1996, s. 6–7.

(XIX. a počátkem XX. století) a politická (v druhé polovině XX. století), a „**re-emigrace**“ (XX. století).⁴⁶ Brouček pak definuje **vystěhovalectví** jako „**zvláštní druh migrace**“. Vystěhovalectví pojímá jako specifickou formu migračního procesu, která se skládá ze tří fází. První fáze souvisí s příčinami vystěhovalectví, druhá fáze představuje způsob, dobu a okolnosti vlastního transferu až po prvním kontaktu s novým jinoetnickým prostředím. Třetí fáze je nejdelší – počátek integračního procesu do cizího prostředí. Podle Broučka je integrační proces závislý na mnoha faktorech – velikosti migračních skupin, kompaktnosti osídlení, sociálním a ekonomickém prostředí, kulturní úrovni migrantů a dalším.⁴⁷

Český etnolog a specialista na migrační procesy v českých zemích Leoš Šatava odkazuje na *Malý encyklopedický slovník* z roku 1972, který definuje migraci jako „*přesídlení, zeměpisný pohyb jedinců nebo skupin*“. V tomto pojetí existují v opozicích migrace primární, sekundární, migrace vnitřní, vnější, migrace dobrovolná, násilná, konzervativní a inovační migrace.⁴⁸ Ve slovníku z roku 1972 se dále uvádějí pojmy „imigrace“ (přistěhování)⁴⁹ a „emigrace“ (přesídlení)⁵⁰, a to v neadekvátní výkladové souvislosti.

V naší disertaci chápeme pojem „migrace“ a s ní souvisejících pojmů „emigrace“ a „imigrace“ podle definic, které uvedli **Nina Schiller, Linda Basch** i **Cristina Blanc-Szanton** a alžírský sociolog **Abdelmalek Sayad**.

N. Schiller, L. Basch a C. Blanc-Szanton tvrdí, že pojem „imigrant“ se pojí s představami o trvalém rozchodu, opuštění starých zvyků a s bolestným

⁴⁶ VACULÍK, Jaroslav: *Češi v cizině – emigrace a návrat do vlasti*. Brno 2002.

⁴⁷ BROUČEK, S.: *Předmluva*, s. 6–7.

⁴⁸ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 29; *Malý encyklopedický slovník*. Praha 1972, s. 711.

⁴⁹ *Malý encyklopedický slovník*, s. 429.

⁵⁰ Tamtéž, s. 286.

procesem ovládní nového jazyka a kultury.⁵¹ Podle alžírského sociologa přistěhovat se znamená „přistěhovat se s něčími dějinami, tradicemi, životním způsobem, pocity, jednáním a myšlením, s vlastním jazykem, náboženstvím, a dokonce s přivezením vlastní kultury“.⁵²

Tyto definice jsou k našemu výzkumnému projektu relevantní, protože v něm zkoumáme nejen integrační procesy u českých migrantů v americkém prostředí (které vrcholí v asimilaci), ale i jejich snahy o zachování českého jazyka, zvyků a kulturních tradic.

V kontextu typologie přistěhovalectví náš výklad zohledňuje práce Williama Petersona, Everetta S. Leea, Clifforda J. Jansena, Charlese Tillyho, Jamese T. Fawcetta a Ewy Morawské.

V druhé polovině minulého století publikovali americký demograf **William Peterson** a americký historik **Charles Tilly** své obecné typologie migrace. Peterson rozlišuje migraci primitivní (*primitive*), násilnou a nucenou (*forced and impelled*), dobrovolnou (*free*), masovou (*mass*)⁵³, intelektuální (*brain drain*), dočasnou (*temporary*), dělnickou (*gasterbeiter*), nelegální (*illegal*), uprchlickou (*refugees*).⁵⁴ Ch. Tilly rozlišuje migraci kolonizační, nucenou, dočasnou, řetězovou a profesní, které jsou podle něj vzájemně propojeny.⁵⁵

---

⁵¹ SCHILLER, Nina – BASCH, Linda – BLANC-SZANTON, Cristina: Transnationalism: A New Analytic Framework for Understanding Migration. In: VERTOVEC, Steven – COHEN, Robin (eds.), *Migration, Diasporas, and Transnationalism*. Northampton 1999, s. 26.

⁵² SAYAD, Abdelmalek: *The Suffering of the Immigrant*. Cambridge 2004, s. 3.

⁵³ PETERSON, William: A General Typology of Migration. *American Sociological Review* 23, 1958, No. 3, s. 259–264 [<https://www.jstor.org/stable/2089239>; cit. 5. 3. 2020].

⁵⁴ PETERSON, William: International Migration. *Annual Review of Sociology*, vol. 4, 1978, s. 539–554 [<https://www.jstor.org/stable/2945981>; cit. 20. 2. 2020].

⁵⁵ TILLY, Charles: Transplanted Networks. In: YANS-MCLAUGHLIN, Virginia (ed.), *Immigration Reconsidered. History, Sociology, and Politics*. New York 1990, s. 88–90.

Oba autoři a **Ewa Morawska** kladou důraz na motivace migrantů. E. Morawska⁵⁶, W. Peterson, **Everett S. Lee** a **Clifford J. Jansen** pracují s pojmy „push and pull factors“, tj. faktory, které potenciálního migranta ze země původu vypuzují („push“), a ty, které ho přitahují do cílového prostoru migrace („pull“).⁵⁷ Clifford Jansen uvádí, že model „push-pull“ je relevantní pro zkoumání migrace z venkovského prostředí do měst v období průmyslové revoluce.⁵⁸

Ch. Tilly⁵⁹, E. Morawska⁶⁰ a američtí univerzitní profesori **James T. Fawcett**⁶¹ i **John Bodnar**⁶² zkoumají i sociální sítě přistěhovalců během migračního procesu.

Podle publikace *Encyclopedia of Cultural Anthropology* klasický přístup ke zkoumání vystěhovalectví a integrace migrantů do nového prostředí zahrnuje hodnocení motivace přistěhovalců, socioekonomických rysů migrace, vztahů mezi migrací a národností a také pout, která si přistěhovalci utvářejí uvnitř svých společenství k vzájemné podpoře.⁶³

1.2 Integrace. Modely etnické integrace

Po zakončení migračního procesu dochází k navázání kontaktů přistěhovalců s jinonárodním prostředím.⁶⁴ Koncepty postmigračního chování

---

⁵⁶ MORAWSKA, Ewa: The Sociology and Historiography of Immigration. In: YANS-MCLAUGHLIN, V. (ed.): *Immigration*, s. 192.

⁵⁷ DRBOHLAV, D. – UHEREK, Z.: *Reflexe migračních teorií*, s. 129–130.

⁵⁸ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 36.

⁵⁹ TILLY, Ch.: *Transplanted Networks*, s. 84–86, 90–91.

⁶⁰ MORAWSKA, Ewa: *The Sociology*, s. 194.

⁶¹ FAWCETT, James: *Networks, Linkages, and Migration Systems*, s. 16–25.

⁶² BODNAR, John: *The Transplanted: A History of Immigrants in Urban America*. Bloomington 1987.

⁶³ Migration. In: LEVINSON, David – EMBER, Melvin (eds.), *Encyclopedia of Cultural Anthropology*. New York 1996, vol. 3, s. 793–794.

⁶⁴ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 61.

imigrantů se obvykle označují jako „**integrace**“ nebo „**adaptace**“.⁶⁵ S. Brouček a L. Šatava uvádějí, že integrační proces zahrnuje tři po sobě následující etapy – adaptaci, akulturaci a asimilaci.⁶⁶

Současná česká etnologie a antropologie pracují s pojmy „adaptace“, „akulturace“ a „asimilace“ a je definuje následovně:

Adaptace – přizpůsobování na různých úrovních biologických a společensko-kulturních procesů. Čeští etnologové rozlišují biologickou a sociální adaptaci, pasivní a aktivní. Sociální adaptaci chápou jako společenský a kulturní proces, v němž se harmonizují požadavky a aspirace jednotlivců a skupin s celou společností. Toto pojetí adaptace zahrnuje socializace jedince jako individualizaci, sebeuplatnění a seberealizaci osobnosti. Aktivní adaptaci vnímají čeští etnologové jako akulturaci – probíhá jako proces osvojování si hodnot dané společnosti a její kultury.⁶⁷

Akulturace je definována jako „proces osvojování určité kultury, jejích hodnot a vzorů; proces vzájemného ovlivňování a prolínání různých kultur“ v rodině, škole a společnosti. Akulturaci čeští etnologové chápou především jako sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Dlouhým stykem různých kultur dochází k vzájemné asimilaci.⁶⁸

---

⁶⁵ UHEREK, Zdeněk: Migrace, postmigrační procesy a jejich teoretické tematizace. In: UHEREK, Zdeněk – KORECKÁ, Zuzana – POJAROVÁ, Tereza: *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha 2008, s. 78.

⁶⁶ BROUČEK, S.: *Předmluva*, s. 6–7; ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 61.

⁶⁷ BROUČEK, Stanislav – CVEKL, Jiří – HUBINGER, Václav – GRULICH, Tomáš – KOŘALKA, Jirí – UHEREK, Zdeněk – VASILJEV, Ivo: Základní pojmy etnické teorie. *Český lid* 78, 1991, č. 4, s. 238–239.

⁶⁸ Tamtéž, s. 239.

Asimilace je vnímána jako proces připodobňování a přizpůsobování; probíhá na různých úrovních v přírodě a společnosti. Sociální asimilace znamená postupné včleňování jedné skupiny nebo jednoho typu kultury do jiné tak, že jedny kulturní znaky se ztrácejí a jiné osvojují. Asimilace vytváří celek spolu s dalšími obdobnými procesy adaptace, akomodace a akulturace. Autoři rozlišují **přírozenou** (vzájemné obohacování zúčastněných stran) a **násilnou** (důsledkem prohrané války, ztročení, okupace, odnárodňování) asimilaci.⁶⁹

Otázkou asimilace se v souvislostech americké společnosti zabývali američtí vědci již na přelomu XIX. a XX. století (např. Richmond Mayo-Smith, Sarah E. Simonsová), představitelé **chicagské sociologické školy** (William Isaac Thomas, Robert Ezra Park, Louis Wirth, E. B. Reuter, E. F. Frazier, E. Bogardus a jiní), Milton Gordon a další.

Například **Richmond Mayo-Smith** z Kolumbijské univerzity tvrdil, že podíl na asimilaci mají mít ekonomická prosperita, svobodné instituce, anglický jazyk a mezietnické sňatky. **Sarah E. Simonsová** byla přesvědčena o správnosti asimilace nových přistěhovalců a hodnotila pozitivně skutečnost, že asimilační proces v USA nebyl násilný. Asimilaci chápala jako odtržení imigranta od jeho původní etnické skupiny. Podle ní základní charakteristiky asimilace tvořily používání společného jazyka, sdílené společné zájmy, společenské a politické ideály.⁷⁰

V meziválečném období zkoumali představitelé chicagské sociologické školy W. I. Thomas a R. E. Park proces amerikanizace, který probíhal mezi

---

⁶⁹ Tamtéž, s. 240.

⁷⁰ DUBOVICKÝ, I.: *Etnicita a chicagská sociologická škola*, s. 55.

imigranty v USA, a problémy jejich integrace do americké společnosti. Definovali tento proces jako „účast přistěhovalců na životě komunity, ve které žijí“.⁷¹ V této souvislosti **R. E. Park** uvedl, že jedním z unikátních a specifických rysů života v americkém prostředí jsou přistěhovalecké komunity. Obvykle si vytvářejí svůj vlastní svět, ve kterém se snaží zachovat své tradice a jazyk.⁷² Jako na pozitivní příklad **W. I. Thomas** ukazoval na českou komunitu v Chicagu. Považoval ji za nejlepší přistěhovaleckou skupinu, protože si její představitelé udrželi své původní hodnoty.⁷³ Chicagští badatelé proto kritizovali násilnou amerikanizaci, neboť se domnívali, že vede k demoralizaci.⁷⁴

Do okruhu chicagské školy se zařadil i americký sociolog švédského původu **Herbert Miller**, který nejenže bojoval proti rasovým předsudkům v Americe, ale zaměřoval se i na rasové otázky, na otázky amerikanizace a integrace imigrantských skupin, na jejich sociální vazby. Na podnět W. Thomase se H. Miller věnoval studiu dějin a identity české migrantské komunity v Americe se zvláštním důrazem na chicagské Čechy.⁷⁵

Ve svém *Memorandu studia akulturace* ve třicátých letech minulého století uvedli američtí antropologové **Robert Redfield**, **Ralph Linton** a **Melville Herskovits**, že **akulturace** představuje jednu z fází asimilace. Formulovali její definici – přijetí cizí kultury v důsledku mezietnické interakce. Akulturace podle nich může být násilná a dobrovolná. Představili také svoji typologizaci

---

⁷¹ Tamtéž, s. 61.

⁷² PARK, Robert E.: *Society. Collective Behaviour. News and Opinion. Sociology and Modern Society*. Collected Papers, vol. 3, ed. Everett Charles Hughes. Glencoe 1955, s. 152.

⁷³ DUBOVICKÝ, I.: *Etnicita a chicagská sociologická škola*, s. 61.

⁷⁴ PARK, R. E.: *Society*, s. 152.

⁷⁵ ŠVEC, Luboš: Herbert Adolphus Miller, psychóza útisku a střeoevropská otázka. *Slovanský přehled*, 2007, č. 2, s. 289, 291–293.

akulturace: **akceptace**, která znamená přijetí nových kulturních hodnot a ztrátu původní kultury; **adaptace**, která předpokládá kombinaci cizích a původních prvků kulturních hodnot; **negativní reakce**.⁷⁶

Otázkou akulturace se zabýval v padesátých letech XX. století i **Emory S. Bogardus**, který rozlišuje tzv. **slepotu akulturaci** (dvě různé skupiny vzájemně působí v důsledku mezigetnické interakce), „**vnucenou akulturaci**“ (jedna skupina druhé implantuje normy a hodnoty násilím), „**dobrovolnou akulturaci**“ (dobrovolné přejímání hodnot jedné kultury od druhé, přitom se obě kultury navzájem respektují).⁷⁷

V šedesátých letech minulého století zkoumal **Milton Gordon** proces asimilace v americkém kontextu. Ve své knize odkazoval na definici R. Parka o asimilaci: proces, kdy lidé různého etnického původu a s různým kulturním dědictvím žijí společně a mezi nimi dochází ke kulturní solidaritě. Hlavními podmínkami pro asimilaci migrantů v USA jsou ovládnutí anglického jazyka a úspěšné začlenění do ekonomického a politického života.⁷⁸ M. Gordon nesdílí názor některých amerických sociologů (Brewton Berry, Joseph Fichter a další), že lze pojmy „asimilace“ a „akulturace“ považovat za synonyma. Podle něj se asimilační proces skládá z několika fází a akulturace tvoří první z nich (*cultural assimilation*). Následuje začlenění do společenského života a sociálních struktur majoritní společnosti (*structural assimilation*). V důsledku dochází k smíšenému manželství (*intermarriage, marital assimilation*), přebírání pocitu sounáležitosti

⁷⁶ REDFIELD, Robert – LINTON, Ralph – HERSKOVITS, Melville J.: Memorandum for the Study of Acculturation. *American Anthropologist, New Series*, vol. 38, No. 1, 1936, s. 149–152 [https://www.jstor.org/stable/662563; cit. 20. 2. 2020].

⁷⁷ UHEREK, Z.: *Migrace, postmigrační procesy a jejich teoretické tematizace*, s. 80.

⁷⁸ GORDON, Milton: *Assimilation in American Life: the Role of Race, Religion, and National Origins*. New York 1964, s. 62–63.

s dominantní společností (*identificational assimilation*), zmizení předsudků (*attitude receptional assimilation*) a diskriminačních názorů (*behaviour receptional assimilation*) vůči nové etnické skupině. Asimilační proces končí tzv. občanskou asimilací (*civic assimilation*).⁷⁹

Milton Gordon a sociolog **Anthony Giddens** pracují se třemi modely etnické integrace – **anglokonformita/asimilace**, „**tavicí kotlík**“ (*melting pot*) a „**kulturní pluralismus**“.

Modely jsou typické pro Spojené státy americké, které vznikly jako „národ přistěhovalců“. V naší disertaci se opíráme o model „anglokonformity“ nebo asimilace (podle A. Giddense), protože se vztahuje k období, které zkoumá tato disertační práce (druhá polovina XIX. století).

Anglokonformita znamená, že se migranti musejí vzdát svých původních obyčejů a zvyků a přizpůsobit své chování hodnotám a normám většinové společnosti. Tento přístup od přistěhovalců vyžaduje, aby v zájmu své integrace do nového prostředí přijali nový jazyk, životní styl i kulturu dominantní společnosti. Tento model je typický i pro Velkou Británii.⁸⁰

Koncept **tavicího kotlíku** (*melting pot*) se stává dominantní teorií na počátku XX. století. Tento termín poprvé použil naturalizovaný Američan francouzského původu Jean de Crèvecoeur (1735–1813) ve svých *Dopisech od amerického farmáře* (Letters from an American Farmer, 1788): „...jednotlivci všech národů jsou zde přetaveni v novou lidskou rasu, jejíž práce a potomstvo

---

⁷⁹ Tamtéž, s. 70–71, 80–81.

⁸⁰ GIDDENS, Anthony: *Sociologie*. Praha 2013, s. 592; GORDON, M.: *Assimilation in American Life*, s. 84–114.

jednoho dne přinesou světu obrovské změny.⁸¹ V tomto modelu tradice migrantů nezanikají v dominantní populaci, ale mísí se s jejími zvyklostmi. Výsledkem je etnická diverzita, protože tradice a obyčeje přistěhovalce nezanikají, a dokonce přispívají k dalšímu utváření sociálního prostředí.⁸²

Třetím modelem je tzv. **kulturní pluralismus** nebo **multikulturalismus**, který vznikl po první světové válce. Vztahuje se jak ke Spojeným státům, tak i k západoevropskému prostoru. Tento model předpokládá plnoprávnou existenci kulturních tradic etnických menšin, kterým je zároveň umožněna účast na ekonomickém a politickém životě.⁸³ Švýcarsko je považováno za další příklad, kde vedle sebe existují různé kultury a etnika, jež mají rovnocenné postavení.⁸⁴

Rovněž Andrea a Pavel Baršovi uvádějí ve své publikaci tři modely integrace, ty se ale vztahují pouze k západoevropskému prostoru a nejsou k našemu projektu relevantní – **etnicko-exkluzivistický**, který je typický pro Německo; **asimilační**, jehož prototypem je Francie; **pluralistický/multikulturní**, který se vztahuje k Velké Británii.⁸⁵

V naší disertaci při úvahách o integraci českých přistěhovalců v USA aplikujeme přístup české etnologky **Ivy Heroldové** ke zkoumání integračních procesů. Ve své knize o životě a kultuře českých exulantů v XVIII. století podává

---

⁸¹ ERIKSEN, Thomas Hyllard: *Etnicita a nacionalismus. Antropologické perspektivy*. Praha 2012, s. 47. Anglický originál: „Here individuals of all nations are melted into a new race of men, whose labours and posterity will one day cause great changes in the world.“ Srov. CRÈVECŒUR, J. Hector St. John: *Letters from an American Farmer*. New York 1904 [https://web.archive.org/web/20091207085646/http://xroads.virginia.edu/~HYPER/crev/letter03.html; cit. 27. 2. 2020].

⁸² GIDDENS, A.: *Sociologie*, s. 592–593; GORDON, M.: *Assimilation in American Life*, s. 115–131.

⁸³ GIDDENS, A.: *Sociologie*, s. 593; GORDON, M.: *Assimilation in American Life*, s. 85.

⁸⁴ GIDDENS, A.: *Sociologie*, s. 593.

⁸⁵ BARŠOVÁ, Andrea – BARŠA, Pavel: *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno 2005, s. 35–36.

základní charakteristiku českých etnických menšin v jinonárodním prostředí. Iva Heroldová tvrdí, že asimilační proces může trvat jednu nebo více generací. Zachování etnických specifik a stupeň asimilace závisí na mnoha faktorech. Uvádí: geografické podmínky nového prostředí, demografický faktor; typ osídlení: zda exilová komunita tvoří kompaktní osídlení, nebo jsou její příslušníci usídlení rozptýleně; charakter lokality (město nebo vesnice); zaměstnání migrantů; příčiny, které působily na vznik imigrantské komunity; rozdíl v stupni hospodářské, sociální a kulturní struktury dvou etnik, která se dostala do styku (majoritní a minoritní); shoda nebo rozdíl v náboženství příslušníků menšiny a domácího obyvatelstva; stupeň národního uvědomění příslušníků národnostních menšin; existující společenská struktura jinonárodního prostředí a jeho vztahu k národnostním menšinám.⁸⁶

1.3 Diaspora, etnicita, etnická skupina

Předmětem našeho disertačního projektu je přistěhovalecké společenství. V této souvislosti je vhodné navazovat na teoretickou koncepci Benedikta Andersona, který mluví o tzv. představovaném společenství („*imagined community*“): „...příslušníci ani toho nejmenšího národa nikdy nepoznají většinu ostatních jeho příslušníků, nikdy se s nimi nesetkají a ani o nich neuslyší. Přesto v představách všech přežívá obraz jejich sounáležitosti.“⁸⁷ Takovým příkladem jsou čeští přistěhovalci v USA – už v druhé polovině XIX. století žili roztroušeně

---

⁸⁶ HEROLDOVÁ, Iva: *Život a kultura českých exulantů z 18. století*. Praha 1971, s. 3–4.

⁸⁷ ANDERSON, Benedict: *Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Praha 2008, s. 21–22.

na území Spojených států, nicméně bylo jim vlastní povědomí příslušnosti k jednomu národnímu společenství.

Přistěhovalecké společenství se často označuje i jako „**diaspora**“. Tento pojem, který měl v minulosti náboženský význam, se nyní používá především v oblasti migrace. Často je definován jako menšinová skupina, která žije v rámci majoritní společnosti a odlišuje se od ní několika kritérii.⁸⁸

V publikaci *Encyclopedia of Cultural Anthropology* můžeme najít podobnou definici „diaspory“: „komunita nebo přistěhovalecká populace, která se oddělila od své vlasti a rozptýlila se mezi ostatní komunity a která si uchovává soubor svérázných kulturních a národnostních znaků identity“.⁸⁹

V polovině devadesátých let XX. století uvedl **James Clifford**, že „diaspora“ s sebou nese představy o prostorovém přemístění, o vybudování domova mimo vlast.⁹⁰ Podobně tvrdí teoretik nacionalismu Roger Brubaker, že tento pojem zahrnuje stav rozptýlení v prostoru a vztah ke skutečné nebo imaginární vlasti, odkud se diaspora vydělila, ale na niž zůstává orientována – citově, svými představami a politicky. V tomto smyslu všechny diaspory zpravidla obsahují trojí pojítka: samu diasporu, vlast a hostitelskou zemi.⁹¹ Posledně uvedená definice má velký význam z hlediska našeho předmětu zájmu a lze ji použít pro naši disertaci, protože v jejím těžišti leží trojúhelník: Čechoameričané–české země–USA.

---

⁸⁸ DUFOIX, Stéphane: *The Dispersion. A History of the Word Diaspora*. Leiden – Boston 2011, s. 135.

⁸⁹ Diaspora. In: *Encyclopedia of Cultural Anthropology*, vol. 1, s. 341.

⁹⁰ CLIFFORD, James: *Diasporas*. *Cultural Anthropology*, vol. 9, 1994, No. 3, s. 302.

⁹¹ BRUBAKER, Rogers: *Accidental Diasporas and External „Homelands“ in Central and Eastern Europe: Past and Present*. Wien 2000, s. 1.

Pojmy „**etnicita**“ a „**etnická skupina**“ se také vztahují k menšinové skupině a jsou obvykle používány v sociologii a v sociální a kulturní antropologii. Oba termíny mají řecký původ a v minulosti byly používány pro definici primitivních společností.⁹² V současnosti čeští etnologové definují etnicitu jako „pocit příslušnosti k určité skupině na základě specifických kulturních znaků“. Zahrnuje v sobě dichotomii „my versus oni“, která je projevem kulturní diference mezi jednotlivými skupinami.⁹³

Termín „etnicita“ začal být užíván až ve čtyřicátých letech minulého století. Poprvé tento pojem uvedl americký sociolog **Lloyd Warner**. Je to logický důsledek skutečnosti, že si Spojené státy dávno získaly pověst největšího imigračního střediska. Velká rozmanitost etnických skupin, které žily na území USA, vyvolala o jejich typologizaci zájem. Jak jsme již uvedli, první vědecké pokusy o zkoumání otázek etnicity a s ní souvisejících procesů jsou spojeny s americkými vědci na přelomu XIX. a XX. století a s představiteli **chicagské sociologické školy**. Je třeba říct, že ve Spojených státech byla otázka etnicity vždy spojována s asimilací menšin, která byla považována za něco přirozeného. Například ve své práci *Introduction to the Science of Sociology* vydané před stoletím zkoumali R. E. Park a E. W. Burgess etnické vztahy. Autoři zavedli nový pojem „interakční cyklus“ čili „etnický cyklus“ pro označení integrace, jež vrcholí asimilací.⁹⁴

Problematikou etnicity a mezietnických vztahů se také zabývají i současní badatelé.

⁹² WALTERS, Sue: *Ethnicity, Race and Education: An Introduction*. London – New York 2012, s. 9.

⁹³ DUBOVICKÝ, I.: *Etnicita a chicagská sociologická škola*, s. 53.

⁹⁴ Tamtéž, s. 53–54, 64–65.

Richard Schermerhorn podává následující definici etnické skupiny – je to menšinová skupina (*minority group*), tj. společenství v rámci většinové společnosti, jehož členové jsou spojeni příbuzenskými vztahy, sdílejí společnou historickou minulost, náboženství, jazyk.⁹⁵

Podobný názor zastává norský antropolog **Thomas Eriksen**. Podle něj pojem „etnická skupina“ znamená menšinovou skupinu, která je kulturně odlišná od většinové společnosti. Eriksen prosazuje myšlenku, že se etnicita týká vztahů mezi skupinami, jejichž členové považují příslušníky jiných skupin za kulturně odlišné. Etnicita je nejdůležitější tam, kde jsou si skupiny kulturně blízké a přicházejí pravidelně do styku. Jinými slovy, členové dvou etnických skupin musí mít kromě své odlišnosti také něco společného, tj. určitý základ pro vzájemnou interakci. Představa izolované etnické skupiny je tedy absurdní; teprve v kontaktu s ostatními objevujeme, kdo vlastně jsme.⁹⁶ Eriksen prosazuje myšlenku o instrumentalistickém charakteru etnicity – považuje ji za sociální fenomén a za moderní kulturní konstrukt.⁹⁷ Definiuje etnicitu jako **relační** a **situační**, nikoli jako permanentní a přirozenou kvalitu,⁹⁸ jako fluidní a víceznačný aspekt sociálního života, který v různých situacích může nabývat rozličných významů; může být vyjednávána a manipulována samotnými aktéry.⁹⁹

---

⁹⁵ SCHERMERHORN, Richard: Ethnicity and Minority Groups. In: HUTCHINSON, John – SMITH, Anthony D. (eds.): *Ethnicity*. Oxford – New York 1996, s. 17–18.

⁹⁶ ERIKSEN, Thomas Hyllard: *Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha 2008, s. 316–317; TÝŽ: *Etnicita a nacionalismus*, s. 28–29, 33, 36–37, 45.

⁹⁷ TÝŽ: *Antropologie multikulturních společností. Rozumět identitě*. Praha – Kroměříž, 2007, s. 94.

⁹⁸ Tamtéž, s. 105.

⁹⁹ ERIKSEN, T. H.: *Etnicita a nacionalismus*, s. 65.

Fredrik Barth zastává jiný názor na pojem etnických skupin. Považuje je za jakousi sociální organizaci, a proto zdůrazňuje význam mezietnických vztahů a interakce. Členové každé etnické skupiny sdílejí společné kulturní hodnoty, identifikují se určitým způsobem a jsou předmětem identifikace. Každá etnická skupina vytváří svůj sociokulturní a komunikativní prostor a její kulturní charakteristiky jsou ovlivněny geografickým a sociálním prostředím. F. Barth dále klade důraz na hranice mezi etnickými skupinami, protože tvrdí, že přes ně neustále probíhá transfer lidí a informací.¹⁰⁰

Podobně jako Thomas Eriksen americký sociolog **Anthony Giddens** tvrdí, že etnicita je sociální jev, nikoli vrozený, který se reprodukuje v čase. Vztahuje se ke kulturním zvyklostem a postojům konkrétní skupiny lidí, jimiž se tato skupina odlišuje od ostatních. Příslušníci dané etnické skupiny se sami považují jako kulturně odlišné od jiných skupin a jsou zároveň těmito skupinami vnímáni jako odlišní. K diferenciaci etnických skupin mohou sloužit různé charakteristiky jako jazyk, společné dějiny, náboženství nebo předci. Pro mnoho lidí je proto etnicita ústřední složkou individuální a skupinové identity.¹⁰¹

1.4 Identita

Termín „identita“ byl poprvé aplikován německým psychologem Erikem Eriksonem v polovině minulého století. Při konceptualizaci tohoto pojmu se objevily dva základní přístupy – „primordiální“/„esencialistický“ a „konstruktivistický“/„instrumentální“.¹⁰²

¹⁰⁰ BARTH, Fredrik: Introduction. In: ERIKSEN, Thomas Hyllard – JAKOUBEK, Marek: *Ethnic Groups and Boundaries*. Boston 1970, s. 10–38.

¹⁰¹ GIDDENS, A.: *Sociologie*, s. 583–584.

¹⁰² ŠATAVA, Leoš: *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*,

Clifford Geertz prosazuje „primordiální koncepci“ identity – člověk se narodí do určité náboženské komunity, mluví určitým jazykem, zachovává určité společenské zvyky. Tyto společné vazby jsou „dané“, neměnné a „přirozené“.¹⁰³ Esencialistický pojem identity reprezentuje také **Anthony Smith**, který tvrdí, že i když je nacionalismus moderní konstrukt, hlavní podmínkou pro vznik moderních národů je preexistence etnických skupin nebo „ethnií“, jejichž členové mají společné historické dědictví, kulturní tradice, náboženství, jazyk a zvyky.¹⁰⁴

Sociolog **Rogers Brubaker** a historik **Frederick Cooper** vymezili rozdíl mezi oběma koncepcemi identity – **esencialistickou** charakterizovali jako „tvrdou“, něco, co lidé mají a vlastní, aniž si to uvědomují, zatímco **konstruktivistickou**, ke které se přiklánějí, chápali jako „konstruovanou“, „mnohovrstevnou“, „měkkou“ „fluidní“, a „vjednávanou“.¹⁰⁵

V naší disertaci aplikujeme konstruktivistickou koncepci identity, kterou reprezentuje norský antropolog **Thomas Eriksen**. Ten tvrdí, že identita není neměnná ani „vrozená“, protože se utváří v sociálních situacích a při setkávání jednotlivců.¹⁰⁶ Podle Thomase Eriksena je identita **relační** a **situační**; může být definována pouze „ve vztahu k druhému“. Identifikace je tedy proměnlivá v závislosti na tom, ke komu ji vztahujeme. Někdy může dojít i k vyjednávání

Praha 2009, s. 21.

¹⁰³ GEERTZ, Clifford: *Interpretace kultur*. Praha 2000, s. 289; TÝŽ: Primordial Ties. In: HUTCHINSON, J. – SMITH, A. D. (eds.): *Ethnicity*, s. 40–45.

¹⁰⁴ SMITH, Anthony: *The Cultural Foundations of Nations. Hierarchy, Covenant, and Republic*. Malden 2008, s. 29–30. O esencialistické koncepci identity detailně píše slovenský sociální antropolog M. Kanovský. Srov. KANOVSKÝ, Martin: Esencializmus a etnicita: sociálno-kognitívne vysvetlenie reprezentovania sociálnych skupín. *Sociologický časopis* 45, 2009, č. 2, s. 345–368.

¹⁰⁵ BRUBAKER, Rogers – COOPER, Frederick: Beyond „Identity“. *Theory and Society*, vol. 29, No. 1, 2000, s. 10–11 [<https://www.jstor.org/stable/3108478>; cit. 5. 3. 2020].

¹⁰⁶ ERIKSEN, T. H.: *Sociální a kulturní antropologie*, s. 327.

identity, když „zúčastněné strany vycházejí ze vzájemných definic jeden druhého, které nijak neodpovídají jejich vlastním definicím sebe sama“.¹⁰⁷

Pro naši disertaci je relevantní koncepce identity německého psychologa **Erika Eriksona**, který umísťuje tento pojem do amerického prostředí. Tvrdí, že je zakotven v prožitku emigrace, imigrace a amerikanizace a představuje „duchovní zátěž generací nových Američanů“, kteří opustili vlast, aby „přetavili svou pradávnu identitu do společné identity selfmademana“.¹⁰⁸ V americkém prostředí se tato otázka často spojuje s výše uvedeným pojmem „tavicího kotlíku“. V neposlední řadě aplikujeme teoretický model polského psychologa **Zygmunta Baumana**, který uvádí, že „identita představuje prisma, skrze něž lze zkoumat rozličné stránky lidského života“.¹⁰⁹

1.5 Kolektivní paměť

V naší disertaci dále zkoumáme, jakou strategii si čeští přistěhovalci vybudovali, aby si zachovali svou původní identitu a kulturní tradici, vzpomínku na starou vlast. Někteří současní badatelé kladou důraz na souvislost identity a paměti, na provázanost mezi nimi, protože kolektivní identita znamená i vazbu k minulosti.¹¹⁰ Kolektivní paměť tvoří základ kolektivní identity, proto má velký význam a hraje centrální roli pro její utváření.¹¹¹

---

¹⁰⁷ TÝŽ: *Antropologie multikulturních společností*, s. 68–69.

¹⁰⁸ ERIKSON, Erik: *Life History and the Historical Moment*. New York 1975, s. 43.

¹⁰⁹ BAUMAN, Zygmunt: *Individualizovaná společnost*. Praha 2004, s. 166–167.

¹¹⁰ KUBIŠOVÁ, Zuzana: Kolektivní paměť a národní identita. In: MASLOWSKI, Nicolas – ŠUBRT, Jiří – a kol.: *Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám*. Praha 2014, s. 82.

¹¹¹ MLYNÁŘ, Jakub: *Vztah paměti a identity v soudobé sociologii*. In: Tamtéž, s. 257–276.

Další klíčový pojem v naší disertaci je proto koncepce **kolektivní paměti**. Aplikujeme teoretický model francouzského sociologa **Maurice Halbwachse** a německého egyptologa a religionisty **Jana Assmanna**.

Přední teoretik výzkumu kolektivní paměti M. Halbwachs tvrdí, že lidská paměť je převážně „kolektivní“ a „sociální“, protože lidské bytosti zpravidla žijí v rámci společnosti. V návaznosti na toto pojetí definoval paměť „vnější“ a „veřejnou“¹¹² neboli společenské rámce („*cadres sociaux*“) minulosti.¹¹³

Přední teoretik sociální paměti Jan Assmann vyšel z Halbwachsova pojetí o „kolektivní paměti“. V souvislosti s tím tvrdil, že kolektivní paměť lze formovat jenom komunikací uvnitř určité společnosti.¹¹⁴ Uvedl, že kolektivní paměť sestává z kulturní a komunikativní paměti. První (*das kulturelle Gedächtnis*) charakterizoval takto: má určité pevné body, které se v průběhu času nemění. Jsou to například osudové události z minulosti. Paměť na tyto události se uchovává texty, rituály a pomníky. Assmann je nazývá „postavami paměti“ a „ostrovy času“.¹¹⁵ Naproti tomu komunikativní paměť (*das kommunikative Gedächtnis*) se podle něj vyznačuje dvěma základními znaky: jazykem a komunikací¹¹⁶, přičemž jejími hlavními součástmi jsou rozvoj a podpora úzkých vztahů mezi generacemi. Sem patří přenos určitých zkušeností, chování a tradic

---

¹¹² HALBWACHS, Maurice: *Kolektivní paměť*. Praha 2009, s. 51, 95.

¹¹³ KANSTEINER, Wulf: Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Memory Studies. *History and Theory*, Vol. 41, May 2002, No. 2, s. 181; MOLLER, Sabine: Das kollektive Gedächtnis. In: GUDEHUS, Christian – EICHENBERG, Arianne – WELZER, Harald (Hrsg.): *Gedächtnis und Erinnerung*. Stuttgart – Weimer 2010, s. 85.

¹¹⁴ ASSMANN, Jan: *Das kulturelle Gedächtnis: Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*. München 1997, s. 36.

¹¹⁵ ASSMANN Jan – CZAPLICKA, John: Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, No. 65, 1995, s. 129.

¹¹⁶ ASSMANN, J.: *Das kulturelle Gedächtnis*, s. 20–21.

nastupujícím pokolením.¹¹⁷ V paměti se takové tradice uchovávají přenosem znalostí.¹¹⁸ Právě proto Assmann definuje komunikativní paměť jako „každodenní paměť“, se základem ve vzájemném působení uvnitř určité společnosti. U každého člověka vzniká prostřednictvím komunikace pocit sounáležitosti s určitým společenstvím nebo skupinou.¹¹⁹

Tradičními nositeli komunikativní paměti mohou být masmédiá, životopisy a vzpomínky.¹²⁰ Je zřejmé, že předkládaný koncept paměti má zásadní význam pro naši disertaci, protože prostřednictvím česko-amerických periodik, biografických příběhů první generace českých přistěhovalců a jejich vzpomínek zkoumáme komunikaci a transfer znalostí mezi příslušníky české etnické komunity v USA. V souladu s tímto pojetím historikové duchovních dějin John G. A. Pocock a Quentin Skinner pojímají texty jako projevy řeči, jako hlavní nástroj, jímž každý jedinec působí společensky, a jazyk jako primární prostředek, s nímž lze uskutečnit něčí úmysl.¹²¹

1.6 „První“, „jedenapůltá“ a „druhá generace“

Obvykle jsou výzkumy o mezinárodní migraci a adaptaci imigrantů do cizího prostředí zaměřeny především na migrační chování hlavních aktérů migrace, tj. dospělých. Často se jedná o rodinné přistěhovalectví, což znamená,

---

¹¹⁷ ASSMANN, J. – CZAPLICKA, J.: *Collective Memory and Cultural Identity*, s. 127.

¹¹⁸ ASSMANN, J.: *Das kulturelle Gedächtnis*, s. 20–21.

¹¹⁹ ASSMANN, J. – CZAPLICKA, J.: *Collective Memory and Cultural Identity*, s. 127.

¹²⁰ KUBIŠOVÁ, Z.: *Kolektivní paměť a národní identita*, s. 85.

¹²¹ J. G. A. POCOCK a Q. SKINNER, cit. v KONTLER, László: Translation and comparison II: A Methodological Inquiry into Reception in the History of Ideas. *Contributions to the History of Concepts* 2008, No. 4, s. 29.

že je nutno brát v úvahu i děti imigrantů. Ty jsou nejen součástí rodiny, ale i procesu migrace a začleňování do majoritní společnosti.¹²²

Naše disertace zkoumá problém integrace a identifikace českých přistěhovalců se zvláštním důrazem na jejich děti. Podobná problematika obvykle vyžaduje použití pojmu „**generace**“. Tento termín znamená skupinu lidí, kteří se narodili a žijí ve stejném časovém úseku. Z hlediska migrace se rozlišuje několik druhů generací – „**první**“, „**jedenapůltá**“ a „**druhá generace**“.¹²³

Například **Stanislav Klíma** tvrdil, že „první generace jsou přistěhovalci narození v cizině, druhou generací jsou děti z rodičů v cizině narozených“.¹²⁴ Tato definice navazuje na právní aspekt tohoto problému. Podle **Karla Kučery** první (přistěhovalecká) generace jsou osoby, které přesídlily do jiné země, jejich děti jsou označovány jako druhá generace, jejich vnoučata jako třetí generace atd. Místo narození dětí nespecifikuje.¹²⁵

Americký sociolog **Joseph Healey** přiblížil základní charakteristiky první a druhé generace migrantů a jejich začlenění do amerického prostředí. Podle něj jsou skutečnými přistěhovalci první generace. Jejich sociální kontakty jsou v rámci rodiny a vlastních komunit. Proto její představitelé žijí myšlenkově a emotivně s hodnotami staré vlasti. Jejich integrace do americké společnosti probíhá především po stránce jazykové a je omezená. Druhou generací jsou děti narozené ve Spojených státech. Žijí ve dvou světech – jednak ve světě své vlastní

---

¹²² JANSKÁ, Eva: Adaptace/integrace imigrantů do majoritní společnosti: druhá generace cizinců a jejich rodičů v Česku. *Geografie – Sborník české geografické společnosti* 112, 2007, č. 2, s. 143.

¹²³ PRUŠVICOVÁ, Alena: *Integrace druhé generace Vietnamců v Praze*. Diplomová práce. Praha 2010, s. 9.

¹²⁴ KLÍMA, S.: *Čechové a Slováci za hranicemi*, s. 178.

¹²⁵ KUČERA, K: *Český jazyk v USA*, s. 9–10.

národnostní skupiny, jednak v dominantní společnosti. Projevují svou původní identitu pouze v rámci své komunity. Jejich integrace a začlenění do angloamerické kultury začíná školní docházkou.¹²⁶

Americký sociolog **Alejandro Portes** uvádí, že druhou generací jsou děti narozené v cílové zemi a ty, které přišly ze zemí, kde se narodily před dosažením dospělosti, jsou „**jedenapůltá**“ generace. Čínská historička **Min Zhou** tvrdí, že k druhé generaci lze počítat i děti, které přijely do cílové země ve věku od 0 do 4 let, a to z důvodu sdílení jazykových, kulturních a dalších zkušeností podobných vrstevníků. Termín „jedenapůltá“ generace je používán i pro děti ve věku 6–13 let, zatímco děti, kterým bylo v době migrace 13–17 let, jsou považovány jako první generace.¹²⁷

Podle **Rubéna G. Rumbauta**, druhá generace jsou děti narozené v cílové zemi a „jedenapůltá“ – ty, které se narodily v zemi původu a emigrovaly se svými rodiči před dosažením 12 let.¹²⁸ **Susanne Worbs** považuje za „jedenapůltou“ generaci („*in-between generation*“) děti narozené v zahraničí, které emigrovaly se svými rodiči před dosažením 7 let; první generací jsou rodiče druhé generace, tj. děti, které jsou narozené v cílové zemi.¹²⁹ Podobné definice dává i **Charles Westin** – první generace jsou skuteční migranti, druhá generace – ti, kteří se

---

¹²⁶ HEALEY, Joseph: *Race, Ethnicity, Gender, and Class. The Sociology of Group Conflict and Change*, Thousand Oaks – London – New Delhi 2006, s. 40–41.

¹²⁷ JANSKÁ, E.: *Adaptace/integrace imigrantů do majoritní společnosti*, s. 144.

¹²⁸ RUMBAUT, Rubén G.: The Crucible Within: Ethnic Identity, Self-Esteem, and Segmented Assimilation Among Children of Immigrants. *The International Migration Review*, vol. 28, No. 4, Special Issue: *The New Second Generation*, Winter 1994, s. 759 [https://www.jstor.org/stable/2547157; cit. 13. 3. 2020].

¹²⁹ WORBS, Susanne: The Second Generation in Germany: Between School and Labor Market. *The International Migration Review*, vol. 37, No. 4, Special Issue: *The Future of the Second Generation: The Integration of Migrant Youth in Six European Countries*, Winter 2003, s. 1017–1018 [https://www.jstor.org/stable/30037784; cit. 13. 3. 2020].

narodili v cílové zemi a jeden z rodičů je narozen v zahraničí, a „jedenapůltou generaci“ – lidé narození v zahraničí a vychovaní v cílové zemi.¹³⁰

V naší disertaci používáme termín „děti českých migrantů“, protože informace, kterou máme k dispozici (dopisy českých dětí), dává příliš malou představu, kolik dětí se narodilo v Čechách a kolik ve Spojených státech.

1.7 Dětství. Socializace dětí

Moderní společnost považuje dětství za „jasně dané a výrazné životní stadium“. Je to období mezi kojeneckým věkem a dospíváním. Koncept dětství vznikl v průběhu dvou nebo tří století. Francouzský historik **Philippe Ariés** tvrdí, že „dětství“ jako oddělená fáze vývoje člověka ve středověku neexistovalo. Děti byly považovány za malé dospělé, vykonávaly stejnou práci jako dospělí lidé a neměly vlastní dětské hry. V moderní společnosti jsou děti považovány za zvláštní sociální skupinu, která vnímá život skrze svou vlastní kulturu se svými specifickými symboly a rituály. **Anthony Giddens** definuje dětství jako sociálně konstruované, protože jeho prožívání a jeho význam pro společnost souvisí s historickým obdobím a s geografickými faktory.¹³¹

Jak jsme již uvedli, v našem výzkumu se zaměříme na úlohu rodiny, školy a masmédií jako klíčových faktorů v uchování původní identity dětí českých migrantů. V této souvislosti docházíme k termínu, který se v sociologii nazývá „**socializace**“. Anthony Giddens socializaci definuje jako proces, „během něhož

---

¹³⁰ WESTIN, Charles: Young People of Migrant Origin in Sweden. *The International Migration Review*, vol. 37, No. 4, Special Issue: *The Future of the Second Generation: The Integration of Migrant Youth in Six European Countries*, Winter 2003, s. 990 [https://www.jstor.org/stable/30037783; cit. 13. 3. 2020].

¹³¹ GIDDENS, A.: *Sociologie*, s. 277–278.

se bezmocné lidské novorozeně postupně stává osobou, která si uvědomuje sebe sama a získává poznání a kulturní návyky společnosti, do něhož se narodila“. V průběhu socializace, zejména v prvních letech života, se děti učí způsobům starších kolem sebe, a zachovávají tak jejich hodnoty, normy a sociální praxi.¹³²

Socializace se odehrává ve dvou fázích a skládá se z několika socializačních faktorů. K **primární socializaci** dochází v novorozeneckém věku, v době, kdy se děti učí jazyku a základním pravidlům chování. V této fázi je nejvýznamnějším socializačním faktorem rodina. **Sekundární socializace** nastává později v dětství a pokračuje do dospělosti. V této fázi úlohu socializačního faktoru přebírají škola, skupiny vrstevníků/vrstevnic, organizace, média a v některých případech i pracoviště.¹³³

Metodologie

Klasický metodologický přístup v oblasti sociální a kulturní antropologie a sociologie je etnografický výzkum, který je jedním z kvalitativních metod. Je to typ terénního výzkumu, který používá jako své hlavní výzkumné metody zúčastněné pozorování a/nebo rozhovory.¹³⁴

Protože je náš projekt věnován druhé polovině XIX. století, je tím aplikace terénního výzkumu znemožněna. V naší disertaci proto spoléháme **na prvním místě** na dobová česká a americká periodika vycházející v USA. Na analýze zde vycházejících textů budujeme své závěry.

---

¹³² Tamtéž, s. 265.

¹³³ Tamtéž, s. 269.

¹³⁴ Tamtéž, s. 62.

Přicházím s tezí, že noviny sloužily nejen jako spolehlivý nástroj komunikace, ale také přebíraly pro české imigranty v USA roli (mezi)kulturních zprostředkovatelů. V této souvislosti uplatňuji pojetí soudobé české sociologie, že média představují nástroj sociální komunikace a zrcadlo společenského, politického a kulturního života a současně ovlivňují chování, životní postoje, politickou orientaci jedince i společnosti.¹³⁵

Česká lingvistka Alena Jaklová uvádí, že čechoamerický tisk v emigraci je jak odrazem procesu asimilace imigrantů v přistěhovalecké zemi, tak i historie české migrace ve Spojených státech. Noviny reflektují postupnou amerikanizaci imigrantů po stránce národnostní, kulturní, jazykové a sociálněekonomické.¹³⁶

Při zkoumání imigrantského periodického tisku aplikujeme několik přístupů:

diskurzivně-historický přístup, který umožňuje rekonstrukci konkrétních sociokulturních souvislostí a kontextů;

etnometodologickou konverzační analýzu, na jejímž základě lze imigrantský tisk chápat jako svébytný druh dialogu mezi imigrantskými elitami a ostatními přistěhovalci,¹³⁷

komunikativní přístup, který vychází z předpokladu, že „mezilidská komunikace uskutečňovaná lingvistickými prostředky je formou lidského jednání“. V rámci tohoto přístupu vnímáme čechoamerická periodika jako formu sebereflexe českých migrantů, která se vztahuje k jejich národní identitě, původní vlasti, novému prostředí, jazyku.¹³⁸

¹³⁵ JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara: *Média a společnost*. Praha 2003, s. 11 a 15.

¹³⁶ JAKLOVÁ, A.: *Proměny etnické a kulturní identity*, s. 15.

¹³⁷ Tamtéž, s. 16.

¹³⁸ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 74.

Opíráme se i o vzpomínky českých přistěhovalců, které nám slouží k rekonstrukci procesu jejich integrace do amerického prostředí. Tzv. **biografický výzkum** je typický pro sociologii a jiné sociální vědy. Zahrnuje orální historii, vyprávění, autobiografie, biografie a životní historie. Životní historii tvoří biografický materiál vztahující se ke konkrétním osobám, obvykle v podobě, v jaké oni o svém životním příběhu vypovídají.¹³⁹

Jak uvádějí někteří současní badatelé, „biografický výzkum“ je důležitý v tom, že je orientován „na pochopení světa z perspektivy lidí (jedinců) a v jejich jazyce, na porozumění formám jejich životní zkušenosti a způsobům její reprezentace, komunikace a sdílení zkušeností s ostatními. Usiluje o pochopení události a jednání v kontextech, jež jsou relevantní pro aktéry samotné, zaměřuje se i na pochopení či porozumění způsobům identifikace a sebe/utváření, formám lidských identit a sociálním praktikám identifikace.“¹⁴⁰

Podobnou myšlenku prosazuje i **Helena Kubátová**, která tvrdí, že biografie člověka „je vyjádřením kontinuity jeho identity“. Odkazuje na P. L. Bergera, který uvádí, že „když vzpomínáme na minulost, rekonstruuje ji v souladu s přítomností, s tím, co si myslíme dnes, a tak určujeme, co je důležité a co ne“.¹⁴¹ **Václav Soukup** tedy správně uvádí, že biografická metoda umožňuje porozumět sociokulturní realitě, společenskému vývoji a kulturní změně prostřednictvím individuálních životních osudů.¹⁴² Za zmínku stojí i práce

---

¹³⁹ GIDDENS, A.: *Sociologie*, s. 67.

¹⁴⁰ ŠMÍDOVÁ-MATOUŠKOVÁ, Olga: Auto/biografie, sociologie a kolektivní paměť. In: MASLOWSKI, N. – ŠUBRT, J. – a kol.: *Kolektivní paměť*, s. 238.

¹⁴¹ KUBÁTOVÁ, Helena: *Životní svět a sociální světy*. Olomouc 2008, s. 46.

¹⁴² SOUKUP, Václav: *Antropologie. Teorie člověka a kultury*. Praha 2011, s. 268.

Miroslava Vaňka a jeho sedmičlenného kolektivu,¹⁴³ v níž byla aplikována tzv. biografická metoda.

V naší disertaci se opíráme i o dopisy psané jak českými přistěhovalci a uveřejněné v čechoamerickém periodickém tisku, tak jejich dětmi, které byly uveřejněny na pokračování v svobodomyšlném časopise *Amerikán* v období let 1886–1897.

Je známo, že vzpomínky, biografie, autobiografie a dopisy patří do kategorie tzv. subjektivních dokumentů („*subjective documents*“)¹⁴⁴ a ego-dokumentů. Lenka Kusáková ve své stati tvrdí, že dopisy bývají bezprostředním výrazem nálady a projevem názorů jejich autorů. Korespondence se v určitých etapách vývoje české společnosti stala faktorem, který suploval chybějící nebo omezeně fungující instituce, jakými byly časopisy, spolky nebo jiné profesní organizace.¹⁴⁵ Česká lingvistka **Eva Eckertová** uvádí, že dopisy, příp. korespondence, představují důležitý komunikační prostředek během migračního procesu a mechanismus pro transfer praktické informace pro potenciální migranty.¹⁴⁶ Například dvousvazkové dílo Williama Thomase a Floriana Zhanieckého *The Polish Peasant in Europe and America*, vydané před stoletím, bylo napsáno na bázi dopisů polských migrantů, kteří se ve Spojených státech usadili, jakož i článků v dobovém periodickém tisku.¹⁴⁷ Na základě

¹⁴³ VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel: *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha 2015.

¹⁴⁴ YANS-McLAUGHLIN, Virginia: Metaphors of Self in History: Subjectivity, Oral Narrative, and Immigration Studies. In: TÁŽ (ed.): *Immigration*, s. 254.

¹⁴⁵ KUSÁKOVÁ, Lenka: Korespondence jako aktivní činitel literárního života v období národního obrození. In: *Spisovatelé, společnost a noviny v proměnách doby: k 150. výročí úmrtí Karla Havlíčka*. Literární archiv: sborník Památníku národního písemnictví 38. Praha 2006, s. 235–238.

¹⁴⁶ ECKERT, E.: *Letters sustaining cross-Atlantic migrations*, s. 230.

¹⁴⁷ THOMAS, William – ZHANIECKÝ, Florian: *The Polish Peasant in Europe and America*, vol. 1–2. New York 1958.

obsahové analýzy dopisů zkoumáme různé stránky života českých dětí v Americe
– jejich vzdělání, každodennost, kulturní i společenský život a v neposlední řadě
také jejich identitu.

DRUHÁ KAPITOLA

ČESKÉ VYSTĚHOVALECTVÍ DO SPOJENÝCH STÁTŮ V DRUHÉ POLOVINĚ XIX. STOLETÍ

2.1 Evropská masová migrace do Spojených států první poloviny XIX. století

Dějiny USA jsou často charakterizovány jako dějiny přistěhovalectví, protože již v druhé polovině XVIII. století Amerika přitahovala migranty ze západní a severní Evropy, kteří se usazovali natrvalo. Oscar Handlin definuje americké dějiny ságoou velkých migrací „vykořeněných“ přistěhovalců („*Uprooted*“), kteří se postupně stmelili v americký lid.¹⁴⁸ Základní koncepce Spojených států proto spočívala v přesvědčení, že přistěhovalci, kteří se usazují na jejich území, se musí asimilovat a přetavovat v jediný americký národ. Naturalizovaný Američan francouzského původu Jean de Crèvecoeur (1735–1813) dal následující definici „Američana“: „Je to nový člověk, který představuje směs různých národů (Angličanů, Skotů, Irů, Francouzů, Němců, Švédů, Nizozemců a dalších). Nechává v pozadí své původní předsudky a mentalitu a přijímá nový způsob života.“¹⁴⁹ V této souvislosti americký veřejný činitel Noam Webster usiloval o vytvoření jednotného amerického národa pomocí angličtiny jako oficiálního jazyka.¹⁵⁰

Masová migrace z Evropy do Ameriky začala po roce 1815. Základními faktory, které přispěly k zesílení migračního procesu, byla evropská populační

¹⁴⁸ ECKERTOVÁ, Eva: Národ a jazyk: migranti v americké společnosti. *Lidé města* 2014, č. 1, s. 17–18.

¹⁴⁹ HANDLIN, Oscar: *The Americans. A New History of the People of the United States*. Boston & Toronto 1963, s. 152; DANIELS, Roger: *Coming to America. A History of Immigration and Ethnicity in American Life*. Princeton 1991, s.101–102.

¹⁵⁰ ECKERTOVÁ, E.: *Národ a jazyk*, s. 18.

exploze související s poklesem mortality, nedostatkem volné půdy v Evropě, dopravní revolucí na moři.¹⁵¹ V porovnání se starými plachetnicemi překonávaly parníky rychleji vzdálenost mezi britskými, francouzskými, holandskými nebo belgickými přístavy, a dokonce nabízely větší komfort.¹⁵²

V XIX. století měly představy o Americe kosmopolitní rozměr. Spojené státy byly často nazývány „zaslíbenou zemí“, evropským obyvatelstvem byly považovány za model k následování,¹⁵³ za útočiště obránců občanské a náboženské svobody.¹⁵⁴ V období let 1815–1860 přijelo do Ameriky více než 6 milionů imigrantů z Evropy, především z Anglie, Skotska, Irska, Německa, Nizozemska, Francie a Skandinávie.¹⁵⁵ Migranti ze západní Evropy tvořili tzv. starou migraci („*old emigration*“). Usadili se v Pensylvánii, Illinoisu, na území Nové Anglie (Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode Island, Connecticut), v Missouri, Indianě, Michiganu, Ohio a v některých zemědělských státech (Texasu, Wisconsinu, Iowě). Jejich motivy byly politické, náboženské, ekonomické, osobní (včetně touhy po dobrodružství).¹⁵⁶

---

¹⁵¹ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 62.

¹⁵² OPATRŇY, Josef: *Za moře s námi. Přeplavní společnosti v době masové migrace do Ameriky. Dějiny a současnost*, 2007, č. 3, s. 30.

¹⁵³ KURTI, Megle – BIRR, Kendell: *The Immigrant and the American Image in Europe, 1860–1914. The Mississippi Valley Historical Review*, vol. 37, No. 2, September 1950, s. 203 [www.jstor.org/stable/1892129; cit. 22. 2. 2017].

¹⁵⁴ VLHA, Marek: „What is the Bohemian nation?“ Geneze povědomí o českém národu ve Spojených státech amerických do počátku 20. století. *Český časopis historický* 113, č. 2, 2015, s. 400.

¹⁵⁵ HANDLIN, O.: *The Americans*, s. 199–200; JONES, Maldwyn Allen: *American Immigration*. Chicago – London 1992, s. 79–83; BAINES, Dudley: *Emigration from Europe 1815–1930*. Cambridge 1995, s. 1.

¹⁵⁶ PAGE, Thomas Walker: *The Distribution of Immigrants in the United States before 1870. Journal of Political Economy*, vol. 20, No. 7, July 1913, s. 676, 681, 683 [www.jstor.org/stable/1820148; cit. 23. 6. 2017]; JONES, M. A.: *American Immigration*, s. 100–101. Například již v druhé polovině 50. let rakouští diplomaté popisovali New York jako velké migrantské středisko – v roce 1857 se tam usadilo 31 000 Němců, 25 000 Irů, 12 000 Angličanů (srov. Haus-, Hof- und Staatsarchiv /HHStA/, fond Politisches Archiv /PA/ XXXIII USA, Berichte, Weis., Varia 1858–1860, box 18). Kompaktní německá diaspora existovala už v polovině XIX. století ve státech Iowa, Illinois, Missouri, Wisconsin a Texas. Srov. GABACCIA,

Charakteristické pro „starou migraci“ bylo, že postoj Američanů k ní nebyl jednoznačný. Vycházel z přístupu k víře a náboženství. Ve třicátých a čtyřicátých letech existovalo silné nativistické („*know-nothing*“) hnutí, které pramenilo z tradičního amerického antikaticismu, a proto bylo zaměřeno především proti Irům a katolickým Němcům.¹⁵⁷ Navzdory svému protikatolickému rozměru toto hnutí nebylo proti imigrantům. Jeho představitelé věřili, že imigranti mohou přispět k ekonomické prosperitě Spojených států.¹⁵⁸ Toto hnutí ztratilo vliv v padesátých letech XIX. století, v předvečer občanské války.

V první polovině XIX. století byla migrace americkou vládou vítána. Vláda viděla v nově příchozích možnost kolonizace „amerického Západu“ (území na západ od řeky Mississippi), levnou pracovní sílu a v neposlední řadě byla vedena myšlenkou, že s pomocí imigrantů lze přispět k demografickému růstu nového státu.¹⁵⁹ V polovině padesátých let americký tisk uvedl, že vítání mají být pouze ekonomičtí migranti z Evropy, nikoli političtí uprchlíci, a doporučoval, aby republikánská strana agitovala ve prospěch ekonomické migrace z Evropy.¹⁶⁰ Během občanské války (1862–1865) americká vláda usilovala o zvýšení počtu přistěhovalců kvůli nedostatku pracovních sil.

Donna R.: *Immigration and American Diversity. A Social and Cultural History*. Malden – Oxford 2002, s. 80–81.

¹⁵⁷ HIROTA, Hidetaka: *Expelling the Poor. Atlantic Seaboard States and the Nineteenth-Century origins of American Immigration Policy*. New York 2017, s. 100–128; SCHRAG, Peter: *Not Fit for Our Society: Immigration and Nativism in America*. Berkeley 2010, s. 33–34, 36; JONES, M. A.: *American Immigration*, s. 127–128, 134–137.

¹⁵⁸ REIMERS, David R.: *Unwelcome Strangers. American Identity and the Turn Against Immigration*. New York 1998, s. 11.

¹⁵⁹ WITTKE, Carl: *We Who Built America. The Saga of the Immigrant*. Cleveland 1964, s. 104–105.

¹⁶⁰ HHStA, f. PA XXXIII USA, Berichte, Weis., Varia 1856–1857, box 17; *The Evening Star* (Washington), 26. 12. 1856.

Americký ministr zahraničí William Seward (1801–1872) z republikánské strany doporučoval americkým diplomatickým představitelům v zahraničí, aby se snažili přesvědčit místní obyvatelstvo usadit se ve Spojených státech, protože pouze tam budou mít příležitost vylepšit svou životní úroveň.¹⁶¹ Po občanské válce někteří politici z Jihu také usilovali o příjezd migrantů z Evropy, aby nahradili osvobozené otroky a přispěli k poválečné hospodářské rekonstrukci Jihu.¹⁶² V roce 1867 *The New York Herald* uvedl, že USA jsou pro přistěhovalce ideálním místem, protože poskytují azyl „potlačovaným národům“ v Evropě. Autor článku vysoce hodnotil migrační proud do Ameriky, protože měl pozitivní význam nejen pro Evropu, ale i pro Spojené státy. Na jednu stranu se tak vyřeší problém evropského přelidnění a na druhou stranu USA získají novou pracovní sílu, která zároveň přispěje i k jejich demografickému růstu.¹⁶³

Tento kladný postoj americké vlády k přistěhovalcům v polovině XIX. století a potřebu „lidského materiálu“ lze vysvětlit skutečností, že právě v tomto období probíhalo osidlování amerického Západu jak americkými farmáři, tak i přistěhovalci z Evropy, kteří hledali levnou půdu v Iowě, Wisconsinu, Nebrasce, Texasu a Kansasu. Tyto obrovské oblasti tehdy byly „zemí nikoho“ („*no man's land*“). Jejich kolonizace znamenala především život v krutých podmínkách a boj s nebezpečím a nepřízní, jakými byly tornáda, kroupy, sucha a préríjní požáry.¹⁶⁴

V druhé polovině XIX. století se značně zvýšil počet migrantů ze střední, jižní a jihovýchodní Evropy, tzv. nová migrace („*new emigration*“). Byli to

¹⁶¹ KURTI, M. – BIRR, K.: *The Immigrant and the American Image in Europe*, s. 204.

¹⁶² WITTKE, C.: *We Who Built America*, s. 107.

¹⁶³ Our Arks of Immigration. *The New York Herald*, 7. 7. 1867.

¹⁶⁴ TINDALL, George – SHI, David E.: *Dějiny Spojených států amerických*. Praha 2008, s. 385.

pristěhovalci z habsburské říše, Itálie, balkánských zemí a z Ruska – Poláci, Češi, Slováci, Chorvaté, Maďaři, Rusové, Ukrajinci, Italové, Rusíni, Bulhaři atd. Značně se lišili od představitelů tzv. staré migrace z kulturně-historického a lingvistického hlediska. Američané o nich měli malou představu.¹⁶⁵

2.2 Počátky české masové migrace do USA

Zámořské vystěhovalectví z habsburské říše (po roce 1867 z Rakousko-Uherska) nabylo hromadného charakteru po roce 1848. Císařské nařízení z března 1849 umožňovalo volný pohyb občanů uvnitř říše, v roce 1857 i k cestě do zahraničí. V padesátých letech XIX. století potřeboval rakouský občan k vystěhování cestovní/vystěhovalceký pas nebo legitimační kartu. Protože získávání těchto dokumentů trvalo někdy dlouho, docházelo často k nelegální migraci.¹⁶⁶ Prosincová ústava z roku 1867 poskytovala základní občanská práva a usnadňovala odchod do zahraničí. Svoboda vystěhovalectví byla omezena pouze z důvodu vojenské služby.¹⁶⁷ V tomto období proto už můžeme hovořit o masové emigraci.

---

¹⁶⁵ LINK, Arthur S.: *American Epoch. A History of the United States Since the 1890's*. New York 1967, s. 25–26.

¹⁶⁶ KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Střípky z českého Chicaga*, s. 16.

¹⁶⁷ KOŘALKA, J. – KOŘALKOVÁ, K.: *Základní tendence českého vystěhovalectví*, s. 35; ŠISTEK, František: *Emigration from the Bohemian Lands in the „Long 19th Century“*. In: ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica (ed.) – et al.: *Undaunted by Exile! To the Victims of Religious, Political, National and Racial Persecutions in Central Europe between the 16th and 20th Century with an Accent of the Czech Lands*. Praha 2015, s. 96; KOMLOSY, Andrea: *Empowerment and Control. Conflicting Central and Regional Interests in Migration Within the Habsburg Monarchy*. In: FAHRMEIR, Andreas – FARON, Olivier – WEIL, Patrick (eds.): *Migration Control in the North Atlantic World. The Evolution of State Practices in Europe and the United States from the French Revolution to the Interwar Period*. New York 2003, s. 160; RYCHLÍK, Jan: *Pasové předpisy v habsburské monarchii a v Československu*. In: KALETA, Petr – NOVOSAD, Lukáš (eds.): *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století*. Sborník z mezinárodní vědecké konference, Praha 6. a 7. 9. 2007, s. 8–9.

Důležitou částí problematiky českého vystěhovalectví do Ameriky je ukázat, jaká byla představa potenciálních vystěhovalců o zemích, s nimiž chtěli spojit svůj život.¹⁶⁸

Před rokem 1848 byl přímý styk mezi Čechy a Novým světem výjimečný. Nicméně v první polovině XIX. století se o Americe v českém a německém tisku hodně psalo.¹⁶⁹ V českých časopisech se objevily písně, v nichž byla Amerika popsána jako zaslíbená země, země neomezených možností, která poskytuje nově příchozím lepší živobytí.¹⁷⁰ Amerika si získala pověst demokratického státu a země svobody. Porážka revoluce 1848–1849 a porevoluční zklamání přispěly v české společnosti k růstu sympatií k Americe a k politicky motivovanému vystěhovalectví do USA. Podnět k těmto náladám daly články Karla Havlíčka Borovského v létě 1850, v nichž český publicista hodnotil Spojené státy jako „nejsvobodnější a zároveň nejosvícenější zemi“, nazval ji útočištěm „lidí poctivých, svobodomilovných, v Evropě pro víru svou a politické náhledy pronásledovaných“ a stavěl do protikladu americkou svobodu tisku a rakouského neoabsolutismu.¹⁷¹ S výjimkou komentářů o otrokářství byly Spojené státy hodnoceny pozitivně.¹⁷²

Značný přínos k popularizaci americké demokracie v českém prostředí měl i český spisovatel a novinář Josef Václav Sládek (1845–1912), který v letech 1868–1870 v Americe byl.

---

¹⁶⁸ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 90.

¹⁶⁹ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 19–20.

¹⁷⁰ ZÍBRT, Čeněk: Jak si lid československý představoval život v Americe? *Český lid* XXIX, 1929, s. 21–23; VODŇANSKÝ, Karel: Písně o blahobytu v Americe z r. 1856 a 1858. *Český lid* XXIX, 1929, s. 206–208.

¹⁷¹ PFAFF, Ivan: *Česká přínaléžitost k Západu v letech 1815–1878*. Brno 1996, s. 216–218.

¹⁷² VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 99.

„Amerika nezná národnosti; nejpřednějším činitelem a cílem jest tam volný člověk. Amerika vštěpuje mimovolně každému člověku toto kosmopolitické – v dobrém smyslu – vědomí. Amerika neutiskuje jednotlivých národností, ponechávajíc každému po vlastním citu i rozumu domáhat se spokojeností a štěstí,“ uvedl ve svých pamětech.¹⁷³

Naopak ve Spojených státech se o Česích vědělo málo. Češi byli velmi často považováni za Němce a Čechy a Morava byly označovány za uherskou provincii. V období před začátkem masového vystěhovalectví zprávy z Čech vycházely pod kolonkou novinek z Německa, neboť většina Američanů vnímala Rakousko jako součást německého prostoru a neměla představu o jeho národnostním složení. Informovanost o habsburské monarchii v USA byla velice malá. V USA mělo Rakousko negativní image, zejména v souvislosti s potlačením revoluce v letech 1848–1849. Tato negativní image souvisela i s americkým antikatholicismem.¹⁷⁴

Většina Čechů, kteří opouštěli v druhé polovině XIX. a počátkem XX. století habsburskou říši, směřovala na americký kontinent. Pro vystěhovalectví existovalo několik hlavních důvodů. V XVII., XVIII. a počátkem XIX. století, když emigrovali jednotlivci, hlavně protestanti, to byly **náboženské a politické důvody**. Většina z nich se usadila v Pensylvánii vedle německých imigrantů.¹⁷⁵ Kromě toho, území Nové Anglie na severovýchodě Spojených států bylo proslulé tím, že poskytovalo azyl náboženským uprchlíkům z Evropy. Podle L. Perutky to byl hlavní důvod odlivu obyvatel ze Vsetínska, kteří se vypravili do Texasu, aby zde založili městečko Vsetín, jež se stalo symbolem českobratrské

---

¹⁷³ SLÁDEK, Josef Václav: *Má Amerika. Fejetony a příhody 1871–1892*. Praha 1998, s. 48.

¹⁷⁴ VLHA, M.: „*What is the Bohemian nation?*“, s. 388–389.

¹⁷⁵ SMITH, Philip D.: *From Praha to Prague. Czechs in an Oklahoma Farm Town*. Norman 2017, s. 12.

evangelické církve.¹⁷⁶ Vojta Mašek, jeden z předních Čechoameričanů ve Wisconsinu, tvrdil, že první čeští a moravští osadníci v Caledonii, kteří byli evangelického vyznání, odjeli do Ameriky vedeni touhou „po svobodném životě, a ne po zbohatnutí“.¹⁷⁷

Do Ameriky emigrovala **z politických důvodů** část českých účastníků revoluce v habsburské monarchii (1848–1849). Politická atmosféra v českých zemích po porážce revoluce přispěla k rozhodnutí řady Čechů z vlasti odejít.¹⁷⁸ Ovlivnila odchody z různých oblastí Čech a Moravy zejména v padesátých letech XIX. století, ale i v letech následujících. Uvádíme příklady.

Rodina Jana Nového se v roce 1852 vydala na cestu za oceán, protože hodnotila politické poměry po revoluci jako nesnesitelné a zároveň dostávala dopisy od svých krajanů za mořem o svobodě v Americe.¹⁷⁹

Josef Čmejla z pražské vesnice Bukol se rovněž rozhodl pro odstěhování do Ameriky se svou rodinou v roce 1857 z politických důvodů: „Stále ruce líbat a klobouk pozdvihovat, nechat si od ledajakého zmetka na úřadě pro nic za nic nadávat, toho jsem snášet nemohl, a proto odhodlal jsem se k vystěhování se do Ameriky, neb jsem doufal, že tam přece budu volněji dýchat.“¹⁸⁰

Jedním z ústředních hesel prvních českých imigrantů usazených v Texasu bylo, že se vystěhovali z „vězení národů“ (habsburská říše) do „země svobody“ (Spojené státy americké).¹⁸¹ Za zmínku stojí i slova jednoho z prvních texaských Čechů, Valentina Hajduška: „Raději bych žil v této chatě než v paláci a být

---

¹⁷⁶ PERUTKA, Lukáš: *Za to spasitelské moře: Emigrace z Rožnovska do Texasu*. Rožnov pod Radhoštěm 2015, s. 19–21.

¹⁷⁷ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1901*, Chicago, s. 230.

¹⁷⁸ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 54.

¹⁷⁹ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1899*, Chicago, s. 187.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 193.

¹⁸¹ PERUTKA, L.: *Za to spasitelské moře*, s. 20.

poddaným rakouského císaře.¹⁸² Ovšem je nutno uvést, že pojem „svoboda“ v Americe znamenal pro každého migranta něco jiného. Jak uvedl L. Perutka ve vzpomínkách na migraci z Rožnovska, někdo v ní viděl menší daňovou zátěž, jiný svobodu projevu a další ocenil, že nebyl diskriminován pro svou víru.¹⁸³

Nepřesné byly i představy o životě a uplatnění se v Americe. Vojta Náprstek, jeden z prvních českých politických imigrantů, měl původně o Americe velmi idealistickou představu – věřil, že si tam založí se svými rodáky slovanskou osadu, která bude ekonomicky a společensky samostatná. Na vlastním pozemku měla být pole i stáda hospodářských zvířat a osadníci měli mít svou školu a knihovnu. O tom, jak si představoval svůj život v Americe se svou přítelkyní Kateřinou (Tinkou) Krákorovou, svědčí jeho optimistický dopis Františku Riegrovi:

„Koupili jsme blíže kousek země [...] v krásné obrodné krajině. Zítra se dám do práce a v krátkém čase musí být kuchyňská zahrada v květu; do čtyřech úhlů zasadím čtyry lípy, a za 5–6 neděl bude náš domek hotový; naše zahrádka nám tolik vynese, že budeme moci ještě mnoho prodat. Mimo to budu psát do novin (prozatím do německých) atd. a Tinka bude vyučovat v pianě a v šití. To budou rozkošné časy!“¹⁸⁴

Realita však byla jiná. Jeho newyorský pobyt ovlivnil nedostatek peněz a přátel i neznalost jazyka.¹⁸⁵ Chopil se práce podomního obchodu, pak byl zaměstnán jako dělník v továrně¹⁸⁶ a v roce 1850 se přestěhoval do Milwaukee. V roce 1857, když se rozhodl vrátit do Prahy, hodnotil život v Americe

---

¹⁸² KONECNY, Lawrence H. – MACHANN, Clinton: *Perilous Voyages. Czech and Slovak Immigrants to Texas in the 1870s*. Texas 2004, s. 112.

¹⁸³ PERUTKA, L.: *Za to spasitelské moře*, s. 20.

¹⁸⁴ SECKÁ, M.: *Vojta Náprstek*, s. 55, 58–59.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Vojta Náprstek. *Amerikán Národní kalendář na rok 1895*, Chicago, s. 169.

z perspektivy své zkušenosti a téměř desetiletého pobytu na severoamerickém kontinentu:

„Ačkoli se zapřít nedá, že Amerika mnohé vady má, přece musí každý uznat, kdo nejen jednu část, nýbrž celou Ameriku Severní seznal, že jsou Američané národ, který také velmi dobré vlastnosti má a v mnohém ohledu každý jiný národ předčí. Arci musí mít člověk oči otevřené, aby náležitě rozeznal dobré od špatného. Nemyslím zde nikoliv politické záležitosti, nýbrž toliko postavení obchodníka, průmyslníka a sedláka; pro tyto jest Amerika beze vší pochybnosti vyšší školou.“¹⁸⁷

Část českých vystěhovalců v padesátých letech byla do zámoří hnána i **romantickými sklony**, dobrodružstvím a představami o snadném zbohatnutí ve svobodné Americe. „Přijďte do Ameriky, je to ráj na zemi! Celý den tu nemusíte dělat nic než sbírat kvítka připomínající bílé růže.“ Tak zněla v druhé polovině šedesátých let výzva na plakátě zobrazujícím dívku v krajkových šatech a s mašlí ve vlasech, tancující po poli.¹⁸⁸

„Amerika láká blahobytem. Kvůli zbohatnutí zřeknou se mnozí svazku s vlastním národem, vidouce, že přitulením se k Američanům rychleji se ho domohou,“ uvedl ve svých pamětech J. Sládek.¹⁸⁹

V této souvislosti jeden z prvních českých migrantů do Clevelandu, český Žid Leopold Levy z píseckého kraje, vzpomínal, že na konci čtyřicátých let XIX. století, když mu bylo kolem 23 let

„do Čech přicházely první zprávy o báječné zemi tam za mořem, o zemi, kde panuje úplná svoboda osobní, kde nestává rozdílů stavu, rodu nebo náboženského vyznání, o zemi, která oplývá mlékem a medem, kde místo kamení roste zlato a tomu podobné. Zprávy ty pobouřily mysl mojí v míře nejvyšší a já byl ihned odhodlán vydat se na cestu do Ameriky, ne snad k vůli těm zlatým hroudám, které nevíšmavě válely se po ulicích, nebo abych mohl královsky žít beze

¹⁸⁷ ŠÁMAL, M. (ed.): *Jsem svobodný...*, dok. 69, s. 263.

¹⁸⁸ ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na préríi*, s. 81.

¹⁸⁹ SLÁDEK, J. V.: *Má Amerika*, s. 48.

starostí, bez práce a námahy, nýbrž jedině proto, abych žít tu mohl co člověk, a ne jako pes, jehož každý darebák štve a jej kope.“¹⁹⁰

Na rozdíl od něj jeho krajan Frank Knechtel z Nenačovic u Berouna vzpomínal, že se rozhodl odcestovat do Ameriky pod vlivem zpráv, které přicházely do českých zemí v 50. letech „o té báječné Americe“. Byl přesvědčen, že tam bude „zasypán zlatem a blahobytem“. Když přijel do Clevelandu v roce 1853, uvědomil si, jak se ve svých představách mylil.¹⁹¹

O několik desetiletí později Jan Hejret ironicky uvedl: „Každý si myslel, že zlato posype se mu do kapes. Ale zklamání se záhy dostavilo. Ani v Americe nejsou bez práce koláče, tím méně zlato.“¹⁹²

Někteří čeští badatelé uvádějí, že česká migrace za oceán první poloviny padesátých let byla i důsledkem přehnaných zpráv o bohatých zlatodolech v Kalifornii, které pronikly koncem čtyřicátých let i do českých zemí.¹⁹³ Ve své monografii český historik Marek Vlha zpochybňuje toto tvrzení a navazuje na americký census v Kalifornii z roku 1850, který z habsburské říše zaznamenal pouze 87 obyvatel.¹⁹⁴

Hlavní příčinou masové migrace během druhé poloviny XIX. i na počátku XX. století byly **sociálně-ekonomické důvody**.¹⁹⁵ *Špatná hospodářská situace ve*

---

¹⁹⁰ Paměti prvních Čechů v Clevelandu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1895*, Chicago, s. 203–204.

¹⁹¹ CHOTEK, Hugo: Přítok českého přistěhovalectva v letech 1852 a 1853 a zkušenosti jednotlivých rodin. *Amerikán Národní kalendář na rok 1895*, Chicago, s. 210.

¹⁹² HEJRET, J.: *Výstěhovalecká otázka*, s. 10.

¹⁹³ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 53. Tomáš Čapek, historiograf české migrace do Spojených států, tvrdí, že v období let 1853–1855 zhruba 25 000 Čechů právě pod dojmem těchto zpráv odjelo do Ameriky. Srov. ČAPEK, Thomas: *The Čechs (Bohemians) in America. A study of their national, cultural, political, social, economic and religious life*. Boston – New York 1920, s. 28–29.

¹⁹⁴ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 91.

¹⁹⁵ V roce 1873 týdeník *Slovan Amerikánský* uvedl, že se málo Čechů stěhuje do Ameriky z politických důvodů („Nelze upírat, že v Čechách panuje velká a oprávněná nespokojenost s vládou, ale za politickými příčinami stěhuje se hrozně málo lidí...“). Srov. Stěhování z Čech do Ameriky. *Slovan Amerikánský*, Cedar Rapids, 1. 1. 1873, č. 10, s. 76.

čtyřicátých a padesátých letech a demografický růst zapůsobily na rozhodnutí o vystěhování zemědělců a řemeslníků z českých zemí.¹⁹⁶

„Při současné mizerii a nedostatku denního výdělku, což již od roku 1847 trvá a při tom téměř není naděje na lepší časy... a především pasekáře čeká smutný osud... Tak jsem si se svou manželkou předsevzal na základě nám došlých zpráv od našich známých, kteří již 4 roky jsou usazeni v Americe, vystěhovat se do Ameriky...“ zněla část dopisu Josefa Jandy z Trojanovic okresnímu soudci v roce 1855.¹⁹⁷

Stejné důvody o rozhodnutí k vystěhování za oceán uvedl o rok později před místními úřady český tesař Jan Sedláček z Horního Sklenova:

„Poněvadž zde v našem kraji velice těžké a smutné živobyť jest, že se člověk uživit nemůže, ačkoliv jsem řemesla tesařského... a horší živobyť nastává, které již mnoho let trvá a není naděje k lepšímu... tedy já a má manželka jsme sobě umínili... z naší vlasti i s našimi dítkami do Nord Ameriky se odebrat a snad Bůh dá, tam lepšího živobyť vyhledáme...“¹⁹⁸

Amerika lákala přistěhovalce z jihovýchodní Evropy i svým *ekonomickým rozmachem a svou levnou půdou*.¹⁹⁹ Nedostatek půdy byl hlavní příčinou pro masové vystěhovalectví Čechů z tábořského kraje v padesátých a šedesátých letech XIX. století.²⁰⁰

„Tohoto roku (rok 1855 – pozn. aut.) mnoho obyvatel z naší milé vlasti české odstěhovalo se do Ameriky, kde dle pověsti panuje svoboda a velmi laciné pole,“ zapsal v roce 1855 tehdejší polenský městský kronikář Antonín Pittner do *Knihy památní* města Polné.²⁰¹

Po americké občanské válce se začal uplatňovat zákon *Homestead Act* (1862), který umožnil imigrantům získat prakticky zdarma do vlastnictví

¹⁹⁶ SMITH, P. D.: *From Praha to Prague*, s. 13.

¹⁹⁷ STRNADEL, Drahomír: *Tam za mořem. Vystěhovalectví z Frenštátska do Ameriky ve 2. polovině 19. století*. Frenštát 2006, s. 10.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 11.

¹⁹⁹ OPATRŇÝ, J.: *Za moře s námi*, s. 30.

²⁰⁰ BARBOROVÁ, Eva: *Vystěhovalectví do Ameriky v tábořském kraji v letech 1855–1862. Jihočeský sborník historický*, sv. 35, 1966, č. 1–2, s. 24.

²⁰¹ HOFFMANNOVÁ, J.: *Vystěhovalectví z Polné do Severní Ameriky*, s. 11, 22.

půdu v západních prériích (v Nebrasce, Iowě, Jižní Dakotě a Kansasu), pokud přistěhovalci prokázali, že na ní pět let žili a obdělávali ji. V této době náklady na obdělávání pozemků v USA byly velmi nízké.²⁰² Zákon vzbudil v Evropě obrovský zájem a sloužil jako podnět k další přistěhovalecké vlně.²⁰³ O levných pozemcích v jižních státech psala pak v šedesátých letech i čechoamerická periodika:

„Půdy neosídlené je v jižních státech doposud hojnost a mohou se tam pěstovat plodiny o mnoho výnosnější nežli na Severu. – Tisíce zdejších přistěhovalců může ve státech Virginia, North Carolina, Tennessee, Kentucky, Arkansas udělat štěstí, kteréhož by marně hledali na Severu [...] Bude dobře, když po vojně někteří z národovců českých prohlédnou jižní státy americké a podají věrnou zprávu všem svým krajanům a všem českým přistěhovalcům v novinách, podle kterých by se s bezpečností řídit mohli.“²⁰⁴

Vystěhovalectví z českých zemí v sedmdesátých letech XIX. století ovlivnila ekonomická situace domácí i mezinárodní. Do Evropy začal dovoz levných zemědělských produktů, především ze Spojených států. Zemědělská krize v sedmdesátých letech, která vyvrcholila o desetiletí později, se stala pro migraci dalším katalyzátorem.²⁰⁵ Emigrovali proto lidé z oblasti, kde byl nedostatek pracovních příležitostí, špatné podmínky pro zemědělství a nízká úroveň komunikace.²⁰⁶ Klasickým příkladem masového vystěhovalectví v tomto období je kutnohorský kraj. Archiv policejního úřadu v Kutné Hoře ukazuje, že v druhé polovině sedmdesátých let (1875–1880) počet podaných vyhlášek na

---

²⁰² Tamtéž, s. 21.

²⁰³ OPATRŇY, J.: *Za moře s námi*, s. 31.

²⁰⁴ Budoucí vystěhovalci do Ameriky. *Slavie*, Racine, 28. 12. 1864, č. 161, s. 1.

²⁰⁵ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Štěpánka: *To Reap a Bountiful Harvest*. Iowa City 1993, s. 10; VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 75.

²⁰⁶ HLADKÝ, Ladislav: Sociálně-ekonomická migrace – vystěhovalectví Čechů. In: SEMOTANOVÁ, Eva – CAJTHAML, Jiří – a kol.: *Akademický atlas českých dějin*. Praha 2014, s. 337.

vystěhování do Severní Ameriky byl 425²⁰⁷, zatímco v následujícím desetiletí – 407. V zachovaných žádostech potenciální migranti uvedli jako základní motivaci k vystěhovaectví ekonomické důvody.²⁰⁸ Podobná byla situace na Valašsku²⁰⁹ a ve Vsetíně, které tehdy byly chudými kraji a kde místní lidé hledali lepší životní podmínky.

„My v pokoře podepsaní manželé Jan a Anna Zezulka [...] ze Vsetína chceme se s dítky našimi Annou, Veronikou, Mariannou a Josefem Zezulkou vystěhovat do Severní Ameriky, poněvadž doufáme existenci naši polepšit,“ zněla část dopisu manželů Zezulkových ze Vsetína okresnímu hejtmanu v 80. letech.²¹⁰

Zároveň je třeba uvést, že většina vystěhovalců z českých zemí do zámoří nebyli nejchudší lidé, protože cesta do Ameriky byla drahá. Stěhovali se i relativně majetní řemeslníci a rolníci, kteří byli vedeni touhou po větším hospodářství a po prosperitě.²¹¹ Například podle údajů okresního hejtmana Bradáče z Tábora se v roce 1867 z tábořského kraje vystěhovalo 8 000 lidí, kteří si s sebou odvezli 1 300 000 zlatých.²¹²

Pro české migranty představovalo vystěhovaectví do Ameriky bezpochyby osudový krok v jejich životě.

„Čech opouští jen zřídka domov se srdcem lehkým. To srdce srostlo příliš těsně s rodnou půdou, než aby se okamžitým rozmarem jsouc opojeno svévolně od ní odtrhlo, – vždyť ví bez toho, že bez ní v dále vykrvácí, že utone v cizině jako ta nad mořem znavená

²⁰⁷ Státní oblastní archiv v Praze – Státní okresní archiv Kutná Hora (dále SOA v Praze – SOA Kutná Hora), fond Policejní úřad Kutná Hora (dále f. PÚ Kutná Hora), Veřejné vyhlášky o úmyslu vycestovat do Ameriky 1875–1876, inv. č. 652, sign. 3/10, karton 38; Tamtéž, 1877–1879, 1880, inv. č. 691, karton 80. Pouze v roce 1880 bylo podáno 272 vyhlášek.

²⁰⁸ Tamtéž, f. PÚ Kutná Hora, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, inv. č. 691, karton 80. V 90. letech XIX. století počet žádostí výrazně klesl – podáno bylo 100 vyhlášek. Srov. SOA v Praze – SOA Kutná Hora, f. PÚ Kutná Hora, 1891, 1892, 1893, 1894–1899, inv. č. 691, karton 80.

²⁰⁹ PERUTKA, L.: *Za to spasitelské moře*, s. 20.

²¹⁰ Moravský zemský archiv v Brně (dále MZA), fond Moravské místodržitelství (f. MM), karton 5694.

²¹¹ ROBEK, A.: *Korespondence vystěhovalců do Ameriky*, s. 23.

²¹² POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovaectví, díl I*, s. 12.

vlaštovice. Z těch, kdož odváží se cesty přes moře, jen velmi málo se vrátí zpět, a odcházet do té dálné ciziny, do mlhavé nejistoty a bez naděje, že uvidíme kdys rodný krb, a s tím vědomím, že v zemi cizí věčně budeme považováni cizotou – to přece jen bolno,“ popsal ve svých pamětech své dojmy o českých vystěhovalcích v Americe J. V. Sládek.²¹³

Rozhodnutí k takovému osudovému kroku – zámořskému vystěhovalectví – bylo diskutováno v kruhu příbuzných, přátel²¹⁴ nebo sousedů. Sdílené představy přátelských a sousedských skupin, nálady šířené v regionech a také úspěšné příklady českých migrantů již v Severní Americe usídlených migraci za oceánem bezesporu značně ovlivnily.

„Americká stěhovací horečka se tenkrát [v roce 1851 – pozn. aut.] šířila po českém venkově. Někteří sedláci vyprodávali svoje statky a pouštěli se na dalekou pouť za moře, a o Americe se mluvilo neustále. I se mnou hrála touha, pustit se do ciziny, vidět velký kus světa, zkusit svoje štěstí v zemi, kde je živobytí snadnější, a pokaždé když jsem slyšel, že ten neb onen se stěhuje do Ameriky, zdvojnásobovala se moje chuť pustit se s těmi vystěhovalci také,“ vzpomíná Josef Vilém Jirásek.²¹⁵

„Když se ale vyvinulo hnutí o stěhování do Ameriky roku 1860, tu se také otec odhodlal stěhovat s těmi ostatními, neboť toho času se rozhodlo asi sedm rodin k vystěhování z našeho okolí do tehdy agenty příliš vychválené Ameriky,“ vzpomíná jeho krajan.²¹⁶

Důležitou úlohu hráli první přistěhovalci-průkopníci, kteří ve svých dopisech zvali své příbuzné a známé do Ameriky.²¹⁷ Uvádíme příklady:

„...už jsem Vám psal, abyste jeli za námi, že je tu dobře a já si nemůžu stěžovat, i když si vše musíme zasloužit. Prosím Vás pěkně, všechny pošlete za námi,“ psali sourozenci Tomáš a Johana Elešovi z Holštálkové.²¹⁸

„Já, v pokoře podepsaná Anna Fabiány ovdověla Pocin [...] [z]e Vsetína chci se s mojimi dítkami: Liborem dne 30. 1. 1880,

²¹³ SLÁDEK, J. V.: *Má Amerika*, s. 14.

²¹⁴ HOFFMANNOVÁ, J.: *Vystěhovalectví z Polné do Severní Ameriky*, s. 22.

²¹⁵ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1909*, Chicago, s. 262–263.

²¹⁶ ECKERTO VÁ, E.: *Kameny na prérii*, s. 83.

²¹⁷ ROBEK, A.: *Korespondence vystěhovalců do Ameriky*, s. 23.

²¹⁸ PERUTKA, L.: *Za to spasitelské moře*, s. 26.

Karlem dne 7. 1. 1869, Josefem dne 15. 2. 1870, Františkem dne 9. 12. 1877 a Antonínem dne 24. 2. 1882 – Pociin narozenými, vystěhovat do severní Ameriky, poněvadž mám tam zámožné přátele a takto doufám sobě i dítkám svým existence polepšit.“²¹⁹

„V úctě podepsaný mám vícero známých i příbuzných v severní Americe, kterým podařilo se stav svůj a blahobyt tam zlepšit. Jsa váben od nich, hodlám i já za nimi se přestěhovat a tam v větší štěstí a lepší budoucnost se pokusit. Jsem 24 roků starý, odbyl jsem svou povin[n]ost vojenskou, byv za nehodného uznán a hotov jsem, vojenskou taksu zaplatit,“ napsal Pavel Procházka okresnímu hejtmanství v Třebíči v roce 1882.²²⁰

O šest let později dělník Josef Volek z Kutné Hory podal žádost místním policejním úřadům, že se chce z ekonomických důvodů se svou rodinou odstěhovat do Severní Ameriky:

„...nemaje co kamenářský dělník více zde potřebné výživy, aniž žena moje by mne i s rodinou naší uživit mohla, odhodlali jsme se co pracovití lidé zde do Ameriky ku známým a příbuzným jet co nejdříve.“²²¹

Bohumil Osmera, který se narodil v roce 1879 na Moravě a s rodiči se přestěhoval do Nebrasky v roce 1894, si také vzpomíná na stránkách periodika *Amerikán Národní kalendář* v dvacátých letech minulého století:

„Moji rodiče se dlouho chystali do Ameriky, neboť můj strýček John Osmera nám z Ameriky dopisoval a zval nás za sebou. Pamatuji se, jak jsem jeho dopisy čítával.“²²²

Mnoho žadatelů z milevského kraje se odvolávalo na bohatství příbuzných, kteří jim finančně zajistí v Americe budoucnost.²²³

Skrze dřívějšími přistěhovalci zasláné informace do staré vlasti nebo uveřejněnou informaci o životě v Americe si o ní potenciální migranti vytvářeli

²¹⁹ MZA, f. MM, karton 5694.

²²⁰ Tamtéž, karton 5691.

²²¹ SOA v Praze – SOA Kutná Hora, f. PÚ Kutná Hora, 1888, inv. č. 691, karton 80.

²²² Z paměti starých českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1927*, Chicago, s. 258.

²²³ CIRONISOVÁ, Eva: Vystěhovalectví z milevského okresu před první světovou válkou. *Jihočeský sborník historický*, sv. 49, 1980, č. 3, s. 148.

předběžnou představu, aniž by ji ještě viděli. V této souvislosti si Jan Novák z Tábora, Wisconsin, vzpomíná:

„Roku 1851 dostal se m[n]ě dopis z Ameriky do rukou od jistého Čecha, který usadil se v St. Louisu Mo., v kterém vylíčen byl americký život a svoboda, a tu chopil jsem se myšlenky té, že i já s mou rodinou za oceánem budu hledat nový a svobodný život.“²²⁴

Jeho krajan Antonín Klobása sdělil čtenářům periodika *Amerikán Národní kalendář*, že v polovině XIX. století si jeho otec objednal „Prohlášení neodvislosti Spojených států“ v němčině a jejich konstituci, kterou předčítal svým krajanům. Několik z nich pak odjelo „do té zaslíbené Ameriky při první příležitosti. [...] Tito vystěhovalci občas psali, jaké zde v Americe mají velké farmy a jak blaze zde žijí. Lidé ti ve skutečnosti však o Americe mnoho nevěděli. Dopisy však byly přitažlivé a vylákaly sem jiné vystěhovalce.“²²⁵

V roce 1879 František Hrdý z jičínského kraje a jeho kamarád Frant. Šorner pod vlivem v Chicagu vydávaného *Chicazského Věstníka*, který dostávali rodiče jeho známého krajana, se rozhodli odejít do Ameriky.²²⁶

Podobný příběh měl i Moravan F. J. Olšan z Křetína u Letovic. V 80. letech XIX. století dostal od svého přítele omažské noviny *Pokrok Západu*. „Z toho jsem poznával Ameriku. [...] Po přečtení několika čísel *Pokroku* jsem byl Amerikánem. Svěřiv ženu s dětmi matce, odjel jsem sám do Hamburku. Bylo to začátkem června 1887,“ vzpomíná po letech na stránkách periodika *Amerikán Národní kalendář*.²²⁷

Tyto příklady potvrzují správnost tvrzení L. Šatavy, že tímto způsobem začíná akulturace nových vystěhovalců ještě před jejich odjezdem.²²⁸

Skupinová migrace. Na počátku převládala migrace individuální, od padesátých let se začaly stěhovat celé rodiny a v některých případech spolu

²²⁴ Ze života Jana Nováka, st., v Táboře, Wis. *Amerikán Národní kalendář na rok 1886*, Chicago, s. 168.

²²⁵ Románek zapomenutého přistěhovalce. *Amerikán Národní kalendář na rok 1934*, Chicago, s. 200.

²²⁶ Z paměti starých českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1936*, Chicago, s. 173.

²²⁷ Z paměti starých českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1933*, Chicago, s. 176.

²²⁸ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 44.

cestovaly i menší skupiny známých nebo obyvatel jednoho nebo několika regionů.²²⁹

Když se v roce 1852 rodina Jana Nového z vesnice Žakova (pražský kraj) rozhodla k vystěhování do Spojených států, spolu s ní jely rodiny sourozenců Janova otce, celkem 16 osob a několik dalších rodin.²³⁰

V roce 1855 dvě moravské skupiny ze Vsetína a Frenštátu, jež tvořilo několik českých rodin, odjely do Texasu.²³¹

Tato tendence existovala i v následujících desetiletích.²³² „Z Čech nestěhují se více jenom jednotlivci, alébrž celé rodiny a celá příbuzenstva a počet vystěhovalců obnáší do roku až 12 000 duší,“ poznamenal v sedmdesátých letech tehdejší český agent hamburské přeplavní společnosti Josef Pastor.²³³

K vylidnění celých krajů (jako tomu bylo v Irsku, jižní Itálii a Norsku) kvůli českému vystěhovalectví – ani v době migračního maxima – nedošlo. Na rozdíl od slovenského vystěhovalectví nebyla česká migrace dočasná, kdy pracující člen rodiny odjížděl za výdělkem a po několika měsících nebo letech se vracel zpět.²³⁴ Snad jedinou výjimkou byl milevský okres, kde mnoho žadatelů odjíždělo do Ameriky pouze na zkušenou.²³⁵

Do Ameriky nemusely odcházet celé rodiny současně. Z ekonomických důvodů docházelo k jejich rozdělení. Obvykle odjížděli muži v produktivním věku²³⁶, kteří byli schopni vydělat v Americe peníze na přepravu ostatních členů

²²⁹ TÝŽ: *Vystěhovalectví do USA*, s. 159.

²³⁰ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1899*, Chicago, s. 192.

²³¹ ČAPEK, Tomáš: *Naše Amerika*. Praha 1926, s. 186.

²³² Podle informace texasských amerických novin *Brenham Weekly Banner* směřovalo v roce 1879 několik českých rodin (39 lidí) ke svým příbuzným a známým v texasských osadách Wesley a Nelsonville. Srov. *Brenham Weekly Banner* (Texas), 13. 6. 1879.

²³³ Stěhování z Čech do Ameriky. *Slovan Amerikánský*, Cedar Rapids, 26. 12. 1872, č. 9, s. 68.

²³⁴ ŠATAVA, L.: *Vystěhovalectví do USA*, s. 159.

²³⁵ CIRONISOVÁ, E.: *Vystěhovalectví z milevského okresu*, s. 149.

²³⁶ Podané vyhlášky moravskému místodržitelství v polovině 80. let XIX. století naznačují, že se

rodiny.²³⁷ Dotýkáme se procesu tzv. **řetězové migrace** (*chain migration*), která spojovala příslušníky několika rodin, přátele a známé a v některých případech i geografické oblasti.²³⁸

Když už zmíněný Leopold Levy sdělil svému otci o svých plánech emigrovat do Ameriky, s překvapením se dozvěděl, že jeho rodiče rovněž uvažovali o migraci za oceán. Jeho otec mu ale poradil: „Jdi a podívej se tam. Cesta jedné osoby nestojí tolik, jako cesta osob sedmi nebo osmi a jeden spíše se vrátí zpět, než-li celá rodina. Bude-li tam dobře, přijedem za tebou, ne-li, dostaneš se zpět lehčeji.“²³⁹

Tato tendence existovala i v následujících desetiletích.

V roce 1884 manželé Josef a Marie Dědičovi z Javorka (moravského kraje) se chtěli odstěhovat do Severní Ameriky ke svému synu Františkovi a své dceři Josefce, kteří „společně mají větší usedlost a společně hospodaří“ a s nimiž budou „společně pracovat“.²⁴⁰

O tři roky později Anna Prušová z kutnohorského kraje podala žádost o vystěhování z důvodu odcestování do Severní Ameriky se svými dětmi za svým manželem Antonínem Prušou, který „už pracuje nějakou dobu v New Yorku“.²⁴¹

Podobný byl příběh Marie Holečkové v 80. letech XIX. století, která na stránkách omažských novin *Hospodář* vzpomínala: „Ve stáří 19 roků jsem se provdala za Josefa Holečka. Dítěk jsme měli šest, z nichž ale 3 zemřely v Čechách. [...] Pak si můj manžel vzpomenu, že pojede do Ameriky, a také to provedl. Já jej pak následovala o dva roky později.“²⁴²

Trasa migrace. České vystěhovalectví do USA začínalo v Praze, odkud emigranti odjížděli vlakem přes Podmokly a Drážďany do Hamburku nebo Brém. Cesta přes moře probíhala převážně parolodními linkami Severoněmeckého Lloyd, Newyorskobrémské a Hambursko-americké paroplavební společnosti.²⁴³

---

k vystěhovalectví do Ameriky hlásili mladí lidé ve věku 19–31 let. Srov. MZA, f. MM, kartony 5691, 5692, 5693, 5694.

²³⁷ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 82–83.

²³⁸ Tamtéž, s. 87; KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *To Reap a Bountiful Harvest*, s. 33.

²³⁹ Paměti prvních Čechů v Cleveland, O. *Amerikán Národní kalendář na rok 1895*, Chicago, s. 204.

²⁴⁰ MZA, f. MM, karton 5693.

²⁴¹ SOA v Praze – SOA Kutná Hora, f. PÚ Kutná Hora, 1887, inv. č. 691, karton 80.

²⁴² „Ženská besídka“. *Hospodář*, Omaha, 22. 2. 1905, č. 1, s. 48.

²⁴³ VACULÍK, Jaroslav: *Přes moře nebo po souši? K cestování českých migrantů 2. poloviny 19.*

Ve své agitaci plavební společnosti a jejich agenti spoléhali na inzeráty v novinách, hostincích a na dalších veřejných místech. Oblíbeným propagačním nástrojem v XIX. století byly i kramářské písně o životě v Americe. Život severoamerické republiky v nich byl vychvalován.²⁴⁴ Výše zmíněný Josef Pastor, který v šedesátých letech pobýval v Americe, v roce 1872 vydal brožuru *Americký vystěhovelec. Spolehlivé zprávy a rady pro českého vystěhovatele na cestu do Ameriky*. V ní podal potenciálním migrantům praktickou informaci o cestě za oceán.²⁴⁵ I když se stavěl negativně k migraci jako faktoru, který oslabuje národní organismus, vyslovil politování nad cestujícími „za moře“ bez informací a bez pomoci.²⁴⁶

Postoj rakouské administrativy k vystěhovalectví

Rakouské státní úřady se stavěly k masovému vystěhovalectví z habsburské říše nepříznivě, protože emigrace znamenala odliv obyvatel a kapitálu ze země. Proto byly v novinách uveřejňovány informace proti migraci.²⁴⁷ Státní úřady zkoumaly, zda existuje plán na masové stěhování slovanského obyvatelstva za moře.²⁴⁸ Například v roce 1854 byl jeden z pozdějších českých migrantů František M. Klácel vyšetřován, protože agitoval mezi Čechy ve prospěch vystěhovalectví do Ameriky.²⁴⁹

a počátku 20. století. In: KALETA, P. – NOVOSAD, L. (eds.): *Cestování Čechů*, s. 167.

²⁴⁴ PERUTKA, L.: *Za to spasitelské moře*, s. 26, 29–30.

²⁴⁵ Stěhování z Čech do Ameriky. *Slovan Amerikánský*, Cedar Rapids, 26. 12. 1872, č. 9, s. 68. V 80. letech po svém návratu ze Spojených států jeho krajan Jan Wagner doporučil potenciálním českým migrantům, aby se vždy obraceli na akciovou paketní společnost v Hamburku, kde působil J. Pastor v českém oddělení, protože si mohou být jisti, že budou řádně a poctivě obslouženi. Srov. WAGNER, Jan: Jak jsem se dostal do Ameriky. *Květy americké*, Omaha, 20. 1. 1886, č. 8, s. 123–125.

²⁴⁶ OPATRŇÝ, J.: *Za moře s námi*, s. 31.

²⁴⁷ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 72; POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl I*, s. 12.

²⁴⁸ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl I*, s. 11.

²⁴⁹ PFAFF, I.: *Česká přínáležitost k Západu*, s. 218. V 60. letech se považovalo za „nebezpečné“

Vztah českých národních elit k vystěhovalectví

Postoj Čechů k migraci do zahraničí nebyl jednoznačný. Část z nich tvrdila, že vystěhovalectví oslabuje národní organismus a že je ztrátou pracovních sil.²⁵⁰ Objevily se i kramářské písně, povídky nebo brožurky, které před nebezpečím takového osudového kroku varovaly.²⁵¹ Soudobá česká publicistika byla proti masové migraci. Argumentovala nebezpečím cesty i dopadem na českou společnost. Články v *Národních novinách* a ve *Slovanu* a dopisy Viléma Pflanzera v roce 1848 upozorňovaly na obtíže spojené s cestováním do Ameriky.²⁵² V padesátých letech XIX. století moravský periodický tisk uveřejnil dopisy českých migrantů, v nichž se stěžovali na špatné jídlo a na nebezpečnou a dlouhou cestu přes oceán.²⁵³ V roce 1867 obrázkový týdeník *Květy* psal, že „z milé naší vlasti valí se vždy větší a větší proud vystěhovalectví do Ameriky na velikou škodu země a národa českého, jenž každé zdravé rámě potřebuje“. Časopis dodal, že kromě demografického růstu existují i další důvody o přistěhovalectví, „které v tomto listu rozebírat nesmíme, poněvadž zde mluvit nesmíme o poměrech politických“.²⁵⁴ I v následujících desetiletích české noviny varovaly před nebezpečím migrace za oceán.²⁵⁵ Například časopis *Americký přistěhovalec*, vydávaný v Hamburku, doporučoval vystěhovalcům, aby nejprve svůj krok dobře zvážili:

i vystěhovalectví do Ruska. Srov. POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl I*, s. 12.

²⁵⁰ KOŘALKA, J. – KOŘALKOVÁ, K.: *Základní tendence českého vystěhovalectví*, s. 38.

²⁵¹ PERUTKA, L.: *Za to spasitelské moře*, s. 26, 29–30.

²⁵² POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 22.

²⁵³ MZA, f. MM – presidium, karton 489, sign. 1/9A.

²⁵⁴ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl I*, s. 12–13.

²⁵⁵ Například v roce 1880 *Pražský denník* uvedl, že: „Severní Amerika není přece tak výnosnou zemí, jak se myslí a za jakou se považuje.“ Srov. Archiv Náprstkova muzea (ANpM), Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich V, 1880–1883, K 1–5.

„Amerika klade svými zcela jinými a přistěhovalcům neobvyklými poměry stále překážky a obtíže v cestě, jejichž překonání vyžaduje nemalé neohroženosti, síly a vytrvalosti.“ Časopis poskytoval přistěhovalcům i užitečné rady týkající se dopravy do Ameriky.²⁵⁶

Artikulovaná nebezpečí námořní přepravy

Plavba přes oceán v polovině XIX. století znamenala velké riziko. Emigranti si pak v dopisech zaslanych svým známým či příbuzným ve své vlasti stěžovali na mořskou nemoc, na bouřlivé počasí nebo na nedostatek jídla a na přeplněné podpalubí.²⁵⁷

Například Jakub Kudrle z Doubravy (nedaleko Vlachova Březí), který v 32 letech pod vlivem dopisů svých krajanů ze Spojených států opustil se svou rodinou své rodiště v roce 1853, mluvil o nebezpečí a o nesnesitelných podmínkách na plachetnici, na níž se tři měsíce plavili:

„Osoby obého pohlaví ležely v košilích po podlaze jako dobytek a byly tak zpustlé a surové, že se to často rvalo, až z toho krev tekla. Nejhorší na lodi bylo, že tam moc kradli, jak plavci, tak i vystěhovalci; mně samému se tam ztratil pár nových bot. [...] Za bouřlivého počasí povstal vždy takový strašný hřmot a loď ta sebou házela, až to lidi z postelí vyhazovalo, jako by to byly víchy slámy, že mnozí zůstali na podlaze omráčeni ležet.“²⁵⁸

Podobný zážitek měli Frank a Rosalie Šebestovi, jedna z českých pionýrských rodin v Texasu. Rozhodli se k vystěhování z ekonomických důvodů, protože „otrocký život v říši Habsburků se jim zprotivil“. V roce 1855 se vydali na cestu s dalšími českými rodinami z blízkého okolí. Jejich krutý příběh popsala jejich dcera Julie Škarpová v dvacátých letech minulého století na stránkách periodika *Amerikán Národní kalendář*:

²⁵⁶ VACULÍK, J.: *Přes moře nebo po souši?*, s. 168.

²⁵⁷ KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Střípky z českého Chicaga*, s. 18.

²⁵⁸ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1899*, Chicago, s. 187–188.

„Cesta plachetní lodí přes [A]tlantický oceán trvala tři měsíce. Hrozná bouře zahnalas lod' daleko od pravidelné přímé cesty a plachetník byl po celé týdny nepřetržitě vlnami zmitán jako ořechová skořepina. Naši ubozí vystěhovalci trpěli hrozně mořskou nemocí a očekávali každé chvíle, že příboj vln slabou lod' rozdrtí. Jedinou útěchou bylo jim čtení v Bibli kralické a zpěv žalmů z kancionálu, švabachem tištěného. Byli totiž, ale na malé výjimky, evangelíky, následovníky našeho mučedníka mistra Jana Husa a moravských bratří. Potravu dostávali na lodi velmi bídnou, ponejvíce fazole, slaninu a místo chleba červivé suchary, které ženské napřed na kousky lámaly a červy z nich vybíraly. [...] Praženou mouku si vzali s sebou z domova a na lodi lili na ni vřelou vodu a pak v tom suchary rozmáčeli a jedli. Jaká byla jejich radost, když po třech měsících takového utrpení přijeli do Galvestonu.“²⁵⁹

Migrace Čechů podle statistik

Spolehlivé statistické údaje pro české migranty do roku 1850 neexistovaly. Hlavní prameny pro sčítání počtů českých migrantů do USA byly rakouskou a americkou statistikou vedeny v různých přístavech, jako byly Brémy, Hamburk a New York.²⁶⁰ Rakouské a americké statistické údaje nebyly spolehlivým zdrojem, dávajícím plnou představu o počtu českých vystěhovalců. Rakouská úřední místa registrovala pro vystěhovaleckou statistiku pouze ty případy, když někdo požádal o speciální vystěhovalecký pas nebo když přestal být rakouským státním občanem. Daleko větší počet osob však odjížděl do zahraničí na normální cestovní pas.²⁶¹ Americká statistika nerefletovala všechny etnické skupiny. Do roku 1860 Čechy řadily do kolonky Rakousko, a to i v případech, když oni sami při vyplňování údajů označili jako svoje rodiště Čechy či Moravu.²⁶² Rubrika „Bohemia“ se poprvé objevila v americké statistice z roku

---

²⁵⁹ Paměti starých českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 279–280.

²⁶⁰ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 65.

²⁶¹ ŠINDELÁŘ, Bedřich: Kořeny a povaha českého vystěhovalectví za kapitalismu. In: POLIŠENSKÝ, J. (ed.): *Začiatky českej a slovenskej emigrácie do USA*, s. 18.

²⁶² VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 66.

1870, ale Moravané se v kategorii národnosti dál označovali za Rakušany, Němce, dokonce Slováky a Maďary. Sčítání z roku 1910 zahrnuje rubriku, která odkazuje na mateřský jazyk.²⁶³

Je známo, že se před rokem 1848 z českých zemí odstěhovalo do Ameriky málo lidí. Tvrdí se, že jejich počet byl cca 500.²⁶⁴ J. Polišíenský definuje toto období českého vystěhovalectví jako období pionýrské²⁶⁵ a W. Peterson nazývá tyto migranty „pionýry“. Jejich význam nespočívá v počtu, ale v tom, že připravují cestu a napomáhají migračnímu proudu předáváním zpráv a informací do staré vlasti pomocí dopisů, a tak vytvářejí konkrétní představu o dosud neznámé zemi. Jejich pomoc spočívá i v tom, že zasílali lodní lístky a usnadňovali zapojení nově příchozích do nového prostředí.²⁶⁶

První migrační vlna začínala v padesátých letech XIX. století. Mezi lety 1848 a 1865 se do Ameriky přistěhovalo 43 645 Čechů.²⁶⁷ Během občanské války je zaznamenán pokles vystěhovalectví, kdy se české obyvatelstvo zčásti obrátilo na východ, do Ruska. Druhý vrchol českého vystěhovalectví (1867–1874) byl ovlivněn sociální a politickou krizí po prusko-rakouské válce roku 1866 a novou hospodářskou prosperitou USA. Zemědělská krize v Evropě v osmdesátých a počátkem devadesátých let přivedla k třetí vlně, která představovala nejrozsáhlejší vystěhovalectví z českých zemí do Severní Ameriky. Největší počet vystěhovalců v této době pocházel z jižních Čech a části

---

²⁶³ ECKERTO VÁ, E.: *Kameny na prérii*, s. 27.

²⁶⁴ THERNSTROM, Stephan (ed.): *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*. Cambridge 1994, s. 262.

²⁶⁵ POLIŠENSKÝ, J.: *K otázkám dějin českého vystěhovalectví*, s. 19.

²⁶⁶ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 43–44.

²⁶⁷ ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 31.

jihozápadní Moravy.²⁶⁸ Podle statistiky na přelomu osmdesátých a devadesátých let XIX. století se ve Spojených státech usadilo kolem 170 000 Čechů první generace.²⁶⁹

2.3 Čeští migranti v Novém světě

Migrační směry

Podle Carla Wittkeho většina slovanských migrantů směřovala do velkých průmyslových středisek, která poskytovala možnosti najít práci, nikoli k zemědělským státům, protože neměla dostatek finančních prostředků, aby zakoupila zemědělskou půdu.²⁷⁰ Toto tvrzení neplatilo pro české přistěhovalce, kteří odjeli do Spojených států v padesátých až sedmdesátých letech XIX. století. Z Hamburku a Brém se jezdilo do St. Louis, New Yorku, Baltimoru a Galvestonu.²⁷¹ Protože v této době bylo těžké ve velkých městech najít práci, většina migrantů pokračovala na „americký Západ“, kde byl dostatek volné zemědělské půdy a možnosti farmářství. Znamená to, že pro české migranty byla typická tzv. **vnitřní migrace**. Klasickým příkladem podobné migrace v padesátých letech byla rodina Antonína Kubáta, který v roce 1854 po sedmdesátidenní plavbě na plachetnici a se šesti nedospělými dětmi vskočil na americkou půdu.

„První domov náš byl u švakra ve Freeportu v Illinoisu, kdež jsem se po dva roky zaměstnával prací, která se mi naskytla. [...] Po dvouleté trapné zkušenosti a máje 45 dollarů dluhů, pustil jsem se s pěti dětmi do státu Minnesota. [...] Po dlouhém hledání vynašel

²⁶⁸ KOŘALKA, J. – KOŘALKOVÁ, K.: *Základní tendence českého vystěhovalectví*, s. 37.

²⁶⁹ SMITH, P. D.: *From Praha to Prague*, s. 14.

²⁷⁰ WITTKÉ, C.: *We Who Built America*, s. 410.

²⁷¹ POLÍŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 28.

jsem si 80 akrů dobrého pozemku,“ uvedl A. Kubát na stránkách periodika *Amerikán Národní kalendář*.²⁷²

V roce 1865 Anton Tomiška se svou manželkou odjel do Ameriky. Nejdříve se usadili v Clevelandu, kde tehdy bylo pouze sedm českých rodin. Z Clevelandu přesídlili do Pittsburgu (Pensylvánie), kde obdržel výhodné místo. Když po pěti letech tato práce ochabovala, odebral se do Chicaga. Po velkém ohni odcestoval do Iowa City a pak do Nebrasky v Kearney.²⁷³

Podobný příběh měl i jeho krajan Matěj Truhlář o desetiletí později: „Je tomu pět roků, co jsem do Ameriky přibyl. Pobyl jsem nějaký čas v Novém Yorku. V tu dobu bylo tam zle dostat nějaké práce, neboť všude bylo plno lidu, zaměstnání postrádajícího.“ Proto se rozhodl pokračovat na Západ, do Nebrasky nebo do Kansasu.²⁷⁴

České komunity v zemědělských státech

Nejprve se čeští migranti usadili ve Wisconsinu, Texasu, v Minnesotě, pak v Iowě, Nebrasce, Severní a Jižní Dakotě, v menší míře v Michiganu a Kansasu a na přelomu století v Oklahomě, ve Virginii i v Kalifornii. Protože se Češi usadili v zemědělských státech, když byl ještě dostatek volné půdy, byli jediní ze Slovanů, kteří vytvořili kompaktní farmářské osídlení. Tvrdí se, že cca 80 % první generace českých migrantů v zemědělských státech mělo svoje vlastní farmy.²⁷⁵ České osady v zemědělských státech byly rozptýlené.

Wisconsin

První česko-moravské *rolnické osady* ve Spojených státech byly ve Wisconsinu, který lákal přistěhovalce ze střední Evropy svými příznivými klimatickými podmínkami, svou levnou a úrodnou půdou, religiozní a politickou volností a možností získat americké občanství po prvním roce pobytu v USA.²⁷⁶

---

²⁷² Příspěvky životopisné k našim podobiznám. *Amerikán Národní kalendář na rok 1883*, Chicago, s. 192.

²⁷³ A. V.: Paměti českých osadníků v Americe. *Nová vlast*, 1896, s. 188–189

²⁷⁴ Ze zkušeností Čechů Amerických. *Amerikán Národní kalendář na rok 1883*, Chicago, s. 178.

²⁷⁵ ŠATAVA, L.: *Výstěhovalectví do USA*, s. 159.

²⁷⁶ ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 36–37.

Většina českých a moravských migrantů se tam usadila mezi lety 1848 a 1880. Šlo především o farmáře, obchodníky a politické uprchlíky z jižních Čech, Plzně a Českých Budějovic. Čeští a moravští migranti se usadili ve východní (Milwaukee, Manitowoc, Racine a Kewaunee), západní a jihozápadní (La Grosse, Vernon, Grant, Crawford) části státu. Kromě Milwaukee, Racine a La Grosse byly všechny osady farmářské. Nejstarší z nich byla v Caledonii, blízko města Racine. V první polovině padesátých let se tam usadilo několik českých a moravských rodin evangelického vyznání.²⁷⁷ Protože většina osadníků pocházela z Moravy, byla osada později nazvána „Tábor“.

Dobrou představu o krutých počátcích prvních českých migrantů na americkém Západě máme z jejich vzpomínek.

„Když jsme sem přijeli, ještě tu nebylo ani luční trávy, nýbrž jen klackovitá divočina. [...] V ten čas nebyla ještě ani Milwaucká cesta prosekána. [...] Na cesty bez sekery se nemohl nikdo vydat. [...] Na počátku každý jen sekal, páčil v horku i dešti; ruce měl každý odřené a rozpukané, tělo a šat začerněné, že nebyl ani k rozeznání od černocho. Práce měl každý dost, avšak medu málo,“ vzpomínal A. Novák, jeden z prvních politických migrantů roku 1848.²⁷⁸

Podobný příběh měla i rodina Jana Wozába, který jako devítileté dítě přijel do Manitowocu v roce 1849 se svými rodiči.

„Tam usadili se v panenském pralese, který museli napřed vykácet, aby jim bylo možno kousek půdy upravit a osít. Začátky byly pro první usedlíky v tomto kraji velmi krušné. [...] Indiánů a divoké zvěře bylo všude hojnost, takže bezpečno zrovna v těchto místech nebylo,“ pak psala dcera Jana Wozába.²⁷⁹

²⁷⁷ BICHA, Karel D.: The Czechs in Wisconsin History. *Wisconsin Magazine of History*, Spring 1970, s. 194–195.

²⁷⁸ Stručná statistika osad, měst a okresů ve Spojených státech Čechy obydlených. *Amerikán Národní kalendář na rok přestupný 1880*, Chicago, s. 143–144.

²⁷⁹ Archiv Ústavu Tomáše Garrigua Masaryka (dále AÚTGM), fond Antonín Robek, karton 155.

Nejstarší česká *urbanistická osada* ve Wisconsinu byla založena v Milwaukee u Michiganského jezera.²⁸⁰ Ve čtyřicátých letech mělo město už 20 000 obyvatel a z nich 8 000 tvořili Němci²⁸¹, s nimiž se Češi mohli domluvit snadněji než s Američany. Mezi prvními českými osadníky v Milwaukee byli řemeslníci, proto tam mohli pracovat v německém pivovarnickém průmyslu nebo jako podnikatelé. Jeden z nich byl i Vojta Náprstek, který se tam usadil v červnu 1850 a položil základy budoucí tamní české osady. Chtěl tam otevřít obchod s knihami, což se mu do jisté míry podařilo.²⁸² V době jeho příchodu a pobytu v Milwaukee byla tamější česká migrantská komunita malá a podle V. Náprstka české rodiny žily „ve velké bídě“.²⁸³ Přední český novinář v Americe Jan Borecký to ve svých vzpomínkách popsal takto:

„V tom čase bylo několik českých rodin v Milwaukee, lidé nízkého stupně vzdělání, již ponejvíce provozovali sbírání hadrů a starého železa.“²⁸⁴

Na počátku šedesátých let žilo v Milwaukee okolo 200–300 českých rodin.²⁸⁵ Protože tamní život pro Čechy a Němce nebyl lehký, v šedesátých letech XIX. století se mnoho z nich přestěhovalo do Iowy, Nebrasky nebo Minnesoty.²⁸⁶ Nicméně v sedmdesátých letech František Kříž v dopise svému příteli V. Náprstkovi informoval, že si Češi v Milwaukee „stojí vprůměrně o něco lépe

²⁸⁰ BICHA, K. D.: *The Czechs in Wisconsin History*, s. 196.

²⁸¹ SECKÁ, M.: *Vojta Náprstek*, s. 60.

²⁸² KORYTOVÁ-MAGSTADT, Štěpánka: *Kde domov můj? Češi a Slováci v USA a jejich vazba k mateřské zemi, 1880–1920*. Praha 2010, s. 50.

²⁸³ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 124.

²⁸⁴ SECKÁ, M.: *Vojta Náprstek*, s. 62, 65.

²⁸⁵ Dopis z Milwaukee. *Slavie*, Racine, 18. 12. 1861, č. 8, s. 61.

²⁸⁶ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 33. Přesto v 60. letech XIX. století příliv českých přistěhovalců do Milwaukee pokračoval. Například v roce 1867 americké listy *The Evening Star* a *The Daily Dispatch* napsaly, že v Milwaukee přibylo 400 českých migrantů. Srov. *The Evening Star* (Washington), 5. 8. 1867; *The Daily Dispatch* (Richmond, Virginia), 6. 8. 1867.

jak první léta, zde větší část jsou řemeslníci, dost dobré výdělky mají, ostatně nejvíce hokynáři“.²⁸⁷ Počet Čechů se v Milwaukee výrazně zvýšil až v osmdesátých letech XIX. století.²⁸⁸

Texas

Texas, který někteří badatelé označili za „kolébku české migrace“,²⁸⁹ byl původně částí Mexika. V roce 1836 byla vyhlášena jeho samostatnost a v roce 1845 byl připojen ke Spojeným státům. Česká migrace do Texasu se v první polovině XIX. století původně skládala z jednotlivců. Byli to především dobrodruzi – Anthony M. Dignowity, spisovatel Karel Anton Postl (Charles Sealsfield), který idealizoval život v Texasu, a katolický farář Bohumír Menzl, který přijel do Texasu v roce 1840 se skupinou německých migrantů.²⁹⁰ Anthony Dignowity je považován za prvního Čecha, který se v Texasu usadil ve čtyřicátých letech XIX. století, kde vedl dobrodružný život. Na české vystěhovalectví do Texasu neměl žádný vliv, protože žil od svých krajanů odloučen. I když byl českým vlastencem a napsal i vydal v roce 1859 vlasteneckou brožuru v angličtině *Bohemia under Austrian Despotism*, jeho potomci se k slovanskému původu nehlásili.²⁹¹

V roce 1849 se do Texasu vypravil se svou rodinou evangelický pastor Josef Arnošt Bergmann. Usadil se v německé komunitě Catspring v okrese Austin

---

²⁸⁷ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 124.

²⁸⁸ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *Kde domov můj?*, s. 50–51.

²⁸⁹ DUTKOVA-COPE, Lida: Texas Czech Ethnic Identity: So, How Czech Are You, Really? *The Slavic and East European Journal*, Stanford, vol. 47, No. 4, 2003, s. 649.

²⁹⁰ MACHANN, Clinton – MENDL, James W.: *Krásná Amerika. A Study of the Texas Czechs 1851–1939*. Austin 1939, s. 22, 24.

²⁹¹ DONGRES, L. W.: Paměti starých českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, s. 272.

a působil tam jako kněz a učitel. Své poznatky z Nového světa sepsal v dopisech do Čech a na Moravu, část z nich byla uveřejněna v *Moravských novinách* v roce 1851.²⁹² Mezi současnými badateli existuje diskuse, zda ve skutečnosti dal J. Bergmann podnět k masové české migraci do Texasu a vzniku vystěhovaleckých oblastí na Vsetínsku a Zlínsku, nebo ne.²⁹³ Je fakt, že koncem roku 1851 se 16 českých evangelických rodin vedených Josefem Šilarem vydalo přes Hamburk do Texasu. Byli to první vystěhovalci z Čech a Moravy. Jejich loď Victoria byla již přeplněna Iry a na lodi dostávali zkaženou potravu. Na cestě, která trvala více než čtyři měsíce, polovina z nich zemřela. Druhá přistěhovalecká skupina, která se skládala ze 17 rodin (70 Čechů), vedená Josefem Lešikarem, podobnou katastrofu nezažila a přistála v roce 1853 v jižním Texasu.²⁹⁴

Je třeba říct, že počátkem padesátých let XIX. století se v českých zemích objevily zprávy v periodickém tisku a v dopisech, psaných českými migranty, které varovaly před migrací do Texasu kvůli nepříznivým klimatickým podmínkám.²⁹⁵ Navzdory této informaci v následujících desetiletích migrační proud do Texasu pokračoval. V polovině padesátých let XIX. století se dvě moravské skupiny, jedna ze Vsetína, již tvořilo 50 rodin, a druhá z Frenštátu, kde bylo 16 rodin, odcestovaly rovněž do Texasu.

²⁹² KONECNY, L. H. – MACHANN, C.: *Perilous Voyages*, s. 105–106; ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na prérii*, s. 44–45, 60.

²⁹³ MACHANN, Clinton: Czech-Moravian Heritage in Texas. In: DAVID, Zdeněk V. (ed.): *Contributions of the Moravian Brethren to America*. Selected Papers from the Conference of the Czechoslovak Society of Arts and Sciences at the Moravian College, Bethel, Pennsylvania June 8–10, 2007, New York 2008, s. 56; PERUTKA, L.: *Za to spasitelské moře*, s. 22–23.

²⁹⁴ BŘEZÁČEK, Josef: *Čeští pionýři v Americe*. Praha 1930, s. 7, 13; Ze životopisu texaského farmera J. L. Lešikara. *Amerikán Národní kalendář na rok 1881*, Chicago, s. 179–180.

²⁹⁵ ECKERT, E.: *Letters sustaining cross-Atlantic migrations*, s. 232–233; TÁŽ: *Po stopách českých vystěhovalců*, s. 228–229.

„Bylo nám úzko u srdce, hlavně asi otcům a matkám, když jsme neviděli nic jiného než pustiny a jen tu a tam nějaké chudé políčko. Každý nařikal a ženské lomily rukama zoufale, že v té poušti zahyneme,“ vzpomínal po mnoha letech Tomáš Ječmenek z Fayetteville, který odjel se svými rodiči.²⁹⁶

Železnice v Texasu ještě nebyly a veškerá doprava se obstarávala vozy taženými voly. Po dlouhých obtížích a překážkách se druhá skupina nakonec usadila v La Grange. Byla jim nabídnuta levná půda, ale na ní nic nebylo, jen stromy. Tak začal jejich zápas o existenci s divokou přírodou.²⁹⁷

Tomáš Krajča se svou ženou Annou a se svými dětmi prožíval v Texasu neobyčejně těžké začátky. Rodina se v roce 1855 usadila v Catspringu, ale aby se užívali, žili odděleně. Otec se synem a nejmladší dcerou farmařili u Catspringu, zatímco matka s dalšími dcerami pracovaly ve vzdáleném Houstonu.²⁹⁸

V průběhu několika desetiletí v Texasu vznikla nejrozsáhlejší moravská komunita v zahraničí – v osmdesátých letech XIX. století tam už bylo usazeno cca 35 000 Čechů, z nichž většina pocházela z Moravy.²⁹⁹ Mezi padesátými a devadesátými lety moravští (a v menší míře i čeští) migranti založili několik osad – Dubinu a Hostýn (1856), Prahu (1865), Frenštát a Marak (1889), Vsetín (devadesátá léta) a další (Frýdek, Rožnov, Bílou Horu, Novohrad, Velehrad, Nový Tábor, Komenský).³⁰⁰ Největší počet Čechů žil v okresech Fayette, Austin, Lavaca, Colorado, Washington, Caldwell, Galveston, Harris.³⁰¹

---

²⁹⁶ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 186.

²⁹⁷ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1895*, Chicago, s. 217–218.

²⁹⁸ Archiv University Karlovy (dále AUK), f. Josef Polišenský – Amerikana, k. 132.

²⁹⁹ WAGNER, Jan: *Čeští osadníci v Severní Americe*. Praha 1887, s. 49.

³⁰⁰ STRNADEL, D.: *Tam za mořem*, s. 5, 27.

³⁰¹ WAGNER, J.: *Čeští osadníci v Severní Americe*, s. 50.

Minnesota

Vyhledávání a zakládání nových osad na severovýchodě – především v Minnesotě, bylo spojeno s mnohými obtížemi a nebezpečím. Uvádíme příklady z padesátých let XIX. století.

Rodina čtrnáctiletého Jana Kašpara, která se do Ameriky vystěhovala v roce 1854. Dne 1. dubna spolu s dalšími dvěma rodinami odjeli z Racine, Wisconsinu a až 6. července přijeli do Minnesoty.

„Železnice tehdy na tu stranu ještě nevedla, cest bylo jen málo, a kde byly, nacházely se v takovém stavu, že jsme namnoze jeli vedle nich po prérii. Každá rodina měla spřežení volů a vůz, na němž děti, peřiny a nejnutenější nádobí se nalézalo, což bylo celým bohatstvím této české karavany. [...] Utrpení naše na této přes tři měsíce trvajícím cestě bylo hrozné a z nebezpečí jsme ani nevycházeli. Po příjezdu svém zaujali jsme 160 akrů pozemků vládních, porostlých hustým, velkým lesem. [...] Od časného rána do pozdní noci lopotili jsme se, porážejíce dříví a upravujíce půdu, aby se mohlo set. Byli jsme již všichni velice udřeni a peněz nebylo, abychom si pomoc nějakou přijednali, ba náš otec několikrát šel pěšky až do Minneapolis, kdež třeba po kolik měsíců se zdržel, aby něco vydělal, neboť neměli jsme co prodat, a tudíž ani na nejnutenější potřeby peněz nebylo. Zatím pak co otec vydělával ve městě, káceli jsme my lesy dále. Tak to trvalo po několik roků, neboť nám orné půdy jen zvolna přibývalo, tak že sotva bídné živobytí jsme sehnali. Po několikaletém těžkém namáhání docílili jsme toho, že mohli jsme již něco odprodávat, ale jak daleko jsme musili k tomu účelu tehdy jezdit a k tomu nebylo přes lesy téměř žádných cest!“³⁰²

Podobnou zkušenost měl i jeden z prvních českých osadníků v St. Paul,

Mihael Karták:

„Do St. Paul jsem přijel dne 8. září r. 1860. [...] Ovšem, že jsem se hned po Češích poptával a dozvěděl se, že několik rodin bydlí na jižní straně od přístavu a hned jednoho podle obleku jsem poznal, který mne i s mojí rodinou vzal k sobě. Od toho jsem se dozvěděl ještě o pěti rodinách českých, které také teprve v létě sem přijely. Navečer mne přišly navštívit a moje první řeč ovšem byla, kde bych dostal nějakou práci. Dostal jsem odpověď, že nyní žádná práce není a že musím počkat, až bude zima, kdy Irčané nebudou moci zimu na lodi již vydržet. Pak budu prý moci dojet ještě několikrát do La Grosse

³⁰² Ze zkušenosti starších osadníků českých v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1891*, Chicago, s. 188–189.

neb Dubuque a bude opět práce. [...] Tito Čechové se zde ale dlouho nezdrželi a já jsem byl přece jen prvním Čechem, který se trvale v St. Paul usadil. Poněvadž tehdy nebylo zde takové aristokracie jako nyní, ale více lásky, obchodníci navštěvovali jeden druhého a následkem toho jsem se brzy seznámil s mnoha obchodníky. [...] Jak myslím, počali se sem Čechové stěhovat asi třetím rokem po mém příjezdu. Bydleli jsme v malých domkách, ale jakmile nějaký Čech přijel, měl každý místa dost. Pamatuji se, že v jednom domku bydlely 4 rodiny a měly všechny dost místa.³⁰³

I v následujících desetiletích čeští migranti, kteří směřovali do Minnesoty, zažili velké překážky a obtíže.

„Začátek mého farmaření byl velice bídný,“ vzpomíná Frant[išek] Mariška, který se se svou manželkou a se svými dětmi usadil v Minnesotě v 80. letech. „Vše, co jsem měl, byla bedna bramborů, soudek klasové korny, 50 liber mouky a padesát centů na penězích! Zabral jsem 160 akrů. Vše pokryto bylo hustým velikým lesem a já byl k práci sám, nemaje ani potahu, ale jsa mlád a zdrav a chutě dal jsem se do porážení lesa a připravoval jsem si půdu, bych na jaře mohl něco zasít. Vše musel jsem obdělávat motykou. Též obydlí jsem si musil sám postavit a sice srub bez střechy. Na strop nanosil jsem hlíny, komín byl dřevěný a jen uvnitř hlínou vypěchovaný. Bylo to děsné dření, než dost malý kousek lesa jsem mohl vymýtit, a k tomu onemocněla mi manželka a za krátký čas také zemřela. Byl jsem tedy sám s dvěma malými dětmi.“³⁰⁴

Státy Velké prerie

Po vydání tzv. Homestead Act velká část českých přistěhovalců směřovala do států Velké prerie – Nebrasky, Iowy, Jižní Dakoty, Kansasu. Cesta obvykle začínala ze států New York, Pensylvánie nebo Illinois, trvala celé měsíce a byla v karavanách. V této době (v šedesátých letech) tu bylo železných drah málo.³⁰⁵

³⁰³ KARTÁK, Michael: První počátky Čechů v Saint Paul, Minnesota. *Amerikán Národní kalendář na rok 1886*, Chicago, s. 177–178.

³⁰⁴ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1893*, Chicago, s. 172.

³⁰⁵ CHOTEK, Hugo: Povídka ze života Čechů Amerických. *Amerikán Národní kalendář na rok 1903*, Chicago, s. 34.

Nebraska

Přistěhovalci z Čech a Moravy směřovali do Nebrasky od konce šedesátých let. O kolonizaci amerického Západu, pozoruhodném rozmachu a hospodářském rozkvětu hlavního města Nebrasky Omahy psali čeští přistěhovalci na stránkách *Pokrok Západu* ještě na počátku sedmdesátých let:

„Před patnácti lety ještě zněl stát Iowa hranicemi veškerého západního civilizovaného světa. Kdežto Nebraska, Idaho, Wyoming, Colorado, Montana, Utah a jiné státy a teritoria za dalekým břehem západního Missouri ležící kresleny a představovány na mapách co neznámé, nekonečně pustiny amerického západu.“ [...] „Když před devíti lety přišli jsme do Omahy, čítalo město pouze 2000–3000 obyvatelů a nejbližší železniční trať nalézala se asi 180 mil východně ve státu Iowa. Dnes [1872 – pozn. aut.] však jest Omaha již město 18 000 hlav čítající a dnes spojují Omahu železniční tratí s celým americkým kontinentem.“ V 70. letech Omaha už netvořila hranici civilizace, naopak je jedním z hlavních středisek USA. Byla už spojena železniční tratí i s dalšími dvěma středisky – s Chicagem i se St. Louis. V Nebrasce žijí 2000 českých rodin, zatímco před 9 lety nebylo zde ani jedné.³⁰⁶

Například v Nebrasce se v období let 1864–1910 usadilo 80 000 českých přistěhovalců.³⁰⁷ Kromě početné české osady v Omaze se objevili v okresech Colfax, Saline, Wilber, Crete, Knox, Saunders, Butler atd.³⁰⁸ Jen v okrese Knox County bylo v té době založeno 18 českých osad.³⁰⁹

Češi, kteří se usadili v Nebrasce, pocházeli z Moravy, z táborského, píseckého, kutnohorského a sadského kraje. Dopisy českých migrantů, kteří se usadili v Nebrasce, dávají dobrou představu o nesnázích, které osadníci měli překonat.³¹⁰ Za zmínku stojí příběh Jana Nolla ze sadského kraje, který popsal ve své korespondenci:

³⁰⁶ Pokrok Západu. *Pokrok Západu*, Omaha, 1. 6. 1872, č. 21, s. 2.

³⁰⁷ AUK, f. J. Polišínský – Amerikana, k. 132.

³⁰⁸ CHADA, Joseph: *The Czechs in the United States*. Chicago 1981, s. 20; DVORNIK, Francis: *Czech Contributions to the Growth of the United States*. Chicago [1961], s. 57–58.

³⁰⁹ AUK, f. J. Polišínský – Amerikana, k. 132.

³¹⁰ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 48–51.

„Dne 30. dubna roku 1884 jsme přistáli u břehu této země v naději, že to bude skutečně země svobody a blaha. Po týdenním odpočinku v New Yorku jsme se vydali na cestu do Chicaga, [kde] byla usazená sestra mé manželky p. Šťastná, a odtud jsme pak nastoupili další cestu za naším cílem do Nebrasky. Jeli jsme do okresu Knox, ku krajanu Antonu Sokolovi, jenž býval mým sousedem v Čechách, tam jsme se mínili usadit. Město Verdigre tehdy nebylo a dráha jela pouze do města Greighton, okresním sídlem byla Niobrára. Bílých osadníků bylo tu tehdy ještě málo, několik Čechů na západ a východ od Niobráry. V Greighton jsme si najali povozy k dopravě nás a našich beden na místo. Čím více jsme se k němu blížili, tím více nás pojímala úzkost, neb krajina byla kopcovitá a samé hluboké rokle. Konečně jsme sjeli do údolí bez cesty a kočí jel přes hory doly, tak že nám stále hrozilo zvrácení. Přitom vál silný vítr, manželka se dala do pláče a prosila, abychom se vrátili, že prý raději bude v Čechách dnem i nocí o hladu. Ve mně se zmáhaly stejné pocity, avšak nemohl jsem to dát na sobě znát. Jeli jsme právě po široké louce a v dáli vidíme malou farmu, před ní farmáře na koni. Obrátí se proti nám a praví, abychom jeli nazpět, poněvadž tudy není žádná cesta. Mluvil ovšem anglicky, kočí mu vysvětlil, koho veze a kam a že neznáme cestu. Nyní se obrátí na nás a věřte, že v nás byla malá dušička, neboť to byl muž veliký, v širokém klobouku, šedý vous mu sahal pod pás skoro. Jeho přísný výraz obličejě nám naháněl strachy. Pojednou se nás ptá česky, kam jedeme. Jeho tvář se vyjasnila a nám spadl kámen se srdce. Vše jsme mu pověděli a nazpět jsme ovšem již nemuseli. Byl to starý veterán z občanské války, pan Frank Pavelka, jenž pak po celý čas byl naším přítelem.“³¹¹

Iowa

Když ve Wisconsinu a Minnesotě už nebyly volné nebo levné pozemky, mnoho českých migrantů směřovalo v šedesátých a sedmdesátých letech k Iowě, která je lákala svou volnou a úrodnou půdou. Protože Iowa byla pohraniční stát, v němž byly podmínky pro život ještě kruté, v polovině XIX. století usilovaly místní úřady o příjezd cizích imigrantů.³¹²

Podobně jako ve Wisconsinu a Texasu začínali čeští farmáři v Iowě s velkými obtížemi.³¹³ O trapných zkušenostech prvních českých migrantů, kteří se tam usadili, se dozvídáme z jejich dopisů, které zasílali svým příbuzným v Evropě³¹⁴

³¹¹ AÚTGM, f. Antonín Robek, k. 155.

³¹² KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *To Reap a Bountiful Harvest*, s. 82.

³¹³ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 44.

³¹⁴ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *To Reap a Bountiful Harvest*, s. 81.

nebo byly uveřejňovány na stránkách periodika *Amerikán Národní kalendář*.

V této souvislosti si Frank Kubrt z Iowy, která směřovala k zemědělským státům, v polovině padesátých let vzpomíná:

„Bída z počátku byla veliká. Peněz nebylo, práce nebylo a potravy se nedostávalo. Nejlepší lahůdkou byla kukuřice pražená [...]. Černá mouka byla jediné k dostání. Angličané byli dost milosrdní k prvním těm Čechům a poskytli jim v nouzi vždy pomoci moukou a masem. Paní Kubrtová zhotovovala krajky a prodávala je za potraviny mezi bohatšími sousedy. Otec pracoval u jednoho Němce za půl dolaru denně na polích. Dítky byly ještě všechny malé, ale ani do školy se první rok děti poslat nemohly, neb otec dával vše za pozemek, nepodržel ničehož pro živobytí.“³¹⁵

Na přelomu XIX. a XX. století žilo v Iowě 10 809 Čechů první generace, většina z nich v Cedar Rapids, Iowa City, Spillville. V Cedar Rapids se už v roce 1856 usadilo 139 českých rodin a v šedesátých letech tam přibyly i další rodiny. Na konci XIX. století tam Češi tvořili 20 % obyvatelstva, takže se tvrdilo, že Cedar Rapids je nejčeštější město ve Spojených státech.³¹⁶

První obydlí

První čeští a moravští přistěhovalci, kteří se usadili na farmách, neznali řeč, ani zvyky, ani poměry těch, mezi nimiž žili. Protože neměli finanční prostředky, museli se okamžitě chopit jakékoli práce.³¹⁷ Začínali doslova s holýma rukama: bez střechy nad hlavou, v porostlých lesích nebo v prérii. První místa k přespaní byla obyčejně vykopaná díra v zemi a pak si začali stavět své první domky – bez oken a dveří.³¹⁸

³¹⁵ Frank Kubrt (Oxford Junction, Iowa). *Amerikán Národní kalendář na rok 1887*, Chicago, s. 137.

³¹⁶ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 45–46; KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *To Reap a Bountiful Harvest*, s. 82–83.

³¹⁷ CHOTEK, H.: *Přítok českého přistěhovalectva*, s. 207.

³¹⁸ DEKAŘ, Miroslav: *Ratiškovické vystěhovalectví do Ameriky*. Plzeň 2009, s. 33.

„Ta první chalupa, jižto si osadník sbuduje, vypadá velmi primitivně a smutně. Zhruba otesané a neb i neotesané kmeny narovnají se ve čtyry stěny mezi čtyřmi sloupy, pro několik málo okének a pro dvěře nechají se otvory, prostory mezi kmeny vyplní se hlínou, pak stluče se nuzná střecha, pokryje se slámou nebo došky ze suchého listí, a palác je hotov,“ popsal své dojmy z života amerických Čechů český spisovatel J. Štolba v 70. letech XIX. století.³¹⁹

České komunity ve velkých městech

Většina českých migrantů, která dorazila do USA v osmdesátých a devadesátých letech XIX. století, byli řemeslníci a začali se usazovat ve velkých i menších městech (St. Louis, Chicago, New York, Cleveland, Detroit, Baltimore atd.).³²⁰ Popisujeme stručně, jak vznikly největší české komunity v St. Louis, Chicagu, New Yorku, Clevelandu.

St. Louis

Bylo nejdůležitějším středoamerickým městem a největším městem státu Missouri, které bylo založeno Francouzi a pak se v něm usadilo mnoho Němců.³²¹ Lákalo migranty kvůli své výhodné zeměpisné poloze na řece Mississippi.³²² V padesátých až sedmdesátých letech XIX. století se stalo největším čechoamerickým městem, bylo považováno za „Mekku českých vystěhovalců“.³²³ Na počátku šedesátých let tam bylo cca 7000 Čechů.³²⁴ Zdejší čeští osadníci byli především řemeslníci, dělníci a rolníci. V této době nebyl

³¹⁹ V amerických pralesích. *České osady v Americe*, Hamburk, 1891, č. 1, s. 5.

³²⁰ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 81; TÝŽ: *Vystěhovalectví do USA*, s. 160; VACULÍK, Jaroslav: *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha 2009, s. 269–271.

³²¹ POLÁK, Josef: Americká cesta Josefa Václava Sládka. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*, Facultas Philosophica 36, Philologica XIX, Praha 1966, s. 92.

³²² VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 156.

³²³ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1901*, Chicago, s. 234.

³²⁴ O rozmachu St. Louis na počátku 60. let čteme v *Slavii*: „Není místa ve Spoj. státech, kde by takový počet Čechů pohromadě bydlel jako v St. Louis.“ Srov. Ze St. Louis 29. října (Dopis pro Slavii). *Slavie*, Racine, 10. 12. 1863, č. 109, s. 4.

počet Čechů v New Yorku a v Chicagu v padesátých a šedesátých letech XIX. století velký. Byli to především chudí dělníci, anglický jazyk ovládal málokdo z nich.³²⁵ Vzrůst saintlouiske české osady byl přerušen občanskou válkou a později se Češi počali usazovat na východě, v Chicagu, Clevelandu a New Yorku.³²⁶ Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se tedy „metropole amerického češství“ přesunula k břehům „jezera Michiganského“.³²⁷ Chicago se stalo pro české migranty atraktivnější po dokončení dráhy mezi Chicagem a New Yorkem.³²⁸

Chicago

Chicago bylo hlavním městem státu Illinois. První česká čtvrť v Chicagu „Bohemian Quarter“ byla založena kolem roku 1852 v severní části města při jezerním břehu nedaleko jižní části Lincoln parku. Usadilo se tam několik českých rodin z New Yorku (rodiny Petra Straky, Františka Burdy, Josefa Dvořáčka, Jana Šterby, Františka Adolfa Valenty).³²⁹ V sedmdesátých a osmdesátých letech vznikly české čtvrti sv. Václava, sv. Prokopa, založené farářem Vilémem Čokou, sv. Víta, sv. Jana Nepomuckého, Panny Marie Lurdské, sv. Ludmily a další.³³⁰ Centrem českého společenského života se stala česká čtvrť Plzeň. Na sklonku XIX. století se mnoho svobodomyslných Čechů usadilo

---

³²⁵ BOHEMIAN-AMERICAN HOSPITAL ASSOCIATION: *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*. Chicago 1915, s. 29.

³²⁶ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1901*, Chicago, s. 234.

³²⁷ *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, s. 30.

³²⁸ DVORNIK, F.: *Czech Contributions*, s. 28–29.

³²⁹ BUBENICEK, Rudolf: *A History of the Czechs in Chicago*. Chicago 1939, s. 33.

³³⁰ HABENICHT, Jan: *Dějiny Čechův Amerických*. St. Louis [1904–1910], s. 617.

v západní části Chicaga, kde založili českou čtvrť „Česká Kalifornie“.³³¹ Další české čtvrti byly Nový Tábor, Town of Lake, Západní Englewood, Grand Crossing, čtvrť u Národního Hřbitova atd.³³²

V roce 1878 žilo v Chicagu už 500 000 obyvatel, z nichž 25 000 byli Češi.³³³ V osmdesátých letech XIX. století jeden z předních amerických Čechů T. Čapek charakterizoval na stránkách *Národních listů* Chicago jako multikulturní město:

„Svým počtem zaujímají Čechové mezi přistěhovalci v Chicagu páté místo. Rodilých Američanů je ovšem nejvíc. Po nich následují v řadě Irčané s Angličany, Němci, Poláci, Čechové, Švédové, Dáni, Francouzové, Italové, rusko-polští Židé, Jihoslované, Číňané, Japonci, Turci, Řekové a jiné drobné národnosti. [...] Největší česká osada je v tzv. ‚Plzni‘, na západní straně města. Mnoho nechybím, řeknu-li, že v chicagské ‚Plzni‘ žije skoro tolik Čechů, jako v Plzni vaší. Je to hotové české město. Jdeš-li osmnáctou ulicí mezi Halsted až k vápenným lomům, neslyšíš jinak než česky, nevidíš jiné než české nápisy, česká jména na štítech domů a české tváře. [...] Všech Čechů počítá se zde na 40 000.“³³⁴

New York

Po Chicagu žil největší počet Čechů v New Yorku, který si už ve čtyřicátých letech XIX. století získal pověst obchodního, finančního a kulturního centra.³³⁵ Je třeba říct, že v padesátých a šedesátých letech nebylo město pro české migranty ještě tak přitažlivé a sloužilo jako brána do středního Západu.³³⁶ Jeden z prvních českých přistěhovalců, Josef Koula, vzpomíná, že na počátku padesátých let tam žilo pouze 40 Čechů, práce bylo málo a největší část ostrova

³³¹ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 65.

³³² *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, s. 39. O počátcích českého Chicaga srov. KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Strípky z českého Chicaga*, s. 93–94.

³³³ Popis českého života v Chicagu. *Amerikán Národní kalendář*, Chicago 1878, s. 85.

³³⁴ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich X, 1887–1892.

³³⁵ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 165.

³³⁶ DVORNIK, F.: *Czech Contributions*, s. 26.

Manhattan byla divočinou – skály, lesy a několik farem.³³⁷ První velká přistěhovalecká skupina (dělníci z kutnohorského, táboorského a hodonínského kraje) přijela do New Yorku v šedesátých letech.³³⁸ Podle sčítání lidí v roce 1880 žilo v New Yorku 8093 Čechů první generace a spolu s jejich dětmi jich bylo cca 25 000. Nejvíce obývali ulice 1., 2., 3., 4. a 5.³³⁹ Tvrdilo se, že cizinec tam slyšel pouze česky:

„Jde-li cizinec těmito právě ulicemi, myslí se skutečně být přenesena v některé lidnatější město v Čechách, neb na ulicích takřka neslyší jinak mluvit nežli česky a nadpisy nad obchody a hostinci hlásají, že jsou české aneb aspoň, že se tam česky mluví.“³⁴⁰

Cleveland

Cleveland byl hlavním městem státu Ohio. Většina prvních českých přistěhovalců, kteří se usadili v Clevelandu, pocházela z Prahy, Českých Budějovic, píseckého a táboorského kraje.³⁴¹ Jejich počátek byl trpký, protože se jim od Američanů dostalo špatného uvítání. Považovali Čechy za cikány a noví přistěhovalecký živel nepovažovali za zdravý a vítaný. Pracovitost a poctivost Čechů se záhy staly všeobecně známými, Američané hleděli nyní na nové přistěhovalce zcela jinak a naučili se vážit jich. Viděli, že každý muž je spolehlivý, poctivý, oddaný své práci a dodržuje své povinnosti.³⁴² Na konci šedesátých let bylo v Clevelandu už více než 3000 Čechů.³⁴³

³³⁷ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1903*, Chicago, s. 266.

³³⁸ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 39.

³³⁹ The Czech Quarter of the City. *The Sun* (New York), 5. 12. 1885.

³⁴⁰ Dvě města východní. *Amerikán Národní kalendář na rok 1883*, Chicago, s. 193.

³⁴¹ DVORNIK, F.: *Czech Contributions*, s. 43; KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *To Reap a Bountiful Harvest*, s. 50.

³⁴² CHOTEK, H.: *Přítok českého přistěhovalectva*, s. 207–209.

³⁴³ DVORNIK, F.: *Czech Contributions*, s. 42.

Češi a jejich sousedé

Část českých přistěhovalců se usadila blízko Němců a Poláků, protože se s nimi mohla domluvit.³⁴⁴ V této souvislosti Rosalie Skřivánková, dcera prvního českého učitele v Texasu, který se počátkem padesátých let XIX. století do Ameriky odstěhoval se svou rodinou, vzpomínala:

„Byl to smutný počátek v Americe. Bydleli jsme zatím u známého našeho z Moravy, p. Matušíka, 14 dní. Nejstarší bratr Josef byl 17 roků, já 13 a nejmladší bratr Vincent 5 roků stár. Otec musel s nejstarším synem na práci. Já bych místo nalezla ve službě, ale otec nechtěl nás dát od sebe, aby nás mohl mít na očích a konečně se mu to podařilo, neb nás vzal všechny na službu jistý pán z Rozenberků. Němec, potomek českých Rožmberků, nás rozdělil tak, že podržel u sebe otce, nejmladšího bratra a sestru, syn jeho vzal mne a jeho zeť Josefa. Tak jsme byli ubytováni v pořádné a hodné rodině, arci německé.“³⁴⁵

Druhá část českých migrantů hledala pomoc u svých známých krajanů. Spolupráce s nimi byla nutná, protože neovládali angličtinu a věřili, že s jejich pomocí budou schopni v novém prostředí překonat pocity osamělosti, vystavět si svá první obydlí na farmách nebo shánět práci ve velkých průmyslových střediscích.³⁴⁶ V této souvislosti František Doležilek, který se svými rodiči odjel do Kansasu koncem sedmdesátých let, vzpomíná:

„Přijít na prérii a začít od samého začátku znova, jest tvrdý oříšek a vyžaduje sebezapření a trpělivost. Když jsme se dostali k cíli, do Rossville, shledali jsme, že tam žije šest rodin z moravsko-valašského kraje. Okolnost, že tam již několik osadníků bylo, dodávala nám odvalu a sílu. To, co musili první osadníci vytrpět, nepochopilo by nynější blahobytné pokolení. Byl nedostatek všeho. Výdělky nízké, tak 50 centů denně, neb deset dolarů měsíčně a často se pracovalo jen za stravu.“³⁴⁷

---

³⁴⁴ JOŽÁK, Jiri: K historii českého Sokola v USA (1865–1914). *Paginae historiae*, č. 6, 1998, s. 151.

³⁴⁵ SKŘIVÁNKOVÁ, Rosalie: Český učitel Josef Mašík v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1887*, Chicago, s. 134.

³⁴⁶ ROBEK, A.: *Korespondence vystěhovalců do Ameriky*, s. 23.

³⁴⁷ Z paměti starých českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1931*, Chicago s. 268.

Podobné zkušenosti měli i čeští migranti, kteří se usadili ve velkých amerických městech. Uvádíme několik příkladů.

Už zmíněný český Žid L. Levy, který se spolu se svým kamarádem Bernardem Weidenthalem přistěhoval do Clevelandu na jaře roku 1849, vypráví:

„Když jsme se byli po městě trochu rozhlédli a si odpočinuli, bylo první naší snahou přesvědčit se, jsou-li tu též nějací Čechové. Šli jsme na radnici, půjčili si tu městský adresář a jali se hledat. Přijdouce k písmeně ‚H‘, zvolal přítel Bernard pojednou radostně: ‚Podívej se, tu jedno jméno české.‘ Pohlédnu rychle, kam prst přítele ukazoval, a čtu jméno: ‚Hladík.‘ Vtom však učitám ruku na svém rameni a vzhledna vzhůru, patřím do mladistvého, veselého obličejce a modrých tmavých očí. ‚Ano, já jsem taky Čech,‘ pravil mladík s úsměvem, ‚a je to mé jméno, které jste právě v adresáři vynašli a hlasitě vyslovili.‘ Seznámili jsme se rychle a později, když jeden druhého jsme lépe poznali, i se spřátelili.“³⁴⁸

Jan Královec, který v roce 1868 odjel do Severní Ameriky, vzpomíná, že jakmile se odbyly všechny formality na tehdejší přistěhovalecké stanici v New Yorku Castle Garden, už začal hledat svých známých: „Měl jsem adresu na krajana Hubáčka, bydlicího na Páté ulici, kterého jsem brzy a snadno našel. [...] Pan Hubáček byl jedním z nejstarších českých hostinských v New Yorku. U něho scházela se česká společnost, z níž udělal jsem hned s některými známosti a navázal styky.“³⁴⁹

Když Jakub Kandílek z budějovického kraje v 60. letech XIX. století odjel do Severní Ameriky a agentem přeplavní společnosti byl ubytován v Chicagu, snažil se vyhledat své krajany: „Ptali jsme se hostinského, nezná-li nějaké Čechy. Řekl nám, že zná. Udál nám jméno p. Čapka, který měl hostinec na rohu Market a van Buren ulic. [...] To byl první Čech, kterého jsme v Chicagu poznali a s kterým jsme se mohli poradit.“³⁵⁰

³⁴⁸ Paměti prvních Čechů v Clevelandu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1895*, Chicago, s. 203–205.

³⁴⁹ Z paměti starých česko-amerických osadníků. *Amerikán Národní kalendář na rok 1928*, Chicago, s. 241.

³⁵⁰ Z paměti starých českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1933*, Chicago, s. 189–190.

2.4 Náboženská diferenciacie v české komunitě v USA

V druhé polovině XIX. století se v českém kulturním a národním životě formovaly tři tábory – svobodomyšlný (*freethinkers*, tzv. volnomyšlenkáři a antiklerikálové, kteří měli silný vliv ve velkých městech), katolický (v St. Louis, v Clevelandu, v Chicagu a ve farmářských oblastech) a evangelický.³⁵¹ Čeští evangelíci žili v Texasu, Pensylvánii, Nebrasce, Iowě, Ohio (Clevelandu), Minnesotě, Wisconsinu, Kansasu, New Yorku.³⁵² Podle A. Jaklové tato náboženská diferenciacie existovala díky svobodě slova, kterou demokratická Amerika svým občanům zaručovala.³⁵³

Čečoamerická komunita se od ostatních příslušníků etnických komunit v Americe lišila právě fenoménem tzv. svobodomyšlného hnutí (*freethinking*). Šlo o svébytné náboženské hnutí s proticírkevním zaměřením, jehož dalšími rysy byly racionalismus, důvěra ve vědecké poznání a pokrok. V čečoamerickém prostředí termín „*svobodomyšlný*“ (nebo „*volnomyšlenkář*“) tedy měl specifičtější význam než v českých zemích, kde znamenal lásku ke svobodě nebo měl politický rozměr a byl ztotožňován s liberalismem.³⁵⁴ Podle některých badatelů právě ze svobodomyšlného hnutí pramenil vznik českého socialistického hnutí v Chicagu v sedmdesátých letech XIX. století.³⁵⁵

Vystoupení Čechů v Americe z katolické církve lze vysvětlit několika okolnostmi. Za prvé, v XIX. století se katolická církev ocitla v protikladu

---

³⁵¹ KLÍMA, S.: *Čechové a Slováci za hranicemi*, s. 208; ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 84.

³⁵² KLÍMA, S.: *Čechové a Slováci za hranicemi*, s. 208.

³⁵³ JAKLOVÁ, A.: *Čečoamerická periodika*, s. 144.

³⁵⁴ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 358–360.

³⁵⁵ AUK, f. J. Polišenský – Amerikana, k. 131.

k modernímu českému nacionalismu.³⁵⁶ Někteří badatelé tvrdí, že českou migraci v XIX. století lze hodnotit nejen jako projev politické emancipace vůči Vídni, ale i jako projev náboženské emancipace vůči Římu. Například vůdci českého svobodomyslného hnutí Ladimír Klácel, Vojta Náprstek a František Zdrůbek byli považováni za následovníky Karla Havlíčka Borovského, který byl známý nejen svým antikaticismem³⁵⁷, ale i svým kritickým postojem k rakouské vládě. Za druhé, tato tendence – vystoupení Čechů z katolické církve – souvisela i s náboženskou atmosférou ve Spojených státech. Katolicismus tam byl považován za synonymum duševního útlaku a nepřátelství vůči republikanismu. Tento postoj pramenil i z amerického nativismu v polovině XIX. století, který, jak jsme na počátku této kapitoly uvedli, byl zaměřen proti katolickým migrantům.³⁵⁸ Podle M. Vlhy důležitým faktorem oslabujícím katolický tábor byla nová politická hnutí – socialismus, který byl pak následován anarchistickým hnutím.³⁵⁹

Přesné a spolehlivé údaje o počtu svobodomyslných Čechů v Americe neexistují. Jako nepřímý důkaz můžeme uvést převahu svobodomyslných novin v sedmdesátých letech XIX. století.³⁶⁰ Na začátku XX. století T. Čapek tvrdil, že více než 50 % amerických Čechů z katolické církve vystupuje, vliv svobodomyslných Čechů stále roste a téměř každá česká osada v Americe má svobodomyslné spolky.³⁶¹ Podle Čechoameričana J. E. Salaby Vojana svobodomyslných Čechů ve Spojených státech bylo mezi 60 a 70 % celkového

---

³⁵⁶ VLHA, M.: *Poslední služba zesnulým*, s. 329.

³⁵⁷ AUK, f. J. Polišenský – Amerikana, k. 131.

³⁵⁸ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 364–365.

³⁵⁹ VLHA, M.: *Česká komunita ve Spojených státech a náboženský konflikt*, s. 408.

³⁶⁰ Tamtéž, s. 407.

³⁶¹ CAPEK, Thomas: Bohemian Free Thinkers. *The Sun* (New York), 6. 12. 1906.

počtu Čechů.³⁶² Sami čeští katolíci číselnou převahu jejich svobodomyšlných krajanů v Americe uznávali.³⁶³

Česká komunita v St. Louis byla rozdělena na katolíky a svobodomyšlné, kteří si vytvářeli svoji organizaci a periodický tisk. V šedesátých letech se vůdcem místních čechoamerických katolíků stal Josef Hessoun, jehož vysoké kvality a vlastenectví uznávali i svobodomyšlní Češi.³⁶⁴ Podle čechoamerického lékaře Jana Habenichta konflikty, které se odehrávaly mezi oběma tábory v Clevelandu a Chicagu, neexistovaly v St. Louis.³⁶⁵ Naopak, současní badatelé tvrdí, že vztahy mezi katolíky a svobodomyšlnými v St. Louis bývaly často napjaté.³⁶⁶

Na rozdíl od St. Louis, kde si pozice udrželi katolíci, svobodomyšlní Čechové v Chicagu a Clevelandu postupně mezi svými krajany nabyli vliv. Zde mezi nimi a českými katolíky probíhaly náboženské konflikty.³⁶⁷ Nejsložitější byly vztahy mezi chicagskými českými katolíky a svobodomyšlnými. V šedesátých letech mezi nimi ještě neexistovaly tak vážné náboženské spory jako v následujících desetiletích. Větší zábavy a národní vystoupení bývaly společné. Obě strany se často scházely v pěveckých sborech „Lumír“ a „Hlahol“.³⁶⁸ Katolický kněz Josef Molitor, který přijel v roce 1866 do Chicaga, navštěvoval svobodomyšlné spolky „Slovanskou lípu“ a „Hlahol“ a zároveň vydával *Katolické noviny*, které redigoval svobodomyšlný Antonín Jurka. Jeden

---

³⁶² ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 119.

³⁶³ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 359, 363.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 366.

³⁶⁵ HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*, s. 65.

³⁶⁶ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 366.

³⁶⁷ O náboženských poměrech v Clevelandu srov. Tamtéž, s. 691.

³⁶⁸ Srov. *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, s. 17.

z prvních ideologů svobodomyšlných v Chicagu byl František Matouš (Ladimír) Klácel (1808–1882), který chtěl spojit jednotlivé svobodomyšlné čtvrti v jednotnou organizaci a případně vybudovat i českou svobodomyšlnou čtvrť.³⁶⁹

Napjaté vztahy mezi oběma tábory se vyostřily v sedmdesátých letech XIX. století příjezdem žáka L. Klácela, protestantského kněze Františka B. Zdrůbka (1842–1911), do Chicaga.³⁷⁰ Čechoameričan T. Čapek charakterizoval náboženské poměry v českém Chicagu v osmdesátých letech takto:

„Spory náboženské, někdy tak mezi našinci oblíbené, docela pominuly. Není k nim příležitosti. Katolíci a svobodomyšlní se nestýkají ve veřejném ani v soukromém životě. Zřídka jen vyměňují si vzájemná pozvání k zábavám.“³⁷¹

V porovnání s Chicagem a Clevelandem lze poměry mezi českými katolíky a svobodomyšlnými v New Yorku charakterizovat jako klidnější. Za prvé, Češi tam netvořili kompaktní čtvrti a byli rozptýleni. Za druhé, tamější svobodomyšlní Češi měli nad katolíky značnou početní převahu.³⁷² Přední čechoamerický katolík Jan Habenicht nazval New York „pevným střediskem“ svobodomyšlného tábora.³⁷³

---

³⁶⁹ DUBOVICKÝ, I.: *Češi v USA*, s. 233. Podle L. Klácela v svobodomyšlné obci vzdělávací úlohu chrámu mají převzít škola, přednáškové večery, divadlo, hudba a kniha. Srov. KABELÍK, Jan: *František Matouš Klácel. Ke stým narozeninám*. Praha 1908, s. 28. Na sklonku svého života L. Klácel zůstal v zapomenutí a paradoxem bylo, že to byli katolíci, kteří se o něj postarali, aby nezemřel hlady. Srov. DUBOVICKÝ, I.: *Češi v USA*, s. 233.

³⁷⁰ DUBOVICKÝ, I.: *Češi v USA*, s. 233. Do Ameriky přijel F. B. Zdrůbek v květnu 1867 a působil v církvi Česko-moravských bratří. Pak pobýval nějakou dobu v Racine, Cedar Rapids, Clevelandu, Texasu a Omaze, než se přestěhoval v září 1875 do Chicaga. Zdrůbkovy názory v době jeho pobytu ve Wisconsinu byly dokonce pro místní česko-moravské protestanty příliš neortodoxní. Zdrůbek odmítal katechismus a kladl důraz na morální aspekty náboženství. Detailně k tomu srov. František Boleslav Zdrůbek. *Květy Americké*, Omaha, 23. 6. 1886, č. 19, s. 313–314; VLHA, M.: *Poslední služba zesnulým*, s. 339.

³⁷¹ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich X, 1887–1892.

³⁷² BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 367.

³⁷³ HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*, s. 160, 164.

Náboženská rivalita, typická pro čechoamerické městské komunity, se v zemědělských státech neprojevovala. České osady tam byly rozptýlené a byla mezi nimi velká geografická vzdálenost.³⁷⁴ V Caledonii a v texaských okresech Austin, Fayette a Washington existovaly mezi místními česko-moravskými katolíky a evangelíky úzké vztahy.³⁷⁵ Kromě toho byly české komunity v některých zemědělských státech nábožensky homogenní nebo se skládaly pouze z několika rodin. Texas byl jedním z mála amerických států, kde dominovali čeští katolíci. Hlavní příčinu lze hledat v původu migrantů, kteří pocházeli z nábožensky konzervativnější Moravy.³⁷⁶ Většina českých osadníků v Spillville, Iowa, si svoji katolickou víru uchovala, čímž se lišila od ostatních českých migrantů v Americe, z nichž velká část své katolictví opustila.³⁷⁷ Nebraska, Minnesota a Wisconsin byly nábožensky heterogenní. Například v okresech Dodge a Cuming (Nebraska) žili především katoličtí Češi,³⁷⁸ v okresech Douglas, Butler, Saunders, Saline a Colfax měli převahu svobodomyšlní.³⁷⁹ V Racine (Wisconsinu) a v Minnesotě žili čeští katolíci a evangelíci, kteří si postavili své kostely.³⁸⁰

---

³⁷⁴ ŠATAVA, L.: *Vystěhovalectví do USA*, s. 160.

³⁷⁵ POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Sládka*, s. 65; MACHANN, C. – MENDEL, J. W.: *Krásná Amerika*, s. 213.

³⁷⁶ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 371.

³⁷⁷ KLIMESH, C. M.: *Přicházeli zdaleka*, s. 116.

³⁷⁸ BROŽ, Jan Štěpán: *Dějiny české katolické osady sv. Václava v Dodge, Nebraska*. Chicago 1909, s. 10.

³⁷⁹ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 370.

³⁸⁰ DVORNIK, F.: *Czech Contributions*, s. 44, 53.

TŘETÍ KAPITOLA

INTEGRAČNÍ STRATEGIE AMERICKÝCH ČECHŮ (50.–80. léta XIX. století)

Ivan Dubovický tvrdí, že během kontaktů s americkým prostředím si každá etnická skupina vytváří svou vlastní integrační a adaptační strategii, která odpovídá nejen vztahům Ameriky vůči konkrétní skupině, ale i vůči kulturnímu prostředí, z něhož skupina vzešla.³⁸¹ Americký historik Oscar Handlin se rovněž zmínil o psychologické stránce migrace do Ameriky. Ve své knize *The Uprooted* uvedl, že během prvních několika měsíců svého pobytu v americkém prostředí se nově příchozí ocitali v izolaci a byli ovlivněni pocitem osamělosti. Hledali proto cesty jak k rychlejší integraci do nového prostředí, tak i k zachování svých starých kulturních tradic.³⁸²

3.1 Jazyková integrace

Je známo, že v uvedeném období postoj americké společnosti vůči imigrantům spočíval v koncepci anglokonformity, která vyžadovala od nově příchozích přijetí amerického způsobu života a úplné přizpůsobení anglosaské společnosti.³⁸³ Jednou z hlavních podmínek snadnějšího začlenění do majoritní (americké) společnosti a tím do nového prostředí bylo ovládnutí anglického jazyka. Bez něj nebylo možné práci shánět. V této souvislosti americký profesor lingvistiky James Matisoff uvádí: „Z praktického ekonomického hlediska může

---

³⁸¹ DUBOVICKÝ, I.: *Češi v USA*, s. 229.

³⁸² HANDLIN, Oscar: *The Uprooted*. Boston 1973, s. 97–98.

³⁸³ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 66.

být pro mladého člověka z ohrožené jazykové komunity mnohem výhodnější osvojit si co nejdříve znalost silnějšího jazyka, především pak jazyka majoritní kultury.“³⁸⁴

Toto tvrzení platilo i pro české migranty, kteří přicházeli do Ameriky bez znalosti angličtiny. Nebyla to nepřekonatelná překážka. Například podle svědectví českého osadníka v Chicagu Eduarda Holého, když se jeho strýc Wenzl Holý odstěhoval do Ameriky v roce 1842, dostal službu u svého krajana v St. Louis, který mu koupil německo-anglickou učebnici, aby „se pilně učil anglicky“. Když Wenzl ovládl základy angličtiny, dostal místo prodavače v obchodu, pak působil v kanceláři a stal se nákupčím. O dvacet let později jel k němu do Ameriky jeho synovec Eduard Holý. Strýc mu ihned koupil učebnici anglického jazyka. „Učil jsem se rád a měl jsem k tomu dobrou hlavu, takže za sedm měsíců jsem se již mohl domluvit s každým a téměř o všem,“ vzpomínal E. Holý ve dvacátých letech minulého století.³⁸⁵ Český migrant Jan Promberger z Polné přijel do Ameriky v srpnu 1854 a už v prosinci 1855 psal v dopise: „S anglickou řečí jsem přece tak daleko, že se už domluví a skoro všechno rozumím.“³⁸⁶ Když budoucí historiograf české migrace do Spojených států Tomáš Čapek přijel v sedmdesátých letech XIX. století poprvé do New Yorku, jeho bratr mu radil: „Hlavní tvou péčí bude angličtina. Bez důkladné znalosti angličtiny se nedostaneš nikam.“³⁸⁷

---

³⁸⁴ ŠATAVA, L.: *Jazyk a identita etnických menšin*, s. 54.

³⁸⁵ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1922*, Chicago, s. 277–278.

³⁸⁶ HOFFMANNOVÁ, J.: *Výstěhovalectví z Polné do Severní Ameriky*, s. 28.

³⁸⁷ ČAPEK, Tomáš: *Moje Amerika. Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*. Praha 1935, s. 48.

Na nutnost ovládnutí angličtiny upozorňoval i jeden článek z prvních čechoamerických novin, *Slavie*:

„Každému z nás, kteří jsme se usadili v zemi této, je zapotřebí znát alespoň trochu **řeč anglickou**, abychom domluvit se mohli na ulici a v krámě s lidmi, pro které pracujeme, anebo kteří pro nás pracují; s lidmi, u nichž kupujeme, anebo kteří u nás kupují. Je to truchlivé, když našinec nemá té nejmenší známosti řeči, kteráž v této svobodné zemi jest panující, – a kdo by chtěl někdy popírat, že angličtina je zde řečí panující?“³⁸⁸

Iva Heroldová uvádí, že forma osídlení (zemědělské nebo městské) má na proces integrity českých národnostních menšin v cizím prostředí podstatný vliv. K zpomalení akulturačního procesu napomáhala zemědělské prostředí svým konzervatismem. K tomu přispívala i velká zeměpisná vzdálenost vesnic, osad nebo farem od obchodních a průmyslových středisek. Tam pohyb a vzájemné míšení obyvatelstva byly větší a přispívaly k rychlejší asimilaci.³⁸⁹

Tato charakteristika českých národnostních menšin v jinonárodním prostředí platila i pro první generace českých přistěhovalců v USA. Jejich jazyková integrace proto probíhala s různou intenzitou na farmách a ve velkých městech.

Jazyková integrace Čechů usídlených na farmách

Češi na farmách byli především rolníci a katolíci, tedy lidé, kteří díky určité lokální izolaci a náboženské identitě lpěli na své kulturní tradici ze staré vlasti. Většina z nich se učit anglicky nechtěla.

„Ze starších přistěhovalců zřídka se některý anglicky naučil, a přece není mi povědom ani jediný případ, aby je kdo by ošidil,“

³⁸⁸ Důležité pro všechny naše krajany!! *Slavie*, Racine, 1. 12. 1864, č. 158, s. 1.

³⁸⁹ HEROLDOVÁ, I.: *Život a kultura českých exulantů*, s. 11–12.

vzpomínal si texaský Moravan Augustin Hajdušek (1845–1929), který se usadil ve Spojených státech v 50. letech XIX. století.³⁹⁰

Jazykovou kompetenci v angličtině u těchto přistěhovalců ovlivnila řada faktorů. Patřily k nim izolovanost osídlení, nutnost soustředění se na zápas o existenci, centrálně neorganizované školství pro druhou generaci přistěhovalců a v neposlední řadě i nepřítomnost anglicky mluvících sousedů.

Čeští přistěhovalci v zemědělských státech a na farmách komunikovali více s Němci než s Američany.³⁹¹ V této souvislosti za zmínku stojí příběh Jana Taubera, příslušníka druhé generace texaských Moravanů, který se narodil v německé osadě v texaském okrese Austin:

„Našimi sousedy byli sami Němci a černoši, pouze jeden Američan, zámožný plantážník. [...] Naši nejbližší sousedé byli Němci, měli šest dětí, chodil jsem tam na návštěvu, a tak jsem se brzy naučil německy. Ač jsme byli různých národností, snášeli jsme se dobře dorozumívající se po německu.“³⁹²

V důsledku těchto faktorů tam jazyková asimilace probíhala pomalu. Část českých dětí se na farmách naučila anglicky pouze díky každodenní komunikaci s anglicky mluvícími dětmi, nebo protože pracovala v rodinách, kde se mluvilo anglicky.³⁹³ Před zřízením okresního systému veřejného školství měly děti českých migrantů málo příležitostí učit se anglicky. V některých zemědělských státech nebyly americké školy ve čtyřicátých, padesátých a ani šedesátých letech. První školní budovy v šedesátých letech byly malé a špatně vybavené. Navíc

---

³⁹⁰ Potřeby přistěhovalců. *Svoboda*, La Grange, 26. 2. 1891, č. 7, s. 4.

³⁹¹ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví*, s. 32–33, 45. V Caledonii a v texaských okresech Austin, Fayette a Washington mezi Čechy a Němci existovaly úzké vztahy. Srov. MACHANN, C. – MENDEL, J. W.: *Krásná Amerika*, s. 213; POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Sládka*, s. 65. Podobná situace byla v Minnesotě na přelomu století. Srov. KROUPA, J. E.: *Domovem a lovišti Hiawathy*. *Hospodář*, Omaha, 20. 9. 1905, č. 16, s. 620.

³⁹² Z pamětí starých česko-amerických osadníků. *Amerikán Národní kalendář na rok 1925*, Chicago, s. 294–295.

³⁹³ KLIMESH, C. M.: *Přicházeli zdaleka*, s. 136.

i školní rady se původně o pohodlí dětí nestaraly. Učitelé byli neškolení a nezkušení a neuměli jazyk svých žáků. Děti chodily do školy nepravidelně, protože část rodičů je posílala pracovat na pole místo do školy.³⁹⁴ Uvádíme několik příkladů z Nebrasky a Iowy.

Když se devítiletý Jan Wozáb se svými rodiči usadil na přelomu 40. a 50. let v Manitowoce, obecné školy tam ještě nebylo, a když byla později škola postavena, vyučovalo se v ní ročně přibližně 3 měsíce, hlavně v zimě.³⁹⁵

Americký Čech Anton Cimpfl uvedl, že se v 70. letech se svými rodiči přestěhoval do Ameriky, kde se usadili v okrese Schuyler (Nebraska). Když mu bylo osm let, začal pomáhat v polních pracích a kvůli tomu nemohl pravidelně a trvale navštěvovat americkou školu: „Do školy obecné jsem chodil pouze několik měsíců a to učení bylo dost a dost chatrně. Obyčejně přes léto zapom[n]ěli, co jsme se minulou zimu naučili, a tedy jsme každý rok počínali znovu.“³⁹⁶

Josefa Tukálek, která se se svými rodiči v roce 1881 vystěhovala do Ameriky a dlouhá léta žila ve městě Chelsea ve státě Iowa, vzpomínala, že anglickou školu navštěvovala, jen když nemusela pást dobytek nebo v zimě. „I když jsem šla, neměla jsem patřičné knihy, a tak jsem se naučila sama, jak to šlo,“ uvedla na stránkách omažských novin *Hospodář*.³⁹⁷

Podle informace Čechů usazených v Nebrasce v osmdesátých letech v okrese Saunders žilo 1000 českých rodin a mnoho z nich své děti do anglické obecné školy neposílalo.³⁹⁸ V české osadě Plzeň v Nebrasce byly 4 školy, v nichž se vyučovalo 6 měsíců v roce, většinou v zimě, když měly děti více času do školy jít.

„Ale jaké je to učení! [...] Učitel anglický, dívky českomoravské. Ony čtou a některé také píšou, ale neví co. Celý den a celý čas mluví jen česky mezi sebou. Dřív učitel se od nich česky

---

³⁹⁴ Délka školního roku byla průměrně šest měsíců ročně. Hlavní předměty byly počty, psaní, hláskování a čtení. Srov. KLIMESH, C. M.: *Přicházeli zdaleka*, s. 138.

³⁹⁵ AÚTGM, f. A. Robek, k. 155.

³⁹⁶ Dopisy. *Hospodář*, Omaha, 22. 2. 1905, č. 1, s. 59.

³⁹⁷ Ženská besídka. *Hospodář*, Omaha, 22. 2. 1905, č. 1, s. 50.

³⁹⁸ Dopisy. *Amerikán*, Chicago, 4. 11. 1885, č. 7, s. 26.

naučí než ony od něho anglicky,“ uvedl jeden z místních Čechů. Navíc, ze zapsaných 50 dětí do školy chodilo jen 5–6.³⁹⁹

V této souvislosti jeden ze školních inspektorů v městečku Spillville (Iowa) uvedl, že „učit žáky, kteří sotva rozumějí několika anglickým slovům, je velmi náročné a vyžaduje to velkou trpělivost“.⁴⁰⁰

Obdobná situace byla i v Texasu. V padesátých letech tam existovaly pouze tzv. field schools, tj. polní školy, které si rodiny zakládaly v osadě, když mohly najít učitele a vhodnou budovu.⁴⁰¹ Kromě toho moravští vystěhovalci v Texasu dlouho považovali za svou povinnost zachovat si svou národnost po stránce jazykové, a proto nechtěli své děti do anglických škol posílat. A. Hajdušek byl jedním z mála, který radil svým krajanům, aby usilovali o americké vzdělání svých dětí. Podle svědectví jeho krajanů si pouze jeho děti osvojily anglickou řeč a americké vzdělání. Tam, kde byla převážná většina Čechů nebo Moravanů, byl na státní škole zaměstnáván český učitel, který anglicky neuměl a učil pouze „moravsky“. Kde bylo více Němců, učilo se německy anebo „v obou jazycích“. Podle místních Čechů se tím vysvětluje poněmčení některých původně moravských rodin. Proto zde panovaly mezi Moravany a Němci přátelské vztahy a často mezi sebou uzavírali sňatky.⁴⁰² V této souvislosti výše zmíněný Jan Tauber vzpomíná:

„Do školy jsem začal chodit, když jsem nebyl ještě 7 let stár. Byl jsem sám, neměl jsem si s kým pohrát, kolem nás chodily do školy tři americké děti, tedy jsem se k nim přidružil. Byly ke mně hodné, ač jsme si valně nerozuměli, neb běžnou řečí v tom okolí byla němčina. Anglicky mluvily jen ty tři děti s učitelem, který byl také Němec. Za krátkou dobu však ty anglicky mluvící děti se naučily

³⁹⁹ Dopisy. *Pokrok Západu*, Omaha, 12. 1. 1882, č. 37, s. 3.

⁴⁰⁰ KLIMESH, C. M.: *Přicházeli zdaleka*, s. 138.

⁴⁰¹ ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na prérii*, s. 119.

⁴⁰² České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 274.

německy, i já, tak že se stala řeč ta všeobecná ve škole. Bylo tam asi 40 německých dětí, tři anglické a čtyři české. [...] Anglicky jsme se ovšem ve škole učili, ale nikdo tomu nerozuměl, co četl, neb i ty americké děti znaly lépe německy než anglicky.“⁴⁰³

Po roce 1871, když v Texasu vstoupil v platnost zákon, podle něhož se angličtina stala povinným předmětem, ve veřejných amerických školách bývaly české děti předmětem posměchu, protože většinou neuměly ani slovo anglicky.⁴⁰⁴ Podle tohoto zákona nesmí ve veřejných školách učit nikdo, kdo neprokázal jazykové znalosti angličtiny. Čeští učitelé, pokud neovládali dostatečně anglický jazyk, se měli svých míst vzdát. Kde byla škola dvou- nebo vícetřídní, vyžadovala se zkouška pouze od principála a na druhé učitele se nehledělo. V této souvislosti místní Češi uvedli kuriózní událost v jedné z texaských osad – ve veřejné státní škole učil moravský učitel, který byl po několika letech povolán k soudu za svědka a musel mít tlumočníka, protože nerozuměl ani slovo anglicky. Za zmínku stojí i další epizoda ze života texaských Moravanů, kterou vyprávěl jeden z tamějších Čechů na stránkách *Amerikán Národní kalendář* v roce 1924:

„ Ještě před čtyřmi roky, když jsem redigoval v Sealy, Tex., místní anglický týdeník, přišel ke mně krajan, starší než jsem já, a žádal mne, abych mu zastavil další zasílání anglických novin. ‘
Já umím čtnout jen moravsky, englicky neznám.‘
‘Vy zde asi nejste ještě dlouho z Evropy?’
‘Já su tu rozen, ale náš učitel byl Moravec, tož my jsme se nemohli englicky naučit. ‘⁴⁰⁵

V této souvislosti výše zmíněný Augustin Hajdušek vzpomínal, že i po zavedení zákona o anglickém jazyce jako povinném se v osmdesátých letech v okrese Fayette v téměř všech českých školách anglicky nevyučovalo.⁴⁰⁶ Podle

⁴⁰³ Z paměti starých česko-amerických osadníků. *Amerikán Národní kalendář na rok 1925*, Chicago, s. 295.

⁴⁰⁴ ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na prérii*, s. 122–124.

⁴⁰⁵ České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 274.

⁴⁰⁶ Ročník XXIII. *Svoboda*, La Grange Texas, 3. 1. 1908, č. 1, s. 4.

tvrzení jeho současníků, i v následujících desetiletích v Texasu někteří Češi anebo Moravané, kteří se v Texasu narodili, anglicky neuměli vůbec a v některých českých osadách v Texasu se člověk anglicky nedomluvil.⁴⁰⁷ Například mladší syn jednoho z prvních českých osadníků v Texasu, Josef Lešikara, tam byl zaměstnán u nějakého Američana, aniž by uměl jediné slovo anglicky.⁴⁰⁸

Jazyková integrace Čechů v průmyslových městech

Část příslušníků první generace českých imigrantů, kteří se usazovali **ve městech**, se rovněž nechtěla učit anglicky. „Ti, kdo se sami uzavírají do úzkých hranic svých vlastních společenství, se ji jen zřídka naučí...“ uvedl ve svých pamětech jeden z předních Čechoameričanů T. Čapek.⁴⁰⁹ Odkazoval na českou komunitu v New Yorku. Představovala uzavřené a izolované společenství, které nemělo s Američany skoro žádné styky:

„Američané nás pro ten způsob života odsuzovali. Jsme prý clanisté, žijeme kmenově mezi sebou, pro sebe a za sebe. Neamericky. Že se angličtina v tomto liliputánském prostředí zanedbávala, je pochopitelné. Kde a od koho se měl příslušník obce učit anglickému jazyku? V tenementním domě, kde bydlel s krajany? V tabáčnické dílně, kde seděl Kutnohořan vedle Kutnohořana? V české hospodě? Ve schůzích spolků ČSPS? Nebo v groceriích, řeznických a uzenářských krámech a pekárnách, jejichž majitelé byli krajané?“ ptal se přední Čechoameričan.⁴¹⁰

Tvrzení T. Čapka platilo zejména pro starší příslušníky první generace.

„Pravda je, že si starší lidé v krajanských čtvrtích angličtinu osvojují velice pomalu. A dědečkové a babičky se jí nenaučí nikdy. Znam staré

---

⁴⁰⁷ České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 274. Podle současných badatelů je čeština dodnes v Texasu třetím nejpoužívanějším jazykem po angličtině a španělštině. Srov. STRNADEL, D.: *Tam za mořem*, s. 5.

⁴⁰⁸ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 133.

⁴⁰⁹ ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 56.

⁴¹⁰ TÝŽ: *Moje Amerika*, s. 111–112.

lidi, kteří se ani po čtyřiceti letech nedovedou smluvit s Američany,⁴¹¹ uvedl T. Čapek.

Tato tendence existovala i na přelomu XIX. a XX. století a projevovala se i v přechodových rituálech, jako byly sňatky a pohřby. Z dopisu F. B. Zdrůbka Janu Boreckému v roce 1902 vyplývá, že pro prvogenerační Čechy, z nichž mnozí neuměli anglicky, bylo důležité, aby byly přechodové rituály vykonávány v jazyce, jemuž by rozuměli:

„My v Chicagu jsme rádi tomu, že jsme se domohli českého prohlašování manželství pro tak mnohé snoubence, ale také pro jich[!] staré rodiče, aby rozuměli, o čem se mluví, což jest jim útěchou, tak jako české pojmenování dítěte, jež se teď děje ponejvíce ve spolcích.“⁴¹²

Podle rakousko(-uherských) diplomatů ve Spojených státech největší přínos k rychlé asimilaci nově příchozích migrantů z habsburské říše do velkých průmyslových středisek měly jejich krajanská komunita a ovládnutí angličtiny.⁴¹³ Tato charakteristika platila především pro mladší příslušníky první generace českých imigrantů, kteří s Američany komunikovali intenzivně. Vyznačovali se vysokým stupněm vzdělání a pracovní kvalifikací.⁴¹⁴ Již na počátku šedesátých let přiznali nutnost naučit se anglicky a tím dokázat svou jazykovou integraci do amerického prostředí: „Bylo by to dětinské neuznávat v Americe nevyhnutelnost angličtiny pro každého Čecha.“⁴¹⁵

---

⁴¹¹ Tamtéž, s. 151.

⁴¹² KŘÍŽ, J. – KŘÍŽOVÁ, L.: *Střípky z českého Chicaga*, s. 316–317.

⁴¹³ „Belonging mostly to the uneducated classes, having more difficulties than Germans to adapt to the situation in the US, they nevertheless find many compatriots in the industrial centers, so they do not feel lonely and abandoned. To the newcomer they praise all advantages in an exaggerated manner, such as the absence of military duty in the US, no direct taxes, etc. Once the immigrant has learned English (which usually is a prerogative to get on) he is to a much higher degree exposed to the influence of his surroundings and sees other perceive advantages, which are offered by acquiring American citizenship.“ Srov. AGSTNER, Rudolf: *Austria(-Hungary) and its Consulates in the United States of America since 1820*. Berlin 2012, s. 104.

⁴¹⁴ HÁJKOVÁ, D.: *Naše česká věc*, s. 10.

⁴¹⁵ Naučení se Angličtině. *Slavie*, Racine, 17. 7. 1862, č. 37, s. 294.

Přesto ti, kteří se chtěli angličtinu naučit, měli s ovládním cizího jazyka potíže: „Zvládnout angličtinu je samo o sobě problém. Podařilo se jim to za tři až pět let.“⁴¹⁶ Od šedesátých let vycházely jazykové příručky a slovníky, které napomáhaly českým přistěhovalcům naučit se anglicky snadno.⁴¹⁷ V tomto ohledu měl největší přínos jeden z prvních českých novinářů v Americe Karel Jonáš a výše zmíněný F. B. Zdrůbek. První z nich vydal roku 1865 v Racine *Tlumočník ke cvičení v angličtině* a pak *Anglicko-český a Česko-anglický slovník*.⁴¹⁸ Zdrůbek se také stal autorem *Tlumače (Tlumočník)*, jehož druhý oddíl se jmenoval *Rozmluvy česko-anglické při rozmanitých příležitostech života amerického s plnou výslovností a zásobou slov*. Obsahoval fráze, které mohly Čechům při příchodu do Chicaga pomoci. Kapitoly zahrnovaly různé komunikační situace – skládaly se z frází určených pro hledání práce nebo týkajících se rodiny, časových údajů, počasí.⁴¹⁹

3.2 Ekonomická a sociální integrace

Podle tvrzení Ivy Heroldové, ekonomická závislost imigrantů získává úlohu katalyzátoru jejich jazykové, společenské a kulturní asimilace.⁴²⁰ Američtí Češi se dokázali rychle ekonomicky a sociálně začlenit do nového prostředí. Podle racinského *Amerikána* Spojené státy svým demokratickým systémem vytvářejí podmínky pro ekonomický vzestup, který „panuje mezi zdejším osadnictvem českým“:

---

⁴¹⁶ ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 56.

⁴¹⁷ HÁJKOVÁ, D.: *Naše česká věc*, s. 10.

⁴¹⁸ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 334.

⁴¹⁹ KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Střípky z českého Chicaga*, s. 82–83.

⁴²⁰ HEROLDOVÁ, I.: *Život a kultura českých exulantů*, s. 3.

„Zde každý svobodně může rozvíjet své schopnosti a užít všech příležitostí. Zde člověk pracovitý nalézá slušné odměny, sporný dospěje k blahobytu, důmyslný a energický nabývá zámožnosti i bohatství.“⁴²¹

O ekonomické a sociální integraci amerických Čechů se zmínily jak dobový čechoamerický a americký tisk, tak i čeští současníci.

„Že živel český v Americe dost silný již jest – o tom svědčí mnohé obchodní závody a podniky. Ve velkých a menších městech, ve vesnicích nalézají se četné české obchody. Je to dobrým znamením pro českou národnost,“ psal *Slovan Americký* v roce 1873.⁴²²

„...jak každý ví, jsou Češi jako národ pořádní, mírumilovní a pracovití, tvrdě pracují a platí svoje daně a jsou vynikajícími občany,“ uvedl deník *Chicago Daily Tribune* v roce 1876.⁴²³

Podobné komentáře zní i v dopisech českých migrantů v USA adresovaných jejich příbuzným ve staré vlasti. Například v roce 1870 Josef Benda napsal svému krajanu J. E. Konopasovi:

„Národ český, ač co do počtu skromnější mezi jinými národy, pravou to směsicí přistěhovalců v Severní Americe, nepozůstává pozadu jak v pokroku, vzdělání, tak v pokroku hospodářském a železnou vytrvalostí vidět, kam a na jaký stupeň se povznesl. Svou pracovitostí se nedá předčit žádnému jinému národu.“⁴²⁴

Postavení českých přistěhovalců ve společnosti velkých měst

Podle I. Heroldové, hospodářské úspěchy českých národnostních menšin pak vytvářely podmínky pro organizování jejich společenského života. Přítomnost českých komunit v cizím prostředí se začala postupně projevovat. Ve městech se objevila jména českých řemeslníků a obchodníků ve veřejném

---

⁴²¹ Český obchod a průmysl v Americe. *Amerikán*, příloha *Slavie*, Racine, 13. 6. 1872, č. 11, s. 1. Redakce časopisu začala uveřejňovat na pokračování krátké životopisy amerických Čechů, kteří se úspěšně uplatnili ve své profesi. Srov. Český obchod a průmysl v Americe II. *Amerikán*, příloha *Slavie*, Racine, 20. 6. 1872, č. 12, s. 1; Česká práce a podnikavost v Americe III. *Amerikán*, příloha *Slavie*, Racine, 27. 6. 1872, č. 13, s. 1.

⁴²² České obchody. *Slovan Americký*, 13. 11. 1873, č. 1, s. 3.

⁴²³ VLHA, M.: „*What is the Bohemian nation?*“, s. 399.

⁴²⁴ ROBEK, A.: *Korespondence vystěhovalců do Ameriky*, s. 20.

prostoru.⁴²⁵ Toto tvrzení můžeme aplikovat i v případě českých migrantů usazených ve velkých průmyslových městech.

Chicago. V *Adresáři českých obchodníků, živnostníků a spolků americký Čech Pavel Albieri uvedl, že už v polovině padesátých let XIX. století začali Češi v Chicagu zakládat své obchody a podniky.*⁴²⁶ Například v šedesátých letech *Slavie* psala o ekonomické a sociální prosperitě chicagských Čechů, která umožnila rozkvět tamějšího společenského života:

„Snad bych mohl v jistém ohledu uvést na důkaz též četné hostince české, kterých jest nyní v Chicagu osm a jejichž majitelé nestěžují sobě na řídkou návštěvu. V několika z nich bývají české bály.“⁴²⁷

Na konci XIX. století mělo už Chicago velký počet „inteligentního obecnstva českého“ – lékaře, advokáty, architekty, obchodníky, duchovní, učitele.⁴²⁸

New York. V polovině osmdesátých let XIX. století newyorský *The Sun* popsal Čechy v New Yorku jako poctivé a pracovité lidi, z nichž část se živila podnikáním nebo vlastnila ve městě obchody.⁴²⁹

St. Louis. Na přelomu století ve své knize čechoamerický lékař Jan Habenicht popsal své krajany v St. Louis jako „dovedné, poctivé, svědomité

---

⁴²⁵ HEROLDOVÁ, I.: *Život a kultura českých exulantů*, s. 15.

⁴²⁶ KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Strípky z českého Chicaga*, s. 105.

⁴²⁷ Čechové v Chicagu a český společenský život. *Slavie*, Racine, 1. 12. 1864, č. 158, s. 1.

⁴²⁸ „Především lékařů máme tu už tolik, že nestačí na jich vypočítání dávno prsty jednoho člověka. [...] Právníků – těch tu snad máme ještě víc [...] jsou nutným důsledkem nynějšího pořádku společenského. [...] Hlavní věcí je, že vydělávají peníze zrovna jako doktor nebo snad ještě víc, a proto jsou povinni odvádět v každém případě národní desátky.“ Srov. Sobotní hovory. *Amerikán*, Chicago, 10. 5. 1893, č. 34, s. 26. Detailně k tomu: BUBENICEK, R.: *A History of the Czechs in Chicago*, s. 507–521.

⁴²⁹ The Czech Quarter of the City. *The Sun* (New York), 5. 12. 1885.

řemeslníky a dělníky“, jejichž „pocitivost v obchodním a finančním jednání je všeobecně známá“.⁴³⁰

Cleveland. Podle tvrzení českých současníků jejich clevelandští krajané, podobně jako ti v Chicagu a St. Louis, za období čtyřiceti let udělali obrovský „hmotný a duševný“ pokrok – zatímco na počátku byli objektem posměchu, na přelomu XIX. a XX. století jejich postavení v Clevelandu bylo dobré, těšili se mezi Američany velkému respektu a důvěře:

„Jdeme jen na Broadway, Wilson, Croton, Petrie, Central, Lincoln, Clark av. a jiné ulice a vidíme velké budovy obchodní i krásné a nákladné privátní, co výhradní majetek Čechů.“⁴³¹

Tyto příklady svědčí o tom, že se ve velkých amerických městech postupně objevili čeští odborníci ve všech oblastech amerického společenského a veřejného života.⁴³² Zřejmým důkazem úspěšné ekonomické realizace v americkém prostředí byla sociální prosperita. Toto tvrzení potvrzuje teze amerického sociologa R. E. Parka, že hlavní snahou přistěhovalců je získat uznání americkou společností.⁴³³

Někteří současní badatelé však vysoké sociální postavení Čechů v americkém prostředí zpochybňují. Tvrdí, že se stávali občany druhé kategorie a jejich sociální akceptace byla jen částečná.⁴³⁴ Je fakt, že většina Čechů ve velkých městech pracovala jako průmysloví dělníci. V Chicagu byli zaměstnáni v krejčovských dílnách, na jatkách nebo v dřevozpracujících firmách. V New

---

⁴³⁰ HABENICHT, J.: *Dějiny Čechů Amerických*, s. 62.

⁴³¹ *Česká osada a její spolkový život v Cleveland, O. v Severní Americe*. Cleveland 1895 [vydáno Čechy clevelandskými za odbývání Národopisné výstavy v Praze], s. 22–23.

⁴³² Detailně k tomu: ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 69–93.

⁴³³ PARK, R. E.: *Society*, s. 159.

⁴³⁴ NEŠPOR, Zdeněk: České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium. *Soudobé dějiny* XII, č. 2, 2005, s. 257.

Yorku Češi byli doutníkáři a knoflíkáři⁴³⁵, v St. Louis se živili jako pekaři, truhláři, tesaři, doutníkáři a zedníci, v Baltimoru a Filadelfii pracovali v textilních nebo tabákových továrnách, ve Wisconsinu je zaměstnávali mlynáři a pivovarníci.⁴³⁶

Sociální vzestup v sebereflexi českých migrantů v zemědělských státech v USA

O svém ekonomickém vzestupu v zemědělských státech informovali čeští imigranti v dopisech zasláných svým příbuzným do Evropy⁴³⁷ a na stránkách periodického tisku. Například v roce 1891 Fr. J. Lepša z Nebrasky uvedl na stránkách českého časopisu *České osady*, vydávaného v Hamburku Josefem Pastorem, že jeho krajané v Nebrasce se živí „obchody, průmyslem nebo řemeslem“ a ti, kteří jsou usazeni na úrodných pozemcích, „se zabývají rolničením a hospodářstvím“, i když jejich počátky byly trpké a obtížné.⁴³⁸

Tak zněly i životní příběhy českých krajanů v jiných zemědělských státech uveřejněné v periodikách *Amerikán Národní kalendář* a *Hospodář* na počátku XX. století.

Josef Dvořák z Iowy, který se v roce 1862 se svou rodinou odstěhoval do Iowy, vzpomíná: „S bratrem jsme společně hospodařili tři roky, pak jsme se rozdělili stejným dílem. Pak jsem vlastnil 160 akrů, které jsem koupil za 1300 dolarů. Po desíti letech jsem opět koupil 160 akrů, a to již za 4000 dolarů... Od té doby se nám již dobře vedlo. Manželka mi zemřela v roce 1900. Byla to velmi dobrá a starostlivá žena. Zanechala mi jednu dceru a pět synů. Jos. J. vlastní 220 akrů, Matěj 250 akrů, Jan J. 200 akrů, Frank 320, Václav v Hektor, Minn., 160 akrů.“⁴³⁹

⁴³⁵ JAKLOVÁ, A.: *Proměny etnické a kulturní identity*, s. 20.

⁴³⁶ TÁŽ: *Národnostní a sociálně-ekonomická sebereflexe českých přistěhovalců*, s. 35.

⁴³⁷ Bratři Josef a Jan Nebudové, kteří se odstěhovali se svými rodiči do Severní Ameriky v 70. letech, ve svých dopisech zasílaných svým příbuzným v Evropě v letech 1886–1902 detailně psali o tom, jak úspěšně hospodaří ve svých vlastních farmách. Srov. FRÖML, F.: *Z pramenů k dějinám českého vystěhovalectví do Severní Ameriky*, s. 19–27.

⁴³⁸ Počátky českých osadníků. *České osady v Americe*, Hamburk, 1. 1. 1891, č. 1, s. 4.

Josef Dvořák z Minnesoty: „...v r. 1877 jsem se oženil s Kateřinou Mundilovou [...] koupil jsem pár koní a staré laciné nářadí, a už jsem farmařil. Roku 1892 jsme přikoupili 100 akrů pozemku, jehož polovice bylo vzděláno, a to na dluh. Teď [1906 – pozn. aut.] máme tedy 145 akrů a farmu bez dluhu. Máme k tomu dobrou pomoc, 2 hochy a 1 holku. [...] R. 1903 jsme si postavili nové stavení, jež nás stálo \$1200. Zkusil jsem dost, že se to nedá popsat, teď ale jsme všichni spokojeni s tou Amerikou.“⁴⁴⁰

Jan Hrdlička z Minnesoty: „Od roku 1878 jsme usazeni na farmě v Polk okresu, Minn. Naše začátky byly dost krušné, tak že si o tom ta nynější omladina nemůže ani učinit pojem, jak je zle, když je zle. Nyní ale se cítíme šťastnými a spokojenými, radující se z výsledků našeho přičinění a strádání v minulosti.“⁴⁴¹

3.3 Občanská a politická integrace

Již v padesátých a šedesátých letech XIX. století se čeští migranti snažili v Novém světě přijmout americké ideály a hodnoty. Například v roce 1870 Václav Havlík, který se usadil v Iowa city, napsal svému krajanu v Čechách J. E. Konopasovi:

„Přišla zase doba, abych mohl těchto několik řádků napsat. Ani Vám nemohu vypsát jak každodenně v té Vaší trapné vlasti na Vás vzpomínám. Též vy mně dáváte vědět, že se velké shromáždění lidu ve Vaší vlasti zabraňuje. V této naší milé Americe nemáme zapovídání ničehož.“⁴⁴²

V šedesátých a sedmdesátých letech racinské noviny *Slavie* a clevelandská *Dennice Novověku* také zdůraznily přednost americké demokracie a amerických politických institucí (nazvaných v racinské *Slavii* „našimi institucemi“) před rakouskými – neomezená svoboda slova a tisku, rovnost všech

⁴³⁹ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1909*, Chicago, s. 260.

⁴⁴⁰ Dopisy. *Hospodář*, Omaha, 21. 2. 1906, č. 1, s. 76–77.

⁴⁴¹ Tamtéž, s. 78.

⁴⁴² ROBEK, A.: *Korespondence vystěhovalců do Ameriky*, s. 19–20.

občanů včetně amerického prezidenta před zákonem⁴⁴³, právo založení spolků a organizací.⁴⁴⁴

„Známost je každému, že zde žádných knížat, hrabat, vůbec šlechticů není; a ačkoliv uznat chceme, že učenost, zkušenost, zásluha dřívější odměny dochází nežli v té bývalé vlasti naší. Smíme-li to bývalé místo našeho zrození a přebývání vlastí nazývat.“⁴⁴⁵

„Prezident a druzí úředníci jsou naši spoluobčané, a máme je ve vážnosti tak jako jiné občany [...] Prezident zdejší je sluhou národa. [...] Prezident není žádným králem despotickým nebo konstitučním, jehož osoba byla by nedotknutelná; on musí být poslušen zákonu tak jako každý jiný obyvatel této země,“ uvedla *Slavie*.⁴⁴⁶

Veřejným projevem přijímání amerických ideálů byly oslavy významných amerických svátků. Už v padesátých a šedesátých letech XIX. století Češi v různých amerických městech slavili 4. červenec, Den nezávislosti.⁴⁴⁷ Když v roce 1875 probíhaly přípravy k stoletému jubileu prohlášení americké samostatnosti, newyorští Češi prohlásili, že se oslav zúčastní, a tím projevují „svou lásku vlasteneckou“.⁴⁴⁸ Češi ve Philadelphii dokonce tvrdili, že účastí na slavnosti budou mít příležitost „ukázat světu, že se zde (ve Spojených státech – pozn. aut.) necítíme cizími, že nám na blahu a rozkvětu nové vlasti naší záleží, že i my co vzdělaný národ se radujeme nad založením a trváním tohoto neodvislého státu“. Apelovali na své krajany ve Spojených státech, aby se těchto slavností

---

⁴⁴³ Z českých krajů. *Slavie*, Racine, 6. 5. 1868, č. 369, s. 2; Co děje se v Americe. *Slavie*, Racine, 13. 5. 1868, č. 361, s. 1.

⁴⁴⁴ „V Čechách nebylo nám dopřáno právo svobodného spolčování se. Vlády nechtěly, aby národ se vzdělával a k samočinnosti probouzel, a z té příčiny nepřály spolkům. Zde práva toho máme a dle libosti své k dobru svému jeho užívat můžeme.“ Srov. Slavnost osmiletého trvání Řádu Čechie v Alleghany City, Pa. *Dennice Novověku*, Cleveland, 31. 10. 1877, č. 4, s. 2.

⁴⁴⁵ Monarchie-Republika-Slované. *Slavie*, Racine, 30. 4. 1862, č. 26, s. 204–205.

⁴⁴⁶ Co děje se v Americe. *Slavie*, Racine, 13. 5. 1868, č. 361, s. 1.

⁴⁴⁷ Tamtéž, s. 303.

⁴⁴⁸ Stoleté jubileum neodvislosti americké a my – Čechové. *New Yorkské Listy*, 16. 6. 1875, č. 51, s. 2.

zúčastnili.⁴⁴⁹ Deklarovaná loajalita k americkým politickým ideálům byla důležitým předpokladem asimilace. Například časopis *The Wasp* vydávaný Františkem Korbelem v Americe uvedl v sedmdesátých letech:

„Jsme naprostými příznivci velkorysé americké doktríny vítat všechny příchozí za požadavek, že se jak možno co nejrychleji a nejúplněji vzdají své přirozené loajality a spojí své národnosti v americkém občanství.“⁴⁵⁰

Politické aktivity českých komunit ve Spojených státech na počátku druhé poloviny XIX. století byly nevýrazné. Přesto se někteří čeští imigranti zúčastnili americké občanské války (1861–1865), většina z nich na straně Severu. Tato účast přispívala k jejich začlenění do amerického politického života.⁴⁵¹ Zkušenost i znalosti angličtiny, které během války nabyli, později využívali ve veřejném životě své nové vlasti.⁴⁵² J. Chada tuto účast amerických Čechů v občanské válce hodnotí jako další krok k jejich akulturaci.⁴⁵³

Vzhledem k tomu, že většina prvních migrantů neměla zkušenost z voleb, v novém prostředí, kde se mluvilo nesrozumitelným jazykem, neměla ani vysokou politickou kulturu.⁴⁵⁴ Nicméně od padesátých let XIX. století už docházelo k účasti Čechů v politickém a společenském životě v jednotlivých státech. Například v souvislosti s prezidentskými volbami v roce 1856 většina Čechů žijících ve Wisconsinu, která již dostala právo volit amerického prezidenta, organizovala první českou politickou manifestaci na podporu

⁴⁴⁹ MATOUŠ, Václav: „Zasláno všem českoamerickým spolkům a rodákům českým vůbec.“ *New Yorké Listy*, 19. 1. 1876, č. 3, s. 6.

⁴⁵⁰ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 303–304.

⁴⁵¹ CHADA, J.: *The Czechs in the United States*, s. 10. Detailně k účasti amerických Čechů v občanské válce (1861–1865) VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 197–227; TÝŽ (ed.): *Dopisy z války Severu proti Jihu. Korespondence českých vojáků v americké občanské válce*. Brno 2010.

⁴⁵² JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 50–51.

⁴⁵³ CHADA, J.: *The Czechs in the United States*, s. 10.

⁴⁵⁴ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 296.

republikánského kandidáta.⁴⁵⁵ V roce 1860 *Národní noviny* zvaly své krajany, aby volili za amerického prezidenta Abrahama Lincolna.⁴⁵⁶ V padesátých a šedesátých letech čechoamerický tisk apeloval na Čechy, aby využívali své volební právo, a radil jim, aby se registrovali jako voliči.⁴⁵⁷

„Krajané naši v Americe jsou nyní v politickém a společenském životě v Spojených státech poměrně k svému počtu dost důležitým faktorem,“ uvedly *Národní listy* koncem sedmdesátých let.⁴⁵⁸ Část Čechů se hlásila k demokratické, druhá – k republikánské straně.⁴⁵⁹ V několika amerických státech byli Češi zvoleni poslanci do státních sněmoven – ve Wisconsinu, Illinois, Nebrasce,⁴⁶⁰ New Yorku⁴⁶¹ – nebo do městské rady (v Clevelandu).⁴⁶² Jeden z prvních českých osadníků v Kewaunee, Vojta Mašek, se vždy snažil, aby Češi byli zastoupeni v okresních úřadech. Často byl sám navrhován do politického úřadu zemského sněmu nebo senátu, ale vždy se nominaci vyhnul. Když se Kewaunee stalo městem, byl za své nepřítomnosti zvolen starostou.⁴⁶³ Je třeba říct, že se pouze malá část amerických Čechů první generace úspěšně uplatnila v americké politice: lokální i celostátní. Známymi příklady jsou texaský Moravan Augustin Hajdušek, který byl v roce 1884 zvolen okresním soudcem a na přelomu XIX. a XX. století byl už předsedou demokratického výkonného výboru okresu

---

⁴⁵⁵ Počátky českého tisku v Americe. *Amerikán*, příloha *Slavie*, Racine, 9. 4. 1872, č. 2, s. 1.

⁴⁵⁶ Vzhuru Čechové! *Národní noviny*, St. Louis, 3. 11. 1860, č. 42, s. 2.

⁴⁵⁷ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 298.

⁴⁵⁸ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880.

⁴⁵⁹ *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*, s. 269.

⁴⁶⁰ Životopisy českých zákonodárců v Americe za rok 1879. *Amerikán Národní kalendář na rok přestupný 1880*, Chicago, s. 137–138.

⁴⁶¹ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880.

⁴⁶² Dopisy. *New-Yorské listy*, 22. 4. 1875, č. 43.

⁴⁶³ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1901*, Chicago, s. 232.

Fayette⁴⁶⁴; Karel Jonáš a Jan Karel z Wisconsinu, kteří působili jako američtí konzulové v Praze v osmdesátých a devadesátých letech XIX. století⁴⁶⁵; Adolf Sabath, který byl v roce 1906 zvolen do amerického Kongresu⁴⁶⁶; Karel Vopička, který se stal americkým vyslancem v Rumunsku, Srbsku a Bulharsku v předvečer první světové války⁴⁶⁷; a další.

3.4 Strategie první generace českých migrantů na zachování původní národní identity

Podle L. Šatavy je v padesátých a šedesátých letech XIX. Století možné hovořit pouze o „první generaci“ českých přistěhovalců.⁴⁶⁸ K. Kučera ji charakterizuje s velmi silným citovým vztahem k české kultuře a jazyku.⁴⁶⁹ Na svou starou vlast nezapomněli a svou nostalgii po ní neskrývali.

„...různé myšlenky v mozku našem vznikají. N. př. s jakou bolestí opouštěl každý z nás před lety nám nejmilejší, nejdrahoce[n]nější spolek na světě – národ český. Se slzami v očích opouštěli někteří tu své rodiče, tu příbuzné a známé, a zvláště hroby předků, srdci slovanskému posvátné. A proč? Abychom jednak více svobody, jednak více blahobytu našli zde, za mořem. A jak přišedše sem, toužili jsme po tváři a mluvě české, a jak mocně začalo bušit v nás srdce, když jsme se s nějakým Čechem setkali,“ uvedli na stránkách clevelandské *Dennice Novověku* čeští současníci.⁴⁷⁰

Američtí Češi si uvědomovali, že když převzali americký způsob života a americké politické ideály, oni a jejich děti mohou pozbýt svou kulturní

⁴⁶⁴ Augustin Hajdušek z La Grange, okres Fayette. *Texas. Amerikán Národní kalendář na rok 1901*, Chicago, s. 234–236.

⁴⁶⁵ Detailně k tomu: POLIŠENSKÁ, Milada: *Diplomatické vztahy Československa a USA 1918–1938*, 1. sv.: Ministerstva, legace a diplomaté. Praha 2012, s. 25–26. V 90. letech byl Karel Jonáš jmenován i americkým konzulem v Petrohradě a v Německu, kde tragicky zemřel.

⁴⁶⁶ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví*, s. 84.

⁴⁶⁷ Karel J. Vopička. *Amerikán Národní kalendář na rok 1936*, Chicago, s. 207.

⁴⁶⁸ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 85.

⁴⁶⁹ KUČERA, K.: *Český jazyk v USA*, s. 46–47.

⁴⁷⁰ Slavnost osmiletého trvání Řádu Čechie v Alleghany City, Pa. *Dennice Novověku*, Cleveland, 31. 10. 1877, č. 4, s. 2.

a národní identitu.⁴⁷¹ Upozornili na to, jak by mohla vypadat budoucnost amerického češství: Češi by zapomněli na svou řeč, na svůj původ a neseznámili by své děti „s řečí slavných předků“.⁴⁷²

O nevyhnutelné asimilaci amerických Čechů se zmínili ve svých cestopisech v sedmdesátých letech český spisovatel Josef Sládek a český cestovatel Josef Štolba, kteří jezdili po Spojených státech.

Češi v Americe nemají „žádné budoucnosti v ohledu národním“ a „jsou ztracení“ pro českou národnost, uvedl první z nich.⁴⁷³ „Učí nás dosavadní zkušenost, že žádná cizí národnost v podstatě své neudrží se v Americe ani v druhém pokolení; Čechové nemohou v tom ohledu činit žádné výjimky,“ tvrdil J. Štolba.⁴⁷⁴

O desetiletí později výše zmíněný Josef Benda v dopise svému krajanovi v Čechách také uvedl, že česká národnost v Americe nemá budoucnost a záhy zanikne:

„Čechové se mnoho než dřív ztratí svoji národnost zde načisto. Přejde jednou čas, že ani jeden Čech tu nebude, že potomstvo se promění v Amerikány. Již ty děti prvních přistěhovalců jsou napolo jen Češi, neb víc mluví a myslí po americku, a bude jim věru lepší až načisto splynou v národ celistvý. Přistěhovalce každý, bez výjimky zde, je podřízen národu zdejšímu, a čím dřív se promění v Amerikána, tím ho oni radši mají.“⁴⁷⁵

Od počátku svého života v americkém prostředí se proto čeští přistěhovalci snažili nejen integrovat po stránce jazykové, ekonomické

---

⁴⁷¹ ŠATAVA, L.: *Migrační procesy*, s. 86–87.

⁴⁷² Čeho potřebujeme v Americe. *Slavie*, Racine, 21. 5. 1862, č. 29, s. 228.

⁴⁷³ SLÁDEK, J. V.: *Má Amerika*, s. 48, 50.

⁴⁷⁴ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880.

⁴⁷⁵ ROBEK, A.: *Korespondence vystěhovalců do Ameriky*, s. 22.

a společenské, ale současně i zachovat svou původní národní identitu a kulturní tradice.

„My musíme naši svatou řeč českou hledět neporušenou zachovat, naše mravy a [z]působu nekazit, sice bychom byli ztraceni,“ uvedli Češi v *Slavii*.⁴⁷⁶

V této souvislosti v šedesátých letech vznikla utopická myšlenka o přesídlení skupiny amerických Čechů na ruský Dálný východ.⁴⁷⁷

Snahy etnických menšin zachovat svou kulturu i mateřský jazyk jsou definovány jako „**etnojazyková vitalita**“. Tato teorie byla vypracována Howardem Gilesem a jeho kolegy. V tomto procesu hlavní roli hrají samotní příslušníci etnických menšin. J. A. Fishman tento proces nazývá „bezprostřední podporou intimního mezigeneračního předávání jazyka“. Jeho hlavními komponenty jsou status (ekonomický, sociohistorický, jazykový), demografické faktory a institucionální podpora (školství, masmédiá, státní úřady, náboženství atd.).⁴⁷⁸

Základními identifikačními znaky češství nebyl pouze jazyk, nýbrž kulturní zvyklosti a náboženské tradice, vzpomínky na starou vlast. Je známo, že ve své staré vlasti Češi žili v atmosféře národního obrození, které vytvářelo jejich národní identitu. V období masové migrace do Ameriky byl u českých migrantů velmi silný pocit sounáležitosti jednotného českého národa. Protože kolektivní

---

⁴⁷⁶ Dopis z Clevelandu. *Slavie*, Racine, 12. 11. 1863, č. 105, s. 2–3.

⁴⁷⁷ Detailně k tomu: Tamtéž, s. 179–196; VALÁŠKOVÁ, Naďa: Z Čech do Ameriky, z Ameriky do Ruska. Nerealizovaný projekt druhotné migrace. In: HRUBÝ, Karel – BROUČEK, Stanislav (eds.): *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století. Symposium o českém vystěhovalectví, exulantství a vztazích zahraničních Čechů k domovu 29.–30. června 1998*. Praha 2000, s. 67–73; ROBEK, Antonín: K problematice českého vystěhovalectví do Ruska v druhé polovině 19. století. *Češi v cizině* 2, 1987. Praha 1987, s. 67–78; ŠUFFNER, Roman: O stěhování amerických Čechů na Amur. *Slovanský přehled* 44, 1958, č. 5, s. 165–166.

⁴⁷⁸ ŠATAVA, L.: *Jazyk a identita*, s. 57, 77.

identita Čechů byla silná, společná byla i jejich snaha po zachování české národnosti v cizím prostředí.⁴⁷⁹

Jinými slovy, základní dilema, které musela první generace amerických Čechů vyřešit, bylo, do jaké kultury chtěla patřit.⁴⁸⁰ Přitom mnoho Čechů se domnívalo, že být českým vlastencem a dobrým občanem Spojených států není v rozporu.⁴⁸¹ Ivan Dubovický nazývá tento proces „**etnický kompromis**“, který zahrnuje dva komponenty – přizpůsobení se životu v jinoetnickém prostředí a uchování původní kulturní charakteristiky ze staré vlasti.⁴⁸² Integrovační procesy a snahy na zachování původní identity u amerických Čechů proto probíhaly souběžně.

3.4.1 Česká komunita

Podle O. Handlina noví imigranti v USA hledali podporu v rámci své krajanské komunity, zakládali spolky, periodický tisk a školy, aby udržovali své staré národní a kulturní tradice.⁴⁸³ Tvrzení amerického historika platilo i pro první generaci českých katolických a svobodomyšlných migrantů. Jejich snahy o zpomalování procesu asimilace a odnárodnění, o udržování českého povědomí, o zachovávání jazyka a kulturní tradice se projevovaly různým způsobem.

Především to byla sama existence českých komunit. V nich se užívala převážně čeština, protože pro českou migraci bylo charakteristické tzv. rodinné vystěhovalectví.⁴⁸⁴ V sedmdesátých letech se přední čechoamerický novinář

⁴⁷⁹ JAKLOVÁ, A.: *Proměny etnické a kulturní identity*, s. 17, 19.

⁴⁸⁰ HÁJKOVÁ, D.: *Mezi kontinenty*, s. 137.

⁴⁸¹ KŘÍŽ, J. – KŘÍŽOVÁ, L.: *Střípky z českého Chicaga*, s. 332.

⁴⁸² DUBOVICKÝ, I.: *Češi v USA*, s. 229.

⁴⁸³ HANDLIN, O.: *The Uprooted*, s. 152, 154–157, 159–160.

⁴⁸⁴ JAKLOVÁ, A.: *Proměny etnické a kulturní identity*, s. 12.

Karel Jonáš zmínil, že Češi v Americe „svého jazyka více užívají nežli Němci“.⁴⁸⁵

Města

V následujících řádcích uvádíme příklady z největších amerických měst, kde Češi tvořili kompaktní krajanské komunity.

Jan Nový, který se se svou rodinou odstěhoval do Severní Ameriky v 50. letech XIX. století, uvedl, že v této době se jeho krajané v St. Louis scházeli v českých hostincích, „hovořili o staré vlasti, vzájemně se seznamovali, milovali se jako bratři a vypomáhali si navzájem, kde mohli“.⁴⁸⁶

Podle jednoho z amerických Čechů, P. Albieriho, první čeští osadníci v Chicagu následkem svých bídých poměrů tvořili jakousi „jednu velikou rodinu, do níž srdečně byl vítán každý nový, řádný příchozí krajan a dle možnosti i po případě podporován.“ [...] V neděli odpoledne se scházela skoro celá „osada“ u nějakého krajana a později v „české hospodě“ na ulici Clark u Moravana Jana Slavíka, kde si pohovořili a obyčejně i zazpívali nějakou národní písničku a vzpomínali na starou vlast.⁴⁸⁷

Zároveň lze uvést, že zatímco v padesátých letech XIX. století byla česká komunita v Chicagu velice malá a někteří Češi se rychle asimilovali do majoritní společnosti, v osmdesátých letech už česká komunita tvořila několik tisíc členů a pro každodenní život nebylo nutné umět anglicky, protože veškeré služby zajišťovali Češi.⁴⁸⁸ Americký Čech Tomáš Čapek tvrdil, že v osmdesátých letech XIX. století v chicagské české komunitě dominovala čeština jako komunikační jazyk i u dětí:

„Aby dítě zde rozené neumělo česky, je věru řídkým případem. [...] Dost dítek zde najdete, že do čtyř nebo do pěti roků

⁴⁸⁵ Karel Jonáš Vojtovi Náprstkovi z Racine (Wisc.), 22. 12. 1871. In: ANpM, fond Vojty Náprstka, karton 39, Karel Jonáš.

⁴⁸⁶ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1899*, Chicago, s. 192

⁴⁸⁷ ALBIERI, P.: Český živel v Chicagu. *Adresář českých obchodníků, živnostníků a spolků 1900*, Chicago, s. 9, 11.

⁴⁸⁸ KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Strípky z českého Chicaga*, s. 331–332.

ani anglicky neznají. Proč? Poněvadž rodiče s nimi jinak nemluví v domácnosti (i kdyby neuměli anglicky) než česky. [...] Řeč našich českých Američanů je v některých případech tak plyná, že až cizího přízvuku nepoznáš.⁴⁸⁹

Farmy

Život českých osadníků v rozlehlých zemědělských krajích styky s Američany do značné míry omezoval, a tak mohli v každodenním životě používat svůj rodný jazyk.⁴⁹⁰

„My Čechové scházivali se obyčejně náhodou při hledání dobytka v lesích aneb v neděli u jezera a u řeky, kde jeden druhého jako bratra rád viděl a jeden k druhému důvěrou lnul. Tu jsme vzpomínali na doby ve vlasti, které nevyžadovaly od nás tolik práce jako zde, avšak jsme byli vesměs rádi, že jsme unikli tomu bídáckému otroctví a že jsme ocitli se v zemi svobodné, ač jsme ještě ani ústavu zemskou, aniž zákony její znali,“ vzpomínal několik desetiletí později jeden z Čechů, který se usadil v Caledonii v 50. letech XIX. století.⁴⁹¹

V osadě Wilber (Nebraska) se v ulicích mluvilo především česky a čeští současníci vypravovali, že o Wilberu koluje pověst, že „jest jeden český Wilber na světě“.⁴⁹² V osmdesátých letech se o české osadě Veselý v Minnesotě mluvilo, že je „snad jediné, úplně české městečko ve Spojených státech“.⁴⁹³

V této době v Texasu také už bylo několik „českých měst“ nebo městeček – Nová Praha, Bluff, Budějovice, Nový Tábor, Wesley (Veselí), Nová Morava, Novohrad, Cat Spring, La Grange, Cistern, Fayetteville, Nelsonville (20 rodin) atd.⁴⁹⁴

---

⁴⁸⁹ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich X, 1887–1892.

⁴⁹⁰ ECKERTOVIÁ, E.: *Češi v Texasu*, s. 39.

⁴⁹¹ Stručná statistika osad, měst a okresů ve Spojených státech Čechy obydlených. *Amerikán Národní kalendář na rok přestupný 1880*, Chicago, s. 145.

⁴⁹² Z pamětí starých česko-amerických osadníků. *Amerikán Národní kalendář na rok 1925*, Chicago, s. 305.

⁴⁹³ BREUER, K. H.: Česká osada Veselý v Minnesotě. *Amerikán Národní kalendář na rok 1886*, Chicago, s. 157.

⁴⁹⁴ WAGNER, J.: *Čeští osadníci v Severní Americe*, s. 50–51.

Na druhou stranu každodenní komunikace mezi Čechy žijícími v zemědělských státech a zejména na farmách byla omezena, protože, jak jsme se už zmínili, české osady tam byly rozptýlené a byla mezi nimi velká geografická vzdálenost.⁴⁹⁵ V některých osadách žilo málo Čechů. Například J. E. Křížan, který v období let 1885–1886 odjel do Severní Ameriky a usadil se v texaském okrese Moody McLennaCo., sdělil čtenářům chicagského *Amerikána*, že v novém prostředí mu bylo těžko, protože neuměl anglicky a tam, kde se usadil, nebyl ani jeden Čech. Cítil se smutný, protože mu chyběla česká mládež a český společenský život.⁴⁹⁶ Naopak, na přelomu XIX. a XX. století Češka Anna Pintová z osady North Royalton (stát Ohio) sdělila čtenářům omažského *Hospodáře*, že se cítí spokojená, protože žije v prostředí, které je obydlené českými rolníky.

„Zábav jest tu též dost a tu často jich dle možnosti se účastníme a krásně se pobavíme, neboť já jsem vždy ráda mezi lidmi veselými. Jest to zajisté hezké, když čeští farmáři i s jich rodinami se mohou sejít a společně se baví jako zde.“⁴⁹⁷

Čeští (spíš moravští) farmáři si uchovali na starou vlast silné vzpomínky.⁴⁹⁸

„Ačkoliv žiju zde od roku 1852 a jsem s poměry mými úplně spokojen, nemohu přece nikdy zapomenout, že jsem synem staré matky Čechie, neboť tam stála má kolébka a tam dlí i prach mých předků,“ uvedl v roce 1886 na stránkách *Amerikán Národní kalendář* už zmíněný sedmašedesátiletý Jan Novák z osady Tábor ve Wisconsinu.⁴⁹⁹

---

⁴⁹⁵ ŠATAVA, L.: *Vystěhovalectví do USA*, s. 160.

⁴⁹⁶ Dopisy. *Amerikán*, Chicago, 9. 2. 1887, č. 21, s. 28–29.

⁴⁹⁷ Dopisy. *Hospodář*, Omaha, 16. 5. 1906, č. 7, s. 336.

⁴⁹⁸ O uchování českého vědomí u protestantských Čechů a Moravanů psal i český spisovatel Josef Sládek ve svých pamětech, uveřejněných na pokračování v 70. letech na stránkách *Národních listů*. Byly pak vydány knižně. Srov. SLÁDEK, J. V.: *Má Amerika*, s. 18–19.

⁴⁹⁹ Ze života Jana Nováka, st., v Táboře, Wis. *Amerikán Národní kalendář na rok 1886*, Chicago, s. 168.

V Texasu⁵⁰⁰ a v první české osadě v Jižní Dakotě, Táboře, mluvila druhá generace ve veřejném životě česky.⁵⁰¹ Děti českých a moravských osadníků byly v zemědělských státech vychovávány pod heslem „My jsme Češi, oni jsou Američané“.⁵⁰² Byly vedeny v českém duchu a rodiče jim vštěpovali pocit sounáležitosti k české národnosti. Tak zněl i životní příběh amerického Čecha Antonína Kropa, který se v šedesátých letech usadil v Texasu a dosáhl slušného jmění. Na přelomu století ho čeští současníci popsali takto:

„Nyní má rozsáhlou, krásně zpracovanou farmu“, „jest šťastným otcem pěti synů, dvou dcer, kteří všichni ač zde rozeni a na venkově vychovaní, jsou výbornými Čechy a pilnými čtenáři českých časopisů a novin. Vřelou touhou jich je, poznat rodiště svého otce, o němž se tak krásných historií dočetli, a těší se, že po světové výstavě, kterou společně též přijdou navštívit, podívají se prý též na krásnou českou vlast.“⁵⁰³

Za zmínku stojí i další příklad. Výše zmínění bratři Josef a Jan Nebudové, kteří se v sedmdesátých letech přestěhovali se svými rodiči do západních států Severní Ameriky jako malé děti, v dospělém věku zahájili se svými příbuznými v Evropě korespondenci. Jejich dopisy z let 1886–1902 uveřejnil v časopise *Český lid* František Fröml. Ten uvedl, že dopisy jsou psány „čistou češtinou bez anglických zkomolenin“. Z toho vyplývá, že v domácnosti mluvili oba bratři převážně česky.⁵⁰⁴

Česká lingvistka Alena Jaklová proto nazývá české farmy v Americe „rezervoáry českého národního života“.⁵⁰⁵ Původní identita ze staré vlasti se tedy

⁵⁰⁰ MACHANN, C. – MENDEL, J. W.: *Krásná Amerika*, s. 213.

⁵⁰¹ TVAROH, Přemysl: *Jak Češi v předminulém století osídlovali americkou prérii aneb Dějiny Čechů ve státu South Dakota*. Praha 2006, s. 41.

⁵⁰² HÁJKOVÁ, D.: *Mezi kontinenty*, s. 142.

⁵⁰³ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1893*, Chicago, s. 170–171.

⁵⁰⁴ FRÖML, F.: *Z pramenů k dějinám českého vystěhovalectví do Severní Ameriky*, s. 27.

⁵⁰⁵ JAKLOVÁ, A.: *Národnostní a sociálně-ekonomická sebereflexe českých přistěhovalců*, s. 30.

u Čechů a Moravanů v zemědělských státech zachovala pod vlivem sociálního a geografického prostředí.

V tomto ohledu byla katolická i evangelická moravská farmářská komunita v Texasu klasickým příkladem. První rodiny z českých zemí, které se tam usadily v padesátých letech, byly evangelického vyznání a nazývaly se Moravskými bratry.⁵⁰⁶ Tato církev byla známá Američanům pod jménem Moravian Brethren. Její členové byli misionáři českobratrského náboženského hnutí, kteří se v Americe usadili kolem poloviny XVIII. století.⁵⁰⁷ Přistěhovalci, kteří dorazili do Texasu po občanské válce (1863–1865), byli především z východní a severovýchodní Moravy (z Lašska a Valašska).⁵⁰⁸ Tvořili kolem 80 % migrantů z českých zemí a většina z nich, zejména ti z východní a severní Moravy, se bránila pojmenování Čech a identifikovala se jako Moravané. Při své návštěvě v Texasu v roce 1893 se spisovatel L. W. Dongres osobně přesvědčil, že texaští Moravané jsou svérázným typem českého národa mluvícím místním moravským dialektem:

„Přijedu koňmo k farmě kdesi v okrese Fayette a oslovím u cesty v zahrádce pracující ženu, ve které jsem z daleka tušil krajanku:

Dobré jitro, maminko! Prosím Vás, můžete mi říci, jestli zde v okolí přebývají nějací Češi?“

„Dobré ráno,“ zní odpověď, „tady býváme jen samí Moravci, ale henkaj...“ – ukazuje rukou k řece Colorado – „...asi za čtyři míle od nás na botně při révě bývá jakýsi Čech z Nortu přijetý.“

„A kde je váš muž, maminko?“

„Na poli. Sazija s ogary kobzole.“

„Nadšen vyhlídkou na obohacení svých odborných vědomostí o novou mně dosud neznámou plodinu – kobzole – a při tom hned i jak se sázejí ‚s ogary‘, slezl jsem s koně a hajdy za hospodářem na

⁵⁰⁶ DONGRES, L. W.: *Paměti starých českých osadníků v Americe*, s. 270.

⁵⁰⁷ Detailně k tomu: AUK, f. J. Polišínský – Amerikana, k. 132: *Moravský Betlém – v Americe* [výstřižek z novin].

⁵⁰⁸ MACHANN, C.: *Czech-Moravian Heritage in Texas*, s. 56.

pole. Tam jsem poznal, že kobzole jsou vlastně praobyčejně brambory, a ogaři jsou – chlapci.“⁵⁰⁹

Jinými slovy, moravskou komunitu v Texasu lze považovat za příklad zvláštního etnického společenství, které si v nové situaci zachovalo své vlastní kulturní a jazykové charakteristiky. Norský antropolog Thomas Eriksen nazývá tento fenomén „**etnickou anomálií**“ – etnickou skupinou, jejíž členové „zůstali věrni etnické kategorii svých prarodičů, jakkoli jsou si vědomi své kulturní odlišnosti“.⁵¹⁰

Česká toponyma

Snahy po zachování vzpomínky na starou vlast se projevovaly i označováním českých osad a komunit ve venkovských lokalitách českými jmény:

„Tábor máme v South Dakotě, ve Wisconsinu, Nový Tábor v Texasu, Prague v Nebrasce, v Oklahomě, New Prague v Minnesotě dokonce dvakrát, Prahu v North Dakotě, v Texasu, dále máme v Minnesotě Veselí a Beroun, v Iowě Protivín, v North Dakotě Veseleyville, Lomnici a Písek, v Texasu Morávii, Šebestu, Frenštát, Šimka, Písek, Smetanu, Kováře, Holíka.“⁵¹¹

Kostel jako česká národní instituce

Tradičním střediskem společenského i sociálního života pro české katolíky byly **katolické kostely**. Byly považovány za základní společenské instituce, protože se v nich lidé často scházeli, zakládaly se kolem nich náboženské spolky i školy, a tak udržovaly svou komunitu. Nově vzniklé farnosti se proto postupně stávaly nejdůležitějšími náboženskými, vzdělávacími

⁵⁰⁹ DONGRES, L. W.: *Paměti starých českých osadníků v Americe*, s. 270.

⁵¹⁰ ERIKSEN, T. H.: *Etnicita a nacionalismus*, s. 110.

⁵¹¹ JAKLOVÁ, A.: *Proměny etnické a kulturní identity*, s. 19.

a kulturními institucemi.⁵¹² Mezi českými kostely a farnostmi ve Spojených státech byla nejstarší farnost v St. Louis „sv. Jana Nepomuckého“, která byla založena již v roce 1854. Pro místní české katolíky se stala významným kulturním centrem.⁵¹³ Největší počet českých katolických kostelů byl v Chicagu. Již v šedesátých a sedmdesátých letech tam byly postaveny dva – chrám sv. Václava a chrám sv. Jana Nepomuckého⁵¹⁴. V osmdesátých letech byl postaven kvůli velkému počtu obyvatel v osadě Sv. Prokopa další velký chrám, svatoprokopský.⁵¹⁵ V Clevelandu byl první katolický chrám postaven v roce 1867 a v New Yorku roku 1875.⁵¹⁶ Čeští katolíci a evangelíci v zemědělských státech si také postavili kostely v druhé polovině XIX. století.⁵¹⁷

3.4.2 Pokusy o institucionální konsolidaci českého etnika ve Spojených státech

Charakteristická pro českou komunitu v USA byla její geografická roztržitost – čeští migranti byli rozptýleni od Texasu po Velká jezera a od New Yorku po Nebrasku.⁵¹⁸ Někteří američtí Češi byli přesvědčeni, že se česká národnost může ve Spojených státech vyvíjet samostatně založením jedné „česko-slovanské osady“, kde by se usadily tisíce nebo statisíce Čechů, kde by čerství přistěhovalci našli nový domov, jakousi „novou Čechii“. Tam by se soustředil český veřejný a duchovní život, české školy, český tisk, české kostely,

⁵¹² KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Střípky z českého Chicaga*, s. 123.

⁵¹³ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 231.

⁵¹⁴ CHADA, J.: *The Czechs in the United States*, s. 97; *Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu*, s. 54.

⁵¹⁵ Činnost řádu Benediktinského v osadě sv. Prokopa. *Národ*, 4. 7. 1894; Chrám Páně sv. Prokopa v Chicagu. *Čechoslovan*, 25. 6. 1887, č. 64, s. 4.

⁵¹⁶ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 442.

⁵¹⁷ Detailně k tomu: HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*.

⁵¹⁸ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 153.

kde by se mohla česká národnost nadlouho zachovat. Jinými slovy, Češi v Americe chtěli vybudovat „novou českou vlast“, kde by panovala náboženská a politická svoboda.⁵¹⁹ Věřili, že ve Spojených státech „při té ohromné smíšenině všech národností může se každá udržet, jestli hromadně bydlí“.⁵²⁰

Podle tvrzení amerických Čechů myšlenka založit v Americe národnostně homogenní kolonii nebyla originální, nepocházela z jejich řad, ale byla „vypůjčena“ od německých přistěhovalců, kteří uvažovali o podobném plánu v první polovině XIX. století.⁵²¹ Návrh vytvořit v Americe jednotnou českou „oázu“ se objevil v padesátých letech XIX. století. K tomuto plánu se přikláněli Češi, kteří vstoupili na americkou půdu: Vojta Náprstek, Jan Borecký, organizátor českého spolkového života v Americe v šedesátých a sedmdesátých letech, Ladimír (František Matouš) Klácel, novinář a politik Karel Jonáš, Jan Bárta Letovský, redaktor prvních českých novin v Americe a agent přeplavní společnosti v Brémách Alois Kareš (1822–1885). V šedesátých letech se diskutovala možnost založit slovanskou osadu na půdě USA. Malá část Čechů tento plán podporovala. V této souvislosti byl na konci desetiletí založen spolek Česká osada v Chicagu, který měl pobočky v Clevelandu, Detroitu, Milwaukee a dalších městech. Mezi členy však nepanovala jednotnost názorů, kde novou českou enklávu vybudovat.⁵²²

Myšlenka o založení velké české nebo slovanské osady se stala předmětem diskusí v časopisech v polovině šedesátých let. V této souvislosti bylo rozhodnuto svolat první český sněm do Chicaga. „Slovanský kongres“ se konal

⁵¹⁹ Co chceme a jak to chceme. *Slavie*, Racine, 30. 5. 1866, č. 262, s. 1.

⁵²⁰ Z českých krajů. *Slavie*, Racine, 20. 5. 1868, č. 360, s. 1.

⁵²¹ Národnostní pokusy osadnické ve Spoj. státech. *Amerikán*, Chicago, 18. 8. 1898, č. 50, s. 11.

⁵²² VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 169–173.

v letech 1865–1866. Začal 31. prosince 1865 v síni Slovanské lípy v Chicagu za účasti 22 zástupců z Chicaga, Clevelandu, Cincinnati, St. Louis, Milwaukee, Racine, New Yorku, Iowy, Kewaunee. Jeho úkolem bylo založení Národní Jednoty, jejímiž cíli mělo být: pečovat o zachování české národnosti v Americe; podporovat českou literaturu; „starat se o materiální nebo hmotné blaho čechoslovanského národa v Americe“; pracovat na zakládání škol, kde by se učilo česky a anglicky, zeměpis a dějiny Spojených států a Čech; vydání pomůcky k učení se anglické řeči a v neposlední řadě – založení velké české osady v Americe. Počítalo se s tím, že Národní Jednota bude čítat kolem 50 000 členů, a že dokonce může být i mohutným činitelem v politice Spojených států. Založená Národní Jednota vyzvala české osady v Iowě, Wisconsinu, Minnesotě a Nebrasce, aby vytvořily národní spolky, které by měly poskytnout pomoc novým přistěhovalcům.⁵²³ Druhý český sjezd se konal znovu v Chicagu o dva roky později za účasti 15 delegátů a na něm se projednávaly stejné problémy. Výsledky obou sjezdů ukázaly, že tento projekt je neuskutečnitelný. Nebyla založena Slovanská osada, spolky jeden po druhém postupně zanikaly a počátkem sedmdesátých let Národní Jednota přestala existovat.⁵²⁴

Otázka znovuzrození Národní Jednoty se stala předmětem diskuse české komunity o deset let později. Na počátku roku 1874 podal Jan Borecký návrh na její obnovení, aby v Americe spojila v jeden celek rozptýlenou českou národnost.⁵²⁵ *Národní noviny* zastávaly názor, že by tento spolek měl mít

---

⁵²³ F. B. Z.: Dva české sněmy v Chicagu, Ill. *Amerikán Národní kalendář na rok 1885*, Chicago, s. 164–166, 169; BUBENICEK, R.: *A History of the Czechs in Chicago*, s. 89–90.

⁵²⁴ F. B. Z.: *Dva české sněmy v Chicagu*, s. 172–174; BUBENICEK, R.: *A History of the Czechs in Chicago*, s. 91.

⁵²⁵ Národní Jednota. *Národní noviny*, Cleveland, 19. 2. 1874, č. 19, s. 147.

především integrační funkci, a uveřejnily obsáhlý návrh programu činnosti Národní Jednoty – česká účast na světové výstavě ve Filadelfii v roce 1876 u příležitosti 100. výročí americké nezávislosti; hájení občanských práv amerických Čechů; poskytování poučení a pomoci novým českým přistěhovalcům; finanční podpora chudé a nadané mládeži k dosažení vyššího vzdělání na amerických univerzitách.⁵²⁶ V neposlední řadě noviny zdůrazňovaly nutnost sjednocení rozptýlených českých komunit ve Spojených státech, které musí sloužit jako prostředek k zařizování českých škol v místech, kde žije početná česká komunita.⁵²⁷

Podle *Slovana Amerického* by Národní Jednota měla sloužit jako mechanismus udržení české národnosti v Americe. I když Češi mají české časopisy, kulturní život, spolky, „přece té naší mládeži utone den ode dne více v živlech cizích“, uvedly cedarrapidské noviny. Proto, podobně jako *Národní noviny*, cedarrapidský list trval na tom, že hlavním cílem Národní Jednoty by mělo být zakládání českých škol, protože na nich závisí udržení české národnosti v Americe.⁵²⁸ Noviny nepopíraly, že dalším ústředním problémem amerických Čechů je začlenit sebe a své děti do amerického prostředí: „Většina a směle říci můžeme, že takřka všechny dítky naše odkázány jsou k životu v zdejší zemi a tu zajisté jim znát zapotřebí řeč, již všeobecně téměř se zde užívá, a potřeba jim též umět číst a psát v řeči této země.“⁵²⁹ Proto by se mělo v českých školách vyučovat

---

⁵²⁶ Národní Jednota. *Národní noviny*, Cleveland, 26. 2. 1874, č. 20, s. 155.

⁵²⁷ Národní Jednota. *Národní noviny*, Cleveland, 21. 5. 1874, č. 32, s. 251.

⁵²⁸ České školy a Národní Jednota (Dopis z Chicaga). *Slovan Americký*, Cedar Rapids, 19. 3. 1874, č. 19, s. 3.

⁵²⁹ Podle *Věstníku Chicagského* by v Chicagu musely být školy alespoň tři, v každé dvě třídy. „Všechno to by vyžadovalo velké náklady – tak Čechové musejí ukázat svoji obětavost, vlastenectví a lásku k vlasti a české národnosti. Je třeba děti naučit nejen číst, ale vštípit jim v mysl duch národní, by srdcem byly Čechy. Když se Češi nacházejí ve styku s jinými národy,

jak česky, tak anglicky.⁵³⁰ Obnovená Národní Jednota tedy měla mít především integrační funkci. I tato akce skončila nezdarem.⁵³¹

Dalším pokusem o sjednocení všech českých migrantů v USA na etnickém základě bylo založení Národní jednoty sokolské ve Spojených státech amerických v roce 1878 na sjezdu v Chicagu. I tento záměr byl neúspěšný. Tato ani žádná jiná instituce nemohly řídit a koordinovat národní život českých přistěhovalců. Základní příčinou byla rozptýlenost českých komunit ve Spojených státech. České osady byly od sebe často velmi vzdáleny, ekonomický a sociální život v nich probíhal různou intenzitou a komunikační možnosti v této době byly velmi omezené.⁵³²

3.4.3 Čechoamerická periodika

Prvními českými novinami v Americe byl antikatolický týdeník *Milwaukeeer Flugblaetter*, který redigoval a vydával V. Náprstek v Milwaukee. K založení českého periodického tisku v českém jazyce v USA dal podnět právě on.⁵³³ Tato myšlenka se objevila poprvé v české komunitě ve Wisconsinu během první české politické schůze v Kossuthtownu v roce 1856, na níž měl V. Náprstek plamenný politický projev. Na schůzi se hovořilo nejen o republikánské straně,

---

záhy jejich národní uvědomění by se počalo vyvíjet, tj. když jim hrozí odnárodnění.“ Srov. Národní Jednota. *Slovan Americký*, Cedar Rapids, 23. 4. 1874, č. 24, s. 3.

⁵³⁰ Podle *Slovana Amerického* by měly být zřízeny české školy a učitelé pozváni by měli být z Čech, aby učili správně. V češtině bychom měli se učit čtení, dějepisu, mluvnici, zeměpisu českých zemí; v angličtině – čtení, anglicky, pravopisu, geografii, mluvnici, matematice. Srov. Národní Jednota. *Slovan Americký*, Cedar Rapids, 30. 4. 1874, č. 25, s. 13.

⁵³¹ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 169.

⁵³² JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 55.

⁵³³ ŘEZÁČ, Michal: Český krajanský tisk v době krize a rozpadu Severoamerické unie 1860–1861. *Český časopis historický* 98, 2000, č. 2, s. 294; ČAPEK, Tomáš: *Padesát let českého tisku v Americe*. New York 1911, s. 7–8.

ale i o možnosti založit české noviny.⁵³⁴ Myšlenku o nutnosti vydávání českých novin opakoval a zdůraznil V. Náprstek před svými krajaný v Chicagu, St. Louis a New Yorku.⁵³⁵ Zvolený 12členný výbor v St. Louis rozhodl, že by se náklady měly získat dvoudolarovými akciemi, které byly vypsány v různých amerických městech, kde žila početná česká diaspora (New York, Caledonie, Racine). Objevily se však potíže – hospodářská krize, nesvornost akcionářů, ve kterém městě se mají české noviny vydávat a kde hledat redaktora. Protože se V. Náprstek definitivně vrátil do Čech, jeho krajané v Americe museli najít někoho jiného.⁵³⁶

Mezitím se v říjnu 1859 v St. Louis usadil český evangelický kazatel z Jičína Jan Bolemil Erben, který byl dobrým řečníkem a získal si všeobecnou přízeň. S místními Čechy se domluvil na převzetí redakce *Národních novin*, které měly vycházet od ledna 1860.⁵³⁷ Je třeba uvést, že v téže době usilovali nezávisle na Náprstkovi o založení českých novin i Češi v Racine. Když se do Racine dostaly zprávy o Náprstkově iniciativě, dotázali se ho na obsah plánovaného listu. Zároveň doporučovali, aby se jeho noviny zaměřovaly na evropskou politiku, americké zákony a příběhy ze slovanského světa.⁵³⁸

Ale stalo se, že první české noviny nebyly *Národní noviny*, nýbrž racinský *Slowan Amerikánský*. O to se zasloužil další Čechoameričan, František Kořízek z Moravy, povoláním zedník, který se v roce 1854 se svou rodinou přistěhoval do

---

⁵³⁴ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880; Počátky českého tisku v Americe. *Amerikán*, příloha *Slavie* (Racine), 9. 4. 1872, č. 2, s. 1.

⁵³⁵ ŠOLLE, Z.: *Vojta Náprstek*, s. 123.

⁵³⁶ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880; Počátky českého tisku v Americe. *Amerikán*, příloha *Slavie* (Racine), 9. 4. 1872, č. 2, s. 1.

⁵³⁷ Tamtéž.

⁵³⁸ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 129.

Racine. Jako chudý přistěhovalec, který neznal anglický jazyk, se chopil jakékoli práce. Když byl ještě na Moravě, stal se čtenářem Havlíčkova *Slovanu*. Pod vlivem knihy *Duch Národních novin* začal uvažovat o vydávání českých novin, a tak sloužit svému národu v cizím prostředí. Naučil se tiskařství u jednoho německého novináře v Racine. Dne 1. ledna 1860 vydal první číslo svého *Slowana Amerikánského*, které tak o tři týdny předstihlo *Národní noviny*.⁵³⁹

Na podzim roku 1861 byl v Racine založen i třetí čechoamerický list. Nový týdeník *Slavie* vznikl na základě spojení *Slowana Amerikánského* a *Národních novin*. Stal se nejvlivnějším českým periodikem v Americe. Jeho zakladateli byli F. Kořízek, J. Bárta Letovský a F. Mráček, který byl i jeho redaktorem. Pak redakci časopisu převzali V. Mašek a Karel Jonáš, který byl považován za nejvýznamnějšího čechoamerického novináře v druhé polovině XIX. století. Do Ameriky přijel po dvouletém pobytu v Anglii. V roce 1863 začal pracovat v redakci *Slavie* a o rok později se stal i jejím spolumajitelem.⁵⁴⁰

Rivalita mezi českými katolíky a svobodomyšlnými se projevila také ve vydávání periodického tisku. Dva roky po vzniku *Slavie* byl založen v St. Louis týdeník *Pozor americký* jako konkurenční list racinských novin. Roku 1867 zakoupila tiskárnu *Pozoru* katolická strana a začala v Chicagu vydávat *Katolické noviny*, redigované katolickým knězem Josefem Molitorem.⁵⁴¹ V téže době založili František Kořízek, Karel Jonáš a Josef Pastor svobodomyšlný *Pokrok*, který byl protiklerikální.⁵⁴² Mezi oběma časopisy probíhal „boj na život a na

⁵³⁹ JONÁŠ, Karel: První český list v Americe. *Slavie*, Racine, 4. 11. 1885, č. 1258, s. 4; ČAPEK, T.: *Padesát let českého tisku v Americe*, s. 12; JAKLOVÁ, A: *Čechoamerická periodika*, s. 78–79.

⁵⁴⁰ JAKLOVÁ, A: *Čechoamerická periodika*, s. 87, 101.

⁵⁴¹ Tamtéž, s. 93, 95.

⁵⁴² POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Sládka*, s. 71.

smrt“, protože v této době panovalo mínění, že vedle *Slavie* a *Pozoru amerického*, „nejvýš ještě jeden list se udržet může“. ⁵⁴³ *Katolické noviny* brzo zanikly. Za Pastorovy redakce nastaly vášnivé spory o víru, které se v následujících desetiletích objevily téměř ve všech časopisech. ⁵⁴⁴ Jak uvedl R. E. Park, od této doby každý nový český list, vydávaný ve Spojených státech, se měl přiklonit k jednomu nebo druhému táboru. ⁵⁴⁵

J. Hessoun se nevzdal ani po krachu druhého katolického listu, který začal vycházet znovu v St. Louis v roce 1874. ⁵⁴⁶ V osmdesátých a devadesátých letech čeští katolíci v Chicagu znovu převzali úlohu českého katolického publikačního centra, ⁵⁴⁷ když začali vydávat periodika *Čechoslovan*, *Katolík* a *Národ*.

Protože J. Pastor toužil po zaměstnání, které slibovalo lepší finanční odměnu, v roce 1868 z časopisu odešel, odjel do Hamburku a tam založil vystěhovaleckou kancelář. ⁵⁴⁸ *Pokrok* se přestěhoval do Racine, kde převzal jeho redakci František B. Zdrůbek. Redigoval časopis do srpna 1869. V roce 1871 byl časopis prodán clevelandské společnosti České tiskárny. ⁵⁴⁹

Rozkvět čechoamerického svobodomyšlného novinářství v sedmdesátých letech byl spojen právě s osobností Františka Zdrůbka a s českým vydavatelem Augustinem Geringerem. Oba založili první český deník *Svornost* a týdeník *Amerikán*. ⁵⁵⁰ *Amerikán* byl určen pro venkovské odběratele v Nebrasce, Iowě,

⁵⁴³ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 305.

⁵⁴⁴ TÝŽ: *Návštěvníci z Čech a Moravy v Americe v letech 1848–1939: příspěvek k dějinám amerických Čechů*. Chicago 1940, s. 41.

⁵⁴⁵ PARK, Robert E.: *The Immigrant Press and Its Control*. New York – London 1922, s. 265.

⁵⁴⁶ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 367.

⁵⁴⁷ VLHA, M.: *Česká komunita ve Spojených státech a náboženský konflikt*, s. 407–408.

⁵⁴⁸ ČAPEK, T.: *Padesát let českého tisku v Americe*, s. 74; TÝŽ: *Naše Amerika*, s. 305.

⁵⁴⁹ František Boleslav Zdrůbek. *Květy Americké*, Omaha, 23. 6. 1886, č. 19, s. 313–314.

⁵⁵⁰ K. Š. Vynikající Čechové američtí. *Světozor*, Praha, 19. 6. 1885, č. 27, s. 426; František Boleslav Zdrůbek. *Amerikán Národní kalendář na rok 1913*, Chicago, s. 232–237. Kromě výše zmíněných časopisů Zdrůbek redigoval i *Orgán Jednoty Svobodomyšlných* (1871), *Pokrok*

Wisconsinu, Dakotě, Missouri. Oba listy obsahovaly inzeráty přeplavních společností, byly důležitým zdrojem informací pro nově příchozí imigranty z českých zemí, poskytovaly farmářům zprávy o pozemcích. V neposlední řadě uveřejňovaly beletristické texty, povídky a novely.⁵⁵¹

K mladší generaci čechoamerických novinářů v Chicagu patřil Bartoš Bittner (1861–1912), který po svém příjezdu do Spojených států v roce 1884 působil jako žurnalista a učitel v české škole v Cedar Rapids (Iowa). V roce 1887 byl pozván do Chicaga, aby pracoval ve *Svornosti* a stal se redaktorem dalšího svobodomyšlného časopisu *Duch času*, založeného roku 1875 F. Zdrůbkem. Po svém vystoupení ze *Svornosti* B. Bittner založil satirický časopis *Šotek*⁵⁵², který nebyl nástrojem polemiky, ale jeho hlavní funkcí bylo bavit co nejširší publikum.⁵⁵³ Je třeba uvést, že povaha B. Bittnera byla velmi složitá, a jeho osobnost proto nebyla hodnocena jednoznačně. Jeden z předních Čechoameričanů T. Čapek ho charakterizoval jako nešťastného člověka bohémské povahy, který „pracoval nepravidelně“, zároveň byl vzácný talent, „bohatýr ducha, básník a filosof, mistr českého slohu“.⁵⁵⁴

Redigování a vydávání českého časopisu v Americe nebyla věc jednoduchá zejména z finančního hlediska. O finančních obtížích prvních redaktorů čechoamerických novin se zmínili jak američtí Češi, kteří je redigovali, tak i Češi z Čech, kteří během svého pobytu ve Spojených státech získali dobrou představu o životě svých krajanů:

Západu (1873–1875) a od roku 1875 *Duch času*. Srov. František Boleslav Zdrůbek. *Květy Americké*, Omaha, 23. 6. 1886, č. 19, s. 313–314.

⁵⁵¹ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 151–152.

⁵⁵² Bartoš Bittner. *Amerikán Národní kalendář na rok 1913*, Chicago, s. 139.

⁵⁵³ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 179.

⁵⁵⁴ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 278.

„Když před devíti měsíci ustanovili jsme se na západním břehu velebného Missouri založit časopis v mateřské své řeči, neznali jsme zcela veškeré ty obtíže, s j[a]kými taký podnik spojen,“ uvedla redakce *Pokrok Západu* v roce 1872.⁵⁵⁵

„Bylo-li v Clevelandu zle, bylo nyní v New Yorku ještě hůře. Zaměstnanci pokud možno museli být správně placeni, ač i toho vždycky nebylo; ale my tři vydavatelé dělili jsme se o příjmy následovně: J. V. Čapek, poněvadž byl svobodný a tolik nepotřeboval, měl dostávat pět dolarů týdně, já s manželkou a dvěma dítkami osm dolarů a Frant. Škarda s manželkou, co zbylo,“ uvedl Lev J. Palda ve svých pamětech.⁵⁵⁶

„Měl jsem příležitost nahlédnout za kulisy českého redaktorského života v Americe. Takový český redaktor je ubožák. Obecenstvo žádá od listu nejrozmanitější věci a redaktor musí hledět, aby všem vyhověl, ač je těžko i jen jednoho úplně uspokojit; musí v listu vše od počátku až do konce sám obstarat; musí všemu na světě rozumět; musí umět psát v jednom sloupci o politické situaci, v druhém o Darwinovi, v třetím o pánu Bohu, v čtvrtém o důležitosti samohlásek v jazyku Samojedů; v pátém o spolkovém ruchu mezi polárními bílými medvědy atd.; nesmí nikdy přijít do rozpaků; musí umět snášet: ‚zimou, horko, žízeň, hlad‘; musí být rázný a odhodlaný; musí mít ostrý jazyk, ostré péro a po případě i pádnou hůl; nesmí se lekat hrozby, ba ani revolveru – zkrátka musí to být universální genius,“ popsal svoje dojmy ze Severní Ameriky Josef Štolba v 70. letech.⁵⁵⁷

První redaktoři čechoamerických novin si museli shánět další práci, někteří dokonce měli doplácet náklady na vydání novin. Finanční obtíže nakladatelů pramenily i z malého zájmu o čechoamerické noviny.⁵⁵⁸ Například na podzim roku 1860, tj. několik měsíců po založení druhého čechoamerického listu *Národních novin*, jeden z prvních redaktorů František Mráček podnikl cestu z New Yorku do St. Louis. Na své cestě navštívil Cleveland, Detroit, Milwaukee, Caledonii a Chicago, aby povzbuzoval své krajany k odebírání časopisu.⁵⁵⁹

⁵⁵⁵ „Pokrok Západu“, redakční poznámka. *Pokrok Západu*, Omaha, 1. 6. 1872, č. 21, s. 2. Týdeník *Pokrok Západu* byl založen v Omaze v roce 1871 Edwardem Rosewaterem, který zároveň vydával i anglický deník *Omaha Daily Bee*. Srov. JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 155.

⁵⁵⁶ TÝŽ: *Padesát let českého tisku v Americe*, s. 44–45.

⁵⁵⁷ ŠTOLBA, Josef: *Za oceánem III. V Severní Americe*. Praha 1876, s. 117–118.

⁵⁵⁸ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 130–131.

⁵⁵⁹ Počátky českého tisku v Americe. *Amerikán*, příloha *Slavie*, Racine, 25. 4. 1872, č. 5, s. 1.

V roce 1863 vydavatel *Slavie* Karel Jonáš uvedl, že racinské noviny mají pouze 720 řádných odběratelů.⁵⁶⁰

„Bylo nutno vyhledávat, kde Češi žijou, dozvídat se jejich adresy, navýkat je pravidelnému čtení a vzbuzovat v nich vůli a chuť ku placení za ně,“ uvedl L. J. Palda ve svých pamětech.⁵⁶¹

Přesto, podle T. Čapka, postava redaktora čechoamerických periodik byla osobou velké úcty, byla považována za nejvzdělanějšího člověka v čechoamerické komunitě:

„Byly doby, kdy se lidé chodili dívat na českoamerického redaktora do redakce, do hostinců a ukazovat na něj prstem. Redaktor a kněz byli jediní ‚studovaní lidé v místě‘. [...] Redakce byly ohnisky národního života. Redaktor byl volán za rozhodčího v národních sporech [...]; jezdil jako delegát na sjezdy; řečnil, hrál ochotnická divadla, vyučoval ve školách českému jazyku, organizoval spolky, překládal knihy, psal pohřební řeči a slavnostní proslovy.“⁵⁶²

V sedmdesátých a devadesátých letech se česká žurnalistika ve Spojených státech začala rychle rozvíjet. V tomto období vzniklo 112 až 115 nových periodik, která se diferencovala na svobodomyšlná, katolická a evangelická. Zvláštní skupiny tvořily dělnické a anarchistické listy. Značnou převahu měl svobodomyšlný tisk: v této době to byly deníky *Svornost*, *Volnost*, *Chicagské listy*, *New Yorské listy*, týdeníky *Pokrok Západu*, *Chicagský věstník*, *Duch času*, *Národní noviny*, *Dennice novověku*, *Amerikán* a další. Katolické byly listy *Hlas*, *Čechoslován*, *Čecho-Amerikán*, *Jednota*, *Katolický Čech*, *Přítel dítek* a další. Evangelický tisk měl pouze čtyři noviny.⁵⁶³

Americký sociolog R. Park si klade následující otázku: Nakolik je imigrantský tisk překážkou nebo katalyzátorem procesu integrace imigrantů do

⁵⁶⁰ JONÁŠ, Karel: Jak nám je? *Slavie*, Racine, 17. 12. 1863, č. 110, s. 4.

⁵⁶¹ Z minulých dob. Vzpomínky L. J. Paldy. *Osvěta Americká*, Omaha, 2. 12. 1903, č. 18, s. 6.

⁵⁶² ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 267.

⁵⁶³ JAKLOVÁ, A: *Čechoamerická periodika*, s. 138–139.

amerického prostředí? V této souvislosti odkazuje na editory cizojazyčných (neamerických) novin v Americe. Část z nich tvrdí, že imigrantský tisk je prostředek ke „konzervaci“ různých etnických skupin a k znemožnění jejich asimilace. Podle jiných je tento tisk prostředkem „translace“ a „transferu“ americké politické ideologie a způsobu života, tj. přebírá úlohu integračního faktoru, napomáhá první generaci imigrantů k adaptaci v americkém prostředí a jejich snadnějšímu začlenění do politického, sociálního a kulturního života většinové společnosti. R. Park se přiklání k druhému názoru a tvrdí, že imigrantský tisk má především integrační funkci – jeho úkolem je uveřejnění zpráv z amerického veřejného života, aby tak vychovával u imigrantů pocit sounáležitosti k americkým událostem, ideologii, zvyklostem a tradici.⁵⁶⁴

Podobně jako R. Park byla přední česká lingvistka A. Jaklová zhruba o století později toho názoru, že čechoamerická periodika po dlouhá desetiletí přebírala funkci hlavního faktoru kulturní a etnické integrace českých migrantů. Vidí v nich ovšem současně prostředek k zachovávání jazyka, kulturní tradice a původní identity.⁵⁶⁵

Texty prvních periodik byly určeny čtenářům, kteří ještě neuměli anglicky a byli závislí na tisku v mateřském jazyce.⁵⁶⁶ Zdůvodnění nutnosti českého tisku vydávaného v Americe vycházelo z několika tvrzení.

V šedesátých letech *Slavie* uvedla, že „vedle školy je tisk hlavním prostředkem vzdělání“, protože více než tisíc Čechů, kteří se vystěhovali do Ameriky, neumí jiný jazyk než svůj národní.⁵⁶⁷ Podle racinských novin by

⁵⁶⁴ PARK, R.: *The Immigrant Press and Its Control*, s. 86–87.

⁵⁶⁵ JAKLOVÁ, A.: *Proměny etnické a kulturní identity*, s. 12, 15.

⁵⁶⁶ TÁŽ: *Čechoamerická periodika*, s. 91.

⁵⁶⁷ „Pozor“. *Slavie*, Racine, 28. 10. 1863, č. 103, s. 6–7.

američtí Češi vydáváním periodického tisku získali i lepší postavení a respekt mezi ostatními národy žijícími v Americe:

„My Čechové jistě nechceme zůstat sami slepými mezi vzdělanými národy. My jistě nechceme být hlupci vedle Američtíků a Němců, ba vedle Irčanů a Černochoů. My jistě nechceme jiným sloužit za obraz lidské slepoty a nevědomosti.“⁵⁶⁸

V *Provolání na Čechy, Moravany a Slovence v Americe v Slavii* se uvádělo, že českojazyčné noviny musejí mít integrační funkci:

„Když pak jsme se teď v Americe usadili, octli jsme se najednou v jiných nám dříve neznámých poměrech, jakéž sebou svobodná zem přináší. Každý tedy ponechán sám sobě, každý tady odkázán na zásadu ‚pomož si sám, a Bůh ti pomohl‘. Přirozeně tedy, že rozličný lid všelijakých národů mezi sebou se spojil, aby ‚spojenými silami‘ snažil se s novou svou vlastí a její[m]i událostmi ve vlastní řeči se seznámit, a takto lehčeji blahobytu dosáhl.“⁵⁶⁹

V roce 1864 redakce *Slavie* informovala své čtenáře, že od příštího roku bude vydávat jako přílohu hlavní americké zákony „s vysvětlením“ a poučením o daních, aby každý Čech znal důkladně svá práva a povinnosti „jakožto občan americký“.⁵⁷⁰

V sedmdesátých letech racinský týdeník *Amerikán* (příloha *Slavie*) radil českým rodičům, aby často předčítali v domácnosti noviny, protože to poslouží „k rozšíření vědomostí, k ušlechtnění vůle a citu, k osvícení rozumu všech členů rodiny“.⁵⁷¹ „Časopisy jsou naše jediná škola – a ty když nepodporujeme, podáváme světu o sobě nepěkný důkaz, že nemá vzdělání v očích našich ceny,“ tvrdily *New-Yorské listy* v roce 1874.⁵⁷²

⁵⁶⁸ Noviny. Jaké mají pro nás zvláštní důležitosti. *Slavie*, Racine, 3. 11. 1864, č. 154, s. 1.

⁵⁶⁹ HÁJKOVÁ, D.: *Mezi kontinenty*, s. 139–140.

⁵⁷⁰ Důležité pro všechny naše krajany!! *Slavie*, Racine, 1. 12. 1864, č. 158, s. 1.

⁵⁷¹ Rodičům na uvážení. *Amerikán*, příloha *Slavie*, 16. 2. 1872, č. 7, s. 1.

⁵⁷² Slovo k čtenářstvu. *New-Yorské listy*, 26. 11. 1874, č. 22, s. 1.

V podobném duchu se vyjádřily redakce omažského *Pokrok Západu* a chicagských svobodomyšlných novin *Svornost*. Redakce *Pokrok Západu* uvedla, že časopis bude „věrným pěstitelem našich národních zájmů“, „horlivým zpravodajem“ kulturní a duchovní činnosti nového státu a v neposlední řadě i „věrlým zastáncem amerických Čechů v Nebrasce a potenciálních migrantů“.⁵⁷³ Redakce *Svornosti* zdůraznila, že hlavním záměrem tohoto listu je „přinášet zprávy ze světa čtenářům, kteří si ještě zcela neosvojili anglický jazyk, a seznámit je s výhodami a povinnostmi občanů v souvislosti s uchováním politické svobody a v boji proti jakémukoli útlaku“.⁵⁷⁴

Pokud jde o **obsah** čechoamerických novin vydávaných od šedesátých do osmdesátých let XIX. století, lze vysledovat dvě tendence.

První ukazuje, že Čechoameričané přistupovali k USA jako ke své nové vlasti; čechoamerický tisk se ujal *vzdělávací role* ve smyslu výchovy svobodného amerického občana, vědomého si svých občanských práv, včetně práva volby politického směřování, a hrdého na novou vlast. Například již v únoru 1860 uveřejnily *Národní noviny* články o americkém politickém životě, jež barvitě líčily politické boje mezi dvěma hlavními politickými stranami v USA.⁵⁷⁵ Měsíc nato vydaly tytéž noviny *Ústavu Spojených států amerických na pokračování*⁵⁷⁶, čímž poskytly českému čtenářstvu užitečné a praktické informace o jeho občanských a politických právech. Obecně platilo, že téměř každé číslo těchto novin obsahovalo informace o americkém politickém životě, vycházející pod

---

⁵⁷³ „Pokrok Západu“, redakční poznámka. *Pokrok Západu*, Omaha, 1. 6. 1872, č. 21, s. 2.

⁵⁷⁴ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 145.

⁵⁷⁵ *Národní noviny*, St. Louis, 18. 2. 1860, č. 5, s. 2.

⁵⁷⁶ *Ústava Spojených Obcí Amerikánských. Národní noviny*, St. Louis, 4. 3. 1860, č. 7, s. 1; 14. 3. 1860, č. 13, s. 1.

společným titulkem *Politická škola*. V sedmdesátých letech noviny otiskly na pokračování *Historii Spojených států*.⁵⁷⁷ V šedesátých letech začala *Slavie* vydávat řadu článků věnovaných dějinám USA⁵⁷⁸ a také aktuálním politickým událostem, jako například právě probíhající občanské válce.⁵⁷⁹ Noviny *Amerika* zveřejňovaly dokumenty vztahující se k milníkům amerických dějin.⁵⁸⁰ Kromě toho poskytovaly svým českým čtenářům praktické informace o politických a občanských právech amerických občanů narozených v cizině.⁵⁸¹ Úmysl Čechoameričanů integrovat se v USA i duchovně byl dále doložen různými publikacemi – přeloženými z angličtiny do češtiny –, jejichž autory byli přední evropští intelektuálové, jako například anglický publicista Thomas Paine (1737 až 1809)⁵⁸², který ztělesňoval americké demokratické hodnoty.

V sedmdesátých letech XIX. století založili redaktoři novin *Slovan Americký* přílohu *Besídka Slovana*. Na jejích stránkách věnovali značné místo popisu americké přírody a architektury. V průběhu několika let v ní byla uveřejněna řada velkých a nádherných fotografií Grand Canyonu, Sierry Nevady, státu Iowa, Pittsburghu, St. Louis, Baltimoru.⁵⁸³ Čechoamerická periodika tak budovala obraz Ameriky jak textovou, tak obrazovou formou, aby „dobyla“ duše nově příchozích.

---

⁵⁷⁷ Články o dějinách Spojených států v *Národních novinách* vycházely od listopadu 1873 do května 1874.

⁵⁷⁸ Dějepis Spojených obcí. *Slavie*, Racine, 19. 2. 1862, č. 16, s. 125; 26. 2. 1862, č. 17, s. 134; 5. 3. 1862, č. 18, s. 141; 12. 3. 1862, č. 19, s. 149.

⁵⁷⁹ *Slavie*, Racine, 10. 7. 1862, č. 36, s. 282–283.

⁵⁸⁰ Prohlášení neodvislosti. *Amerika (Bohemian Weekly)*, Chicago, 11. 7. 1889, č. 37, s. 9.

⁵⁸¹ Neznalost volebního práva. *Amerika (Bohemian Weekly)*, Chicago, 20. 10. 1892, č. 1, s. 1.

⁵⁸² Zdravý rozum. *Amerikán*, příloha *Slavie*, Racine, 4. 4. 1872, č. 2, s. 1; 11. 4. 1872, č. 3, s. 1; 18. 4. 1872, č. 4, s. 1; 25. 4. 1872, č. 5, s. 1; 2. 5. 1872, č. 6, s. 1.

⁵⁸³ *Besídka Slovana*, Iowa City, 26. 12. 1877, č. 2, s. 5; 9. 1. 1878, č. 3, s. 9; 29. 5. 1878, č. 13, s. 49; 2. 3. 1881, č. 8, s. 29; 21. 12. 1881, č. 3.

Druhá tendence ukazuje snahu Čechoameričanů *udržovat svůj jazyk, kulturu, původní identitu a vzpomínky na starou vlast*. Ve svém prvním čísle časopis *Pozor* napsal, že jeho hlavním cílem je přispívat k podpoře češtiny a českého společenství v USA.⁵⁸⁴ Ve vydání *Národních novin* ze září 1860 jeho redaktoři vzpomínali na potíže, před nimiž stanuli před čtyřmi lety, kdy se rozhodli „vydati české noviny v soustátí americkém“, aby pěstovali český jazyk v USA.⁵⁸⁵ Druhou tendenci jasně dokládaly i příběhy o minulých událostech v českých dějinách.

Tak číslo *Národních novin* z října 1860 vydalo články o husitských válkách a zmiňovalo se o českém království jako o „Říši české“.⁵⁸⁶ Počátkem následujícího roku pak tytéž noviny uveřejnily Palackého federalistické plány.⁵⁸⁷ V roce 1862 vyjádřila *Slavie* solidaritu s politickými boji v Čechách.⁵⁸⁸ Racinské noviny informovaly čtenáře, „že konečně i v Americe naši rodáci můžou svou vděčnost k mužům, j[i]ž žili a umřeli pro svobodu, ukázat, a to zaopatřením podobizny prvního publicisty českého Karla Havlíčka“.⁵⁸⁹ *Slavie* uveřejnila zprávu, že „přibude-li nám jen 80 odběratelů platících“, svým čtenářům každý měsíc poskytneme zdarma přílohu sloužící ke studiu angličtiny a přinášející příběhy o české minulosti, aby se tak starali o svůj „vlastní národní prospěch“.⁵⁹⁰

Čechoamerický tisk zároveň sloužil jako mechanismus pro konsolidaci české komunity, tj. přispíval *k vzájemnému poznání* amerických Čechů. Některé

---

⁵⁸⁴ Provolání. *Pozor*, St. Louis, 17. 10. 1863, č. 1, s. 1.

⁵⁸⁵ Provolání na všechny Čechy v Americe. *Národní noviny*, St. Louis, 1. 9. 1860, č. 33, s. 2.

⁵⁸⁶ „Dějepis“. *Národní noviny*, St. Louis, 6. 10. 1860, č. 38, s. 3.

⁵⁸⁷ Federace Fr. Palackého. *Národní noviny*, St. Louis, 9. 2. 1861, č. 4, s. 2.

⁵⁸⁸ Čechoslovanům v Americe. *Slavie*, Racine, 19. 2. 1862, č. 16, s. 124.

⁵⁸⁹ Podobizna Karla Havlíčka. *Slavie*, Racine, 5. 2. 1862, č. 14, s. 109.

⁵⁹⁰ *Slavie*, Racine, 12. 2. 1862, č. 15, s. 113.

časopisy jako *Slavie* nebo *Pokrok Západu* uveřejňovaly dopisy českých migrantů ve zvláštní rubrice, v níž migranti uváděli své dojmy a popisovali svou každodennost v novém prostředí. Tak si česká komunita ve Spojených státech postupně vybuodovala společenskou síť. V roce 1883 August Geringer své krajany v Americe vyzval, aby popsali své zkušenosti na americké půdě.⁵⁹¹ Jejich vzpomínky začal uveřejňovat na pokračování v ročence *Amerikán Národní kalendář*.

3.4.4 České spolky

Významnou část národního života katolických i svobodomyšlných Čechů v Americe tvořily jejich organizace a spolky, které si v Americe založili. Patřily k nejvýznačnějším znakům společenského a kulturního života českých přistěhovalců.

Výpomocné spolky

Svobodomyšlní a katoličtí Češi, kteří se usadili ve velkých městech států amerického severovýchodu, založili výpomocné spolky, které zprostředkovávaly charitativní činnost a sociální podporu krajanům. Průkopník české masové migrace do USA Vojta Náprstek již v roce 1849 založil v New Yorku první českou organizaci v Americe (Českoslovanský spolek) za účasti českých a polských dělníků. Její členové se pravidelně scházeli v hostinci „České kasino“, který patřil českému migrantu Tůmovi, známému jako první dopisovatel

---

⁵⁹¹ Provolání ku Čecho-Slovanům Americkým. *Amerikán Národní kalendář na rok 1883*, Chicago, s. 184–185.

z Ameriky do českých novin vedených Karlem Havlíčkem Borovským. Spolek měl povzbuzovat národního ducha a podporovat chudé přistěhovalce. Spolek ale zanikl v roce 1855 pro nedostatek financí.⁵⁹² V roce 1854 byla v St. Louis založena Československá podporující společnost, která se stala základem nejmohutnější spolkové sítě amerických Čechů celého XIX. století.⁵⁹³ Téhož roku vznikla v Chicagu Jednota řádů česko-slovanských podporujících spolků.⁵⁹⁴ V šedesátých a sedmdesátých letech bylo založeno několik českých dělnických podpůrných spolků, které Čechům pomáhaly v případě nemoci, úmrtí a nedostatku práce – Československý dělnický spolek (1866),⁵⁹⁵ Pokrok (1875), Slovan (1876), Rovnost (1877), Vlastimil či Sv. Jiří. V lednu 1866 vznikl chicagský katolický Svatováclavský podpůrný spolek, jehož cílem bylo „podporovat v případě nemoci a smrti“⁵⁹⁶, a o dva roky později i Český podporující spolek v Clevelandu.⁵⁹⁷ V osmdesátých letech katolický *Čechoslovan* apeloval na bohatší a zámožnější české katolíky, aby založili „dělnické spolky“, které měly dělníkům poskytnout hmotnou pomoc v případě, že dělník ztratí pracovní místo nebo onemocní. Každý dělník, který se do takového spolku zapojí, se zavazuje žít „řádým, pravým, čestným a křesťanským životem“.⁵⁹⁸

Podpůrné spolky vznikaly i ve státech „amerického Západu“.

Nejpopulárnějším podporujícím spolkem v Nebrasce byla Západní česko-bratrská

---

⁵⁹² ŠOLLE, Z.: *Vojta Náprstek*, s. 93–94. Výbor tvořili předseda Václav Pohl, místopředseda Ondřej Hubáček, pokladník Fr. V. Červený, tajemník Josef Žilinský a knihovník Vojta Náprstek. Srov. SECKÁ, M.: *Vojta Náprstek*, s. 57; VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 138.

⁵⁹³ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 139.

⁵⁹⁴ HÁJKOVÁ, D.: *Naše česká věc*, s. 19.

⁵⁹⁵ POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví, díl II*, s. 62.

⁵⁹⁶ Popis českého života v Chicagu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1878*, Chicago, s. 87.

⁵⁹⁷ *Česká osada a její spolkový život v Cleveland*, s. 27–28.

⁵⁹⁸ Katolické spolky dělnické. *Čechoslovan*, Chicago, 20. 11. 1886, s. 6.

jednota, v Texasu existovala Katolická jednota a Slovanská podporující jednota, jejímiž členy byli svobodomyšlní a evangelíci.⁵⁹⁹

Kulturně-osvětové a tělocvičné spolky

České spolky a organizace byly i důležitým nástrojem udržování českého jazyka a uchování národních tradic. Pro české katolíky v Americe byly krajanské organizace prostředkem zachování mateřštiny.⁶⁰⁰ Podle svobodomyšlných Čechů přispíval spolkový život k tomu, aby americké češství nebylo pohlceno vlnami amerických živlů, tvrdili na stránkách svého tisku.⁶⁰¹ Považovali spolky za hlavní pilíř a „jádro“ české národnosti v Americe, v nichž se pěstuje „národní duch, láska mládeže k rodné vlasti a úcta k předkům“.⁶⁰²

V neposlední řadě spolky symbolizovaly staré kulturní tradice Čechů a představovaly symbolický „přenos“ rodné vlasti do „Nového světa“, přestože přebíraly i nové hodnoty. V tomto smyslu americký sociolog R. E. Park správně tvrdí, že imigrantské spolky lze hodnotit jako střediska krajanské vlastenecké propagandy prostřednictvím tzv. veřejných rituálů, které s sebou migranti přinesli ze staré vlasti.⁶⁰³ Tak například znakem prvního českého spolku v USA byl český lev s jakobínskou čapkou místo koruny.⁶⁰⁴ Tento republikánský symbol byl výrazem přebírání amerických ideálů, a tudíž i zavržení monarchistické tradice upomínající habsburskou vládu.

---

⁵⁹⁹ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 371.

⁶⁰⁰ Redakce: Ctěnému čtenářstvu. *Česká Lipa*, 10. 4. 1902, č. 1, s. 1.

⁶⁰¹ Listy Chicagské. *Svornost*, Chicago, 16. 1. 1878, č. 87.

⁶⁰² *Česká osada a její spolkový život v Cleveland*, s. 25.

⁶⁰³ PARK, R. E. – BURGESS, E. W. – MCKENZIE, R. D.: *The City*, s. 26–27.

⁶⁰⁴ ČAPEK, Thomas: *The First Czech Society in America*. Chicago 1950, s. 3.

V druhé polovině XIX. století vznikaly na různých místech Slovanské lípy podle vzoru pražské Lípy z roku 1848. Pro americké Čechy tyto vlastenecké a kulturní organizace představovaly střediska krajanského života⁶⁰⁵ pořádáním přednášek a plesů a zakládáním českých knihoven.⁶⁰⁶ Racinské noviny *Slavie* uvedly, že další hlavní úlohou Slovanské lípy bylo, aby se všechny české děti naučily psát a číst, aby se „o vlasti rodičů něco bližšího dozvěděly“.⁶⁰⁷ Organizace tedy měly i vzdělávací funkci – výuku českých dějin, českého a anglického jazyka.⁶⁰⁸

Vedle Slovanské lípy byla nejvýznamnější z českých spolků tělocvičná jednota Sokol. První sokolské organizace vznikly v polovině šedesátých let v St. Louis, New Yorku a Chicagu a během příštích několika let i v Milwaukee, Baltimoru, Cedar Rapids, Detroitu, Clevelandu, Kewaunee a Manitowocu.⁶⁰⁹ Na sjezdu sokolských jednot v USA v roce 1878 v Chicagu bylo uvedeno, že americké sokolstvo si klade mimo jiné za cíl „vlastenecké cvičení ducha“ a podporování národnosti „zakládáním tělocvičných sborů a škol“.⁶¹⁰ Členové sokolské organizace v Milwaukee uvedli, že jejich hlavním cílem je pracovat pro „český národ, pro zlepšení tělesné a duševní kultury mladých krajanů a pro všeobecné vzdělávání a prosperitu českých lidí tak, aby se z nich stali excelentní američtí občané“.⁶¹¹ I. Dubovický správně uvádí, že české spolky v Americe měly

---

⁶⁰⁵ Česká vzájemnost v Americe. *Slavie*, Racine, 25. 6. 1862, č. 34, s. 268.

⁶⁰⁶ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 53.

⁶⁰⁷ Slovanské Lípy, jejich postavení a úloha. *Slavie*, Racine, 18. 12. 1861, č. 8, s. 58.

⁶⁰⁸ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 53.

⁶⁰⁹ NOLTE, Claire: Our Brothers Across the Ocean: The Czech Sokol in America to 1914. *Czechoslovak and Central European Journal*, vol. 11, Winter 1993, No. 2, s. 16–17.

⁶¹⁰ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 54.

⁶¹¹ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *Kde domov můj?*, s. 52.

rovněž integrační funkci a pomáhaly americkým Čechům snadněji se začlenit do nového prostředí.⁶¹²

Společenský život zaštitěný spolky

Dá se předpokládat, že ve velkých amerických městech, kde byl počet Čechů největší, probíhal intenzivní kulturní život. Skutečnost byla do jisté míry jiná. Intenzita českého kulturního a spolkového života nebyla ve všech velkých městech stejná.

Kulturní život ve velkých městech (St. Louis, Chicago, Cleveland, New York)

Do spolkového života saintlouiských Čechů se v padesátých letech aktivně zapojil jeden z prvních českých přistěhovalců Jan Borecký (1828–1911), který se podílel na založení Slovanské lípy v St. Louis. Podle jeho svědectví však v této době tamějším Čechům chyběly národní duch a zájem o starou vlast, stali se lhostejnými k českému kulturnímu životu.⁶¹³ Podle F. B. Zdrůbka, který několikrát pobýval v St. Louis v sedmdesátých letech, byl tamější kulturní život podřízen místním českým katolíkům, kteří založili svůj časopis, „kostelní divadlo“ a katolické spolky pro dospělé a děti.⁶¹⁴ Kulturní život svobodomyšlných Čechů byl soustředěn v Slovanské lípě, Sokolu, v pobočkách Č. S. P. S., v české svobodomyšlné škole, pořádaly se zábavy, divadla, výlety a přednášky. Přesto se o intenzivním kulturním životě svobodomyšlných Čechů

---

⁶¹² DUBOVICKÝ, I.: *Etnicita a chicagská sociologická škola*, s. 61.

⁶¹³ CHADA, J.: *The Czechs in the United States*, s. 138.

⁶¹⁴ Ze St. Louis. *Svornost*, Chicago, 9. 1. 1880, č. 79.

nedá mluvit, především kvůli nedostatku společenských budov a síní.⁶¹⁵ Podle F. Zdrůbka ovšem svobodomyšlní Češi v St. Louis měli jen nepatrný vliv mezi svými krajany, a to jak kvůli převaze katolíků, tak i své nesvornosti:

„Česká společnost v St. Louis čítá asi deset neb dvanáct tisíc Čechů, a z těch převážná polovina chudých i zámožných, dělníků i obchodníků, poslouchá kněze, co se jemu jen zlíbí, a ostatní závisí více méně na těch kněze poslouchajících, tak že nemohou ničeho proti jejich vůli podniknout s úspěchem, a jen nepatrná hrstka svobodomyšlných národovců jest mezi nimi rozdělena na všech stranách města, avšak i tato hrstka jest tak neuspořádána, tak nesrovnalá, že když jeden z nich něco myslí, tvrdí dva jiní, že to není dobře; když jeden co řekne, tvrdí jiní dva, že jest to lež; a když jeden chce něco dobrého podnikat, zasazují se dva jiní o pokažení podniku toho.“⁶¹⁶

Kulturní život chicagských svobodomyšlných Čechů v šedesátých a sedmdesátých letech byl rovněž spojený s osobností J. Boreckého a F. Zdrůbka. V polovině šedesátých let se J. Borecký odstěhoval do Chicaga „na žádost tamních Čechů, aby řídil jejich Slovanskou lípu a divadlo“.⁶¹⁷ Mezi nejvýznamnější vzdělávací chicagské české spolky v této době patřila Čtenářská beseda. Po svém založení záhy zařídila knihovnu, v níž se nacházely *Slovník naučný*, *Dějiny Palackého*, některé ročníky *Světozoru*, *Lumíra*, *Palečka*, *Osvěty* a další zábavné a poučné knihy. Každou sobotu se tam přednášelo z oboru dějin, národních životopisů, z přírodovědy a lékařství. Tento spolek byl samozřejmě i střediskem společenského života chicagských Čechů.

„Hosté naleznou v besedě vždy kruh upřímných vlastenců a přátel, mezi nimiž se mohou pěkně pobavit a potěšit, a neměl by žádný, kdo do Chicaga zavítá z rodáků našich, opomenout navštívit besedu v národní české síni,“ uvedly *Národní listy*.⁶¹⁸

⁶¹⁵ Ze St. Louis. *Svornost*, Chicago, 12. 1. 1880, č. 81.

⁶¹⁶ Ze St. Louis. *Svornost*, Chicago, 9. 1. 1880, č. 79.

⁶¹⁷ Jan Borecký Vojtovi Náprstkovi do Prahy z Chicaga 15. října 1864. In: ANpM, fond Vojty Náprstka, karton 8, Jan Borecký.

⁶¹⁸ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880.

Do spolkového života v Chicagu se v sedmdesátých letech zapojil i František B. Zdrůbek. Z podnětu svého učitele L. Klácela tam založil svobodomyšlnou společnost Svobodná obec a byl zvolen jejím předsedou.⁶¹⁹ Cílem společnosti bylo pěstovat českou národnost, šířit „vzdělání, svobodomyšlnost a mravnost všemi silami a používat k tomu všech příležitostí“.⁶²⁰

V Clevelandu probíhal už v šedesátých letech intenzivní spolkový život. Slovanská lípa vznikla už v roce 1862 a její úkol byl podporující a vzdělávací. Založila knihovnu a první českou nedělní školu, odebírala časopisy. Pak vznikly pěvecký (Lumír) a národní spolek (Perun). Podle statistiky bylo v roce 1869 v Clevelandu 11 českých spolků.⁶²¹

Po odjezdu V. Náprstka do Milwaukee se o spolkovém a společenském životě v New Yorku v šedesátých letech nedá vůbec mluvit. Podle českých současníků v této době byli pouze „velmi sprostí“, „nezdvořilí a divocí“ lidé, „samá smět“, která neodebírala žádné noviny. Přibližně v této době do New Yorku přijel Vojta Mašek a zjistil, že tam není spolkový život a že česká komunita není jednotná. I když několik let poté bylo v New Yorku založeno několik spolků (Slovanská lípa, Československý podporující spolek, vzdělávací spolek Včela a pěvecký spolek Hlahol)⁶²², Václav Šnajdr tvrdil, že se tam spolky

---

⁶¹⁹ František Boleslav Zdrůbek. *Amerikán Národní kalendář na rok 1913*, Chicago, s. 232–237.

⁶²⁰ Některým těm utrhačům. Následující vysvětlení tak zvaných obřadností při Svobodné Obci v Chicagu čteme: v „Dennici Novověku“ č. 39. *Duch času, nedělní list „Svornosti“ pro zábavu a poučení*, 7. 7. 1878, č. 47, s. 342. Svobodomyšlní krajané F. B. Zdrůbka charakterizovali jako „člověka, který vítězí silou přesvědčení, věří v poctivou oddanou práci“. Srov. ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 320.

⁶²¹ *Česká osada a její spolkový život v Cleveland*, s. 27, 97.

⁶²² VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 145.

mezi sebou hádaly a tamějším migrantům chyběly vlastenecké snahy a morální zásady.⁶²³

„Po stránce kulturní toho starý český New York, sestávající z 90 % doutníkůřů a tabáčníků, mnoho neposkytoval. Na ulici, v dílně, v novinách, doma, ve schůzích, v zábavách a piknicích se nemluvalo a nepsalo o ničem než o tabáčnictví,“ uvedl ve svých pamětech T. Čapek.⁶²⁴

O rozkvětu spolkového života v New Yorku se dá mluvit teprve v druhé polovině sedmdesátých let.

„Mezi new-yorskými Čechy budí se rok od roku čilejší život národní a můžeme se nadít, že v čem Čechové new-yorkští v posledních dvaceti letech zůstali za jinými většími českými osadami v Americe pozadu, bude co nevidět nahrazeno, a že se tu rozvine národní život v celé zajímavosti a kráse. Spolkový život vyvíjel se tam zdárně už od dávných dob, až posledními roky poněkud zase zůstával pozadu. Vydávání časopisů se zde povzbudilo, založení české sekce a vývoj národního života je na cestě dobré a mnohoslibné. Zakládá se knihovna a škola nedělní svobodná,“ psala v roce 1879 chicagská *Svornost*.⁶²⁵

Kulturní život na „americkém Západě“

Kulturní život v šedesátých a sedmdesátých letech probíhal hlavně ve větších městech, kde žila velká česká diaspora.

Počátek společenského života v Milwaukee byl spojen s V. Náprstkem. Během svého pobytu tam založil knihkupectví, které se zároveň stalo uměleckým, literárním a politickým střediskem. Tam se shromažďovala nejen politická emigrace, ale i hudebníci, herci a zpěváci, byly pořádány koncerty, divadla a zakládány školy.⁶²⁶ V roce 1850 vznikl v Milwaukee první divadelní spolek, jehož kulturních akcí se V. Náprstek, jeho přítelkyně a další Češi aktivně

⁶²³ Tamtéž, s. 134.

⁶²⁴ ČAPEK, T.: *Moje Amerika*, s. 64.

⁶²⁵ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880.

⁶²⁶ Vojta Náprstek. *Amerikán Národní kalendář na rok 1895*, Chicago, s. 169.

účastnili.⁶²⁷ V šedesátých letech vznikla i Slovanská lípa,⁶²⁸ která měla kulturní a vzdělávací funkci – výuku českých dějin, českého a anglického jazyka, tj. měla doplnit výuku v tamějších školách.⁶²⁹ Na spolkovém životě v Milwaukee se podílel i Jan Borecký založením tělocvičné organizace Sokol a pěveckého sboru Hlahol.⁶³⁰ Pak se obě organizace spojily ve společnost Tělocvičná jednota Sokol a její budova byla postavena a odhalena v roce 1873. V následujících letech vznikly i další kulturní organizace – Čechoslovan, Lumír, Besední sbor, ženský sbor Slavomíra; pořádány byly i české koncerty.⁶³¹ Čeští katolíci se scházeli ve spolku Jan Nepomucký.⁶³² V této době se velmi populárními staly podporující spolky, protože poskytovaly finanční pomoc. Za tímto účelem se spojili sokolové a místní podporující spolek Wisconsin.⁶³³

Kromě v Milwaukee probíhal kulturní život částečně i v Kewaunee, kde byla založena Vojtem Maškem Slovanská lípa⁶³⁴, která ale záhy zanikla. Střediskem společenského a národního života se v sedmdesátých letech stal čechoamerický Sokol.⁶³⁵ V dalších českých osadách ve Wisconsinu v šedesátých až osmdesátých letech intenzivní kulturní život neexistoval. Například i když už

⁶²⁷ SECKÁ, M.: *Vojta Náprstek*, s. 65.

⁶²⁸ Jejimi zakladateli byli Jos. Satran, Fr. Braun, Fr. Kříž, Jos. Janeček, Vác. Šindelář, Vác. Frana, Hyn. Kříž, Jos. Zima a Jan Borecký. Přistěhovaním dalších českých migrantů do Ameriky se počet členů záhy rozmnožil a dosavadní místnost nestačila. Začalo se uvažovat o vlastní síni, která byla postavena v roce 1869. Srov. Kolébka národního života v Milwaukee. *Květy Americké*, Omaha, 22. 12. 1886, č. 6, s. 98.

⁶²⁹ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *Kde domov můj?*, s. 51. O kulturní činnosti Slovanské lípy v Milwaukee v 60. letech psaly noviny *Slavie*. Srov. *Slavie*, Racine, 5. 2. 1862, č. 14, s. 110; 12. 2. 1862, č. 15, s. 115; 28. 5. 1862, č. 30, s. 238 a další.

⁶³⁰ Sešit zápisků Jana Boreckého. In: ANpM, fond Krajanství 2: USA, karton 60, i. č. 7–1. Jan Borecký. *Osvěta Americka*, Omaha, 14. 6. 1911, č. 47, s. 6.

⁶³¹ Kolébka národního života v Milwaukee. *Květy Americké*, Omaha, 22. 12. 1886, č. 6, s. 98; Směs: Hudba a zpěv. *Květy Americké*, s. 99.

⁶³² KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *Kde domov můj?*, s. 51.

⁶³³ Kolébka národního života v Milwaukee. *Květy Americké*, Omaha, 22. 12. 1886, č. 6, s. 98.

⁶³⁴ Paměti českých osadníků v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1899*, Chicago, s. 232.

⁶³⁵ POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Sládka*, s. 52.

v roce 1861 byla v Racine založena Slovanská lípa⁶³⁶, o několik let později ve svém dopise J. V. Fričovi V. Šnajdr napsal, že se v Racine cítí „hrozně samotný“ a chybí mu společnost, protože tam vůbec nejsou inteligentní a mladí lidé.⁶³⁷ Ve svém deníku si čechoamerický novinář Karel Jonáš v šedesátých letech poznamenal, že život v Racine (Wisconsin) je monotónní.⁶³⁸ V následujících desetiletích psal K. Jonáš Vojtovi Náprstkovi, že tam „není žádná společnost, žádná zábava“⁶³⁹ a český život „je bez cíle“.⁶⁴⁰ O intenzivním společenském životě v Racine se dá mluvit až v sedmdesátých letech, když do města přijel J. Borecký a usiloval o založení Sokola, který se později se Slovanskou lípou spojil v Národní Jednotu.⁶⁴¹ V roce 1878 se o městě psalo:

„Zdejší Čechové, ač malý jich počet, pěstují vzorně národní život, k čemuž nejvíce napomáhá, že nalézají se tu česká tiskárna, kde se vydává český týdeník *Slavie* vedením p. Karla Jonáše a bratra jeho Bedřicha. [...] Čechové si udržují též českou školu v najaté síni na 6. ulici, kde vyučuje p. Fr. Palica asi 45 dětí. Pak jest tu podporující spolek Národní Jednota, který pořádá též zábavy, divadla a plesy... Racine vším právem nazýváme českoamerickým Bethlémem, neboť odtud počalo se r. 1860 pracovat usilovně.“⁶⁴²

Co se týče společenského, příp. spolkového života ve farmářských osadách, tam byla situace jiná. Jak je známo, farmáři bydleli daleko od sebe a tato zeměpisná vzdálenost intenzivní kulturní život znemožnila. Caledonie byla

⁶³⁶ DVORNIK, F.: *Czech Contributions*, s. 49.

⁶³⁷ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 135.

⁶³⁸ AUK, f. Josef Polišenský, k. 131; BICHA, Karel: Karel Jonas of Racine: „First Czech in America“. *Wisconsin Magazine of History*, vol. 63, Winter 1979–1980.

⁶³⁹ Karel Jonáš Vojtovi Náprstkovi, 9. 5. 1874, Racine, Wisconsin. In: ANpM, fond Vojty Náprstka, karton 39, Karel Jonáš.

⁶⁴⁰ Karel Jonáš Vojtovi Náprstkovi, 29. 5. 1884, Racine, Wisconsin. In: ANpM, fond Vojty Náprstka, karton 39, Karel Jonáš.

⁶⁴¹ Svou neúnavnou činností ve prospěch českého kulturního života v Americe byl J. Borecký svými krajany velmi vysoce hodnocen: „Borecký jest jeden z těch ctihodných, obětavých pionýrů českých, kterých věc národní výše v srdci stála postavena nežli zájem osobní a snaha sobecká.“ Srov. Jan Borecký. *Květy Americké*, Omaha, 10. 11. 1886, č. 3, s. 48.

⁶⁴² POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Sládka*, s. 50–51.

do jisté míry výjimka. O počátku společenského života tam existuje rozporná informace. Na jedné straně jeden z prvních českých osadníků v Caledonii vzpomínal:

„Chodívali jsme po polní práci občas také společně na stavbu domků z trámů, kde jsme se velikých koláčů vždy najedli, které musel stavějící souseď připravit. Jiné zábavy, jiných spolků a jiného poučení jsme neměli.“⁶⁴³

Podle jiných českých současníků byla Caledonie „jednou z nejpokročilejších“ osad ve Wisconsinu. Čeští osadníci se často scházeli u jednoho ze svých krajanů, kde se konaly všechny schůze a taneční zábavy. Střediskem starších osadníků byl kostel. V neděli odpoledne probíhala „beseda“ u některého farmáře, a tak místní Češi nahrazovali nedostatek jiné zábavy, uvedl ve svých pamětech J. Sládek.⁶⁴⁴ Protože mladí lidé byli touto izolovaností ovlivněni negativně, začali se stýkat s Němci nebo s Američany a postupně se integrovali do majoritní společnosti: mluvili anglicky, osvojovali si místní zvyky, chování a postoje.⁶⁴⁵

Počátek spolkového života v Caledonii lze datovat už v padesátých letech. V roce 1858 tam byla založena Slovanská lípa, která byla finančně podporována Vojtou Náprstkem, a organizace Sokol.⁶⁴⁶ Slovanská lípa ale záhy zanikla kvůli nedorozumění mezi místními Čechy a Moravany.⁶⁴⁷

---

⁶⁴³ Stručná statistika osad, měst a okresů ve Spojených státech Čechy obydlených. *Amerikán Národní kalendář na rok přestupný 1880*, Chicago, s. 145.

⁶⁴⁴ SLÁDEK, J. V.: *Má Amerika*, s. 20.

⁶⁴⁵ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *Kde domov můj?*, s. 50.

⁶⁴⁶ Z dějin Caledonie, staré české osady ve státu Wisconsinu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1934*, Chicago, s. 208.

⁶⁴⁷ POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Sládka*, s. 65.

První český spolek v Nebrasce, Čtenářský spolek, byl založen roku 1871 a měl krátký život.⁶⁴⁸ Během svého pobytu v Nebrasce v polovině sedmdesátých let František Zdrůbek uvedl, že národní život v Omaze „není téměř žádný“, a že proto přesídli do Chicaga.⁶⁴⁹ Podle něj pouze malá část tamějších Čechů čte „a ostatní ani do přednášek, ani do divadla nechtějí“.⁶⁵⁰ V sedmdesátých až devadesátých letech XIX. století založili čeští katolíci při osadě Sv. Václava české spolky.⁶⁵¹ O intenzivním spolkovém životě v Nebrasce se dá mluvit na přelomu století. Založení místních organizací a podpůrných spolků bylo záležitostí i českých svobodomyšlných. Sokolská organizace vznikla až v devadesátých letech.⁶⁵² Zde se četly noviny *Pokrok Západu* a měsíčník *Hospodář*, dlouhá léta redigovaný Janem Rosickým.⁶⁵³

V šedesátých a sedmdesátých letech XIX. století si hlavní město Iowy Cedar Rapids postupně získalo pověst kulturního střediska. Tam už existoval Čtenářský spolek, jehož členové pořádali výuku českého jazyka, divadelní představení a založili českou knihovnu, slavili památku mistra Jana Husa a Jana Amose Komenského.⁶⁵⁴ Během svého pobytu tam v sedmdesátých letech jako člen tamějšího Čtenářského spolku pomáhal Zdrůbek zbudovat Národní síň a řídil české divadlo.⁶⁵⁵ Podle svědectví místních Čechů na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let tam již bylo osm spolků, které měly bohatou

---

⁶⁴⁸ HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*, s. 236.

⁶⁴⁹ František Boleslav Zdrůbek Vojtovi Náprstkovi do Prahy z Omahy, Neb., 24. července 1875. In: ANpM, fond Vojty Náprstka, karta 34, František Boleslav Zdrůbek.

⁶⁵⁰ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 135.

⁶⁵¹ HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*, s. 231–232.

⁶⁵² ROSICKÁ, Rose: *Dějiny Čechů v Nebrasce*. Omaha 1928, s. 356.

⁶⁵³ BALÍK, S. – FASORA, L. – HANUS, J. – VLHA, M.: *Český antiklerikalismus*, s. 370.

⁶⁵⁴ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Štěpánka: *To Reap a Bountiful Harvest*. Iowa City 1993, s. 114.

⁶⁵⁵ František Boleslav Zdrůbek. *Květy Americké*, Omaha, 23. 6. 1886, č. 19, s. 313–314.

kulturní činnost.⁶⁵⁶ Na přelomu století byl už Cedar Rapids nazýván „Českými Athénami“. Velký přínos pro rozkvět tamějšího kulturního života měl Václav Severa, jeden z místních českých podnikatelů, který vlastnil prosperující firmu na léky. V roce 1894 dal podnět k založení Dámské matice školské a podporoval místní český čtenářský spolek.⁶⁵⁷

Národní život Čechů v Detroitu začal založením Slovanské lípy v roce 1857. Spolek měl bohatý život, pořádal české zábavy, besedy, plesy, divadelní představení, výlety. V roce 1862 vznikl druhý spolek Slovanské lípy, ale netrval dlouho a rozpadl se. Slovanská lípa se připojila k Č. S. P. S. Poté 12 Čechů založilo spolek Sokol, postavili vlastní síň. Čeští katolíci si postavili kostel. Měli dva katolické spolky, které se vzájemně podporovaly.⁶⁵⁸

V Texasu k cílům různých spolků a organizací zejména patřilo udržet „domácí kulturní tradice“ a „ku prospěchu české národnosti“, aby se Češi nemuseli „v nové vlasti“ sdružovat s „jinonárodovci“, ale „častěji se scházet, spolu se bavit a poučovat“.⁶⁵⁹ Spolkový život tam začal již v šedesátých letech. V roce 1869 byl založen první český spolek – Českoslovanský čtenářský spolek při evangelické osadě u Wesley v okrese Washington. O rok později založili čeští evangelíci ve Fayetteville spolek Osvěta, který finančně podporoval českou školu. První katolický spolek byl založen po příjezdu prvního českého katolického kněze do Texasu roku 1872.⁶⁶⁰ Zhruba v této době F. Zdrůbek uvedl,

---

⁶⁵⁶ Dopisy. *Svornost*, Chicago, 6. 1. 1880, č. 76.

⁶⁵⁷ AUK, f. J. Polišenský – Amerikana, k. 132: Mecenáš, Životní příběh Václava Severy. *Nedělní Lidové noviny*, 1993.

⁶⁵⁸ Čechové v Detroit, Michigan. *Amerikán Národní kalendář na rok 1885*, Chicago, s. 145.

⁶⁵⁹ ECKERTO VÁ, E: *Kameny na prérii*, s. 125.

⁶⁶⁰ DONGRES, L. W.: *Paměti starých českých osadníků v Americe*, s. 272.

že v Texasu ze 150 moravských rodin „jen asi 5 čte noviny“ a jediný čtenářský spolek měl pouze 25 členů.⁶⁶¹

3.4.5 České (česko-anglické) školy

Jedním z úkolů Národní Jednoty ve Spojených státech bylo zakládání českých škol. Úsilí o jejich zřízení začalo od samého příchodu Čechů do USA, tj. dlouho před vznikem Národní Jednoty. České školství mělo v českých zemích dlouhou tradici. Povinná školní docházka v habsburské říši pro všechny děti od šesti do dvanácti let bez rozdílného sociálního postavení existovala z období Marie Terezie (druhé poloviny XVIII. století).⁶⁶² Obecné a měšťanské školy, které vznikaly od sedmdesátých let XIX. století, respektovaly národnostní složení obyvatelstva. Ve venkovských a maloměstských školách v jazykově českých regionech se učilo výhradně česky.⁶⁶³ Proto se v USA čeští migranti zařadili mezi národní skupiny s nejvyšším procentem gramotnosti.⁶⁶⁴

Již v šedesátých letech saintlouiské noviny *Pozor* volaly po založení česko-anglických škol.⁶⁶⁵ V téže době racinská *Slavie* upozornila na skutečnost, že je v Americe málo českých rodičů, kteří naučili své děti číst a psát česky. Podle nich největší část české mládeže vyrůstá, aniž by měla příležitost se vzdělávat ve svém mateřském jazyce. České děti nevědí nic o Čechách,

---

⁶⁶¹ František Boleslav Zdrůbek Vojtovi Náprstkovi do Prahy z Veselý v Texasu, USA, 11. prosince 1872. In: ANpM, fond Vojty Náprstka, karton 34, František Boleslav Zdrůbek.

⁶⁶² LENDEROVÁ, Milena – JIRÁNEK, Tomáš – MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*. Praha 2017, s. 213.

⁶⁶³ LENDEROVÁ, Milena – RÝDL, Karel: *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Praha 2006, s. 185–188.

⁶⁶⁴ KORYTOVÁ-MAGSTADT, Š.: *Kde domov můj?*, s. 17.

⁶⁶⁵ Provolání. *Pozor*, St. Louis, 17. 10. 1863, s. 1; Obětavost a národnost mnohých našich krajanů. *Pozor*, St. Louis, 20. 2. 1864, č. 19, s. 2.

o českých dějinách.⁶⁶⁶ V této souvislosti ve svém obsáhlém článku, uveřejněném v polovině šedesátých let v *Slavii*, Karel Procházka ze St. Louis otevřeně kritizoval u amerických Čechů nedostatečnou snahu o vzdělání, malou vůli k vlastenectví a podpoře českých škol.⁶⁶⁷ V sedmdesátých letech se racinský *Amerikán* vyjádřil v podobném duchu. Uvedl, že „bude-li mladší pokolení české v Americe nečitelné“, „sobecké, nevlastenecké“ a česká národnost „bude hynout nedostatkem vzdělanosti“, vina padne na české rodiče. Proto vyzýval rodiče: „Hleďte děti své vychovat v jazyku a duchu své národnosti; vzbuzujte v nich chtivost po vědomostech, smysl pro národnost a cit pro dobro obecné.“ Kromě vzdělání v rámci rodiny doporučoval časopis založení českých škol jako nejvhodnější prostředek k vzdělání českých dětí v Americe.⁶⁶⁸

Je třeba říct, že české školy založené v padesátých a šedesátých letech byly v Americe určeny pro české děti narozené v Čechách, které přijely do Spojených států se svými rodiči. Z právního hlediska se o druhé generaci dá mluvit už od sedmdesátých let XIX. století. V roce 1868 přijal americký Kongres zákon naturalizace, podle něhož se každý člověk, který se ve Spojených státech narodil, stává americkým občanem.⁶⁶⁹ Například rakouský spisovatel zeměpisu a dějin civilizace Friedrich von Hellwald (1842–1892) tvrdil, že českého obyvatelstva v Americe na konci sedmdesátých let XIX. století bylo kolem

---

⁶⁶⁶ České školy v Americe. *Slavie*, Racine, 10. 11. 1864, č. 155, s. 1.

⁶⁶⁷ VLHA, M.: *Mezi starou vlastí a Amerikou*, s. 133.

⁶⁶⁸ České vzdělání v Americe. *Amerikán*, příloha *Slavie*, Racine, 21. 11. 1872, č. 33, s. 1.

⁶⁶⁹ DANIELS, Roger: *Guarding the Golden Door. American Immigration Policy and Immigrants since 1882*. New York 2004, s. 11.

100 000[sic!]⁶⁷⁰ a „s dětmi z českých rodičů v Americe narozených snad dvakrát tolik“.⁶⁷¹

České školy byly večerní, nedělní nebo prázdninové. Zpočátku byly zaměřeny na výuku českého jazyka. V některých školách se přistěhovalci mohli učit anglicky. Poté se objevily doplňovací školy, kde se vedle českého jazyka vyučovaly české dějiny. Tradičně české školy vznikaly z iniciativy různých spolků a dělily se na svobodomyšlné a katolické. Výuka v katolických školách obsahovala několik předmětů, zatímco ve svobodomyšlných se vyučoval pouze český jazyk.⁶⁷²

České školy ve velkých městech

České školy vznikaly nejdříve ve velkých východních a západních městech, kde žil velký počet českého obyvatelstva, které se vyznačovalo vysokým stupněm vzdělání. První české školy vznikly v St. Louis (1855)⁶⁷³ v Milwaukee (1862)⁶⁷⁴ a v Clevelandu (1864).⁶⁷⁵ Česká jazyková škola v Milwaukee byla zřízena místní Slovanskou lípou. Podle informace *Slavie* v téže době už existovaly české jazykové školy i v Chicagu, Racine a Francis Greek.⁶⁷⁶

Založení prvních českých škol v St. Louis a Clevelandu bylo především záležitostí českých katolíků. Například vůdce katolických Čechů v St. Louis

⁶⁷⁰ Stanislav Klíma tato čísla zpochybňuje a tvrdí, že tohoto počtu dosáhli Češi v Americe o deset let později. Srov. KLÍMA, S.: *Čechové a Slováci za hranicemi*, s. 186. Podobné statistické údaje podává K. Kučera – podle něj v 70. letech počet amerických Čechů byl zhruba 40 000 a v 80. letech přes 85 000. Srov. KUČERA, K.: *Český jazyk v USA*, s. 16.

⁶⁷¹ *Amerika. Ilustrovaná zeměpisná, dějepisná a národopisná kniha domácí*. Dle Fr. Hellwalda vydal Jakub Malý. Praha 1888, s. 110.

⁶⁷² ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 243.

⁶⁷³ JAKLOVÁ, A.: *Čechoamerická periodika*, s. 55–56.

⁶⁷⁴ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 443.

⁶⁷⁵ TÝŽ: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 241.

⁶⁷⁶ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 442–443.

Josef Hessoun se snažil, aby se v českých osadách udržel český jazyk co nejdéle, vštěpoval české mládeži lásku k českému jazyku a k českým knihám. Jeho vlastenectví dokonce uznávali svobodomyslní Češi.⁶⁷⁷ Když v roce 1857 Jan Borecký navštívil St. Louis, našel tam „četnou českou osadu“, český katolický kostel a českou školu, v které se ale nevyučovalo. „Byl tu českoslovanský podporující spolek, avšak chyběl český duch. Mezi tolika Čechy nebylo kromě modlitební jiné knihy, tam byla jim zbytečností, většina neuměla ani číst, a ti, co uměli číst, o české čtení nedbali,“ vzpomínal Jan Borecký.⁶⁷⁸ O deset let později tam byl během svého pobytu Josef Sládek zklamán, že se v české škole „sotva tři hodiny týdně po česku přednáší“ a že se čeští katolíci věnují náboženské agitaci.⁶⁷⁹

Na rozdíl od St. Louis v Clevelandu postupně získali převahu svobodomyslní Češi. Sháněli peníze na postavení české školy uspořádáním plesů.⁶⁸⁰ Ve spolupráci se Slovanskou lípou založili roku 1865 školu. V sedmdesátých letech vznikly další české školy v západní a jihovýchodní části města.⁶⁸¹ Podobně jako v Chicagu, i v Clevelandu existovala rivalita mezi českými katolíky a svobodomyslnými. Například v souvislosti s uspořádáním plesu ve prospěch zřízení česko-anglické školy antikatolický racinský *Pokrok* uvedl:

---

⁶⁷⁷ HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*, s. 30.

⁶⁷⁸ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 190.

⁶⁷⁹ POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Václava Sládka*, s. 93.

⁶⁸⁰ *Pokrok*, Racine, 13. 11. 1868, č. 57, s. 2; 20. 11. 1868, č. 58, s. 2.

⁶⁸¹ Na přelomu XIX. a XX. století bylo už uvažováno o možnosti vypracování nových čítanek pro clevelandské české svobodomyslné školy. Myšlenka však nedošla k uskutečnění kvůli finančním příčinám. Srov. MAŠEK, Josef: *České svobodomyslné školy v Clevelandu*. Cleveland 1914, s. 6–7 a 10.

„Jest to první povinností našich krajanů po celé Americe starat se o zřízení neodvislých, všech náboženských pletek prázdných česko-anglických škol, které nám všem velmi nutny a potřebny jsou, chceme-li ku předu jít s pokrokem světovým.“⁶⁸²

V New Yorku svobodomyšlní Češi založili nedělní školu v roce 1865⁶⁸³ a druhou v sedmdesátých letech, která byla udržována spolky Včelou a Slovanskou lípou. V následujících desetiletích byla další škola otevřena v budově Německo-americké školy a poté byla přeložena do vlastní budovy. Návštěva dětí byla velmi hojná. Velkou atrakcí byly dětské hry, které byly považovány za důležitou pomůcku výchovy. V polovině osmdesátých let byla založena další česká svobodomyšlná škola.⁶⁸⁴ Na rozdíl od St. Louis byl v New Yorku katolický vliv nevýznamný. Proto tam první česká katolická škola vznikla v sedmdesátých letech a další dvě v osmdesátých letech a na počátku XX. století.⁶⁸⁵

Vzdělávání českých dětí v Chicagu bylo záležitostí jednak českých katolíků, jednak svobodomyšlných Čechů. Obě skupiny založily české školy již v šedesátých letech.⁶⁸⁶ Čeští katolíci se věnovali výchově českých dětí v křesťanském duchu. Jejich periodický tisk tvrdil, že „katolická česká strana“ byla jediná, která v Americe usilovala o zachování ohroženého českého jazyka. Říkali, že úcta a vážnost ke svému rodnému jazyku povznáší člověka mravně, poněvadž je to zároveň úcta a vážnost k sobě samému a kdo sám k sobě úcty

---

⁶⁸² *Pokrok*, Racine, 13. 11. 1868, č. 57, s. 2; 20. 11. 1868, č. 58, s. 2.

⁶⁸³ ČAPEK, T.: *Naše Amerika*, s. 443.

⁶⁸⁴ Celkem bylo zapsáno 142 dětí. Brzy se jejich počet zdvojnásobil a ve školním roce už bylo zapsáno 257 žáků. Během školního roku 1888/1889 se jednalo o možnosti založit nedělní školu. Srov. *Almanach československých lidů v New Yorku a okolí*. New York 1904, vol. 1, s. 130, 132.

⁶⁸⁵ HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*, s. 151, 155–156.

⁶⁸⁶ Popis českého života v Chicagu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1878*, Chicago, s. 87; ALBIERI, P.: Český živel v Chicagu. *Adresář českých obchodníků, živnostníků a spolků*, Chicago 1900, s. 25.

nemá, marně by ji hledal u jiných. Navazovali na staré římské přísloví: „Kolik jazyků znáš, tolikrát jsi člověkem.“⁶⁸⁷ *Čechoslovan* proto apeloval na rodiče, aby posílali děti také do české katolické školy.⁶⁸⁸

Autor v článku upozornil na „smutnou“ skutečnost, že české děti mluví v Americe raději anglicky než česky. „Rodiče se jich táží česky a dítě odpovídá jazykem anglickým.“ Děti dokonce přijímají i cizí duch, „jiné mravy a zvyky“. „Tím je narušena shoda a jednota v rodinném životě“, „mezi rodiči a dětmi se tvoří stále větší a větší propast“. Časopis proto tvrdil, že se angličtina nesmí užívat v rodinách a při zábavách.⁶⁸⁹

Na druhé straně se podle českých katolíků čeština nesmí považovat za překážku stát se „dobrým americkým občanem“.⁶⁹⁰ „Anglická řeč má být pro nás oficiální řečí úřední,“ prohlásili čeští katolíci. Znalost anglické řeči je proto „pro nás v Americe velice nutná a nezbytná“.⁶⁹¹

Svobodomyslní Češi uvedli, že jejich hlavní povinností je „udržovat mezi sebou a svými dětmi vedle řeči zemské řeč mateřskou a pěstovat ji“. Za tímto účelem „mají zakládat české školy a česko-anglické nedělní“, „vzájemně se podporovat, bratrství a svornost pěstovat“.⁶⁹² V této souvislosti apelovali na rodiče, aby posílali své děti do česko-anglických svobodomyslných škol, protože tam je výuka zajištěna jednak v češtině, jednak v angličtině.⁶⁹³

---

⁶⁸⁷ MOTTEŠICKÝ, M.: Škola a život. *Čechoslovan*, Chicago, 4. 9. 1886, č. 22, s. 6.

⁶⁸⁸ Tamtéž.

⁶⁸⁹ Proč mluví naše děti raději anglicky než česky? *Čechoslovan*, Chicago, 7. 4. 1888, č. 105, s. 5.

⁶⁹⁰ MOTTEŠICKÝ, M.: Škola a život. *Čechoslovan*, Chicago, 4. 9. 1886, č. 22, s. 6.

⁶⁹¹ Proč mluví naše děti raději anglicky než česky? *Čechoslovan*, Chicago, 7. 4. 1888, č. 105, s. 5.

⁶⁹² Feuilleton. *Amerikán*, Chicago, 13. 4. 1881, č. 29, s. 240.

⁶⁹³ Naše školy česko-anglické. *Amerikán*, Chicago, 14. 9. 1881, č. 51, s. 958.

Na konci sedmdesátých let XIX. století už měli chicagští svobodomyšlní

Češi česko-anglické školy v každé čtvrti města:

„V Chicag[u] můžeme se Čechové směle honosit, že máme nejvíce příležitostí na národní vychování dítek svých, neboť v každé wardě, kde jsou Češi osazeni, máme nějakou česko-anglickou školu, tak že jest skýtána příležitost všem dítkám, aby aspoň částku ze svého školního věku strávilo každé ve škole české, aby vzdělalo se tu v mateřském jazyku a upevnilo se v zásadách národnosti své, zůstávajíc věrným členem českého přistěhovalectva a vděčným dítkem svých rodičů, za něž se pak nijak nestydí, jak dítky odrodilé činí, ale miluje je a pomáhá jim v stáří jejich věrně,“ napsaly chicagské svobodomyšlné noviny *Svornost*.⁶⁹⁴

Do českého svobodomyšlného školství a kulturního života přispěl i František B. Zdrůbek. V Chicagu působil jako učitel v české svobodomyšlné škole. Napsal řadu čítanek a učebnic pro žáky svobodomyšlných škol – *První čítanku pro česko-anglické školy, Druhou čítanku pro česko-anglické školy, Třetí čítanku pro česko-anglické školy, Návod k českému pravopisu, Mluvnici anglickou*. Sestavil *Slovník kapesní anglicko-český*.⁶⁹⁵

Zdrůbek uvedl, že základními prostředky zachování české řeči u českých dětí jsou rodina, škola a česká společnost. Protože založení českých škol bylo podle Zdrůbka možné pouze ve městech a ve velkých českých čtvrtích, doporučil praktikování češtiny v rámci rodiny v menších českých čtvrtích nebo ve čtvrtích, kde česká rodina žila vzdálena od ostatních. Když v české čtvrti žije několik českých rodin s několika dětmi dohromady, mohou si založit sobotní a nedělní školu, uvedl dále F. Zdrůbek. V neposlední řadě, podle něj, ovládnutí českého

⁶⁹⁴ Výstava česko-anglické svob. školy v Chicagu. *Svornost*, Chicago, 9. 12. 1879, č. 54.

⁶⁹⁵ František Boleslav Zdrůbek. *Květy Americké*, Omaha, 23. 6. 1886, č. 19, s. 313–314; VLHA, M.: *Česká komunita ve Spojených státech a náboženský konflikt*, s. 409.

jazyka bylo nutno pro mladší generaci Čechů, aby komunikovali se svými krajany v Americe.⁶⁹⁶

Zdrůbek zároveň nepopíral nutnost, aby se české děti naučily anglicky: „Nechte dítky jen pilně chodit do anglické školy a pokračovat s jinými dle sil svých a mezi týdny nevytrhujte je z anglických úkolů.“⁶⁹⁷ Například jeho druhá česká čítanka byla koncipována tak, aby děti vychovala v duchu českého vlastenectví, ale také i v lojalitě a lásce k nové vlasti. Tato čítanka se skládala z několika oddílů. První přinášel povídky, pohádky a básničky. Druhý oddíl obsahoval kapitoly z americké a čechoamerické historie. Další dva oddíly byly zaměřeny na starou vlast.⁶⁹⁸

V osmdesátých letech se jedním z ústředních bodů diskuse v svobodomyšlných čechoamerických periodikách stal problém, jak zpomalovat asimilační proces a zachovat původní identitu u českých dětí. Podle chicagského svobodomyšlného časopisu *Amerikán* „první veřejnou starostí“ amerických Čechů je pečovat o to, aby jejich děti vedle anglické řeči byly vzdělávány v mateřštině. Podle autora je mnoho příkladů, „když rodiče nenaučili své děti česky číst a psát. Tak bychom se s nimi nemohli dorozumět, protože jakmile děti trochu odrostou, zvyknou si mezi sebou mluvit anglicky, a tak odpovídat i svým rodičům.“ V této souvislosti autor doporučil, aby se „české děti scházely a mezi sebou komunikovaly“. Když se dítě naučí pouze anglicky, nechce ukázat nikomu, že je „Bohemian“. Počne se za svou národnost a za své rodiče stydět, považuje je

---

⁶⁹⁶ ZDRŮBEK, Frank Boleslav: Sobotní a nedělní školy v Americe. *Amerikán Národní kalendář na rok 1888*, Chicago, s. 152–153.

⁶⁹⁷ Tamtéž.

⁶⁹⁸ KRÍŽ, J. – KRÍŽOVÁ, L.: *Strípky z českého Chicaga*, s. 328–329.

za hloupé. České školy proto mají další úkol – naučit české děti znát české dějiny, aby zachovaly svou původní identitu.⁶⁹⁹

Tyto diskuse měly v svobodomyšlném tisku i poněkud ironický a sarkastický rozměr. Neznámý autor v *Amerikánu* tvrdil, že „zavření českých škol bude mít“ i „svoje výhody“ – budou-li se chtít rodiče s dětmi domluvit, musejí se naučit anglicky.

„A ještě jinou bych v tom viděl výhodu. Můj praktický duch vždy z každého zdánlivého zla dovede udělat něco dobrého. Pohledte: je málo práce, mzdy klesají, veškeré obory řemesel mají přebytek pracovních sil. Umíte někdo anglicky dobře a česky aspoň trochu? Mohli by jste pak chodit do rodin a dělat tlumočnický tam, kde by si tatík chtěl se synáčkem pohovořit, dát mu nějakou lekci, anebo kde by si maminka chtěla pohovořit s dceruškou o jejím nastávajícím,“ uvedl sarkasticky autor.⁷⁰⁰

Pokud jde o výchovu českých dětí, mezi českými katolíky a svobodomyšlnými existovala rivalita. Čeští katolíci se snažili vytvořit dojem, že právě oni jsou skutečnými vlastenci. Podle katolického *Čechoslovane* v druhé polovině XIX. století české katolické školy navštěvovalo přes 1600 dětí, kdežto ve svobodomyšlných školách jich prý bylo pouze 300. Svobodomyšlní Češi byli kritizováni, že údajně neposílají své děti do českých škol, že jim doma zakazují mluvit česky, že prý symbolizují „ultramaterialistický protičeský duch“.⁷⁰¹

Při pěstování vlastenectví u dětí svobodomyšlní Češi nezůstávali v mnohém pozadu od českých katolíků. V roce 1881 *Amerikán* svým čtenářům oznámil, že uveřejní na pokračování Palackého *Dějiny národa českého*. Autor dále uvedl, že české děti narozené v Americe, „mají znát svého otce“, aby se v Americe nestyděly za jméno „Bohemians“. Závěrem autor nastínil, že

⁶⁹⁹ České školy v Americe. *Amerikán*, Chicago, 11. 8. 1886, č. 47, s. 11.

⁷⁰⁰ Feuilleton. *Amerikán*, Chicago, 18. 5. 1887, č. 35, s. 26.

⁷⁰¹ MOTTEŠICKÝ, M.: Škola a život. *Čechoslovan*, Chicago, 4. 9. 1886, č. 22, s. 6.

publikace je určena pro „tu naši americkou mládež, která by se o vlasti své ničehož nedozvěděla“.⁷⁰² Zřejmě použitím termínu „**naši americkou mládež**“ autor naznačil, že u dětí českých migrantů amerikanizace nabývala sílu.

V západních státech

V západních státech vznikly první české nedělní školy v šedesátých letech v Texasu, ve Wisconsinu (Racine,⁷⁰³ Milwaukee,⁷⁰⁴ Caledonie⁷⁰⁵) a v Minnesotě (okres Steele).⁷⁰⁶ První školské budovy byly velmi skromné kvůli nedostatku peněz. Například první česká škola v Nebrasce se skládala z jedné místnosti, která měla jedno okno a pouhý otvor místo dveří. V místnosti byly stůl, židle pro učitele a domácí zhotovené lavice pro děti.⁷⁰⁷ Navíc, ne všichni Češi usilovali o to, aby se jejich děti učily v českých školách. Klasickým příkladem v tomto ohledu byla česko-anglická škola v Caledonii založená v roce 1868⁷⁰⁸, kde učil během svého pobytu v Americe v letech 1868–1870 český spisovatel J. Sládek. Podle informace, uveřejněné v *Slavii*, přestože v této době žilo v Caledonii 150 českých rodin „a více než dvakrát tolik mládeže do 20 let“, počet zapsaných dětí byl sotva 25⁷⁰⁹ a školu navštěvovalo pouze 15 z nich.⁷¹⁰ Podle J. Sládka se česká škola v Caledonii nacházela na pokraji lesa a vyučovalo se tam „jen čas od času“.

---

⁷⁰² Učme se znát dějepis svůj. *Amerikán*, Chicago, 23. 12. 1881, č. 22, s. 12.

⁷⁰³ BICHA, K. D.: *The Czechs in Wisconsin History*, s. 196.

⁷⁰⁴ V Milwaukee v 60. letech Jan Borecký učil děti v české škole. Srov. Jan Borecký. *Květy Americké*, Omaha, 10. 11. 1886, č. 3, s. 48.

⁷⁰⁵ Do Caledonie. *Pokrok*, Racine, 4. 12. 1868, č. 60, s. 2.

⁷⁰⁶ V roce 1864 byla zřízena první česká škola v okrese Steele (Minnesota). Prvním učitelem byl Josef Kaplan. Soukromou českou školu vyučoval Antonín Donáto. Srov. Dějiny Čechů v okrese Steele v Minnesotě. *Amerikán Národní kalendář na rok 1933*, Chicago, s. 193.

⁷⁰⁷ HEROLDOVÁ, I.: *Život a kultura českých exulantů*, s. 18.

⁷⁰⁸ Do Caledonie. *Pokrok*, Racine, 4. 12. 1868, č. 60, s. 2.

⁷⁰⁹ POLÁK, J.: *Americká cesta Josefa Sládka*, s. 63.

⁷¹⁰ Česko-anglické školy. *Slavie*, Racine, 16. 12. 1868, č. 392, s. 2.

Školská budova se skládala pouze z jedné místnosti a jediná výzdoba v ní byly obrazy Jiřího Washingtona a Jana Žižky. O úrovni a stavu českého školství svědčí spisovatelovo vyprávění:

„Ve škole kaledonské vyučuje se jen čas od času; když totiž přinese vítr do Kaledonie z Čech někoho, jenž má času a vůle k tomu. [...] Čítanky přivezeny jsou z Čech; ale měli byste vidět ty děti, jakou neskonalou rozkoš jim to čtení působí: každému druhému slovu nerozumějí. [...] Nepřinese-li šťastná náhoda do Kaledonie učitele, vyučuje alespoň každou neděli jeden z farmářů, aby ty děti alespoň těm knihám rozuměly, co mají doma na polici.“⁷¹¹

Knihami „na polici“, podle J. Sládka, byly obyčejně bible, Komenského *Utrpení církve české* a svazek *Dějiny* Palackého. Kromě toho měli místní Češi i obecnou knihovnu, v níž byla česká díla, která jim V. Náprstek za svého pobytu v Americe daroval nebo zaslal z Čech.⁷¹²

Češi v Texasu byli především katolíci, evangelíků bylo mezi nimi jen málo. Pro katolíky i evangelíky bylo vzdělání cestou k udržení tradiční kulturní hodnoty⁷¹³, a proto v této době kladli důraz na náboženství. Například ve stanovách svého náboženského spolku Česko-moravských bratří čeští evangelíci ve Wesely uvedli, že jeho hlavním cílem je, aby se oni a jejich děti „vzdělávali a rostli v poznání českého učení Christova“.⁷¹⁴ Po občanské válce v Texasu vznikla první česká katolická škola,⁷¹⁵ kde byla výuka pouze v češtině. V polovině sedmdesátých let český evangelický farář ve Wesely tvrdil, že původně se tamější škola nacházela v místním kostele, kde učil asi devět dětí „českých a německých rodičů“.⁷¹⁶

⁷¹¹ SLÁDEK, J. V.: *Má Amerika*, s. 19–20.

⁷¹² Tamtéž.

⁷¹³ ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na prérii*, s. 118 a 120.

⁷¹⁴ ANpM, Krajanský archiv, fond USA, karton 60, č. i. 4-1.

⁷¹⁵ KONECNY, L. H. – MACHANN, C.: *Perilous Voyages*, s. 141.

⁷¹⁶ ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na prérii*, s. 123–124.

Existují různé názory, kdo byl v Texasu prvním českým učitelem. Jeden z texaských Čechů, Jos. Holec, ve svých vzpomínkách tvrdil, že když přijel roku 1855 do Catspringu, měly tam české (10), moravské (3) a německé (10) evangelické rodiny postavený kostelík, v němž děti učil německy český pastor J. Bergmann. Ačkoli rozený v Čechách, byl J. Bergmann vychováním Němec, a proto, jak uvedl J. Holec, nesmí být považován za českého učitele.⁷¹⁷ Tvrdí se, že prvním skutečným učitelem české školy v Texasu byl Josef Mašík, který složil učitelské zkoušky v Čechách a několik let tam působil jako učitel. Zúčastnil se revolučního hnutí roku 1848 a o šest let později se vydal se svou rodinou na cestu do Texasu.⁷¹⁸ Byl jedním z prvních osadníků česko-moravské osady Veselý (Wesley) v okrese Washington. Po skončení občanské války tam už byla velká česko-moravská osada, která si vystavěla evangelický chrám.⁷¹⁹ Pracoval několik let v Texasu na farmě, ale kvůli neúrodě se ocitl ve velké bídě.⁷²⁰ Tady J. Mašík začal vyučovat děti svých krajanů v českém jazyce. Nejdříve učil děti v soukromém domě a v chrámu nedaleko Veselého, kde bydlel značný počet Moravanů.⁷²¹ Roku 1859 začal vyučovat v pravidelné denní české škole založené v osadě Wesley Českoslovanským čtenářským spolkem.⁷²² Jeho současníci tvrdili, že byl oblíbeným učitelem – měl 50 až 100 žáků a žáček, kteří k němu chodili do školy z blízkého i dalekého okolí.⁷²³ V Texasu učil 13 let a v roce 1872, když mu bylo 62 roků, se svého učitelského místa vzdal, po něm

---

⁷¹⁷ DONGRES, L. W.: Paměti starých českých osadníků v Americe, s. 272–273.

⁷¹⁸ České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 273.

⁷¹⁹ SKŘIVÁNKOVÁ, R.: *Český učitel Josef Mašík v Texasu*, s. 135.

⁷²⁰ České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 273.

⁷²¹ SKŘIVÁNKOVÁ, R.: *Český učitel Josef Mašík v Texasu*, s. 135.

⁷²² České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 273.

⁷²³ SKŘIVÁNKOVÁ, R.: *Český učitel Josef Mašík v Texasu*, s. 135.

nastoupil František B. Zdrůbek.⁷²⁴ Ten učil v osadě Veselý (Austin) a založil tam česko-anglickou školu s 80 dětmi.⁷²⁵

Druhým českým učitelem z povolání, který učil v Texasu, byl F. J. Pešek, který utekl do Ameriky roku 1867, aby se vyhnul vojenské službě. O rok později začal vyučovat soukromě děti českých rodičů v prázdném domku Ignáce Šrámka v okrese Fayette.⁷²⁶ Na konci šedesátých let byla v okrese Bluff (Hostýn) založena česká katolická základní škola, kde učila Terezie Kubálová.⁷²⁷ Mezi první české učitele patřil i Josef Holec, který po mnoha letech vypravoval o obtížném životě českých učitelů v Texasu v tomto období: „Byl to trudný začátek tehdejších škol. Slabikářů ani jiných knih nebylo, a jakmile se žák jen trochu naučil číst a psát, musel zůstat doma při práci.“ Například jeden z tehdejších českých učitelů, malíř Alois Koňakovský, užíval jako jedinou učební pomůcku noviny *Slavie*. V roce 1872 vydali vydavatelé *Slavie* bratři Jonášové malý slabikář a o rok později větší o 40 stranách. V roce 1875 vydal August Geringer objemnější slabikář, rok poté druhou čítanku a pak dějiny Spojených států. Pro katolické školy byly v roce 1879 vydány slabikář a čítanka.⁷²⁸

Češi v Nebrasce a v Dakotě založili první české nedělní školy pro své děti v sedmdesátých letech XIX. století.⁷²⁹ V českých katolických školách v Nebrasce

---

⁷²⁴ České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 273.

⁷²⁵ František Boleslav Zdrůbek. *Květy Americké*, Omaha, 23. 6. 1886, č. 19, s. 313–314; K. Š. Vynikající Čechové američtí. *Světovzor*, Praha, 19. 6. 1885, č. 27, s. 426.

⁷²⁶ České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 273.

⁷²⁷ KONECNY, L. H. – MACHANN, C.: *Perilous Voyages*, s. 141.

⁷²⁸ České školy v Texasu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1924*, Chicago, s. 274.

⁷²⁹ Česká katolická škola v Omaze vznikla při osadě Sv. Václava a byla spravována Milosrdnými sestrami. Svobodomyšlná škola byla podporována místními českými spolky. Srov. HABENICHT, J.: *Dějiny Čechův Amerických*, s. 217; ROSICKÁ, R.: *Dějiny Čechů v Nebrasce*, s. 391; TVAROH, P.: *Jak Češi v předminulém století osídlovali americkou prérii*, s. 27.

duchovní přebírali úlohu učitele.⁷³⁰ V Táboře, nejstarší české osadě v Dakotě, byla školou malá dřevěná budova, která se skládala z jedné místnosti. V ní se vyučovalo tři měsíce v roce a byli tam pouze čtyři žáci. Nová školní budova byla postavena v roce 1882 a první česká veřejná škola se objevila až roku 1915.⁷³¹ V české katolické osadě Spillville (Iowa) byla první česká škola původně umístěna v domě jednoho z českých osadníků. Nebyla tam ani tabule, ani papír a děti psaly na břidlicové tabulky. Škola záhy zanikla, protože majitel domu z města odešel.⁷³²

Ve městech, kde Češi netvořili kompaktní komunitu, české školy vznikly později a často v nich byl nedostatek dětí. Například v Detroitu místní čeští učitelé tvrdili, že česká nedělní škola založená v roce 1878⁷³³ nebyla hojně navštěvována, protože česká osada v městě nežila soustředěna jako v Chicagu nebo v Clevelandu.⁷³⁴ V Pittsburghu (Pensylvánii) byla první česká škola založena v roce 1881 a v New Jersey – až roku 1898.⁷³⁵ První česká škola v Oklahomě, která vznikla v české osadě Prague až na přelomu století, měla krátký život a kurzy českého jazyka uspořádané sokolskou organizací nevyvolávaly velký zájem.⁷³⁶

Tam, kde byl počet Čechů malý, úlohu učitele českého jazyka přebírali rodiče. Uvádíme příklady. Čech Fr. Vopalenský z Cedar Hills (Nebraska) přijel do Spojených států v roce 1865 se svými čtyřmi dětmi – třemi děvčaty a jedním

---

⁷³⁰ ANpM, Archivní sbírka Krajanství, Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich II, 1877–1878.

⁷³¹ TVAROH, P.: *Jak Češi v předminulém století osídlovali americkou prérii*, s. 30.

⁷³² KLIMESH, C. M.: *Přicházeli zdaleka*, s. 135–136.

⁷³³ Nedělní škola česká v Detroit. *Amerikán*, Chicago, 25. 1. 1882, č. 18, s. 559.

⁷³⁴ ANpM, Krajanský archiv, fond USA, karton 17.

⁷³⁵ Srov. KARNÍK, Jan Jiří: *Mají Češi v Americe program?* New York [192-?], s. 11.

⁷³⁶ SMITH, P. D.: *From Praha to Prague*, s. 107

chlapcem. Nejstarší děvče bylo desetileté, nejmladší dívce bylo půl roku, chlapec byl čtyřletý.

„Ta nejstarší znala dobře česky číst, ale ostatní arci nikoli. Když se ale naučily dobře po anglicku, počal jsem je učit po česku. A teď bych si přál, aby jste je slyšeli, když mluví česky! Žádný by neřekl, že znají též po anglicku a že nejsou Češi,“ uvedl na stránkách chicagského *Amerikána*.⁷³⁷

Josie Haysman z Belle Plaine, Iowy, také vzpomíná, že do české školy nikdy nechodila a jejich rodiče ji naučili česky číst a psát.⁷³⁸

V 80. letech čtenář z okresu Grant ve státě Wisconsin uvedl, že je v osadě Muscola málo Čechů a tamější české děti „nemají žádnou českou školu a jen dbalejší rodiče pečují o to domácně, aby se jejich dítky česky číst naučily“.⁷³⁹

Jednotlivé školy byly udržovány místními spolky, jejich hlavním cílem bylo zakládání českých knihoven, pořádání přednášek, divadel a plesů. Uvádíme několik příkladů. V New Yorku Slovanská lípa založila první českou školu již v šedesátých letech⁷⁴⁰ a vzdělávací svobodomyšlný sbor Ladimír Klácel pořádal zábavy ve prospěch tamější české nedělní školy.⁷⁴¹ V roce 1872 založená česká škola v Clevelandu byla podporována několika spolky (Svorností, Lumírem, clevelandským Sokolem).⁷⁴² Češi v Detroitu založili „školní spolek“ až v osmdesátých letech, aby umožnili svým dětem vyučování mateřské řeči.⁷⁴³

Za klasický příklad úspěšné spolupráce mezi místními spolky a školami lze považovat Chicago. Svobodomyšlný spolek Čtenářská beseda, který vznikl

⁷³⁷ *Dopisy. Amerikán*, Chicago, 2. 12. 1885, č. 11, s. 8.

⁷³⁸ *Dopisy. Amerikán*, Chicago, 30. 9. 1891, č. 2, s. 16.

⁷³⁹ *Dopisy. Pokrok Západu*, Omaha, 22. 12. 1881, č. 34, s. 5.

⁷⁴⁰ ČAPEK, Thomas: *The Čech Community of New York*. New York 1921, s. 5.

⁷⁴¹ Novinky česko-americké. *Amerikán*, Chicago, 7. 12. 1881, č. 11, s. 334.

⁷⁴² MAŠEK, J: *České svobodomyšlné školy*, s. 6.

⁷⁴³ BENEŠ, Anton: *Dějiny české svobodomyšlné školy v Detroit, Michigan 1881–1941*. Detroit 1942.

v roce 1877, si kladl za cíl šířit vzdělanost a zřídil knihovnu.⁷⁴⁴ V osmdesátých letech se svobodomyšlný školní spolek Havlíček staral o jedinou svobodomyšlnou českou nedělní školu v Chicagu⁷⁴⁵ a pěvecký spolek Lumír založil pěveckou nedělní školu, kterou navštěvovalo 180 dětí.⁷⁴⁶

V prvním desetiletí XX. století Jan Kárník hodnotil úlohu spolků následovně:

„Dnes představují češství všechny spolky“, které „přijímají do svého středu Čechy“ a které ve svých stanovách uvedly, že podporují české školství.⁷⁴⁷

3.4.6 Pokusy o vyšší vzdělání dětí českých migrantů v rámci české krajské komunity

Výlučným vyučovacím jazykem státních škol v Americe byla angličtina, což znamenalo, že čeští rodiče měli své děti posílat do amerických veřejných škol. I když první generace nepopírala nutnost jazykové integrace druhé generace, uvědomovala si, že se rychle odnárodní. V osmdesátých letech XIX. století proto jednak svobodomyšlní, jednak katoličtí Češi usilovali o vytvoření a vychování tzv. česko-americké inteligence (tj. českých dětí) v českém duchu na americké půdě.

Program svobodomyšlných Čechů

V červnu 1881 tříčlenný výbor v čele s Janem M. Bártou Letovským, Vojtěchem Cyprou, Janem Beránkem poprvé otevřeně promluvil v omažském *Pokroku Západu* o nutnosti založení česko-americké vyšší školy: Češi v Americe

⁷⁴⁴ Popis českého života v Chicagu. *Amerikán Národní kalendář na rok 1878*, Chicago, s. 89.

⁷⁴⁵ Srov. Novinky česko-americké. *Amerikán*, Chicago, 7. 12. 1881, č. 11, s. 334.

⁷⁴⁶ Srov. *Chicagské Listy*, 25. 6. 1886, č. 134, s. 4.

⁷⁴⁷ KARNÍK, J. J.: *Česko Americká Matice Školská*, Chicago 1915, s. 10.

potřebují „vzdělané lidi naší národnosti, učitele, obchodníky, úředníky“, kteří umí nejen anglicky, ale i česky; lidi vyššího a praktického vzdělání, jimž bychom mohli důvěřovat; „česko-americkou inteligenci“, na niž bychom se mohli spolehnout a s níž bychom mohli vstoupit do politického života této země.

„My potřebujeme především vyššího učiliště, v němž by se mohl mladý lid za mírný poplatek vzdělávat; užitečných a potřebných oborů v češtině a angličtině,“ uvedl tříčlenný výbor.⁷⁴⁸

V této souvislosti členové výboru navrhovali, aby se v každém regionu utvořil klub nebo spolek, k jejichž povinnostem by patřilo pečovat o to, jak podobné učiliště založit.⁷⁴⁹ Jinými slovy, cílem vytvoření této školy by bylo zachránit českou mládež pro českou národnost v Americe.

Objevily se i skeptické názory. Noviny *Slavie* uvedly, že první generace amerických Čechů si uvědomila, že druhá generace bude vychována jako Američané, a ne Češi. Nebude vyhledávat české vzdělání a dle svých potřeb. „Děti naše mluví česky k vůli nám, a ne že by chtěly tak mluvit.“ Svě vzdělání a přípravu pro život dosáhnou pomocí angličtiny a v amerických školách. „Naši vnukové už budou svého původu nevědomi a lhostejni k němu.“ I když autor článku nepopíral skutečnost, že tento podnik – založit českou školu – byl projevem vlastenecké snahy první generace amerických Čechů, hodnotil tento plán z výše uvedených důvodů za nepraktický.⁷⁵⁰

Na schůzi ve Western College (Iowa) koncem září 1881 bylo rozhodnuto o svolání všeobecného sjezdu, na němž by se mělo řešit, zda je podobný podnik – založení česko-amerického vyššího učiliště – možný, a pokud ano, měl by se

⁷⁴⁸ „Slovo k národovcům“. *Pokrok Západu*, 29. 6. 1881, č. 9, s. 3.

⁷⁴⁹ Tamtéž.

⁷⁵⁰ ŠIMONEK, V.: Vyšší česko-americká škola. *Slavie*, Racine, 27. 7. 1881, č. 1036, s. 8.

vypracovat konkrétní plán na jeho realizaci.⁷⁵¹ Svolaného sjezdu v Cedar Rapids v listopadu 1881 se zúčastnili Karel Jonáš, Lev J. Palda, Václav Severa (lékárník v Cedar Rapids), Ladimír Klácel, Jan M. Bárta Letovský, Pavel Koráb, Antonín Sulek. Poslední z nich uvedl, že česko-americké vyšší učiliště musí být vybudováno po vzoru vyšších anglických škol, aby česká mládež v něm „byla připravena pro svět“.⁷⁵²

K. Jonáš⁷⁵³ a Fr. L. Klácel⁷⁵⁴ předložili rozsáhlé plány, jak má vypadat budoucí vyšší učiliště. Oba se shodovali, že musí poskytovat české mládeži solidní vzdělání. L. J. Palda zdůvodnil nutnost vytvořit podobnou vyšší školu tvrzením, že druhá generace amerických Čechů, která navštěvuje vyšší anglické školy, je pro českou národnost už ztracená. Z druhé strany američtí Češi nepopírali nutnost naučit děti anglicky z praktických důvodů: „Především musíme upozornit na to, že na česko-americkém vyšším učilišti nesmí být jazyk anglický podřízeným, má-li učiliště splnit naděje v ně skládané.“⁷⁵⁵ První generace tedy tvrdila, že jazyková integrace není překážkou pro zachování původní identity jejich dětí. Jinými slovy, toto učiliště mělo mít integrační funkci.

---

⁷⁵¹ Provolání! Všem přátelům vyšší česko-anglické školy vůbec a oněm ve státu Iowa zvláště. *Pokrok Západu*, Omaha, Nebraska, 26. 10. 1881, č. 26, s. 3.

⁷⁵² Jednání o založení prvního „česko-amerického vyššího učiliště“. *Slován Americký*, Iowa City, 30. 11. 1881, č. 3, s. 2–3.

⁷⁵³ K. Jonáš navrhl, aby se učiliště skládalo z klasického a vědeckého oddílu. Mělo by v něm učit nejméně pět učitelů – profesor českého jazyka a literatury, českého dějepisu, slovanských dějin a slovanského národopisu, profesor klasických jazyků, profesor anglického jazyka a literatury, amerických dějin, fyziky, zeměpisu. „Všechno to potřebuje obrovské náklady – počítalo se s 21 000 \$.“ Srov. Jednání o založení prvního „česko-amerického vyššího učiliště“. *Slován Americký*, Iowa City, 30. 11. 1881, č. 3, s. 2–3.

⁷⁵⁴ František Klácel navrhoval tři oddělení – 1. úvodní: čtení, psaní v češtině a angličtině, geografie; 2. průpravní: obecná historie, geografie, národopis, hudba, geometrie, statistika, fyzika, přírodopis, geologie, astronomie; 3. vědecké: antropologie, zoologie, fyzika, filosofie, astronomie, logika, rétorika, písemnictví, anatomie, historie umění. Srov. Jednání o založení prvního „česko-amerického vyššího učiliště“. *Slován Americký*, Iowa City, 30. 11. 1881, č. 3, s. 2–3; Česko-americké vyšší učiliště. *Pokrok Západu*, Omaha, 8. 12. 1881, č. 23, s. 3.

⁷⁵⁵ Česko-americké vyšší učiliště. *Amerikán*, Chicago, 15. 3. 1882, č. 25, s. 796.

Schůze 24. listopadu 1881 rozhodla, že vybudování česko-amerického vyššího učiliště je možné.⁷⁵⁶ Na sjezdu bylo ujednáno, že bude založeno v Iowě.⁷⁵⁷ L. Palda navrhoval, aby se vytvořil výbor po vzoru Ústřední Matice školské v Čechách, aby sháněl peníze.⁷⁵⁸

Zároveň si američtí Češi uvědomili, že je tento plán nerealizovatelný jednak z finančních, jednak z praktických důvodů. Za prvé uvedli, že v New Yorku, Clevelandu, Chicagu, St. Louis a jiných místech vyšší anglické školy poskytovaly české mládeži „skvělou budoucnost“ zdarma. Jak se dále tvrdilo, z praktického a finančního hlediska, nikdo by až do Iowy nejezdil, aby studoval daleko od svého doma. Za druhé, kdyby se mladý Čech „na takové české univerzitě pro kterýkoli odbor“ česky vzdělal, „nemohl by jít ani do vlasti, nemohl by pracovat ani v Americe“. Rakousko-Uhersko „žádného graduovaného na zdejších univerzitách“ neuznávalo.⁷⁵⁹ V neposlední řadě finanční obtíže byly rovněž důležité. Ještě na počátku američtí Češi považovali jako důležitou podmínku pro uskutečnění tohoto podniku shánět 21 000 \$, aby zakoupili pozemek a budovy.⁷⁶⁰ Jak se potom ukázalo, za čtyři měsíce po cedarrapidském sjezdu bylo získáno méně než 3000 \$.⁷⁶¹ I když se tato iniciativa nerealizovala, svědčila o tom, že v osmdesátých letech byla myšlenka zpomalování nebo omezení odnárodnění druhé generace ještě živá.

---

⁷⁵⁶ Provolání! Slovanům v Americe i v dálné vlasti za mořem. *Slovan Americký*, Iowa City, 7. 12. 1881, č. 4, s. 1.

⁷⁵⁷ Česko-americké vyšší učiliště. *Pokrok Západu*, Omaha, 8. 12. 1881, č. 23, s. 3; Česko-americké vyšší učiliště. *Amerikán*, Chicago, 15. 3. 1882, č. 25, s. 796.

⁷⁵⁸ Česko-americké vyšší učiliště. *Pokrok Západu*, Omaha, 8. 12. 1881, č. 23, s. 3.

⁷⁵⁹ Česko-americké vyšší učiliště. *Amerikán*, Chicago, 8. 2. 1882, č. 20, s. 622.

⁷⁶⁰ O vyšším českém učilišti. *Amerikán*, Chicago, 1. 3. 1882, č. 23, s. 718.

⁷⁶¹ Česko-americké vyšší učiliště. *Amerikán*, Chicago, 15. 3. 1882, č. 25, s. 797.

Program českých katolíků

Podobně jako svobodomyšlní v Iowě se čeští katolíci v Chicagu rovněž věnovali odbornému vzdělávání druhé české generace. Na rozdíl od svobodomyšlných byla jejich iniciativa úspěšná. V roce 1887 založili v Chicagu vyšší chlapeckou českou školu (High school) Koleje sv. Prokopa v Chicagu pro křesťanské a „všestranné“ vzdělávání mladých českých „schopných katolíků a vlastenců“. Škola byla rozdělena na dva směry. Klasický směr byl určen pro ty, kteří chtěli jít později do semináře jako bohoslovci nebo vstoupit na univerzitu. Obchodní byl pro ty, kteří se chtěli věnovat obchodu. Výuka obsahovala náboženství, český, německý a anglický jazyk, zeměpis, dějepis a latinu, algebru, geometrii. V roce 1887 byl ústav schválen. Prvním ředitelem Koleje sv. Prokopa se stal profesor češtiny Prokop Neužil.⁷⁶² V roce 1901 se vyšší česká škola přestěhovala do Lisle (Illinois) do větší budovy. Do roku 1914 byla považována za nejvyšší českou vzdělávací instituci v Americe.⁷⁶³

Tento ušlechtilý a úspěšný podnik chicagských katolických Čechů byl pro ně vhodnou příležitostí nejen zdůraznit svůj přínos k výchování a vzdělávání druhé generace v českém duchu, nýbrž i kritizovat neschopnost svobodomyšlných krajanů založit vyšší školu v Cedar Rapids (Iowa Western College) pro „svou vlastní mládež v Americe“: „Vůle byla dobrá, potřeba takového ústavu se uznávala, ale kde sebrat ty potřebné tisíce?“ V této souvislosti autor uvedl: „Kdo pro svou národnost nemá ani 25 centů, toho národní uvědomění ani za šesták nestojí.“ Naopak, jak se dále v článku psalo, českým

---

⁷⁶² Vyšší chlapecká škola sv. Prokopa v Chicagu. *Čechoslovan*, Chicago, 9. 7. 1887, č. 66, s. 8; Činnost řádu Benediktinského v osadě sv. Prokopa. *Národ*, Chicago, 4. 7. 1894.

⁷⁶³ ČAPEK, T.: *The Čechs (Bohemians) in America*, s. 242–243.

katolíkům se podařilo „bez všeho hluku a křiku“ postavit vyšší chlapeckou školu, v níž profesori učí bezplatně.⁷⁶⁴

Tyto snahy českých katolíků a svobodomyšlných na založení česko-anglického vyššího učiliště ukazují dvě tendence: za první, jejich strategie na zachování původní identity potomků se shodovala; za druhé, komentáře českých katolíků v jejich periodickém tisku svědčí o tom, že ani v osmdesátých letech nebyla česká komunita ve Spojených státech jednotná.

---

⁷⁶⁴ KUTNOHORSKÝ Krajánek: „Do Cedar Rapids“. *Národ*, Chicago, 14. 10. 1894, s. 2.

ČTVRTÁ KAPITOLA

Děti českých migrantů ve Spojených státech v reflexi jejich dopisů: socializace, každodennost, integrace, kulturní a společenský život, sebeidentifikace (80.–90. léta XIX. století)

Život dětí českých migrantů ve Spojených státech v uvedeném období jsme zkoumali prostřednictvím analýz dopisů psaných hlavními aktéry – českými dětmi ve věku 6–17 let. Dopisy byly zveřejněné na stránkách svobodomyšlného časopisu *Amerikán* v období let 1886–1897. Počet dopisů (přes 400), které jsme studovali, neodpovídá počtu dětí, protože některé z nich psaly do rubriky časopisu několikrát.

Týká se to dopisů dětí českých svobodomyšlných rodičů. Nicméně tvrdíme, že informace v dopisech dávají poměrně dobrou celkovou představu o životě dětí českých migrantů v Americe, protože je známo, že na počátku XX. století svobodomyšlní Češi ve Spojených státech tvořili většinou českého obyvatelstva.⁷⁶⁵

Když byla zavedena rubrika pro tyto děti, redakce jim konkrétní témata nenabízela. Na základě obsahové analýzy můžeme v dopisech vymezit několik tematických okruhů:

1. Primární a sekundární socializace v americkém a českém prostředí;
2. Každodennost dětí a jejich rodičů;
3. Kulturní a společenský život v rámci majoritní společnosti a krajanské komunity;

---

⁷⁶⁵ KLÍMA, S.: *Čechové a Slováci za hranicemi*, s. 211.

4. Sebeidentifikace.

4.1 Primární a sekundární socializace v americkém a českém prostředí

Dopisy českých dětí zaslané do časopisu *Amerikán* v uvedeném období byly uveřejňovány v rubrice „Naše Omladina“, která se od roku 1890 nazývala „Omladina.“ Rubrika byla redakcí časopisu zavedena v roce 1886 a byla určena českým dětem, které se narodily ve Spojených státech, neměly možnost se učit v české škole a jejich české vzdělání probíhalo především v rodinném kruhu. Skrze tyto dopisy děti měly sloužit svým krajanům-vrstevníkům jako vzor a model k následování, tj. povzbudit je k českému čtení, psaní a vzdělání v českém duchu.

„Pod tímto ohlavením budeme čas od času přinášet dopisy, kteréž posílají nám mladiství čtenáři naši, většinou zde rození, kteří navštěvovali jen anglické školy obecní, ale pobádáním rodičů a dobrou vůlí národní, probuzenou příkladem rodičů neb přátel přiučili se i českému čtení a psaní a prosíme všechny takové, aby nám psali často a hodně, a ukázali těm, kdož ještě probuzeni nejsou mezi mládeží naší, jakou cestou mají za nimi kráčet, by sloužili k radosti nejen svým rodičům, ale celé národnosti naší v nové této vlasti usazené.“⁷⁶⁶

V roce 1887 se redakce časopisu zmínila, že bude v každém čísle upozorňovat děti na jejich pravopisné chyby:

„...budeme při každé řadě dopisů upozorňovat na chyby, které se nejvíce do psaní vluzují a aby se mladí naši čtenáři a písaři na ně upozornili a mnohému staršímu to také škodit nebude, když si dle toho své chyby opraví. [...].“⁷⁶⁷

V této souvislosti pak redakce radila dětem, aby dávaly pozor na český pravopis a mluvnicí.

---

⁷⁶⁶ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 16. 6. 1886, č. 39, s. 13.

⁷⁶⁷ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 5. 10. 1887, č. 3, s. 15.

„Pozn. redakce: „...psát nepřestávejte, milá Omladino, a každý aspoň jednou za měsíc pište, dávejte pozor na český pravopis (othrography) a na českou mluvnici (grammar), aby jste se skutečně učili ve správném psaní. Píšte o zkušenostech svých, zábavách, o škole, o zvířatech domácích i divokých ve vaší krajině, o pěstování květin, jak se vám při tom doma daří, o pracích svých.“⁷⁶⁸

V předchozích kapitolách jsme již uvedli, že české školy vznikaly tam, kde byla početná česká krajanská komunita. Většina dětí, které do časopisu psaly během uvedeného období, se učila česky pouze v domácím prostředí. Proto do časopisu *Amerikán* psaly především děti, které buď žily na farmách, které byly od sebe vzdálené; nebo v menších amerických městech v různých částech Spojených států, kde nebyl počet Čechů velký. Uvádíme několik příkladů:

Karel Theodor Matula, Weimar, Texas: „Prosím o laskavé uveřejnění mého krátkého dopisu; jest to první dopis do novin, co píšu – neb co umím naučil jsem se při mojích rodičích doma a to nejvíce ze čtení novin a veškerých dopisů. Školy české jsem nemohl navštěvovat, proto že všechny od nás vzdálené jsou, pro vše ale že čítám pouze 11 roků, chci se zdokonalit v čtení a psaní v řeči mateřské a zdaliž se mně příležitost naskytne, rád budu chodit i do české školy. V Texasu jsem narozen.“⁷⁶⁹

A. J. Krejčová, osada Myra, Wisconsin: „Ct. red. dovolte mi také prochlubit se mezi listy naši omladiny, že i já dovedu drobet česky číst a psát, ač jsem do žádné české školy nechodila, ba ani žádnou takovou neviděla, poněvadž v našem okolí máme jen anglické školy obecné a žádné jiné. Proto mám radost z toho, že jsem se také v mateřské řeči tomu přiučila a s potěšením se k tomu hlásím.“⁷⁷⁰

Josef Doležal, Weston, Nebraska: „Zde vám píšu jak já jsem česky počal učit. Přijeli jsme sem, když mi bylo rok a půl. Při mojích rodičích jsem se naučil číst z vašeho časopisu a z vašich premií, které otec od vás obdržel. Aby řekl něco o české škole, o té zde není ani slechu, poněvadž mezi Švedy a Angličany by to špatně šlo učit se česky. S radosti bych českou školu navštěvoval, kdyby to bylo možno, aspoň v neděli.“⁷⁷¹

J. B. Marčák, Nelsonville, Texas: „Přijměte ode mne těchto pár řádků do Omladiny, neb já tak rád čtu dopisy od mladíků českoamerických.

⁷⁶⁸ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 2. 1888, č. 21, s. 24.

⁷⁶⁹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 11. 8. 1886, č. 47, s. 30.

⁷⁷⁰ Tamtéž.

⁷⁷¹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1. 9. 1886, č. 50, s. 1.

Českou školu jsem dosud ani neviděl a číst a psát jsem se naučil od mých rodičů a pak z vašeho ct. časopisu. Jsem stár teprv deset let; doufám, že se ještě více češtině přiučím.⁷⁷²

Petr Heller, Oconto, Wisconsin: „Jsem 10,5 roků stár a do české školy jsem nechodil, poněvadž tu žádné nemáme. Chodím jen do anglické školy, která je odtud nedaleko. Číst a psát česky jsem se naučil od rodičů a potom z vašeho časopisu, ve kterém velmi rád čítám dopisy od mladých spolužáků a spolužáček.“⁷⁷³

Božena Krajíníková, Franklin, Kewaunee, Wisconsin: „Jsem 14 roků stará a chodím jen do školy anglické, poněvadž tu žádné české školy nemáme. Co umím, tomu jsem se naučila jen od mých rodičů.“⁷⁷⁴

Kristina Růžičková, Times Springs, Iowa: „Abych jiné povzbudila, by také psali, pokouším se sama o malý dopis do našeho milého listu, z kterého jsem se naučila číst a psát po česku, když mi moji rodičové pomáhali. Jsem 11 roků stará a chodím do školy.“⁷⁷⁵

Josefina Musilova, Cleburne, Kansas: „Jsem teprv 12 let stará a ještě jsem nic do veřejnosti nepsala, ač jsme pořádě vyzývány k více dopisů do Omladiny. Předně vám musím psát, jak jsem k tomu přišla, že jsem se naučila číst a psát česky. Číst jsem se naučila nejvíce, když moje maminka čítává povídky a dějiny a já koukala jí přes rameno a za krátký čas jsem se do toho čtení sama pustila.“⁷⁷⁶

Anna Kopecká, Hutchinson, Minnesota: „Jsem pilnou čtenářkou Omladiny a začínám psát první dopis do ní. Naučila jsem číst a psát česky doma. Chodím do anglické školy zde, kdež jest 60 žáků.“⁷⁷⁷

Je přirozené, že děti byly ve věku, kdy nemohly samy o svém vzdělání rozhodovat. Uvádíme proto příklady, které ukazují, že se české děti učily česky, protože o to jejich rodiče usilovali. Znamená to, že v malých městech a na farmách, tj. tam, kde nebyly české školy, ve většině případů přebírali úlohu učitele rodiče. Domníváme se proto, že část dětí psala dopisy i z jejich podnětu, aby cvičily české čtení a psaní.

Marie Zajícová, Menominee, Michigan: „Jsem 12 roků stará a chodím do školy anglické, poněvadž tu žádné české školy nemáme a já jsem

---

⁷⁷² Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 8. 1887, č. 46, s. 1.

⁷⁷³ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 18. 1. 1888, č. 18, s. 20–21.

⁷⁷⁴ Tamtéž, s. 21.

⁷⁷⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 9. 3. 1892, č. 25, s. 17.

⁷⁷⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 24. 1. 1894, č. 19, s. 13.

⁷⁷⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 12.

tu narozena. Co umím číst, za to mám co děkovat jen svým rodičům. Oni mi koupili též první čítanku, abych to snáze pochopila.⁷⁷⁸

Václav Rott, Braidwood: „Jsem 13 roků stár a chodím do anglické školy, která je odtud nedaleko vzdálená. Do české školy jsem nikdy nechodil a co umím česky číst a psát, tomu mne naučil můj otec, který na to přísně dbal, abych se česky přiučil.“⁷⁷⁹

Anton Mandl, Franklin, Kewaunee Co., Wisconsin: „Jsem nyní právě 16 roků stár a do české školy jsem nikdy nechodil, číst česky jsem se naučil doma od mého otce, který mne k tomu stále nabádal.“⁷⁸⁰

Anton Kolář, Exeter, Nebraska: „Jsem teprv 9 roků stár a chodím do školy anglické. Do školy české jsem nikdy nechodil a česky číst a psát se učím od rodičů, kteří se vynasnažují, abych se v české řeči zdokonalil.“⁷⁸¹

Barbora Birt, So. Ben, Washington: „Můj otec je čtenářem t. l. a já se z něho naučila číst a psát, ovšem přičiněním mých rodičů. Váš list se nám velice líbí, neb nám přináší zábavné a poučné čtení, z něhož se zvláště mládež v naší české mateřské řeči zdokonaluje a učí.“⁷⁸²

Mary Hollmotz, Exeter, Nebraska: „Jsem 12,5 roku stará, jest to můj první dopis do Omladiny; česky číst a psát nás učí maminka z české čítanky, byla to naše práce každý večer po celou zimu. Z prvu jsem nám někdy do učení nechtělo, teď ale je nám to teprve milé, když si můžeme číst Omladinu, a můžeme být nad tím hrdy, že nám ctěná redakce popřeje místa v tomto listu.“⁷⁸³

Josef Havelka, Bem, Mo: „Jsem špatný písař, neb do školy české jsem nikdy nechodil a číst jsem se naučil z Amerikánu. Milá Omladino, já ti mohu povědět, jak jsme se my tři bratři a sestra učili česky. Maminka nás naučila abecedu; dále se nám do toho nechtělo; tatínek nám dal úlohu, který se jí dříve naučíme, že dostaneme deset centů. Sestra se jí nejdříve naučila dobře číst, a když dostala deset centů, tak jsme se také učili, abychom každý dostal totéž.“⁷⁸⁴

V některých rodinách sloužili starší sourozenci jako vzor pro mladší a přebírali úlohu učitele.

Vojtiška Palkovská, Collyer, Kansas: „Milá Omladino, chcete vědět, jak jsem se naučila číst a psát česky? Inu hnedle Vám to povím. Mám

⁷⁷⁸ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 5. 1. 1888, č. 16, s. 14.

⁷⁷⁹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 11. 1. 1888, č. 17, s. 23.

⁷⁸⁰ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 1. 1888, č. 19, s. 15.

⁷⁸¹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 2. 1888, č. 22, s. 15.

⁷⁸² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 2. 1895, č. 23, s. 13.

⁷⁸³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 17. 4. 1895, č. 31, s. 12.

⁷⁸⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 7. 1895, č. 42, s. 12.

starší sestru než jsem já; ji moji rodiče naučili číst a psát česky a to jak se mně zdá velmi dobře; ona pak zase mně písmeno po písmeně ukazujíc a jmenujíc, učila tak, že jsem se poznenáhla naučila číst a psát. A pamětliva jsou toho, co má sestra pro mne vykonala, činím to samé s mými mladšími bratry a sestrami. Oba dva bratři umí již číst a psát česky a jsme tomu přidržováni od milých rodičů našich a jsme tomu teď neskonale rádi.⁷⁸⁵

Anna Hladová, North Judson, Indiana, 10 let: „Mám mladší sestru o 2 roky, kterou také učím nyní číst, aby nezapomenula mateřskou svou řeč. Doufám, že za rok bude dobře to umět.“⁷⁸⁶

Anna Chládek, Dunlap, Nebraska: „Jsem 15 roků, Marie 10 r., Emilie 7 r., Karel 8 r. Do Ameriky jsem přijela s rodiči, když mně byly 3 roky. Českou školu jsem nikdy nenavštěvovala a číst a psát jsem se naučila doma a nyní učím mladší bratry i sestry; číst umějí velmi dobře, ale s psaním dle pravopisu to jde špatně a jsem tomu velmi ráda, že se nám naskytuje příležitost v pravopisu se poučit.“⁷⁸⁷

V dopisech děti uznávaly, že jejich čeština je problematická, a jako hlavní příčinu uváděly skutečnost, že nikdy neměly možnost se učit v české škole nebo ji velmi málo navštěvovaly. Z toho lze soudit, že v této době byla česká škola považována českou komunitou v USA za důležitou osvětovou a vzdělávací instituci, která může poskytnout dětem základní solidní vzdělání v češtině. Nicméně, děti byly přesvědčeny, že *Amerikán* – a zvláště jeho dětská rubrika „Naše Omladina“/„Omladina“ – nebo domácí prostředí mohou úspěšně českou školu nahradit. Přitom velká část z nich uvedla, že tento a další české časopisy a knihy nebo první česká čítanka, vydaná A. Geringerem a F. Zdrůbkem, jim plnily funkci českých učebnic, a tím i „české školy“.

M. A. Brchaň, okres Brule, Dakota: „Nemám velké zkušenosti ve psaní českém a doufám že prominete chyby, kterých se dopouštím, neb jsem v české škole byla velmi málo.“⁷⁸⁸

---

⁷⁸⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 7. 3. 1894, č. 25, s. 17.

⁷⁸⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 2. 1895, č. 24, s. 15.

⁷⁸⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 17. 4. 1895, č. 31, s. 13.

⁷⁸⁸ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 16. 6. 1886, č. 39, s. 13.

Jan Bunderle, okres Guthrie, Iowa: „Nemám veliké zkušenosti v českém psaní, nebo jsem nemohl chodit do školy české a jen z vašeho časopisu jsem se naučil číst a psát pozorováním a opisováním z něho.“⁷⁸⁹

A. J. Krejčová, Myra, Wisconsin: „Českému čtení přiučila jsem se z vašeho milého mi časopisu, jež tak ráda čítám a ani se ho každý týden dočekat nemohu. On jest mi českou školou. Ač vím, že ještě dělám chyby, než doufám, že je překonám a zdokonalím se časem ještě více.“⁷⁹⁰

Marie A. Brchaň, okres Brule, Dakota: „Jest nás mnoho, které neumíme česky číst, tím méně psát; zde máme nejlepší příležitost, bychom se tomu naučili. Neb noviny obsahují mnoho poučné a zábavné látky, k čemuž máme svoji pozornost obracet, což nám spíše poslouží ke cti, nežli všeliké marné nic neprospívající zábavy. Jestli umíme anglicky číst a psát, tím dříve lze se naučit po česku.“⁷⁹¹

Emilie J. L. Matula, Weimar, Texas, 10 let: „Já chodím ve Weimar do anglické školy a českou školu nahrazují si doma čtením Vašeho ctěného časopisu, z kterého se učím česky.“⁷⁹²

Frank L. Hladký, Žiškov, Jižní Dakota: „Toto jest první dopis, který píši do veřejnosti, a doufám, že budou moje chyby aspoň částečně přehlédnuty, neboť moji českou školou byly knihy a časopisy. Mně bylo asi šest let, když se moje rodiče vystěhovali ze staré vlasti, kdež jsem ještě do školy nechodil a zde české školy žádné nebyly a nejsou dosud, aby se česká mládež též mohla vzdělávat ve své mateřské řeči. Pak jest každý odkázán na sebe sám. Můj otec odbírá tento list již po několik let, který se mně nad míru líbí a vždy s toužebností očekávám, neboť jest to list velice poučný a zábavný.“⁷⁹³

Anna Hladová, North Judson, Indiana: „Jsem 10 roků stará a česky číst a psát jsem se učila z tohoto milého listu, ale nemám dobrý základ ku čtení a psaní, poněvadž nemáme zde české školy.“⁷⁹⁴

Fanny Warta, Ellsworth, Kansas, 12 let: „Už nám škola brzo přestane a to mně bude smutno, neb jsme letos měly školu jen pět měsíců. Jen když pak bude hodně dopisů v Omladině, abych si to nahradila, co na škol ztratím, neb ráda do školy chodím. Teď nám bude Omladina naší školou.“⁷⁹⁵

---

⁷⁸⁹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 30. 6. 1886, č. 41, s. 2.

⁷⁹⁰ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 11. 8. 1886, č. 47, s. 30.

⁷⁹¹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 9. 1886, č. 52, s. 13.

⁷⁹² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 30. 12. 1891, č. 15, s. 17.

⁷⁹³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 14. 2. 1894, č. 22, s. 23.

⁷⁹⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 2. 1895, č. 24, s. 15.

⁷⁹⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 3. 1895, č. 26, s. 11.

Václav Slach, Plato, Iowa: „Posílám druhý dopis svůj pro Omladinu, aby svou mateřskou řeč nezapomenul. Nikdo z okolí našeho nic nepíše do Omladiny, vzdor tomu, že zde jest usazeno dost Čechů, kteří odbírají české listy, ačkoli žádný nepoužije té příležitosti, aby psal do Omladiny. Proto bych radil, kdo se chce učit česky, by se pokusil psát do Omladiny, neb je to naše nejlepší příležitost v Americe, kde nemáme českých škol.“⁷⁹⁶

Jan F. Koukalík, North Judson, Indiana: „Ctěná redakce! Doufám, že přijmete tyto řádky do sloupců listu svého, který můj otec již odbírá 13 let a líbí se nám doposud velice, neb obsahuje mnoho poučné četby. Mně list ten sloužil za učitele v českém psaní a čtení.“⁷⁹⁷

Adolf Přidal, Cresco, Iowa: „Ctěná redakce nám dává zde tu nejlepší příležitost, abychom se mohli českému psaní dobře naučit, kde českých škol nemáme.“⁷⁹⁸

Františka Holý, Denver, Colorado: „S potěšením hledím zpět v minulé měsíce, kdež jsem poprvé začala psát česky a porovnávám-li první dopisy s posledními, tu uznat musím sama, že jsem v českém psaní valně pokročila. Vzpomínám též, s jakou obtíží jsem začala a než jsem jednu úlohu dokončila, musila jsem kolikrát začínat. [...] Jsem velice povděčna ct. redakci, jakož i panu učiteli Svobodovi za jejich obětavost. Ráda bych navštěvovala českou školu, neb myslím, že by bylo lepší se učit česky, nežli anglicky.“⁷⁹⁹

Marie Kulhánek, okres Waller, Texas: „Redakce Amerikána činí velice dobře, že nějaký ten koutek věnuje k poučení nás malých a zároveň nám dává příležitost, bychom se mohli zdokonalovat v českém pravopisu. Zde v Texasu málo kde dostane se dítkám příležitosti, aby se ve škole mohla naučit českému psaní a čtení, poněvadž školní vyučování trvá krátký jen čas, který sotva stačí ku naučení se angličtině. Nedělní školy tady nejsou, tedy nezbyvá jiného, nežli aby se z časopisu našich pomoci rodičů naučil česky číst.“⁸⁰⁰

Jak jsme již ukázali, v dopisech děti deklarovaly, že chodí do anglické školy. V některých případech však nebyla školní docházka pravidelná nebo trvala příliš krátkou dobu, jak píše M. Kulháňková z Texasu. V dopisech děti uváděly

⁷⁹⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1. 5. 1895, č. 33, s. 13.

⁷⁹⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 19. 6. 1895, č. 40, s. 11.

⁷⁹⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 18. 12. 1895, č. 14, s. 13.

⁷⁹⁹ Tamtéž.

⁸⁰⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 1. 1897, č. 21, s. 11.

finanční příčiny, nutnost pomáhat rodičům v polních pracích, velkou geografickou vzdálenost do školy nebo špatné přírodní/klimatické podmínky.

Martin Kopecký, Ruterville, Texas: „Chodil jsem do obecné školy teprv osm měsíců a sice do anglické a jsem teprv devět roků star, tak že jest to se mnou všelijak, jen ne dobře. Neb mám do školy tři mile; když prší nemohu z bláta vylezt; sednu-li na koně, chodí se mnou, kam se mu zlíbí a tak ve špatném počasí promeškám kolik dní a musím pak zůstat doma. Jak to závidím těm pilným dětem v městě, které mohou do školy každý den a mají blízko a nic nezkusí.“⁸⁰¹

Josie E. Haychman, Williams, okres Hamilton, Iowa: „Já školu českou nikdy neviděla, ale od milých rodičů doma jsem se naučila česky číst a nyní se chci učit též psát. Do anglické školy chodím od šesti let, ale jen v zimě, neb v létě musím pomáhat rodičům při práci.“⁸⁰²

Barbora Hodek, okres Euclid Polk, Minnesota: „Je nás zde hodně českých dítek, ale českou školu zde nemáme, musíme chodit do anglické a to jen v létě, v zimě zde na venkově nevyučují, a proto se v zimě učím jen česky číst a psát.“⁸⁰³

Emilie Brandler, Wills Point, Texas: „Jsem 12 roků stará a chodím do školy anglické, jenže mi málo času zbyde chodit do školy, nebo musím pracovat na bavlně. Sklidili jsme 11 žoků.“⁸⁰⁴

Marie Korbel, Chelsea, Iowa: „Jsem 15 roků stará a mám svým rodičům co děkovat, že mne naučili česky číst a psát, ale do české školy jsem nechodila a do anglické jen na krátko.“⁸⁰⁵

Marie Malinova, Halfmoon, Texas: „U nás dlouho škola netrvala letos, neboť nemáme učitele zde obývajícího, ale on odjíždí daleko domů, a když nepřišel, nebyla škola.“⁸⁰⁶

František Cihlář, okres Jackson, Minnesota: „Jsme na to zde bídňě. A to jen z toho ohledu, že zde máme školu krátký čas, a to ještě když je největší zima, od nového roku do konce března. Jak rádi bychom se více učili, kdyby bylo možno.“⁸⁰⁷

Antonie Kolema, Wauzeka, Wisconsin, 11 let: „Chodím do školy anglické, a česky jen z časopisu jsem se naučila. Mám dvě milé

⁸⁰¹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 9. 1886, č. 52, s. 13.

⁸⁰² Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 16. 3. 1887, č. 26, s. 27.

⁸⁰³ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 4. 1887, č. 30, s. 28.

⁸⁰⁴ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 12. 1887, č. 15, s. 14.

⁸⁰⁵ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 1. 1888, č. 19, s. 15.

⁸⁰⁶ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 3. 1888, č. 28, s. 14–15.

⁸⁰⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 4. 1892, č. 32, s. 12.

do školy, a tu jsme posledně měli tak kruté zimy a sněhy, že jsme do školy nemohli chodit.“⁸⁰⁸

Nellie Lovětinská, Mills, Wisconsin: „Jsem jedenáct let stará, v Americe rozená. Do školy jsem málo chodila; když jsme byli v Iowě na farmě, měla jsem do školy daleko. Tak jsem nemohla chodit, jen když bylo pěkně.“⁸⁰⁹

M. T. Kulhánková, Waller, Texas: „Zde nemáme tu výhodu, jako školní dívky na severu, abychom mohli chodit do školy po celý čas. Tady školní vyučování trvá jen asi 5 nebo 6 měsíců a pak nastanou prázdniny. Kde jsou v osadě vzdělanější občané, příplatí na měsíc nebo dva učitelé, pak trvá vyučování déle. Při zdejší škole je přes 50 žáků, ale všichni školu nenavštěvují.“⁸¹⁰

Ačkoli byla tato rubrika určena pro děti, které se učily česky pouze v domácím prostředí, do časopisu psaly i děti, jejichž vzdělání proběhlo částečně i v českých školách v Americe nebo v Čechách. Jejich počet ale nebyl velký v porovnání s celkovým počtem dětí, které do rubriky psaly.

Marie Šmatlan, Schuyler, okres Colfax, Nebraska: „Pohnutkou mého dopisu jest česká škola, do které ráda chodím, a se na sobotu a neděli celý týden těším. Náš učitel pan A. Z. Donato počal opět vyučovat 9. t. m. v té samé škole, kde nás v čas prázdnin již po dva měsíce učil. Pro nával dítek učí p. Donato v sobotu nás větší, v neděli dopoledne pak ty maličké. S potěšením mohu oznámit, že nejen já, ale i ostatní spolužáci a žákyňe rádi českou školu navštěvují a vždy se na sobotu těší. [...] Příčinlivostí pana učitele docílili jsme většího úspěchu za dva měsíce, nežli jsme dříve docílili za celý rok, nejen v mluvnici a pravopisu, ale i v dějepisu a zeměpisu českém. A těch krásných národních písní, co nás p. učitel naučil, o kterých jsme dříve ani znalosti neměli, nechci se chlubit, ale zcela směle mohu psát, že zpíváme jako čeští slavičkové v neděli od 10 do 11 hodin. Vypravuje také náš pan učitel příběhy z jeho cesty kolem světa. Jak rádi přednáškám jeho nasloucháme, jest důkazem, že se nám ani ze školy domu nechce.“⁸¹¹

Františka Bednářova, Schuyler, Nebraska: „U nás neuplynul ještě rok, co navštěvuji českou školu pod dozorem učitele p. A. Z. Donato a musím jen pravdu psát, že jsem pokročila o hezkých pár stupňů ku předu. Na štedrý večer uspořádal nám pan učitel zábavu s vánočním stromečkem. Hrál se kus ‚Malý škodeliba‘ se zpěvy. Nejsm kritikem

⁸⁰⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 3. 1895, č. 26, s. 11.

⁸⁰⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1896, b. d., č. 7, s. 15.

⁸¹⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 14. 12. 1896, č. 14, s. 3.

⁸¹¹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 10. 1886, č. 6, s. 29.

avšak dle mého zdání hrála Emilie Dvořáková a Emil Faltys roztomile. Jsem veliká milovnice zpěvu a tu se vám přiznat musím, že mi srdce radosti usedalo, když mé dvě spolužákyně, totiž M. Šmatlanova a Johana Vávra poprvé vystoupily na jeviště každá v solovém zpěvu a sice první zpívala píseň ‚Nenene to nepovím‘ a druhá ‚Přání a láska‘. Že zpívaly jak praví čeští slavíčkové, je důkazem pochvala a potlesk, který se jim od přítomných dostal. Deklamánky, i sborové zpěvy byly vřelě vítány. Zvláštní radost vzbudil v obecnstvu Jan Jeníček co sedlák Vrána, v pravém českém kroji, neboť počínal si zdařile. Aug. Vaníček, koktavý a bjeptavý pjemiant, nás bavil rozmile. Na to jsme se seřadili všichni žáci okolo stromku a bylo nás jen 64 a při rozhrnutí opony zapěli jsme ‚Kde domov můj?‘. Pak následovali ti malí s písní ‚Zahrádku mám pěknou‘, pak přednesli deklamanku ‚Štědrý večer‘ a přání rodičům k novému roku; na to rozdával Mikuláš (náš pan učitel) dárky. Jelikož jsem už z těch let, kdy jsem si ještě s pan[n]ou hrávala, vyrostla, sledovala jsem maličké spolužákyně, jak se která radovala nad dárkem svým. Obdařeni jsme byli všichni. Pak jsme zapěli ‚Přijde jaro, přijde‘ a směs českých písní a na to jsme si zatančili.“⁸¹²

Johana Vávra, Schuyler, Nebraska, 14 let: „Základ ku čtení v naší mateřské řeči jsem prvně čerpala od rodičů, později se čtením českých časopisů a nyní co navštěvuji českou školu doufám že se zdokonalím jak v psaní a čtení tak i v české mluvnici. Minulý týden jsme začali též s kreslením české mapy a pokračováním v dějepisu. Učitel p. Donato nám slíbil vzácnou premii za nejlépe nakreslenou mapu a tu se ovšem všichni tužíme premie docílit.“⁸¹³

Berta Zasadilová, Chicago: „Jsem 10 roků stará a chodím do české školy v Chicagu.“⁸¹⁴

Barbora Kozlová, osada Wilber, Nebraska: „Jsem 12 roků stará a do české školy jsem chodila jen v neděli, kde jsme se učili vždy jenom dvě hodiny.“⁸¹⁵

Marie Stupka, Cleveland: „Jest mi dvanáct roků a chodím do české nedělní školy ve východní části tohoto města, která před sedmi roky založena byla řádem Č. S. P. S. Čís. 18. V roce spojily se ostatní svobodomyšlné spolky v této části k dalšímu vydržování české školy. Za učitele máme pana Zdvořáka.“⁸¹⁶

Emil Marek, La Grosse, Wisconsin: „Máme zde v La Grosse také českou nedělní školu, která jest čestně navštěvována. Jsem deset roků stár a do české nedělní školy chodím již po jeden rok. [...] Učitelkou nedělní školy české jest sl. Kocandova. Moji spolužáci by si měli více

⁸¹² Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 5. 1. 1887, č. 16, s. 29.

⁸¹³ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 23. 2. 1887, č. 23, s. 1.

⁸¹⁴ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 18. 1. 1888, č. 18, s. 21.

⁸¹⁵ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1. 2. 1888, č. 20, s. 14.

⁸¹⁶ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 2. 1888, č. 21, s. 24.

učitelky vážít a neodvracet její pozornost od učení k vůli nepořádnému chování.“⁸¹⁷

Marie Burešová, New York: „Jsem 13 roků stará a zde rozená. Chodila jsem do české svobodomyšlné školy a čtu ráda váš časopis; moje rodiče ho odbírají již 11 roků.“⁸¹⁸

Emma Musilova, Crete, Nebraska: „V sobotu je zde česká škola, do které ráda chodím. Žáci, kteří čtou v první čítance, jdou dopoledne do školy, a kteří čteme v druhé čítance jdeme odpoledne. Odpoledne je nás asi sedmnáct. První tři měsíce jsme měli za učitele p. Fuxa z Wilber a nyní máme p. Hunčovského.“⁸¹⁹

Marie Pokorná, Racine, Wisconsin: „Jsem 12 roků stará a jsem v Americe hnedle 3 roky. Také chodím do české školy. Pan Kroupa je mým učitelem a my jej máme ve veliké vážnosti. O vánocích jsme mu daly pěkný dárek, za který nám moc děkoval. Za to jsme ale hrály divadlo, které jsme mně moc líbilo....“⁸²⁰

Karolína Svobodová, Schuyler, Nebraska: „Jsem 12 roků stará a chodím do anglické školy. Českou školu mám jen v létě a tu musím pomáhat rodičům při práci v zahradě.“⁸²¹

Václav Klíma, Millville, Wisconsin: „Jsem 15 roků stár a chodil jsem do české školy dva roky. Tam jsem se naučil číst a psát po česku a jsem tomu velice rád, že si mohu přečíst list a zvláště Omladinu.“⁸²²

Anna Kučera, Belleville, Kansas: „Já velmi rada čtu dopisy od Omladiny a vidím, že většinou mladí dopisovatelé se naučili číst z vašeho listu. Já však jsem se naučila počátky psaní a čtení v Čechách, kde jsem chodila do školy a tak se cítím nucena též několik řádků napsat.“⁸²³

Lizzie Bodlákova, St. Paul, Minnesota: „Jsem 13 roků stará a chodím do anglické školy. Česky číst a psát jsem se naučila v české sobotní školy, kterou vydržuje řád Č. S. P. S. S učitelem p. Pruchou. Ráno od 10 do 12 se učí malé děti a odpoledne od 2 do 4 větší.“⁸²⁴

Karolína Dušánek, Cleveland: „Nyní je mně 10 roků, v Čechách jsem chodila 2 roky do školy a když jsem přijela do Ameriky, začala jsem

---

⁸¹⁷ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 14. 3. 1888, č. 26, s. 14.

⁸¹⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 3. 1893, č. 26, s. 13.

⁸¹⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 24. 1. 1894, č. 19, s. 13.

⁸²⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 6. 3. 1895, č. 25, s. 15.

⁸²¹ Tamtéž.

⁸²² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 3. 1895, č. 26, s. 11.

⁸²³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11.

⁸²⁴ Tamtéž.

chodit do anglické školy. Nyní se učím anglicky, německy a česky, neb moji rodičové nechtějí, abych mateřskou řeč zapom[n]ěla.“⁸²⁵

Marie Šilha, Milwaukee, Wisconsin: „Já velmi ráda čtu dopisy od Omladiny a vidím, že většinou mladí dopisovatelé se naučili číst z vašeho listu. Já však jsem se naučila číst a psát v Čechách a je mi to nyní milé, když si mohu něco přečíst a napsat. Jsem tu v Americe 2 roky a chodím do anglické školy.“⁸²⁶

Anna Vosika, Wilber, Nebraska: „Milá Omladino: Zasílám moji III. úlohu a při té příležitosti nemohu opomenout povědět Omladině, jaké jsme zde měli ve Wilber divadelní představení, jež pořádal pan učitel Šafářík s jeho žáky dne 12. května. Byly sehrány dva děje ‚Soukojenky‘ a ‚I pod sprostou halenou bije srdce šlechtné‘, které byly zdařile provedené.“⁸²⁷

Dopisy Marie Šmatlané, Františky Bednářové, Johany Vávrové, Marie Pokorné a Anny Vosikové ukazují, že se čeští učitelé v Americe těšili u svých krajanů a u českých dětí velkého respektu. Toto tvrzení potvrzují i dopisy českého učitele Franka Svobody, který do rubriky v devadesátých letech několikrát psal. Radil v nich českým rodičům, aby učili své děti česky, protože je to jejich „národní povinnost“; aby zakládali české spolky, které by měly nahradit české školy. Zároveň povzbuzoval české děti k psaní v českém jazyce.

Frank H. Svoboda, Linwood, Nebraska: „Drazí krajané, kdo z vás má příležitost navštěvovat anglickou školu, ať neopomene naučit se též tu krásnou češtinu.“ [...] „Já navrhuji svým mladým krajanům, aby si zařídili spolky, kde jen je to možné, a aby se hleděli své řeči správně naučit a v pravopise zdokonalit. Já budu vyučovat v zdejší anglické škole, pakli mi budou moji přátelé nápomocni, utvoříme si zde spolek k učení české řeči.“⁸²⁸

Frank H. Svoboda, Linwood, Nebraska: „Mladí krajané, žádejme své rodiče o lepší vychování nežli oni od rodičů svých obdrželi. Pakli nám je dát nemohou, jest na nás, abychom se postarali sami o sebe.“⁸²⁹

---

⁸²⁵ Tamtéž.

⁸²⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 4. 1895, č. 29, s. 15.

⁸²⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 12. 6. 1895, č. 39, s. 15.

⁸²⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 7. 10. 1891, č. 3, s. 16.

⁸²⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 4. 11. 1891, č. 7, s. 15.

F. H. Svoboda, Linwood, Nebraska: „Bolí mne, že s velkého počtu starých krajanů, mezi nimiž nalezá se velká část zkušených dopisovatelů a horlivých národovců, hrubě žádný sobě ani nevzpomene na tu naši Omladinu ve svých dopisech. [...] My zde ale máme mnoho krajanů, kteří znají důkladně česky jazyk, znají dějepis naší rodné vlasti, jak minulý tak i přítomný.“ [...] „Obracím se k vám všem, drazí krajané, k vám, kterým na tom záleží, aby vaše děti byly zachovány svému národu, aby porozuměly našemu sladkému mateřskému jazyku a aby se naučily ctít jeho krásu, jeho lahodu, a aby poznaly jeho magnetický vliv, který nám všem tak libě proniká strunami našeho srdce.“⁸³⁰

Frank Svoboda doporučil, aby českým dětem byla věnována část *Amerikána*, kde by byly publikovány malé básně, povídky, historky, dopisy a různé poučné články – mluvnické, pravopisné, vědecké a různé návody.⁸³¹ Redakce časopisu nejen dopisy F. Svobody přivítala, ale zároveň slíbila rozdat k Vánocům 10 cenných knížek „nejpilnějším mladým dopisovatelům nebo dopisovatelkám“.⁸³²

Reakce dětí v následujících číslech ukázala, že dopisy F. Svobody měly u dětí, a tedy i jejich rodičů velký ohlas.

Anna Hladová, North Judson, Indiana: „Radím vám všem, abyste si přečetli dopis, který podal pan učitel Svoboda, aby každý rodiče svým dětem pomáhali, by se naučili psát a číst po česku. Doufám, že jest více takových rodičů, jaké já mám.“⁸³³

Jan Cipra, Holyrood, Kansas: „Četl jsem dopis od učitele p. F. H. Svobody, aby každý psal do Omladiny; já tedy také píšu. Je mi 13 let.“⁸³⁴

Jan Sklenář, Montgomery, Minnesota: „Četl jsem v minulém čísle t. l. článek od pana F. H. Svobody z Linwood, Neb. povzbuzení Omladině. Praví, bychom byli všichni nápomocni a hleděli naší Omladinu povzbuzovat k naší milé české národnosti. Návrh p. Svobody musí každý uznat, a já též chci milou Omladinu povzbudit

---

⁸³⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 2. 1895, č. 22, s. 12.

⁸³¹ Tamtéž.

⁸³² Tamtéž.

⁸³³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 2. 1895, č. 24, s. 15.

⁸³⁴ Tamtéž.

a opakovat slova p. Svobody, že před několika málo lety i já jsem se mezi tyto počítal.⁸³⁵

Karel V. Zdvořáček, Bellaire, Ohio: „Především upřímně děkuji p. učiteli Svobodovi, že nás mládež vyburcoval, a pak ct. red., která nám tolik času a místa věnuje. Musím se přiznat, že je to velmi nesnadné pro mě, abych se naučil dobře číst a psát neb jest mnoho slov, kterým docela nerozumím.“⁸³⁶

Božena Jedličkova, Coalgate, Indiana T.: „Ct. redakce, pan Svoboda a jiní čeští páni nám ukazují, že ještě žijou čeští národovci, by nám dali příklad, jak pokračovat. Já jsem se naučila moji vlast milovat více zde, než v Čechách, poněvadž tam nemůže člověk svobodně promluvit jako zde.“⁸³⁷

Mněslav Chadik, Jennings, Oklahoma: „Přál bych si, aby pan Svoboda často do Omladiny psal, neb rád jeho dopisy čtu, jelikož jsou poučny.“⁸³⁸

Počátkem roku 1895 se rubrika stala jakousi „sít'ovou školou“. Redakce časopisu dětem oznámila, že bude každý měsíc uveřejňovat pravopisná pravidla z české gramatiky.

„Redakce hodlá být nápomocnou mladým milým dopisovatelům, kteří jsou samouky v českém psaní, aby naučili se psát správně, a každý měsíc podá jednu úlohu pravopisnou, která upozorní pisatele na chyby, by se jim naučili vyhýbat se, což bude nahrazovat jim poučení české školy, k níž nemají přístupu.“⁸³⁹

Aby povzbudila děti k psaní v českém jazyce, redakce slíbila, že české knížky k Vánocům dostane ten mladý dopisovatel nebo ta dopisovatelka, které od března až do Vánoc napíšou nejméně 10 dopisů měsíčních i s 10 cvičeními. Kdo bude mít nejmíň chyb, dostane „nejlepší knihu“.⁸⁴⁰

---

⁸³⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 6. 3. 1895, č. 25, s. 15.

⁸³⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 24. 4. 1895, č. 32, s. 13.

⁸³⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 5. 1895, č. 34, s. 13.

⁸³⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 29. 5. 1895, č. 37, s. 16.

⁸³⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 6. 3. 1895, č. 25, s. 15.

⁸⁴⁰ Tamtéž.

V letech 1895–1896 uveřejnila redakce na pokračování několik pravopisných pravidel z české gramatiky a k nim i gramatické úkoly, aby mohly děti se svými rodiči cvičit doma.

Tyto povzbuzující dopisy a slíbené odměny zřejmě na děti působily, protože v následujících číslech a pak po uveřejnění prvních gramatických pravidel v rubrice počet dopisů českých dětí výrazně stoupl. Děti reagovaly tak, jak obvykle reaguje každé dítě: čekaly na dárek za splněný (domácí) úkol. Navíc některé z nich v rubrice uvedly, že právě slíbená knížka je k psaní inspirovala:

Frank Kraft, Alliance, Kansas: „Velmi rád čítám dopisy milé Omladiny, a tu jsem se dočetl o vašem nabídnutí odměny cenných knížek pro mladé dopisovatele. To mne povzbudilo velice, abych mohl také jednu odměnu obdržet.“⁸⁴¹

Josefa Růžičková, Saratoga, Iowa: „Jsem ještě slabá pisatelka; čítám 10 jar, ale pokusím se o to, co dokážu, když nám slibují ty dárky k vánocům, zdali to půjde.“⁸⁴²

Emilie A. Soukupova, Morse Bluff, Nebraska: „Už několikrát jsem se pokusila psát do Omladiny, již ráda čítám, ale odložila jsem zase péro, bojíc se, že to nedovedu v české řeči. Teď jste ale mnoho dopisovatelů povzbudili slíbenou odměnou k vánocům, a ač je dlouho do toho, budu přece dopisovat, bych si knížku zasloužila.“⁸⁴³

Mněslav Chládek, Jennings, O. T.: „Milá Omladino: chci se také pokusit o to, zdali budu moci si odměnu vydobyti. Bude mi to za těžko, neb jsem do české školy nechodil, a co umím, tomu jsem se naučil z vašeho listu. Kdo se ale nepokusí, ten nikdy nezvítězí, a třeba někdo nedocílil odměny, přece nikdy nebude svého pokusu želet, neb každým dopisem se přiučujeme.“⁸⁴⁴

Karel H. Pařízek, Wyndmere, Jižní Dakota: „Ct. red., přihlašuji se, bych rozmnožil Omladinu o jednoho člena, který chce zdokonalit se v českém psaní. Jsem 16 roků stár a učil jsem se česky za přispění mých rodičů z novin. Rád bych si také vydobyl slíbenou vámi odměnu, a protož vykonám úlohy vámi nám předepsané dle možnosti své. Jen se obávám, že se na mne nedostane, neb myslím, že nás bude nepřehledná řada, že nám ani celé číslo časopisu nestačí. Bláhovým

---

⁸⁴¹ Tamtéž.

⁸⁴² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11.

⁸⁴³ Tamtéž.

⁸⁴⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 3. 1895, č. 28, s. 14.

by musel být každý, aby nepoužil tak krásné příležitosti přiučit se své mateřské řeči, a za to dostat odměnu.“⁸⁴⁵

Samozřejmě byly i děti, které tvrdily, že se chtějí zdokonalit v českém psaní a nežádají žádnou odměnu. Vzhledem k tomu, že právě z podnětu rodičů se učily česky, je těžko říct, zda jde o upřímnou snahu naučit se česky nebo o „deklarovanou motivaci“.

J. Danzer, Marshalltown, Iowa: „Těší mne velice, že ctěná redakce podporuje českou národnost by se dívky cvičily v českém jazyku. Je to povinnost rodičů, kde jest možno, děti podržovat k tomu a kde možno podporovat je vzhledem k tomu. Panu učiteli Svobodovi budiž chvála i ct. red. t. l. Provolávám třikráte Nazdar!“⁸⁴⁶

Berta Tříšková, St. Louis, Missouri: „Těž i mě těší, že se dopisy naše tak rozmnožily, a to vše jest zásluhou vydavatele t. l. p. A. Geringera, i nemůžeme jinak mu náš dík lépe projevit, neb když budeme jeho rady dobře poslouchat a uložené úlohy s pílí sledovat a naše úlohy dobře se učit i si je pamatovat, neb co se v mládí naučíme, to v stáří nikdy nezapomeneme. Zajisté než rok uplyne, můžeme se dost pravopisu naučit, neb tato škola jest výborná.“⁸⁴⁷

Jan R. Morávek, Belleville, Kansas: „Toto jest můj druhý dopis pro Omladinu se cvičením. Z první úlohy jsem se mnoho přiučil a vím teď, jak jest to důležité cvičit se v naší krásné mateřštině. Myslím, že toho žádný nebude litovat, kdo všechny úlohy vypracuje, třeba ani knížku nedostal, neb se mnohému přiučí. A proto již nyní děkuji redakci t. l. za snahu učit Omladinu.“⁸⁴⁸

Anna Vosika, Wilber, okres Saline, Nebraska: „Ctěná redakce: jest mojí povinností vzdát Vám srdečně díky za Vaše učení pravopisnými úlohami. Naučila jsem se číst a psát, jako kdybych byla do školy chodila. Váš list, který byl můj domácí učitel, budu vždy pilně číst, neb nežádá žádné odměny za jeho trpělivost, který mému učení věnoval.“⁸⁴⁹

Anton Rypka, Owatona, Minnesota: „Ctěná redakce nám dává zde tu nejlepší příležitost, abychom se mohli českému psaní dobře naučit, kde českých škol nemáme. Takovou příležitost žádný jiný list neposkytuje, jako časopis Amerikán. Doufám, že budoucí rok se počet Omladiny rozmnoží. Myslím, že budoucí některý můj spolužák

⁸⁴⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 4. 1895, č. 29, s. 14.

⁸⁴⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 10. 4. 1895, č. 30, s. 14.

⁸⁴⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 24. 4. 1895, č. 32, s. 13.

⁸⁴⁸ Tamtéž.

⁸⁴⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 12. 1895, č. 15, s. 15.

bude též do Omladiny psát a učit se českému pravopisu, neb poznávají, že je to prospěšné česky číst a psát a já se též budu na dále v pravopise cvičit.“⁸⁵⁰

V následujících číslech redakce k zaslaným gramatickým úkolům dětem chyby ukazovala.

Berta Triska, St. Louis, Missouri: „Milá Omladino: Osměluji se také do naší milé Omladiny něco napsat a zároveň účastnit se pravopisného cvičení. Jsem zde rozena, 10 roků stará, chodím do obecné školy a do sobotní české školy, kde nás učí pan Vrbický česky číst a psát. Jsem tomu velice ráda, že mohu se tomu učit a něco do Omladiny napsat, neb dosud žádná dívka ze St. Louisu do ní nenapsala. Doufám, že můj dopis bude od mých spoludopisovatelek přijat a že bude zároveň pobídkou jiným, by tak též činily. Příkládám moje první cvičení. (Úloha má 80 slov a je bez *chyby*. Red.)“⁸⁵¹

Jan Cypra, Holyrood, Kansas: „Milá Omladino: Nastal nám opět nový měsíc a chápu se péra, bych svou dobrovolnou povinnost vykonal. Počasí jsme měli dost ucházející, až zase dnes, co toto píšu, prší se velice sníh a sev. vých. vítr silně fučí. Pšenice už pěkně rostla, ale teď už zase zmrzla. Nyní se každý večer trochu učím pravopisu dle úlohy nám podané v č. 25, a podávám slova pro první cvičení. (80 slov a jen 2 chyby, a sice ribník a tiden. Red.)“⁸⁵²

Josefa Kryzová, Marshfield, Missouri: „Milá Omladino: Jest mi divno, že tak málo úloh od Omladiny jest zasíláno, a proto nechci zůstat pozadu s úlohou svou. Nebudu se ani moci dočkat, kolik v ní asi bude chyb. Jsem slabá písarka v české řeči, neb navštěvuji školu anglickou a česky se učím jen doma. (Úloha má 85 slov a je bez *chyby*. Red.)“⁸⁵³

Marie Markova, Prairieburg, Iowa: „Jak ráda čtu dopisy té milé Omladiny. Proto také zasedám k lístku tomuto, abych ukázala české mládeži, že dávám přednost mateřské řeči. Ten dopis k písni z Chicaga se mi velice líbil. Podávám také úlohu 1. (Obsahuje 80 slov a má jen dvě chyby: ribičky a čych. Red.)“⁸⁵⁴

„Fanny a Mary Wartovy, Ellsworth Co., Kan., posílají dvě úlohy. (Fanny má jen 8 slov a jedno v nich chybně: dyvoký; Mary má 9 slov správných. Red.)“⁸⁵⁵

---

⁸⁵⁰ Tamtéž.

⁸⁵¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 3. 1895, č. 28, s. 14.

⁸⁵² Tamtéž.

⁸⁵³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 4. 1895, č. 29, s. 14.

⁸⁵⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 10. 4. 1895, č. 30, s. 14.

⁸⁵⁵ Tamtéž.

Václav Veselý, Pishelville, Nebraska: „Jsem 14 roku stár a chodil jsem do české školy, ač jen málo. Naším učitelem byl p. Vonásek. Čtu v první čítance. Příkládám I. úlohu a pozdravuji vás všechny. (Úloha má 78 slov, ale nebyla pochopena a slova nejsou správná.)“⁸⁵⁶

Emma M. Pařízková, Wyndmere, North Dakota: „Ctěná redakce: Zasilám mojí II. vypracovanou úlohu do Omladiny, kterou jsem společně s mým br. Karlem opisovala tak dlouho, až jsme se jí naučili, ovšem že za přispění našeho tatínka, jinak by nám to šlo zdlouhavě, ale takto když se nám dostane vysvětlení, tam kde nemůžeme dobře porozumět, pak to jde dost dobře a proto mám naději, že bude moje úloha obstojná. Pozdrav Omladině. (Všecka 4 cvičení II. úlohy jsou bez chyby. – Red.)“⁸⁵⁷

Josef Novák, Crete, Nebraska: „Milá Omladino: S potěšením jsem četl poslední čísla našeho časopisu, kde bylo tolik dopisů od mladých dopisovatelů a jejich úloh dosti dobře vypracovaných. Myslím, že žádný toho nebude litovat, kdo všechny úlohy vypracuje, třeba knížku nedostal, neboť se bude moci mnohému přiučit, a to bude mu dostačitelná odměna. Zároveň posílám svou II. úlohu (II. úloha má ve 2. cvičení 1 chybu (kteří zdraví) a ve 3. jednu chybu (stromy plni); ostatní jest bez chyby. – Red.)“⁸⁵⁸

Willie Kostka, Red Lake, South Dakota: „Posílám opravenou úlohu. Mrzí mne to, že jsem to hned nepochopil; musím se tepré od chyby učit, každý učeň snad je mučeň, proto jenom s chutí do toho, snad to bude podruhé lepší. (II. úloha má teď 1. cvič. bez chyby; 2. cv. má jednu chybu: zvířata živý; 3. cv. má 2 chyby: kohouty kokrhaly, horka nebyly; 4. cv. je bez chyby.“⁸⁵⁹

Adolf Přidal, Cresco, Iowa: „Ctěná redakce! Zde vám zasílám moji třetí úlohu; jest lehčí, než byla úloha druhá, ale přece myslím, že nebude bez chyby. (V úloze III. jsou první 3 cvičení bez chyby, a 4. cvičení má 2 chyby. Red.)“⁸⁶⁰

Karel Vrátil, Ray, Kansas: „Ctěná redakce! Posílám třetí svůj dopis i s úlohou pro Omladinu, ale vždy ve strachu, a s touhou očekávám, jak mnoho chyb nadělám; přál bych si již umět lépe psát, ale jde to pomalu. Bez pomoci a vysvětlení přijde asi každému začátečníku vše za těžko; mně moje maminka ráda s každou úlohou pomáhá, a je vděčna ct. red. za tento chvalitebný podnik pro českou mládež učiněný. (První 3. cvičení III. úlohy jsou bez chyby, ale 4. cvičení má 6 chyb. Red.)“⁸⁶¹

⁸⁵⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 17. 4. 1895, č. 31, s. 12.

⁸⁵⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1. 5. 1895, č. 33, s. 13.

⁸⁵⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 5. 1895, č. 34, s. 12.

⁸⁵⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 5. 1895, č. 35, s. 12.

⁸⁶⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 22. 5. 1895, č. 36, s. 12.

⁸⁶¹ Tamtéž.

Jedním z úkolů, které měly české děti zpracovat, bylo napsat dopisy. Redakce je začala uveřejňovat a označovala v nich buď hvězdičkou, nebo číslicí chyby dětí a někdy otiskovala správná slova pod dopisy. Uvádíme několik příkladů.

Wilber, okres Saline, Nebraska: „Milá Omladino: Tak rok se už chýlí ke konci a naše učení se českému pravopisu bude také skončeno. Redakce nám slíbila odměnou knížky tomu, kdo všech deset uloh*) vypracuje, ale i kdyby nám žádnou odměnu nedala, já jí přece děkuju, že nám dala úlohy a popřála nám místa v časopise. Panu Svobodovi též děkuju za jeho poučné dopisy. Já jsem se ze začátku vždy bál, že budu mít mnoho chyb a že to bude dlouho trvat, než všechny ulohy*) vypracujem, a ono to došlo dost rychle. Též se musím zmínit, že pan E. St. Vráz bude zde mít přednášku dne 6. ledna. Wilber je snad nejmenší město, kde on přednášet bude. Těším se již na něho, neb bych rád slyšel jeho přednášku. Z*) pozdravem Josef Novák (Úloha X. má 2 chyby; opravy: úlohy, s. Red.).“⁸⁶²

„*Jennings, Okl. T.*, – Ctěná redakce: Tímto dopisem má se skončit X. úloha. Když jsem první úlohu počal pracovat, tu jsem myslel, že jest to nejtěžší práce, co jsem si kdy předebral, však rodiče mne napomínali, bych jen chutě do práce, že to není tak zlé, jak si to představuju, a tak jednu úlohu za druhou jsem vypracoval. Ovšem že byly z počátku chyby, když pak jsem viděl, že pokračuji ku předu tu z*) větším usilím*) jsem pracoval kolikráte do noci. Tu jsem si vzpomněl na pana učitele Svobodu, že on se tímto způsobem naučil pravopisu, proč bych toho nedocílil já? Jak se zdál čas dlouhý a přec uplynul jako voda. Mnoho díky za Vaši trpělivost*) z*) Omladinou i p. Svobodovi vzdávám díky za jeho povzbuzující a poučné dopisy. Přeju celé Omladině šťastné a veselé svátky. S uctou*)
Mněslav Chadek

(Úloha X. má 5 chyb, tímto opravených: s větším, úsilím, trpělivost, s Omladinou, úctou. – Red.)“⁸⁶³

Marie Chládek, Dunlap, Nebraska: „Milý pane Geringer! Přiloženě zasílám mé a mého bratra i sestry úlohy (1) devátou a desátou a tedy poslední v tomto roce. (Tento dopis počítáme za úlohu XI. – Red.) Děkuji Vám mnohokrát, že si s námi berete tu práci a učíte nás (2) nejen pravopisu, ale také psaní (3). My všichni píšeme nyní (4) o moc lepší (5) než loni. Dříve než úlohy zašleme, tak je několikrát opisujeme a pak je jeden druhému opravujeme a tak se naučíme lepší psát. Náš otec odbírá velmi mnoho novin, více než dvacet, ale ‚Amerikán‘ se nám nejlépe líbí, ač nám otec nedovolí číst román; číst umíme všechny dobře česky i anglicky a psát též, jen že v češtině

⁸⁶² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 12. 1895, č. 15, s. 13.

⁸⁶³ Tamtéž.

děláme dost chyb, ale těma úlohama (6) se dobře učíme. Nyní my starší učíme opět naše mladší bratři (7) číst, psát a počítat a tak každý večer sedíme okolo stolu a učíme se všecky. Otec je na nás přísný, když se špatně učíme, ale já jsem vždy skoro pochválena. Letos jsem si vidělala (8) přes čtyry dolary a sice od dojení krav. Dojila jsem je celé léto a na přes rok je chci dojit, abych si vidělala ještě více a budu si sebraňovat, neb bych ráda chodila do vyšší školy a bratr Karel též si vydělal od dojení i sestra Emilie a všecky peníze si ukládáme. Jest mě (9) divno, že dítky posledním časem píšou málo do Omladiny, či nemají kdy, jako já neměla? Děkuji Vám ještě jednou za vaši laskavost, kterou nám prokazujete a ráda bych se nějak odvděčila. S pozdravem všem malým čtenářům. (V této XI. úloze jest 9 chyb a tyto jsou opravy jejich: 1. úlohy, 2. nás, 3. psaní, 4. nyní, 5. lépe, 6. těmi úlohami, 7. bratry, 8. vydělala, 9. mně. V IX. úloze má Marie 1 chybu, v X. žádnou. Emilie má v IX. úloze 2 chyby, v X. jen 1. Karel má v IX. úloze 4 chyby a v X. jen 1. Red.“).⁸⁶⁴

„Chicago, Ill.: Ctěna redakce! Z Vašich desíti úloh, které jste zaslali každý měsíc, jsem se velmi mnoho naučila. Svůj dopis byla bych ráda ihned poslala, ale jak Vám známo, měli jsme v naší škole výstavu po celý týden a tím jsem se zdržela. Doufám, že to ode mne přijmete jako kdybych ten dopis zaslala dříve. Zdá se mi tento rok nějak krátký. Sotva jsem dodělala jednu úlohu, přišla zase jiná, tak mně nezbyvalo mnoho času na hraní a zábavu vhodnou pro dívky. Těším se pokroku, kterého jsem za ten čas docílila, ale ty chyby, které jsem udělala, nikdy znovu neudělám. Ráda čtu české dějiny a pohádky. České dějiny jsou důležité proto, že nám říkají, jak slavní byli naši předkové, jichž příkladu máme následovat. Dále dočtu se tam o slavných panovnících českých; ku př. o Karlu IV. Když byl malý jmenoval se Václav. Jeho otec dal jej vychovat u dvora francouzského a on se vrátil se změněným jménem na Karla (IV.) a neznal ani slova českého. Karel byl nejvzdělanějším mocnářem své doby. On založil klášter ‚na Slovanech‘ v Praze a povolal tam slovanské mnichy a také založil vysoké školy pražské a dal vystavět kamenný most v Praze. Karel IV. zemřel v stáří 63 roku, roku 1378. Musím si teď hledět domácnosti, abych mohla matce své pomáhat, kdyby se něco přihodilo. Ze všech prací nejraději chodím do školy. Chodím do anglické školy a v sobotu a v neděli dopoledne do české školy Ladimír Klácel. Jsem velmi zvědava na milý dárek, který od Vás obdržím, ač jestli jsem si jej zasloužila. S pozdravem milé Omladině zůstávám Marie Bokrova. (Dopis je bez chyby. Red.)“⁸⁶⁵

„Dunlap, Neb: Milá Omladino! Zde posílám mou poslední úlohu. Musím Vám psát, že některá ta úloha mě (1) dala hodně práce a moje starší sestra mě (1) musila pomáhat; některou úlohu sem (2) musil až pětkrát opisovat, než jsem ji poslal a ještě pak jsem v ní měl chyby; neměl jsem také moc času na psaní, jen večer. Mám na starosti 50 kusu (3) krav a telat, musím je vyhánět na pastvu a zas s pastvy.

⁸⁶⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 17. 12. 1896, č. 15, s. 7.

⁸⁶⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 12. 1896, č. 16, s. 5.

Také jsem dojel 2 krávy ráno i večer a pomáhal sem (2) otci ve mlýně a strýčkovi v sýrárně. Také sem (2) sekal seno s koňmi a pomáhal jsem ho stohovat. Nejlépe se mi líbí dělat sýr a až budu 12 roku (4) stár, tak se budu učit sýrařem, teď je mně 9 roku (4). Strýček dělal moc pěkný sýr, dostali jsme na něj premii. Ale on chce dělat ještě lepší, tak teď v zimě pojedou do Wisconsinu na universitu, aby se tam naučil dělat nejlepší sýr v celé Americe. Sýrařství je pěkný (5) řemeslo a otec platí \$ 75 měsíčně. Mám 2 koně na jízdu a na jaře budeme mít ještě dva. Otec má nás k tomu, aby sme (6) se učili dobře česky a tak doma nesmíme jinak ani mluvit, ale umíme dobře česky a anglicky také. Pěkný pozdrav všem mladým čtenářům. Karel Chládek (Opravy: 1. mně neb mi, 2. jsem, 3. kusů, 4. roků, 5. pěkné, 6. abychom.)⁸⁶⁶

4.2 Každodennost dětí a jejich rodičů

V dopisech se většina dětí zároveň zmiňovala o svém životě na farmách nebo v menších amerických městech v západních státech (území na západ od řeky Mississippi). Dopisy proto dávají dobrou představu nejen o každodennosti českých dětí, ale i o každodennosti jejich rodičů, tj. českých rolníků, usazených na amerických farmách, o tamějších hospodářských poměrech.

Jak je známo, v každodenním životě farmáře dominovala polní práce, která je podmíněna přírodními a klimatickými podmínkami, tj. počasím. Proto není divu, že téměř ve všech dopisech dětí ze západních států dominoval jeden základní motiv: informace o počasí, které bezpochyby ovlivňovalo i úrodu, i sklizeň. Mnoho dětí, zejména ty na farmách, kromě o počasí psalo i o práci na poli, o úrodě, a dokonce i o cenách zemědělských produktů, které byly pro jejich rodiče důležité. Uvádíme příklady z různých zemědělských států:

Karel Matula, Weimer, okres Colorado, Texas: „Co se týká letošní úrody v okolí našem, jest dost obstojná, bavlna se již začíná pomalu sbírat a každý se těší, že bude mít peníze a bezpochyby i k vám zavítá některý ten dolárek. Naše kukuřice nevydá hojnou sklizeň, jako

⁸⁶⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 31. 12. 1896, č. 17, s. 6.

obyčejně, neb utrpěla nedostatkem dešťů. Za to ale ovoce, broskví, fíků a vína jest hojnost.⁸⁶⁷

J. Sinkule, Madison, Nebraska: „Naši rolníci si nemohou stěžovat na špatnou úrodu. My jsme zde dlouhé sucho neměli, tak asi čtyři neděle, tak že se všechno dobře napravilo. Někteří rolníci již mlátili; oves jde až na 60 bušlů a pšenice 18 bušlů po akru. Kukuřice též jest v dost pěkném stavu, že máme naději na dobrou sklizeň. Ted' máme pěkný čas na děláni sena.“⁸⁶⁸

Františka Smolova, osada Coon Valley, Wisconsin: „Musím se též zmínit o loňské úrodě. Jaro bylo mokré a léto suché a proto pšenice vyrostla do slámy, a když kvetla, přišel déšť a tím se zkazila a málo vydala.“⁸⁶⁹

F. W. Prchal, Heidelberg, Minnesota: „Musím vám sdělit též něco z naší krajiny. Měli jsme tuze mokré jaro, jen nám pořád přšelo, a když nepršelo, padal sníh, že jsme nemohli do pole. Jiná léta jsme zaseli za týden a letos nám to trvalo přes měsíc, a jen byla zima. Jak nám nastal máj, máme trochu lepší počasí. Máme zaseto a oráme ke kukuřici. Tady přicházejí mnozí o hříbata při hřebení kobyl, také některá pojde a též podsvinčata zdechají.“⁸⁷⁰

Jindřiška Musilová, Crete, Nebraska, 9 let: „O naší sklizni musím vám psát, že jsme měli 35 bušlů cysa po akru, pšenice 20 bušlů, kukuřice 40 akrů. Pšenice seli jsme 65 akrů. Zemčata zde neměl skorem žádný, ale za to jsou nyní po \$ 1, 25 bušl. Jablka jsou dvě za 5 centů,“ sdělila čtenářům v roce 1894.⁸⁷¹

Karolína Svobodová, Schuyler, Nebraska, 12 let: „Českou školu mám jen v létě a tu musím pomáhat rodičům při práci v zahradě. Počasí máme dost mírné a sníh žádný. Jen někdy fouká silný vítr a přehání prach. Těším se na jarní slunéčko, až budu moci s rodičemi v zahradě pracovat. Ráda opatruji květiny, ráda je sázím a zalévám, neb jest z toho veliká radost, když počnou kvést a odměňují práci jim věnovanou.“⁸⁷²

Marie Libecajt, Okarche, Oklahoma: „Počasí tu máme tak suché jaké tady po ty čtyry roky, co jsme zde, nebylo, ani tráva na prérii ještě neroste; pšenice, ta jest v okolí našem ještě asi 20 akrů z 80 zelená, ostatně jest suchá a tak se zde zelenají jen stromy. Smutné to jaro; každý čeká jen na dešť. Ted' každý jen kornu neb myslíme, že ty deště přijdou až později, tak že by se mohla dobře uvést. Vzdor suchu přece někteří rolníci seli oves jený buďto ještě v zemi leží a nebo vychází

⁸⁶⁷ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 11. 8. 1886, č. 47, s. 30.

⁸⁶⁸ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 9. 1886, č. 51, s. 1.

⁸⁶⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1. 2. 1893, č. 20, s. 13.

⁸⁷⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 31. 5. 1893, č. 37, s. 22.

⁸⁷¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 1. 1894, č. 16, s. 27.

⁸⁷² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 6. 3. 1895, č. 25, s. 15.

jako by ho byli sázeli; pakli nepřijde k brzkou nějaký hodný déšť, nebude také snad žádný. Zeleninu tu ještě nesázíme žádnou, od podzimku tu nepršelo a místo deště přišly asi třikrát takové větry s prachem, to nebylo ani skoro vidět.⁸⁷³

Josef Bartůněk, Farwell, Nebraska: „Milá Omladino: chápu se péra, abych Vám též z našeho okolí něco sdělil, totiž že jsme dostali letos pozdní mrazy, to jest 10. a 11. května, tak že nám zde zase všechna zelenina zmrzla. A teď máme velká chladna a sucha, tak co nám na poli nezmrzlo, teď nám snad uschne, že z toho máme strach, neb minulé dva roky jsme měli velmi suché, tak že jsme ani semeno nesklidili.“⁸⁷⁴

Pro české děti v zemědělských státech tedy byla na prvním místě polní práce. Tak se stávalo, že děti často neměly čas nejen na učení, ale i na psaní.

Fr. Doležal, Sedloy, Nebraska: „Jest čas, abych zase oznámil čtenářům mladým a povzbudil ostatní, aby se nedali letní práci zdržet od dopisování a cvičení v českém psaní. [...] Práce máme teď dost. Musíme oborávat kukuřici, ale pole jsou ještě mokrá a nemůže se všude do toho.“⁸⁷⁵

Rudolf Hokr, Ellsworth, Kansas: „Milá Omladino! Již je na čase, abych svou povinnost vykonal. Myslím, že nebudu mít tolik chyb, jako v minulé úloze. Příčina toho jest, že jsem měl málo času; musel jsem pomáhat otci sázet kukuřici. Počasí máme neustále suché a dne 12. května nás navštívil mráz, takže všechna zelenina a brambory zmrzly.“⁸⁷⁶

Marie Wartova, Ellsworth, Kansas: „Milá Omladino: Po tak dlouhé době vám sděluji, že mi nebylo možno dříve psát. Příčina toho byla, že jsem pomáhala sklízet broskve, neboť jsme jich měli na 200 bušlů. A za druhé zase přišla veliká úroda korny; tak jsem měla mnoho práce, že jsem nemohla ani psát.“⁸⁷⁷

4.3 Kulturní a společenský život v rámci majoritní společnosti a krajanské komunity

Život na venkově nebo v malých městech některých západních států neposkytoval mnoho zábavy. V dopisech mnoho dětí psalo, že jejich každodenní

⁸⁷³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 5. 1895, č. 34, s. 12.

⁸⁷⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 29. 5. 1895, č. 37, s. 16.

⁸⁷⁵ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 7. 1887, č. 43, s. 1.

⁸⁷⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 29. 5. 1895, č. 37, s. 16.

⁸⁷⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 11. 1895, č. 9, s. 12.

život je jednotvárný a společenský život není žádný. Příčiny byly různé – zeměpisná izolovanost, finanční obtíže, malá česká komunita nebo nesvornost v rámci české komunity (konflikty mezi českými svobodomyšlnými a katolíky), o čemž jsme se již zmínili v předchozích kapitolách. Zřejmě čtení časopisu a psaní dopisů do rubriky „Nová Omladina“/„Omladina“ pro ně bylo jedinou zábavou.

Albert Sipp, Letcher, Samborn, Dakota: „Čtu-li o zábavách a společenském životě v této zemi, jak skvěle pokračuje v našich českých kruzích, kde jen bydlí několik vlastenců, tam to vyhlíží jináče, nežli zde v našem okrese, kde jest smutno, prázdno a pusto, jako by zde nebylo ani jediného národovce. O zábavách ani slechu neb o něčem podobném mimo některé veselky, které se odbudou na sucho. Tak jest náš společenský život, to jest pak smutný život pro mládež, která si představuje být odsouzena jako k nucené práci do životně. Pakli některý týden nepřijde váš milý list pravidelně, následkem některé sněhové bouře, tu pocítí člověk strašně osamocení, jest celý ztracený a roztrpčený.“⁸⁷⁸

Mary Klinka, Myra, Wisconsin, 14 let: „Nového nemám právě nic, co bych mohla psát, že jest tady zima, to každý ví, a o našem národním životě se ani zmiňovat nebudu, neb není nic, co by vás zajímalo.“⁸⁷⁹

Josefina Steinbergrová, Benington, Vermont: „O nějakém národním životě nemůže zde být ani řeči a zábavu nalezneme jen u domácího krbu, neb ta přísná prohibice, jaká zde ve státě vládne, nevábí mnoho přistěhovalců.“⁸⁸⁰

Anna Rypplova, Beeville, Texas: „Našeho národu jest zde málo. Veselosti tu nemáme, když se tu lidé teprv usazují a nové farmy zařizují.“⁸⁸¹

Jan R. Morávek, Belleville, Kansas, 17 let: „Společenský život v našem okolí je tichý, neboť Češi zdejší nejsou pobratření, jak by na krajany slušelo, nýbrž se dělí dle náboženství na tři strany, katolíky, protestanty a svobodomyšlné. My se čítáme mezi ty poslednější. Někteří z nábožných nedovolují ani svým dítkám stýkat se se svobodomyšlnými, ale prý se jim nepokazily.“⁸⁸²

⁸⁷⁸ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 9. 3. 1887, č. 25, s. 1.

⁸⁷⁹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 23. 3. 1887, č. 27, s. 29.

⁸⁸⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 4. 1891, č. 30, s. 16–17.

⁸⁸¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 21. 3. 1894, č. 27, s. 27.

⁸⁸² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 3. 1895, č. 28, s. 14.

Josie Kunzova, Hemlock, okres Perry, O., 17 let: „Jest nás tu deset rodin českých, ale nemáme žádné své zábavy, ani divadla a stýská se nám mladým. Já sama jsem tu větší děvče a ostatní jsou samá drobota pod 12 let. Proto pochopíte, že nemám žádné zábavy a potěšení, a proto také umínila jsem si postěžovat si mezi dopisy vašimi. Zdravím vás všechny, zvláště moji milou družku Boženku Jedličkovou v Coalgate, Ind.“⁸⁸³

Vincenc Mičánek, Lynch, okres Boyd, Nebraska: „V tomto okolí jest usazeno 60 rodin českých a přece vzdor tomu se zde doposud žádný Národní Spolek nenachází. Ovšem již někteří činili pokus ku založení Č. S. P. Spolku a však nemohli sehnat dost údů ku založení řádu. A příčinou toho jsou nejspíše zlé časy. Nyní opět někteří mluví o založení spolku z prvu jmenovaného. Zdali však toho docílí, těžko říci, neb jsou farmerské plodiny téměř za poloviční cenu a farmeru jest tudíž těžko řádové poplatky platit.“⁸⁸⁴

Anna Šulista, Crown Point, Indiana: „Je zde několik českých rodin, ale žádný nic nepíše do veřejnosti. Je zde velmi smutno. Na divadla a na bály si musí člověk v tomto místě nechat chuť zajít. Přála bych si být někde, kde je více Čechů a veselejší život.“⁸⁸⁵

Samy děti na venkově si uvědomovaly, že se jejich každodenní život lišil

od životů jejich vrstevníků ve velkých městech:

Fr. Kříž, Swanville, okres Morrison, Minnesota: „Milá Omladino, vy tančíte v městě na bálech a já dělám v lese okolo kůlu s otcem železniční prahy. Když se ženu se sekerou do lesa ráno, tu si jako na bále cestou zpívám zamilované písničky.“⁸⁸⁶

Josef Vavrech, Yale, Oklahoma: „Abych měl psát co mě potkalo roku tohoto, ani nemohu, neb život na venkově je asi stále stejný. Pokud jsme bydleli v městě, to bylo jiné; tam byl život trochu veselejší.“⁸⁸⁷

Část dětí psala o kulturních událostech, které se odehrávaly v rámci majoritní společnosti. Některé události se týkaly oslavy amerických osudových okamžiků z minulosti, které měly vzdělávací funkci – vychovávaly občany Spojených států k respektu amerických ideálů a hodnot.

⁸⁸³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 10. 4. 1895, č. 30, s. 14.

⁸⁸⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 12. 1895, č. 15, s. 13.

⁸⁸⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 1. 1896, č. 17, s. 17.

⁸⁸⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 3. 1893, č. 26, s. 13.

⁸⁸⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5.

Emil V. Matula, Texas: „My jsme zde odbývali slavnost 4. července okázale a pěkně ve všem pořádku; náš vojenský a hasičský sbor se držel znamenitě a jinak bylo vše v pořádku. Měli jsme hojnost lemonady, zmrzliny, melonů.“⁸⁸⁸

Karel Theodor Matula, Texas: „Na Bardon odbývají Amerikáné pobožnost tak zvaný lamp meeting, při které příležitosti tři Amerikáni chtěli postřílet a tak pobožnost porušili.“⁸⁸⁹

Emil Kolář, New York, 13 let: „Nového nemohu vám mnoho [s]dělit, leda, že letos se mi líbilo velmi slavení 4. července, poněvadž to bylo krásné.“⁸⁹⁰

J. M. Vokáčová, Oketo, Kansas: „Nás je zde málo českých dívek, ale anglických je dost v okolí; to nám nic nevádí, my se zde dost často scházíváme u té neb oné a toť se rozumí, že máme dost zábavy.“⁸⁹¹

Aloisie Čapoun, Chicago: „Musím sdělit, jak jsme tu oslavili narozeniny velikého Jiřího Washingtona. Naše učitelky nás k tomu nabádaly a daly si s námi práce. Představovali jsme Indiany a rytíře z dob Washingtona. Obecenstvu se to velice líbilo, a žákům nám též, že jsme mohli představovat srdnaté hrdiny, jací byli tehdejších časů.“⁸⁹²

Václav Janata, Baltimore: „Byla zde činěná dne 12. září velká památná americká okázalost, kterouž odbývala jednota Junior Order United American Mechanics. Průvod městem kolem 2. hod. odpo. se po spolkovém pochodu ubíral kol hlavní městské budovy do Clifton Parku, určeného to místa pro odbývání příští výstavy roku 1897. Tam bylo obecenstvo řečmi výtečných řečníků udrženo pozdně do noci, jakož palbou ohňostrojů ku památce válečného sražení se s vojáky britickými 12. září r. 1814 ve Fort McHenry. Páni řečníci byli rev. W. G. Cassard, rev. W. R. Striklen, C. W. Tyler jakož i mayor města Baltimore; sl. Cornelia Shannon zapěla americkou hymnu ‚Star Sprangled Banner‘. Páni řečníci vysvětlovali obecenstvu celý průběh této války s pojmenováním všech vůdců válečných stran; taktéž připomněli dobu oněch let, co se vše za ten čas zvelebilo atd.; upozorňovali obecenstvo na věrnost k americké vlajce, jak sobě každý občan vážit má oněch amerických zásad, má pro blaho a dobro obecné pracovat a věren vždy svobodné zemi být.“⁸⁹³

---

⁸⁸⁸ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 21. 7. 1886, č. 44, s. 29.

⁸⁸⁹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 11. 8. 1886, č. 47, s. 30.

⁸⁹⁰ Tamtéž.

⁸⁹¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1. 3. 1893, č. 24, s. 16.

⁸⁹² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 3. 1895, č. 28, s. 15.

⁸⁹³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 9. 1895, č. 2, s. 16.

O českém kulturním a společenském životě psaly děti z velkých průmyslových měst nebo z těchto osad a měst v zemědělských státech, kde byla početná česká komunita.

Frant. Dobrovolný, Humboldt, Richardson, Nebraska: „Zde máme čas od času taneční zábavy, které pořádá ctěný spolek Č. S. P. S. v síni spolku, takže my mladíci máme aspoň příležitost k zábavě, neb se nás tam vždycky dosti sejde a to krásné pohlaví je tam vždycky v hojnost zastoupeno, proto jsme zde veselí, zvláště když máme pěknou zimu.“⁸⁹⁴

Emil Faltys, Schuyler, Nebraska: „S potěšením přináším novinku do sloupce naší Omladiny s přáním, by uveřejněna byla. Počátkem měsíce února utvořili jsme si v naší české škole spolky a nazvali je Libuše a Přemysl; šlechetná tato myšlenka založit si školní spolky byla každému žákovi a žákyni vřele vítána a proto hned na založení přihlásilo se 40 žáků, o které se jmenované dva spolky taháním jmen dělily. Přemysl získal 15 chlapců a 5 děvčat a Libuše 14 děvčat a 6 chlapců; u Přemysla za předsedu zvolen byl Emil Faltys a u Libuše Marie Šmatlanova. Oba tyto úředníci vzali na bedra svá těžké povinnosti, neboť musí sami žáky k přednáškám učit úlohy, vypisovat a rozdávat a starat se, aby každý žák úlohu svoji řádně nastudoval a provedl.

Účel těchto spolků je, učit se mezi sebou ve čtení, přednáškách, deklamacích, ve zpěvu a ve všem tom, co napomáhá k našemu duševnímu vzdělání. Přemysl měl první svoji přednášku v neděli 27. února ve škole, kde nás p. Donato vyučuje. Navštěvovatelů se nám sešlo dosti, ba i Američané nás navštívili ze zvědavosti, co as my české děti dokážeme, a jak se sami vyjádřili rodičům našim, byli nad výkonem našim překvapeni. Největšího potlesku se dostalo šestileté Otílce Donatových a Anince Vrbových, pak 7letému Toníčkově Donatovi a Toníčkově Vystřčilovi za provedení čtvero zpěvu i ostatním údkům a údkyním se dostalo hojného potlesku. Každý litoval, že jsme měli krátký program. Nezazlete, milí rodiče a matinky, byla to první zkouška a ta dopadla dobře, protože půjdeme podruhé směleji k dílu tak pro nás šlechetnému. V neděli 13. března bude mít Libuše svou přednášku a že nás Libuše předčí, na to jsme připraveni, ale pozor – jednou vy a podruhé zase my. Jen s chutí do toho, vždyť jest to jen k našemu dobru!“⁸⁹⁵

Jos. Doležal, Wahoo, Neb.: „Opět vám musím něco sdělit do Omladiny. Velice mne to těší, že se opět počalo vyučovat v české naší škole, kterou já každou neděli navštěvuji. Také zde máme Tělocvičnou Jednotu Sokol a my žáci tužíme se znamenitě, abychom

⁸⁹⁴ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 16. 2. 1887, č. 22, s. 29.

⁸⁹⁵ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 16. 3. 1887, č. 26, s. 1.

mohli, až dospějeme patřičného stáří, vstoupit do řad našich sokolíků.“⁸⁹⁶

Josef Rippel, Wesley, Texas: „Naše zdejší mládež se pilně drží v cvičení divadelním, takže již několik představení dávala, kterým se zasloužené pochvaly od účastníků dostalo.“⁸⁹⁷

Marie Burešová, New York, 13 let: „Byla jsem ve společnosti mých rodičů na maškarním plesu Dělnicko-amer. Sokola dne 25. února v Central Turnverein Hall. Bylo tam tolik krásných maškar, že ani nebylo vše k přehlédnutí. Byly také rozdávány krásné ceny. Pořádány byly čtyry představení, Čínský pochod se zpěvem, Sokolské skupiny a sokolské výkony v tělocviku, Živý obraz a Vjezd prince Carnerala s družinou. Taneční síň byla o 10. hod. přeplněna, takže se ples skvěle vydařil.“⁸⁹⁸

Berta Tříška, St. Louis, Missouri: „V sobotu dne 12. října měli jsme Český den ve zdejší výstavní budově. Jeviště v koncertním sálu bylo pěkně vyzdobeno, na zadní stěně český lev v červeném poli, nad ním nápis: ‚Český den‘ a pod ‚Na zdar‘, po pravé straně rozepjatý americký a po levé český prapor, u popředí pak vlály prapory Sokola a Slovanské Lípy, vroubení kol jeviště bylo v českých a amerických barvách; koncerty byly čtyry a sice ve 2, 4, 7 a 9 hodin, zvláště poslední byl sestaven ze samých českých písní; nejlépe se líbila směs národních písní od Titla, kde začali s ‚Kde domov můj‘ a na konec ‚Hej, Slované‘, kteréž písně při tak velkém počtu hudebníků se velmi pěkně poslouchaly; návštěva výstavy byla velmi četná, obzvláště večer.“⁸⁹⁹

Z těchto dopisů vyplývá, že v některých zemědělských státech kulturní život v rámci české komunity existoval. Kulturní události byly buď spojeny s českou školou, nebo s českými spolky. Dopis Emila Faltyse z Nebrasky zároveň ukazuje, že v některých českých školách byly děti vyučovány nejen v českém psaní, ale i v pěstování českých kulturních tradic.

Jak jsme již uvedli, většina dětí, která psala do rubriky „Nová Omladina“/ „Omladina“, žila buď na farmách, nebo v osadách a malých městečkách zemědělských států. Komunikace mezi farmami a osadami nebyla intenzivní a

⁸⁹⁶ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 2. 1888, č. 21, s. 24.

⁸⁹⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 29. 4. 1891, č. 33, s. 15.

⁸⁹⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 3. 1893, č. 26, s. 13.

⁸⁹⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 30. 10. 1895, č. 7, s. 14.

někdy byla velmi problematická, proto pro děti a jejich rodiče snad jedinou zábavou bylo čtení časopisu a psaní dopisů do rubriky.

„Znám ze zkušenosti život na americkém venkově, vím, jak smutné jsou ty večery zimní, zvláště pro veselou a těkavou mysl dětskou. Víím dobře, že v mnohých domácnostech našich farmerů jediným zdrojem vši zábavy a poučení je časopis, jenž se nikde jinde nečte tak důkladně, jako tam, často od první písmenky až do poslední,“ zmínila se anonymní a asi už dospělá čtenářka z Chicaga.⁹⁰⁰

Právě kvůli této zeměpisné izolovanosti hledaly české děti kamarády v rámci své krajanské komunity prostřednictvím dopisů.

Mary Hajšman, Williams, Iowa: „Ještě se zmíním o naší besedě, kde jsem byla s bratrem, v Belle Plaine, Vining a v Toledo, i tam jsme byli ve třech tanečních zábavách. Jest to tam jiné nežli tady; tam jsou sami Češi. Nikdy jsem ještě nebyla v tak velké české společnosti, mně se tam líbilo. Tady je jenom pět českých rodin a ty žijí všichni sami pro sebe. Byla bych ráda, kdybychom se mohli stěhovat mezi Čechy.“⁹⁰¹

Josefina Kryzová, Marshfield, Mo.: „Milá Omladino! Musím si Vám také trochu postesknout, že se mi tady velmi mnoho stýská. Jsem zde jenom samojedině české dítě, poněvadž žádných sester ani bratrů nemám. Jsou zde mimo nás ještě dvě české rodiny, totiž p. J. Jiráčku, již dávný čtenář Amerikána, bez dítek, a pak jeho tchán p. J. Simer. Česky neslyším jenom doma. Jsem 14 roků stará a česky číst se učím z čítanky, kterou jsem si přivezla před sedmi roky s sebou z Čech, kde jsem chodila jeden rok do školy. Též Vás, milí mladí dopisovatelé, vybízím k častému dopisování, bychom takto měli dosti látky k učení.“⁹⁰²

Ve svých dopisech samy děti zvaly své vrstevníky, aby častěji psali do rubriky o svém životě, o tom, co se děje v jejich „krajínách“ (tj. v jiných státech), protože tak by se mohli vzájemně poznávat a skamarádit. Pouze tento časopis jim poskytoval možnost navázání sociálních kontaktů.

Františka Bednářova, Schuyler, Nebraska: „S potěšením sleduji dopisy naší milé omladiny z toho nebo onoho státu a co mne vůbec nejvíce zajímá, jsou zprávy, jak mé spolužákyně a spolužáci v pokroku a vzdělanosti ku předu jdou.“⁹⁰³

⁹⁰⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 3. 1895, č. 26, s. 12.

⁹⁰¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 3. 1893, č. 25, s. 13.

⁹⁰² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 29. 5. 1895, č. 37, s. 16.

⁹⁰³ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 5. 1. 1887, č. 16, s. 29.

Marie Malinova, Halfmoon, Texas: „Teď se těším jen těmi dopisy v Omladině a ono jich jest tak málo, proto žádám všechny dopisovatelky a dopisovatele mladé, aby aspoň jednou za čas o sobě nechali slyšet a pověděli nám každý ze svého kraje něco zajímavého.“⁹⁰⁴

Marie Škalová, Ravenna, Nebraska: „Milí čtenáři a čtenářky, proč tak málo dopisujete do milé Omladiny? Vždyť to tak mnoho práce nedá, abyste napsali několik řádků alespoň jednou za měsíc, a tam se dozvíme jeden o druhém a budeme vědět víc, nežli víme. Kdybychom si nedopisovali do milé Omladiny, ani bychom neměli co číst a nevěděli bychom, jak se lidé mají.“⁹⁰⁵

Marie Pokorná, Racine, Wisconsin: „Nového nepíšu nic, neb je život v Racine na události chudý. Ta všeobecná bída, jako jinde, rodiče naše sužuje. My dívky bychom rády viděly, aby se to změnilo k lepšímu. Mohly bychom si pak věci opatřit, po kterých nyní marně toužíme. Já bych si přála zpěvník česko-americký, ale musím počkat, až si naň nastřádám. Nastávajícím jarem otevřela se nám česká naše nedělní škola, v níž jako dříve obětavý učitel p. A. Kroupa jednu třídu učí. Potěšilo mne také, že jsem nalezla mezi dopisovatelkami jednu rodačku z Písku, Marii Skalovou v Jackson, Minn. Zdali pak mne zná?“⁹⁰⁶

Marie Skálová, okres Jackson, Minnesota: „Milá Omladino: Velmi ráda čtu vaše dopisy a musím sama také psát. Zde je má II. úloha. Počasí máme pěkné a farmáři mají zaseto. Dne 11. dubna měli jsme bouřku, ale málo pršelo. Četla jsem dopis od Marie Pokorné z Racine, Wis. Táže se mne, zdali ji znám. Jsi-li to, krajanko, která se mnou chodila do školy v Písku, tedy tě znám. Piš laskavě, dlouho-li jste tedy. Také mne potěšilo, že jsem četla dopis z našeho okolí. Jest tu mládeže české dost, ale málo píše.“⁹⁰⁷

4.4 Sebeidentifikace

Všechny děti, jež deklarovaly své národní příslušenství, se identifikovaly jako Češi.

Marie A. Brchaň, okres Brule, Dakota: „S radostí přečítám dopisy od české mládeže, však velmi málo se jich ukáže, tak musím sama něco napsat pro mé milé mladé české krajany.“⁹⁰⁸

⁹⁰⁴ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 3. 1888, č. 28, s. 14–15.

⁹⁰⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 4. 1891, č. 31, s. 16.

⁹⁰⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 4. 1895, č. 29, s. 14.

⁹⁰⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 24. 4. 1895, č. 32, s. 13.

⁹⁰⁸ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 9. 1886, č. 52, s. 13.

Jos. E. Kolman, Ithaca, okres Richland, Wisconsin: „Českou školu neměl jsem tu příležitost navštěvovat vyjma několika týdnů, neb jest zde nás několik rodin českých.“⁹⁰⁹

Josefina Steinbergrová, Benington, Vermont: „Českých rodin jest zde nás jen několik a též něco německých. [...] Necht' nám jest všem popřáno náš národ povznést a dosvědčit každému, že my Čechové jsme národ vzdělaný a uvědomělý a že dovedeme všemu v čas se opřít, Heslem našim budiž:

Pracuj každý s chutí usilovnou
na národu roli dědičné,
cesty mohou být rozličné,
jenom vůli mějme všichni
rovnou! –“⁹¹⁰

Marie Hoertenská, Cotesfield, Nebraska: „Ct. red.! Dnes pohnuly mne dopisy Omladiny, bych také dala o sobě vědět, že jsem dcera českých rodičů, kteří mne naučili znát mateřský jazyk a vedle toho i poměry naší staré české vlasti.“⁹¹¹

Jiří A. Lovětinský, Whitewood, S. D.: „Jsem teprv 12 roků stár, ale musím se pochlubit, že jsem Čech a Čechem zůstanu přes to, že jen tři týdny jsem se učil u prof. B. Šimka v Iowa City české abecedě.“⁹¹²

Emma Musilova, Crete, Nebraska: „Já se ráda tím chlubím, že umím česky číst a psát, vždyť jsem Češka, a ti, kteří to neumí, měli by se za to hanbit.“⁹¹³

Vojtiška Palkovská, Collyer, Kansas: „V naší škole se vyučuje anglicky a milá omladina mně přisvědčí, že jest to dost těžké učení pro nás české dívky; není to na základě mateřské řeči, a když málo aneb nic nerozumí anglicky, uznáte, že vezme dlouhý čas, až se čemu naučí. A proto myslím, že by bylo nejlépe pro nás Čechy se česky učit a českého učitele mít. Jenom že u nás to nemůže být, poněva[dž] Čechů jest zde málo usazených a jsou daleko od sebe na farmách usazení.“⁹¹⁴

Marie Hladkova, Collyer, Kansas: „Jsem 8 roků staří a chci ukázat, že jsem nezapomněla mateřskou řeč svou, aby po mně to udělali od nás jiní, neb je nás tu Čechů dost, a vím, že všichni rádi Omladinu čtou.“⁹¹⁵

⁹⁰⁹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 18. 1. 1888, č. 18, s. 21.

⁹¹⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 8. 4. 1891, č. 30, s. 16–17.

⁹¹¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 30. 3. 1892, č. 28, s. 17.

⁹¹² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 6. 7. 1892, č. 42, s. 29.

⁹¹³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 24. 1. 1894, č. 19, s. 13.

⁹¹⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 7. 3. 1894, č. 25, s. 17.

⁹¹⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11.

Marie Libecaut, Okarche, Oklahoma: „Jsem rozena v roce 1880 v Čechách ve Mšec-Žehrovic; do Ameriky jsme přijeli v roce 1885 v květnu. Číst jsem se naučila jako většina vás též pouze z časopisu.“⁹¹⁶

Ferdinand Libecaut, Okarche, Oklahoma: „Tento měsíc nám nastala škola a máme tu nyní učitele. Chodím nyní raději do školy, neb v ní vládne lepší pořádek, nežli za minulé slečny učitelky. Do naší školy chodíme my jediní Češi.“⁹¹⁷

Josef Vavrech, Yale, Oklahoma: „Ctěná redakce! Zde zasílám XI. úlohu. Nemohu se mnoho chlubit, jak jsem pokročil v českém pravopisu, neb skoro pokaždé jsem měl v úloze chyby, doufám však, že to časem půjde lépe; chci se i na dále v české řeči cvičit, neb mám k tomu dobrou příležitost ve Vašem ctěném listu. Jinou příležitost zcela nemám, neb zůstáváme mezi samými Amerikány, leč doma od rodičů (1), neb my doma mluvíme jen česky. Jaké výhody pro život bych z toho očekávat mohl, to nevím, neb jsem ještě mlád a o mém budoucím životě není ještě nic rozhodnuto, ale tolik si myslím, že jest užitečno a žádoucí naučit se všemu, co možná. Dále jest to moje povinnost, když jsou moji rodiče Češi, ať i já (2) sem česky vychován.“⁹¹⁸

Je třeba uvést, že většina dětí neuvedla stát narození – USA nebo Čechy. Část z nich napsala, že se narodila v českých zemích a přijela se svými rodiči do USA již v předškolním věku. Proto část z nich neměla žádné nebo měla málo zachované vzpomínky na starou vlast. O svůj (český) původ se tedy tyto děti mohly dozvědět pouze od svých rodičů. Jak uvádí sociální antropolog a univerzitní profesor Anthony P. Cohen, právě v rámci rodiny se dítě dozvídá o své vlastní existenci a o tom, kdo vlastně je.⁹¹⁹ Z toho vyplývá, že mladší děti ještě nebyly ve věku, kdy si mohly uvědomit své národní příslušnosti. Domníváme se, že rodiče jim vštěpovali pocit sounáležitosti k českému etniku. Proto tvrdíme, že v konkrétním případě česká identita je **sociálně konstruována**

⁹¹⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 12. 6. 1895, č. 39, s. 15.

⁹¹⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1896, b. d., č. 7, s. 15.

⁹¹⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5.

⁹¹⁹ COHEN, Anthony P.: *Self Consciousness. An Alternative Anthropology of Identity*. London – New York 2002, s. 55.

a **vyjednávána**. To potvrzují i některé dopisy, z nichž vyplývá, že část českých rodičů nejen učila své děti česky číst a psát, ale snažila se je vychovat v českém duchu a kulturních tradicích Čech.

Jos. Strafelda, Renville, Minnesota: „Jsem 14 roků stár a když mně bylo 9 roků, koupil mi otec od Vás český slabikář, abych se z něho naučil česky. Později dopsal mně k Vám pro druhou čítanku českou, když jsme zůstávali v San Francisco, Cal. a ta mně došla zrovna na vánoční svátky a tak to byl můj krismus. Mimo této knihy dostal jsem ještě housle, abych se jen pilně učil za dne ve škole anglické, po škole doma ve Vaší čítance a večer mne učil na housle p. John Niklíček. První píseň česká byla ‚Když jsi ty sedláčku pán‘, což šlo dosti těžko a já někdy dostal i přes prsty, ale za krátkou dobu jsem hrál lépe a otec mi koupil od vás tištěné noty, kde jsou písně ‚Hej, Slované‘ a ‚Kde domov můj‘. Též mne učil hrát p. Niklíček čes. Besedu, která se mně do dnes líbí.“⁹²⁰

Rudolf V. Halama, Chicago, Illinois: „Nesmím ti opomenout milá mládež, moji radost sdělit, kterou mně způsobili moji rodiče k Vánocům, neb jsem dostal dárek českou knížku jménem ‚Babička‘ z knihárny p. Geringera a skladatelkou té krásné knížky jest paní Božena Němcová a česky gratulant, což je moc poučné pro mne.“⁹²¹

Willie Kostka, Red Lake, South Dakota: „Když tatínek přinese noviny z pošty a skryje je, abych je nenašel, avšak já je přece najdu a Omladinu si přečtu. Naučil jsem se číst z první čítanky od p. Geringera a šlo mi to lehce, ačkoli mi museli rodiče několikrát povědět něco a opravit. Mnozí říkají, že se dítky pletou v angličtině, když se česky učí, avšak není to pravda, neb učím se také ve škole anglicky a nepletu se nic. Jen ať se nikdo z malých nás nestydí za svou řeč, neb jest krásná a stydět se za ni znamená jako stydět se za své rodiče.“⁹²²

Marie Kulhánek, okres Waller, Texas: „Česky číst a psát by se mělo naučit každé dítko, aby sobě později přečíst mohlo dějiny našich slavných předků a tak poznat jejich slavné činy a skutky, jejich snažení pro dobré jméno a slávu jazyka českého. Dále může sobě přečíst díla a spisy českých spisovatelů, básníků a tak se vzdělat a zdokonalit.“⁹²³

Část dětí narozených v Čechách, které opustily svou vlast ve školním věku, si zachovala silné vzpomínky na starou vlast, na své příbuzné, na české

⁹²⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 6. 3. 1895, č. 25, s. 15.

⁹²¹ Tamtéž, s. 15–16.

⁹²² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 3. 1895, č. 26, s. 11.

⁹²³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 1. 1897, č. 21, s. 11.

kulturní tradice. Proto se u nich projevuje česká identita výrazněji. Takových případů je velmi málo.

J. M. Vokáčová, Oketo, Kansas: „Četla jsem též dopisy Františky Smolovy a jejího bratra, prosící čtenáře Omladiny, abychom též sdělili, ze kterého kraje pocházíme. Vyhovuji žádosti té; pocházím z kraje pražského a okresu zbirovského v Čechách; mám v Čechách dědečka, dva strýčky a tři tety; my do Ameriky přijeli roku 1881; a sice prvně do Arkansasu, kdež jsme pobýli dva roky, pak jsme se stěhovali do Nebrasky.“⁹²⁴

Anna Kučera, Belleville, Kansas: „Já jsem velmi hrdá na to, že jsem se narodila v Čechách, kde jsem měla dobrou příležitost chodit do školy, neb jsme bydleli ve městě. Nevím čím to jest, ale já jsem ještě v Americe nepoznala žádného, aspoň tak já vždycky myslím, kdo by byl se mnou stejného mínění o staré vlasti. Vždycky když jsem něco povídala o staré vlasti mým družkám, ony se nezdály být mým vypravováním ani dost málo zaujaty a to mě vždy bolelo. Nevím čím to jest, že se mně žádné jiné místo nezdá tak krásné, jako Čechy, neboť jsme byli kolik dní v New Yorku, v Chicagu a nyní v Kansas, a mnoho jiným míst, ale žádné není tak krásné, milé a vábivé jako Čechy. Jedinou mou touhou jest ještě jednou spatřit Čechy s jejich modravými horami, krásnými údolími, vlnitými řekami, zvláště Vltava, jež kvapí kolem Vyšehradu a zas dál ubíhá, a konečně Praha, máti měst. A když si všechny věci tak představím, táži se sama sebe: byla bych radši v Čechách? Nevěděla bych, co na tu otázku hned odpovědět. Bylo mně devět let, když jsme jeli z Čech, ale vše utkvělo v paměti mé, ač jsme zde již 8 let. Nyní musím říct něco o škole. V Čechách můj pan učitel byl velmi přísný, ale moc nás netrestal. Neb on měl vždy stejnou povahu a my jsme se neodvážili rozhněvat jej. On vždycky když přednášel, tak jsme byli velmi pozorní, neboť on nekázal dvakrát a my jsme se neodvážili optat se ho. My jsme měli všichni pana učitele rádi, ač jsme se ho báli, ale měli jsme jej ve velké úctě. Zde v Americe jsou učitelové velmi zlí někteří. Náš profesor je velmi prchlý, ale dobře přednáší a já jej dost mám ráda. Ne snad že bych přírodu, školy a vše jiné věci v Americe chtěla ponižovat, neb jest nyní můj domov. Já myslím, že jest toto krásné přísloví ‚Úctu děj cizině, a Lásku vlasti‘. Prála bych si, kdybych mohla a všichni druzí mladí čtenáři vašeho ct. listu číst dějiny české. Já se skoro hanbí, že nevím více o českých dějinách, já jsem jen čtla dvě knihy ‚Palackého Dějiny české‘, již jsou velmi zajímavé, a doufám, že všichni jsou aspoň tak daleko. Historie S. S. jest velmi krátká, poněvadž Amerika není dost stará.“⁹²⁵

Dopisovatelka, Chicago: „Zvláště mě zajímal dopis Anny Kučerové z Belleville, Kans. Vidíš, milá Aninko, i mně se druhdy vedlo, jako nyní tobě, a proto chápu úplně tvé pocity. Moje soudružky se mi vždy

⁹²⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 1. 3. 1893, č. 24, s. 16.

⁹²⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11.

posmívaly, když jsem tesknoutou po drahé otčině plakávala. ‚To se ti má po čem stýskat,‘ říkaly, ‚zde je mnohem lépe než v Čechách. Tam jsme se musely spokojit, když nám rodiče koupili šaty kartounové, a zde si můžeme pořídit třebaš hedbavné.‘ Tak vidíš, Aninko, za pěkné šaty byly bychom nevděčnice, kdybychom to nechtěly uznat, čím jsme povinny této druhé naší vlasti. Leč proto nemusí nikdo na svou rodnou matičku zapomínat, a já tuto opakuji tvá slova: Úctu dějme cizině, avšak rodné vlasti lásku. Buď tak laskava, Anninko, udej ve svém příštím dopisu jméno města, v němž si se zrodila, ano? Za ten tvůj milý dopis zasílám ti hezkou pohádku, myslím, že se ti bude líbit.⁹²⁶

Anna Kučerová, Belleville, Kansas: ‚Byla jsem velmi mile překvapena, že jednou za devět let jsem našla někoho, kdo chápe pocity mé. Neočekávala jsem, že můj dopis bude tak laskavě přijat, ani tak pěknou povídku, jež mi byla poslána od neznámé přítelkyně. Nejdříve musím vzdát vřelé díky za obě, dopis a povídku, a vyhovět přání laskavě, soucitné přítelkyně. Narodila jsem se v Ronově u Čáslavi. Město Praha bylo od nás 11 mil jihozápadně vzdáleno. Ano, Ronov! Město velmi krásné, ležící na rovině, obklopeno na jedné straně loukami a polmi, na druhé řekou Doubravkou, jež se vlévá do Labe; na jiné zase horami, údolím a doly. [...] Nemám Čechy ani českou školu zde, jsou daleko za oceanem, ale doufám a myslím, že Čechie se bude moci chlubit, že má mnoho věrných synů a dcer v Americe. Čechové jsou zrovna tak nadaní lidé, jako každý jiný národ v celém světě. Vím, že mnoho z dopisovatelů jsou hudebníci, ale ráda bych věděla, učí-li se hrát nějaké písně národní? Odpusťte, možná, že jsem tuze zvědava, ale vím, že je více Čechů ve východních státech, ale zde v našem Belleville jsme jen čtyři české rodiny, ale dvou rodin děti neumí aneb nechťi mluvit česky. Já jsem vždy hrdá, když se mne některá spolužačka zeptá, jaké národnosti jsem? Odpovím, Češka a usměju se a optám se jí zase tutéž otázku a ona odpoví: ‚O, já ani nevím, co jsem, moje matka jest Irčanka a můj otec Skot, tak já nevím, co jsem.‘ Tak buďme hrdí, když jsme tázáni podobně, že můžeme říci ‚Čech‘ nebo ‚Češka‘ bez ostychu.⁹²⁷

Anna Kučerová, Belleville, Kansas: ‚Byla jsem velmi mile překvapena když jsem uviděla v Omladině uveřejněnou básničku ‚Vrána a liška‘. Neb když jsem byla v Čechách, tak jsem ji jednou ve škole přednesla. Pamatuji si též, kde asi a na které stránce ve čtvrté čítance tato báseň byla. Já nepamatuji, kdy by se mně Američan tak líbil, jako právě nyní. Já nejraději čtu jak jsou američtí Čechové vítáni v Čechách. [...] Přála bych si velmi, kdybych mohla já a všichni dopisovatelé Omladiny jednou jet do Čech na výstavu, neb některý jiný čas, ale když se jede na výstavu, tak jede více Čechů a pohromadě a vím, že v každém se ozývají city lásky a city, které ani nemůže vyslovit. Je to velmi krásné být vítána zase Čechy. Musí to

⁹²⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 4. 1895, č. 29, s. 14.

⁹²⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 17. 4. 1895, č. 31, s. 13.

být krásné, neb kam jen zraky dosáhnou, všude se táhnou krásné luhy vlasti, která sterým jest hořem trýzněna, a mé srdce, při té kráse, již mé oko stíhá se pyšně zdvihá, ale přec by odcházelo – hořem sklíčené.“⁹²⁸

Marie Pokorná, Racine, Wisconsin: „Jaro nám nyní nastalo v plné míře a těšíme se zase na nedělní vycházky do milé přírody. Škoda, že jaro není zde tak krásné jako v drahé naší vlasti české.“⁹²⁹

Anna Kučerová, Belleville, Kansas: „Já bych ráda napsala něco o Čechách, ale bojím se, že nejsem dost obdařena duchem básnickým, abych mohla nalézt přiměřená slova. Náš velký básník Jaroslav Vrchlický napsal o Čechách báseň tak, jak já jsem vždy o nich snila, ale nemohla najít dostatečných slov.“⁹³⁰

Václav Slack, Plato, Iowa: „Jsem v Americe 5 roků a chodím do anglické školy. V Čechách jsem chodil do školy 6 měsíců v Duchcově a tam z nás chtěli udělat Němce, ale nedokázali to, neb museli povolit pět tříd českých. Teď v Americe ze mne chtějí udělat Angličana, neb nemáme tu české školy. Je naší povinností udržet si svou mateřskou řeč, a proto pilně čítáme a píšme česky. Jsem 13 roků stár.“⁹³¹

Františka Holý, Denver, Colorado: „Nejraději čítám dopisy Omladiny a zprávy z Čech, zvláště když obsahují něco nového kolem naší otčiny, na kterou si velmi ráda vzpomínám. Také jsem již psala psaní mé přítelkyni do Čech a očekávám odpověď s podobenkou.“⁹³²

Dopis Václava Slackého zároveň naznačuje, že američtí Češi považovali českou školu za nejlepší a nejspolehlivější vzdělávací instituci, která je schopna bránit české děti před odnárodněním, poskytnout jim vzdělávání v českém duchu a pěstovat u nich českou národní identitu.

Vzpomínka na starou vlast byla samozřejmě živá i u dětí, které se svými rodiči přijely do Ameriky před několika měsíci nebo před jedním či dvěma lety.

Miroslav Danzer, Marshalltown, Iowa: „Jsem v Americe teprve dva měsíce, a jsem 9 roků stár. V milé vlasti jsem pilně chodil do školy a naučil jsem se číst a psát. Nevím, jak to půjde teď s angličtinou. Těší mne zároveň, že mám nyní příležitosti seznámit se s drahou

---

⁹²⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 17. 7. 1895, č. 44, s. 12.

⁹²⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 15. 5. 1895, č. 35, s. 17.

⁹³⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 18. 9. 1895, č. 1, s. 13.

⁹³¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11.

⁹³² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 1. 1897, č. 21, s. 11.

českou omladinou v Americe a stýkat se s ní, což budu s největší radostí činit.“⁹³³

Augustina Tomkova, okres Milam, Texas: „Jsem 10 roků stará a teprve 1¼ roku v Americe. Pocházím z Moravy od Olomouce a chodila jsem ve staré vlasti 2 roky do školy moravské. Zde jsem se naučila číst a psát, a jak ráda jsem byla, když jsem poprvé viděla moravský časopis u jednoho krajana.“⁹³⁴

Marie Skala, okres Jackson, Minnesota: „Jsem 13 let stará v Americe jsem 3 roky. Jsem rodička z Písku. Když jsem byla 7 let stará, tu mi otec zemřel a odjeli jsme s maminkou, starší sestrou a dědečkem sem. Strýček p. Vosoba nám vyplatil cestu.“⁹³⁵

Jak vyplývá z dopisu Miroslava Danzera, pro něj byly v této době Čechy (ještě) jeho „vlast“, nikoli „stará vlast“. Hledání kamarádů mezi krajany by proto mohlo znamenat, že dítěti chybí české prostředí, na které bylo zvyklé ve své (staré) vlasti.

Část dopisů z Texasu ukazuje, že si texaští Moravané svou kulturní svébytnost zachovali.

Emil Matula, Texas, 13 let: „...chodil jsem do anglické školy, ale mateřskou řeč moravskou (neb českou) jsem neopomenul si vážit a cvičil jsem se sám stále ve čtení i ve psaní a to nejvíce z ctěného listu vašeho, a proto myslím, že kdo nemá příležitost do české školy chodit, že se může sám při dobré vůli naučit. Proto hledme všichni, mladí čtenářové naši, pěstovat mateřskou naši řeč a pak nabudeme vážnosti mezi ostatními lidmi.“⁹³⁶

Martin Kopecký, Rutersville, okres Fayette, Texas: „Je tady Moravanů hojnost, tak nevím, neumí-li psát moravsky nebo se stydí, však co vím, chodí do pěti škol a mohou také dopsat.“⁹³⁷

Berta A. Kovářová, Merle, Texas: „Je nás Moravanů zde hodně usazeno a přece nikdo nic nepíše.“⁹³⁸

Růžena T. z Texasu: „V posledním roce školy naší bylo nás pět českých i moravských děvčat skoro stejného stáří, i slíbily jsme si, že

⁹³³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 27. 2. 1895, č. 24, s. 15.

⁹³⁴ Tamtéž.

⁹³⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11.

⁹³⁶ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 21. 7. 1886, č. 44, s. 29.

⁹³⁷ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 16. 2. 1887, č. 22, s. 28–29.

⁹³⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 2. 1895, č. 22, s. 12.

budeme každý týden dopisovat po česku, neb jak my tu říkáme, po moravsku.“⁹³⁹

Další příklady svědčí o tom, že rodinná paměť se předávala prostřednictvím mezigenerační komunikace nebo vyprávění.

Kristina Růžičková, Lime Springs, Iowa: „Mám dvě sestry a jednoho bratra a všichni umíme česky číst a psát. Moji rodičové jsou v Americe již 17 roků a jsou rozeni na Moravě v okresu Telčském.“⁹⁴⁰

Milka M. Musilova, Crete, Nebraska: „Moji rodičové jsou v Americe asi 26 let. Dřív byli v Clevelandu, Ohio jeden rok a sedm měsíců, pak jeli do Omahy, když byli rok a dva měsíce a zde bydlí od roku 1869. Jsou z kraje čáslavského.“⁹⁴¹

Anna Fajmonova, Cleburne, Kansas: „Moje rodiče jsou v Americe patnáct roků a pocházejí z kraje jihlavského, okresu Nového Města z Divišova.“⁹⁴²

Část dětí si zároveň uvědomovala, že jejich život je úzce spojený s Amerikou a že se postupně stávají částí americké společnosti. Protože jejich výchova probíhala především v americkém prostředí, zdůrazňovaly nejen nutnost naučit se anglický jazyk, ale být i upřímnými americkými občany. Identifikovaly se jednak jako Američané, jednak jako Češi. Měly dvě identity.

J. B. Marčák, Nelsonville, Texas: „Přijměte ode mne těchto pár řádků do Omladiny, neb já tak rád čtu dopisy od mladíků českoamerických.“⁹⁴³

Jos. J. Machan, Brenham, okres Washington, Texas: „Školu českou jsem nikdy nenavštěvoval a česky jsem se naučil jen doma a anglicky jsem se naučil v německoanglické škole a z Jonášového Amerického Tlumače českoamerického a pak ze Zdrůbkového Kapesního českoanglického slovníku. Každému českému žákovi, který by se rád naučil řeči anglické, radím, aby si objednal anglické noviny a Zdrůbkův slovník, bez něhož by neměl žádný americký mladík být.“⁹⁴⁴

---

⁹³⁹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 7. 8. 1895, č. 47, s. 12.

⁹⁴⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 5. 4. 1893, č. 29, s. 13.

⁹⁴¹ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 10. 5. 1893, č. 34, s. 12.

⁹⁴² Tamtéž.

⁹⁴³ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 8. 1887, č. 46, s. 1.

⁹⁴⁴ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 11. 1. 1888, č. 17, s. 23–24.

Josef J. Machan, Brenham, Washington Co., Texas: „Velmi rád čtu dopisy v Omladině a jsem tím velmi potěšen, že nám mladým americkým Čechoslovanům místa popřáváte ve vašem ct. časopisu.“⁹⁴⁵

Jos J. Machan, Brenham, Washington Terr.: „Milí američtí mladí čtenáři, zde vidíme, jak jsme připraveni o naše hádanky, ct. red. nám radí psát o našich zkušenostech a všelikých zvířatech atd.“⁹⁴⁶

Frank Kolářik, Black Stone, Kansas: „...i my mladí čeští Američané vážíme si řeči mateřské.“⁹⁴⁷

J. Z., Lesterville, Jižní Dakota: „Jak rád čtu dopisy od té milé Omladiny, protože zasedám k lístku tomuto, abych ukázal české mládeži, že dávám přednost řeči mateřské. Co se týče zimy, té máme teď dost a málo sněhu. Proto přece nedbám, nestaraje se o ni a pospíchám vždy do našeho českého spolku, abych se vycvičil náležitě v češtině, o kterou mnohý mladík neb dívka se málo starají, ba se i někdy vysmívají, což aspoň mne mrzí. Mnohý se nám též vyhýbá, neb sklopí oči, jaká to potupa! Proto Vás mladí čtenáři a čtenáři žádám, abyste více dopisů psali do milého nám časopisu, tím pak každý dokáže, že je pravý americký Čech.“⁹⁴⁸

Pepík Wosoba, okres Jackson, Iowa: „Nejsem ještě 11 roků stár, ale rád čtu dopisy Omladiny a proto sem si umínil též něco dopsat, abych jiné povzbudil ku následování. Chci dokázat, že i my mladí čeští Američané vážíme si řeči mateřské, ačkoli do české školy chodit nemohu, poněvadž zde žádné není. Učil jsem se česky číst a psát z Vašeho časopisu.“⁹⁴⁹

Anna Benešova, South Boston, Massachusetts: „Dne 21. února slavil rád Vojta Náprstek čís. 57 v Bostonu patnáctileté trvání v dobročinné Jednotě ČSPS. Byla jsem též za družičku a přivázala stuhu na věnec, který na štítu připevněn byl. Měla jsem tuto řeč: ‚Ctěný řáde ›Vojta Náprstek‹ a ctěná společnosti! Jsem nad míru potěšena, že mně dovoleno před Vámi promluvit. Dnešním dnem Vám drazí otcové darován prapor od našich drahých matek. Prapor americký znamená svobodu, pro kterou Jiří Washington, otec této země, po sedm roků s velikými obtížemi bojoval. O Jiří Washingtoně! Kdybys věděl, že miliony lidu různých národností pod tvůj prapor svobody se utíkají, věru bys byl spokojen, že tvoje neúnavná práce, pro kterou jsi nejen před časem [z]estárnul, ale skorem oslepnul, dosáhla žádoucího cíle Tvého. Jsem si jistá, že Tvoje jméno, Jiří Washington na věčné časy velebno bude. Sláva Tobě, sláva i matce tvé, jež Tebe tak šlechetně vychovala. Ctěný řád Vojta Náprstek nám přichystal krásnou zábavu

⁹⁴⁵ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 22. 2. 1888, č. 23, s. 21.

⁹⁴⁶ Tamtéž.

⁹⁴⁷ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 30. 1. 1895, č. 20, s. 16.

⁹⁴⁸ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 13. 2. 1895, č. 22, s. 12.

⁹⁴⁹ Tamtéž.

dnešního večera a já doufám, že každý mírumilovný Čech výborně bavit se bude. Též i já, věrná dcera českého národa, s Vámi společně bavit se chci. Opatřila jsem si českou vlajku, na důkaz toho, že se moji mateřské řeči nikdy zrádkyní nestanu, ale do smrti ji v uctivosti mít budu. Provolejme českému národu třikrátě hřímavé nazdar! Nesmíme zapomenout na našeho českého vlastence a patrona V. Náprstka a provolejme třikrátě sláva jménu V. Náprstka! Nyní draží otcové padám před Vámi na kolena a prosím Vás, kdyby dnes nebo zítra někdo na věčnost se odebral, by jste po něm nedospělé sirotky před záhubou chránili. Za druhé Vás prosím, byste se postarali o vzdělání nás dítek v české řeči, neb mám za to, že česká řeč jest také krásné umění. Konečně Vás prosím, abyste nám dětem darovali aspoň jeden taneček a žádný dospělý člověk by se nám do toho nepletl, neb ho ušlapem. Žádám to proto, aby i nám dětem dnešní slavnost do smrti v paměti zůstala.“⁹⁵⁰

Dopis „J. Z.“ z Jižní Dakoty zároveň ukazuje také další tendence – odnárodnění české mládeže v Americe. I Marie Suchman z Illinois, Mary Klinka z Wisconsinu, Jindřich Hlaváček z Arkansasu, Marie Marek a Josef Havlena z Iowy, Františka Holý z Colorada podobný jev popisují.

Marie Suchman, Ava, okres Jackson, Illinois, 15 let: „Čechů jest zde málo, asi 5 mil odtud jest několik rodin a z těch je mnoho, že nesmějí česky číst.“⁹⁵¹

Mary Klinka, Myra, Wisconsin: „Jest tady mnoho rodin, že jim vyrostou děti, aniž by je rodiče učili česky číst a psát.“⁹⁵²

Jindřich Hlaváček, Hazen, Arkansas: „Někteří Češi mladí se za českou řeč stydí a nechtějí ani číst, ani psát česky. Budoucně toho bude více.“⁹⁵³

Marie Marek, Prairieburg, Iowa: „V naší osadě je asi čtyřicet*) českých rodin osazeno. Ale českou školu zde nemáme, a proto jest zde mnoho českých dítek, které neumí česky psát a číst. Přála bych si, aby zde byla česká škola, neboť potom zde bylo o mnoho víc dětí, které by uměly*) česky číst a psát.“⁹⁵⁴ (* čtyřicet, * uměly. Red.)

Josef Havlena, Cedar Rapids, Iowa: „Milá Omladino! Mám o sobě podat zprávu, jak se těším pokroku v českém pravopisu. [...] Výhody neočekávám žádné, co jsem se v českém pravopisu přiučil, neb

⁹⁵⁰ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 4. 1895, č. 29, s. 15.

⁹⁵¹ Naše Omladina. *Amerikán*, Chicago, 20. 4. 1887, č. 31, s. 1.

⁹⁵² Omladina. *Amerikán*, Chicago, 17. 2. 1892, č. 22, s. 27.

⁹⁵³ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 3. 4. 1895, č. 29, s. 14.

⁹⁵⁴ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 25. 12. 1895, č. 15, s. 12.

čeština zde stojí na nízkém stupni. Zním zde mnoho Čechů, že se stydí za svůj mateřský jazyk, neb je jim angličtina milejší.“⁹⁵⁵

Františka Holý, Denver, Colorado: „Uznávám, že by měli čeští rodiče toho dbát, aby se dívky jejich naučily česky číst a psát, aby se takto řeč česká i na dále zde udržet mohla, neboť čeština zaniká rychle tam, kde se česká škola nenalézá. Příkladem toho jest i naše město. Českých rodičů je zde dost, ale dívky jejich jen málo mluví česky a nebo nic. Psát a číst též nedovedou česky a když pak chlapci dorostou, nemohou se ani přidat k českému spolku.“⁹⁵⁶

Shrnutí

Z dopisů českých dětí publikovaných v časopisu *Amerikán* vyplývá, že i když v jejich životě dominovala angličtina, zachovala se čeština jako komunikační jazyk. Děti si uchovaly české sebevědomí i některé ze svých kulturních osobitostí prostřednictvím různých mechanismů – rodiny, českých škol, českých spolků, českého periodického tisku. Zároveň je třeba uvést, že proces jazykové asimilace a integrace do amerického prostředí nabýval síly. Proto se v životě dětí začala projevovat tzv. **dvojitá identita**. I když se děti hlásily k české národnosti a některé z nich si zachovaly vzpomínku na svou starou vlast (Čechy, Moravu), považovaly již Spojené státy za svou novou vlast.

---

⁹⁵⁵ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5.

⁹⁵⁶ Omladina. *Amerikán*, Chicago, 28. 1. 1897, č. 21, s. 11.

Závěr

Naše disertace se věnovala otázce integrace a identifikace amerických Čechů v druhé polovině XIX. století. Na základě analýzy archivních pramenů, čechoamerického periodického tisku, životopisů, vzpomínek Čechoameričanů a českých pozorovatelů a v neposlední řadě i na základě dopisů psaných českými dětmi v Americe jsme zkoumali přímou souvislost mezi integračními procesy a identifikací české komunity ve Spojených státech se zvláštním důrazem na jejich děti.

Na prvním místě jsme šetřili integrační strategii českých katolíků a svobodomyšlných v USA v uvedeném období a analyzovali jsme, jak probíhala jejich jazyková, sociálně-ekonomická a občansko-politická integrace. Ukázali jsme, že proces integrace a postupné amerikanizace ve velkých průmyslových městech a na americkém venkově probíhal po stránce jazykové různou intenzitou a byl ovlivněn hlavně specifickým geografickým prostředím a sociálními kontakty s neamerickými komunitami v západních státech.

Dále jsme ukázali snahy první generace katolických a svobodomyšlných Čechů na uchování původní národní identity a základní kulturní charakteristiky, úsilí o zpomalování procesu odnárodnění jejich dětí a pěstování v nich české národní identity a kulturních tradic, které si přinesli ze staré vlasti. V disertaci jsme zdůraznili, že strategie, kterou si čeští katolíci a svobodomyšlní vybudovali, se v mnohém shodovala. Doložili jsme, že do tohoto procesu – zpomalování procesu asimilace u dětí českých migrantů – zasahovaly společně rodina, škola,

spolky a periodický tisk. Zachování a pěstování českého jazyka se proto realizovalo na několika místech jak ve veřejném prostoru (ve škole, ve spolcích a na stránkách čechoamerických periodik), tak i v domácím prostředí. Čeští rodiče vychovávali své děti s ohledem na priority, které uznávali prostřednictvím každodenní komunikace. Jejím hlavním cílem byla podpora úzkých vztahů v rámci společnosti, přenos určitých zkušeností, chování a tradic následujících generací. Pro české katolíky a evangelíky kostel představoval důležitý prostředek výchovy mladší generace a byl jedním z pilířů češství v Americe. V západních státech byly hlavním zdrojem vzdělávacího procesu rodina a periodický tisk, v menší míře škola a spolky.

Další výzkumnou otázkou, kterou jsme si položili, bylo zkoumat integraci a identifikaci českých dětí v Americe. Tento problém jsme realizovali prostřednictvím analýz jejich dopisů uveřejněných v čechoamerickém periodickém tisku. Dopisy naznačovaly, že v druhé polovině XIX. století proces integrace u českých dětí zejména po stránce jazykové nabýval síly. I když angličtina už u nich dominovala, čeština se zachovala jako základní komunikační jazyk. České děti si uchovávaly některé identifikační znaky češství – český jazyk a české kulturní tradice z vlasti svých rodičů. Tvrdíme proto, že děti českých migrantů byly „**dvoujazyčné**“.

České sebevědomí a kulturní osobitosti byly u dětí českých migrantů uchovávány prostřednictvím různých mechanismů – v rámci rodiny, v českých školách, v kulturních spolcích, prostřednictvím periodického tisku. I když se děti hlásily k české národnosti, část z nich si jasně uvědomovala, že jejich život je

úzce spjat s Amerikou, a proto přebírala i identitu majoritní společnosti. Z toho lze uvést, že z etnického hlediska měly české děti ve Spojených státech „**dvojitou identitu**“ – českou a americkou.

BIBLIOGRAFIE

ARCHIVNÍ PRAMENY

Archiv Náprstková muzea (ANpM)

- fond Vojta Náprstek, karton 8 (Jan Borecký), karton 34 (František Boleslav Zdrůbek), karton 39 (Karel Jonáš).
- fond USA-krajanství, kartony 17, 60.
- Archivní sbírka Krajanství:
  - Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich II, 1877–1878.
  - Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich IV, 1877–1880.
  - Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich V, 1880–1883.
  - Scrapbooks: Čechové mimo vlast jejich X. 1887–1892.

Archiv University Karlovy (AUK)

- fond Josef Polišínský-Amerikana, kartony 131, 132

Archiv Ústavu Tomáše Garriguea Masaryka (AÚTGM)

- fond Antonín Robek, karton 155

Státní oblastní archiv v Praze – Státní okresní archiv Kutná Hora (SOA v Praze, SOA Kutná Hora)

- fond Policejní úřad Kutná Hora, kartony 38, 80.

Moravský zemský archiv v Brně (MZA)

- fond Moravské místodržitelství, kartony 5691, 5692, 5693, 5694.
- fond Moravské místodržitelství – presidium, karton 489

Haus-, Hof-, und Staatsarchiv in Vídni (HHStA)

- fond Politisches Archiv XXXIII USA, box 17, 18

PAMĚTI

ČAPEK, Tomáš: *Moje Amerika. Vzpomínky a úvahy (1861–1934)*, Praha: Fr. Borový 1935.

ČAPEK, Tomáš: *Naše Amerika*, Národní Rada Československá v Praze: 1926.

SLÁDEK, Josef Václav: *Má Amerika. Fejetony a příhody 1871–1892*, Praha 1998.

WAGNER, Jan: *Čeští osadníci v Severní Americe*, Praha 1887.

PUBLIKOVANÉ DOKUMENTY

KŘÍŽ, Jaroslav – KŘÍŽOVÁ, Lenka: *Střípky z českého Chicaga. Edice dokumentů k dějinám Čechů v americkém Chicagu v letech 1848–1918*, Praha 2017.

ŠÁMAL, Martin (ed.), *Jsem svobodný... Edice rodinné korespondence Vojty*

Náprstka 1848–1858, Praha 2017.

VLHA, Marek (ed.), *Dopisy z války severu proti jihu. Korespondence českých vojáků v americké občanské válce*, Brno 2010.

DOBOVÝ TISK

1. Americké noviny

Brenham Weekly Banner (Texas), 1879
The Daily Dispatch (Virginia), 1867
The Evening Star (Washington), 1856, 1867
The New York Herald, 1867
The Sun (New York), 1885, 1906

2. Česká periodika v Čechách

Světozor (Praha), 1885

3. Česká periodika v Německu

České osady v Americe (Hamburk), 1891

4. Čechoamerická periodika

Amerika (Bohemian Weekly, Chicago), 1889, 1892
Amerikán (Chicago), 1881-1882, 1885-1898
Amerikán Národní kalendář (Chicago), 1878, 1880-1881, 1883, 1885-1888, 1891, 1893, 1895, 1899,
1901, 1903, 1909, 1913, 1922, 1924-1925, 1927-1928, 1931, 1933-1934, 1936
Amerikán Příloha Slávie (Racine), 1872
Besídka Slovana (Iowa City), 1877-1878, 1881
Čechoslovan (Chicago), 1886-1888
Česká Lípa (Cedar Rapids), 1902
Dennice novověku (Cleveland), 1877
Duch času (Chicago), 1878
Hospodář (Omaha), 1905-1906
Chicagské listy, 1886
Květy Americké (Omaha), 1886
Národ (Chicago), 1894
Národní noviny (St. Louis), 1860-1861
Národní noviny (Cleveland), 1874
New Yorské listy, 1874-1876
Nová vlast, 1896
Osvěta Americká (Omaha), 1903, 1911

Pokrok (Racine), 1868
Pokrok Západu (Omaha), 1872, 1881-1882
Pozor (St. Louis), 1863
Slávie (Racine), 1861-1864, 1866, 1868, 1872, 1881, 1885
Slovan Americký (Cedar Rapids), 1873-1874, 1881
Slovan Amerikánský (Cedar Rapids), 1872-1873
Svoboda (Texas), 1891, 1908
Svornost (Chicago), 1878-1880

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

1. Monografie

- Adresář a almanach českého obyvatelstva v Chicagu, 1915.*
AGSTNER, Rudolf: *Austria(-Hungary) and its Consulates in the United States of America since 1820*. Berlin 2012.
Almanach československých lidu v New Yorku a okolí, New York 1904.
Amerika. Ilustrovaná zeměpisná, dějepisná a národopisná kniha domácí. Dle Fr. Hellwalda, vzdělal Jakub Malý, v Praze: Nakladatel Fr. A. Urbánek, 1888.
ANDERSON, Benedict: *Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*, Praha 2008.
ASSMANN, Jan: *Das kulturelle Gedächtnis: Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*. München, C. H. Beck 1997.
BAINES, Dudley: *Emigration from Europe 1815–1930*, Basingstoke–London 1991.
BALÍK, Stanislav – FASORA, Lukáš – HANUŠ, Jiří – VLHA, Marek: *Český antiklerikalismus. Zdroje, témata a podoba českého antiklerikalismu v letech 1848–1938*, Argo 2015.
BARŠOVÁ, Andrea – BARŠA, Pável: *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, Brno 2005.
BAUMAN, Zygmunt: *Individualizovaná společnost*. Praha 2004.
BENEŠ, Anton: *Dějiny české svobodomyšlné školy v Detroit, Michigan 1881–1941*. Detroit 1942.
BODNAR, John: *The Transplanted: A History of Immigrants in Urban America*, Indiana University Press 1987.
BROŽ, Jan Štěpán: *Dějiny české katolické osady sv. Václava v Dodge, Nebraska, Chicago 1909*.
BRUBAKER, Rogers: *Accidental Diasporas and External “Homelands“ in Central and Eastern Europe: Past and Present*. Wien, Institut für Höhere Studien 2000.
BŘEZÁČEK, J.: *Čeští pionýři v Americe*, v Praze 1930.
BUBENICEK, Rudolf: *A History of the Czechs in Chicago*, Chicago 1939.
CASTLES, Stephen – MILLER, Mark: *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*, New York 1993.
COHEN, Anthony P.: *Self Consciousness. An Alternative Anthropology of Identity*, London and New York 2002.

- ČAPEK, Thomas: *The Čechs (Bohemians) in America. A study of their national, cultural, political, social, economic and religious life*, Boston; New York: Houghton Mifflin Company 1920.
- ČAPEK, Thomas: *The Čechs in America*, New York: Arno Press, 1969.
- ČAPEK, Thomas: *The Čech Community of New York*, New York 1921.
- ČAPEK, Thomas: *Návštěvníci z Čech a Moravy v Americe v letech 1848–1939: příspěvek k dějinám amerických Čechů*. Chicago 1940.
- ČAPEK, Tomáš: *Padesát let českého tisku v Americe*. New York 1911.
- Česká osada a její spolkový život v Cleveland, O. v Severní Americe, Cleveland 1895 [vydáno Čechy clevelandskými za odbývání Národopisné výstavy v Praze].
- DANIELS, Roger: *Coming to America. A History of Immigration and Ethnicity in American Life*, Princeton 1991.
- DANIELS, Roger: *Guarding the Golden Door. American Immigration Policy and Immigrants since 1882*, New York: Hill and Wang 2004.
- DEKAŘ, Miroslav: *Ratiškovské vystěhovalectví do Ameriky*, Plzeň 2009.
- Dějiny české svobodomyšlné školy v Detroit, Michigan 1881–1941*, Detroit 1942.
- DUBOVICKÝ, Ivan: *Češi v Americe a česko-americké vztahy v průběhu pět staletí*, Praha 2018.
- DUFOIX, Stéphane: *The Dispersion. A History of the Word Diaspora*, Leiden – Boston, 2011.
- DVORNIK, Francis: *Czech Contributions to the Growth of the United States*, Benedictine Abbey Press, 1962.
- ECKERTOVÁ, Eva: *Kameny na prérui. Čeští vystěhovalci v Texasu*, Praha: Dějiny a současnost 2003.
- ERIKSEN, Thomas Hyllard: *Antropologie multikulturních společností*, Praha 2007.
- ERIKSEN, Thomas Hyllard: *Etnicita a Nacionalismus. Antropologické perspektivy*, Praha 2012.
- ERIKSEN, Thomas Hyllard: *Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*, Praha 2008.
- ERIKSON, Erik: *Life History and the Historical Moment*, New York: Norton 1975.
- GABACCIA, Donna R.: *Immigration and American Diversity. A Social and Cultural History*, Massachusetts-Oxford 2002.
- GEERTZ, Clifford: *Interpretace kultur*, Praha 2000, s. 289.
- GIDDENS, Anthony: *Sociologie*, Argo 2013.
- GORDON, Milton: *Assimilation in American Life: the Role of Race, Religion, and National Origins*, New York 1964.
- HABENICHT, Jan: *Dějiny Čechův Amerických*, St. Louis: Tiskem a Nákladem Časopisu „Hlas“, [1904 – 1910].
- HÁJKOVÁ, D.: *Naše česká věc*, Praha: NLN 2011.
- HALBWACHS, Maurice: *Kolektivní paměť*. Praha 2009.
- HANDLIN, Oscar: *The Americans. A New History of the People of the United States*, Boston & Toronto 1963.
- HANDLIN, Oscar: *The Uprooted*. Boston 1973.
- HEALEY, Joseph: *Race, Ethnicity, Gender, and Class. The Sociology of Group*

- Conflict and Change*, Thousand Oaks – London – New Delhi: Pine Forge Press 2006.
- HEJRET, Jan: *Vystěhovalecká otázka: Příspěvek k české a slovenské otázce*, v Praze 1909.
- HEROLDOVÁ, Iva: *Život a kultura českých exulantů z 18. století*, Praha 1971.
- HIROTA, Hidetaka: *Expelling the Poor. Atlantic Seaboard States and the Nineteenth-Century origins of American Immigration Policy*, Oxford University Press 2017.
- HOFFMANOVÁ, Jaroslava: *Vystěhovalectví z Polné do Severní Ameriky ve druhé polovině XIX. století*, Havlíčkův Brod 1969.
- CHADA, Joseph: *The Czechs in the United States*, SVU Press 1981.
- JAKLOVÁ, Alena: *Českoamerická periodika 19. a 20. století*, Academia: Praha 2010.
- JAKLOVÁ, Alena: *Národnostní a sociálně-ekonomická sebereflexe českých přistěhovalců v čechoamerických periodikách 19. a 20. století*, Praha, Národohospodářský ústav Josefa Hlávky 2006.
- JAKLOVÁ, Alena: *Proměny etnické a kulturní identity českých přistěhovalců ve Spojených státech amerických*, Praha 2014.
- JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara: *Média a společnost*, Praha, Portál 2003.
- JONES, Maldwyn Allen: *American Immigration*, Second edition, Chicago – London, 1992.
- KABELÍK, Jan: *František Matouš Klácel. Ke stým narozeninám*. V Praze 1908.
- KARNÍK, J. J.: *Česko Americká Matice Školská*, Chicago 1915.
- KARNÍK, Jan Jiří: *Mají Češi v Americe program?* New York b. r.
- KING, Desmond: *The Liberty of Strangers: Making the American Nation*. Oxford, Oxford University Press 2005.
- KLÍMA, Stanislav: *Čechové a Slováci za hranicemi*, v Praze: Nakladatelství J. Otto 1925.
- KLIMESH, Cyril M.: *Přicházeli zdaleka. Historie městečka Spillville ve státě Iowa a jeho českých osadníků*, Praha 2008.
- KONECNY, Lawrence H. – MACHANN, Clinton: *Perilous Voyages. Czechs and English Immigrants to Texas in the 1870s*, Texas: Texas University Press 2004.
- KORYTOVÁ-MAGSTADT, Štěpánka: *Kde domov můj? Češi a Slováci v USA a jejich vazba k mateřské zemi 1880-1920*. Praha, Národohospodářský ústav Josefa Hlávky 2010.
- KORYTOVÁ-MAGSTADT, Štěpánka: *To Reap a Bountiful Harvest: Czech Immigration Beyond the Mississippi, 1850–1900*, Iowa 1993.
- KUBÁTOVÁ, Helena: *Životní svět a sociální světy*, Olomouc 2008.
- KUČERA, Karel: *Český jazyk v USA*, Univerzita Karlova Praha: 1990.
- KUTNAR, František: *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu*, Praha 1964.
- LENDEROVÁ, Milena – RÝDL, Karel: *Radostné dětství?: dítě v Čechách devatenáctého století*. Praha 2006.
- LENDEROVÁ, Milena – JIRÁNEK, Tomáš – MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*. Praha 2017.
- LINK, Arthur S.: *American Epoch. A History of the United States Since the*

- 1890`s, New York 1967.
- MACHANN, Clinton – MENDL, James W.: *Krásná Amerika. A Study of the Texas Czechs 1851–1939*, Austin 1939.
- MÁŠEK, Josef: *České svobodomyšlné školy v Cleveland*, 1914.
- PARK, Robert Ezra – BURGESS, Ernest Watson – McKENZIE, Roderick Duncan: *The City*. Chicago – London 1984.
- PARK, Robert Ezra: *The Immigrant Press and Its Control*. New York – London 1922.
- PARK, Robert Ezra: *Society. Collective Behaviour. News and Opinion. Sociology and Modern Society, Collected Papers vol 3*, (ed.) HUGHES, Everett Ch., Glencoe: Free Pr., 1955.
- PERUTKA, Lukáš.: *Za to spasitelské moře: Emigrace z Rožnovska do Texasu*, Rožnov pod Radhoštěm 2015.
- PFAFF, Ivan: *Česká příslušnost k Západu v letech 1815–1878*, Brno 1996.
- PIMPER, Antonín: *Vystěhovalecká otázka*, v Praze 1914.
- POLIŠENSKÁ, Milada: *Diplomatické vztahy Československa a USA 1918–1938*, 1. svazek: Ministerstva, legace a diplomaté, Praha 2012.
- POLIŠENSKÝ, Josef: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky. Díl 1: Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848–1914*, Praha. Karolinum 1992.
- POLIŠENSKÝ, Josef: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky. Díl 2: Češi a Amerika*, Praha, Karolinum 1996.
- PRUŠVICOVÁ, Alena: *Integrace druhé generace Vietnamců v Praze*, Dipl. práce, Praha 2010.
- ROSICKÁ, Růžena, *Dějiny Čechů v Nebrasce*, Český historický klub v Nebrasce: 1928.
- REIMERS, David: *Unwelcome strangers. American Identity and the Turn Against Immigration*, New York 1998.
- SAYAD, Abdelmalek: *The Suffering of the Immigrant*, Cambridge 2004.
- SCHRAG, Peter: *Not Fit for Our Society: Immigration and Nativism in America*, Berkerley 2010.
- SECKÁ, Milena: *Vojta Náprstek: vlastenec, sběratel, mecenáš*, Praha 2011.
- SMITH, Anthony: *The Cultural Foundations of Nations. Hierarchy, Covenant, and Republic*, Malden, Massachusetts 2008.
- SMITH, Philip D.: *From Praha to Prague. Czechs in an Oklahoma Farm Town*, Norman 2017.
- SOUKUP, Václav: *Antropologie. Teorie člověka a kultury*, Praha 2011.
- STRNADEL, Drahomír: *Tam za mořem. Vystěhovalectví z Feništska do Ameriky ve 2. polovině 19. století*, Frenštát 2006.
- THOMAS, William – ZHANIECKÝ, Florian: *The Polish Peasant in Europe and America*, vol. 1-2, New York 1958.
- TINDALL, George – SHI, David E.: *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 2008.
- TVAROH, Přemysl: *Jak Češi v předminulém století osídlovali americkou prérii aneb Dějiny Čechů ve státu South Dakota*, Praha: Nakladatelství Růže 2006.

ŠATAVA, Leoš: *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha 2009.

ŠATAVA, Leoš, *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Praha, Univerzita Karlova 1990.

ŠOLLE, Zdeněk: *Vojta Náprstek a jeho doba*, Praha 1994.

VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel: *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha, Karolinum 2015.

VLHA, Marek: *Mezi starou vlastí a Amerikou. Počátky české krajanské komunity v USA 19. století*, Brno 2015.

WALTERS, Sue: *Ethnicity, Race and Education: An Introduction*, London – New York 2012.

WITTKÉ, Carl: *We Who Built America. The Saga of the Immigrant*, 1964

Začiatky českej a slovenskej emigrácie do USA: česká a slovenská emigrácia v USA v období I. internacionály: zborník statí, (ed.) POLIŠENSKÝ, Josef, Bratislava, SAV 1970.

2. Studie a články

ALBIERI, P.: *Český živel v Chicagu*, In: Adresář českých obchodníků, živnostníků a spolků, Národní Tiskárny: Chicago 1900.

ASSMANN Jan – CZAPLICKA, John: *Collective Memory and Cultural Identity. New German Critique*, No. 65, 1995.

BARBOROVÁ, Eva: *Vystěhovalství do Ameriky v Táborském kraji v letech 1855–1862, Jihočeský sborník historický*, sv. 35, 1966, č. 1-2.

BARTH, Fredrik: *Introduction*, In: *Ethnic Groups and Boundaries*, Boston 1970.

BICHA, Karel D.: *The Czechs in Wisconsin History, Wisconsin Magazine of History*, Spring 1970.

BOYD, Monika: *Family and Personal Networks in International Migration: Recent Developments and New Agendas. International Migration Review, XXIII, Special Silver Anniversary Issue: International Migration an Assessment for the 90's*, Autumn 1989, No. 3.

BRETTEL, Caroline B. – HOLLIFIELD, James F.: *Introduction: Migration Theory. Talking Across Disciplines*, In: (eds.) BRETTEL, Caroline B. – HOLLIFIELD, James F., *Migration Theory. Talking Across Disciplines*, New York 2008.

BROUČEK, Stanislav: *Předmluva, Češi v cizině 9, Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR v Praze*: 1996.

BROUČEK, Stanislav: *Stěhování obyvatelstva z jižních Čech v letech 1850–1938, Češi v cizině 7*, Praha, ÚEF ČSAV 1993.

BROUČEK, Stanislav – CVEKL, Jiří – HUBINGER, Václav – GRULICH, Tomáš – KOŘALKA, Jiří – UHEREK, Zdeněk – VASILJEV, Ivo: *Základní pojmy etnické teorie. Český lid 78*, 1991, č. 4.

BRUBAKER, Rogers – COOPER, Frederick: *„Beyond „Identity“.* *Theory and Society*, vol. 29, No. 1, 2000.

DRBOHLAV, Dušan – Zdeněk UHEREK: *Reflexe migračních teorií. Geografie*

- *Sborník české geografické společnosti* 112, 2007, č. 2.
- CIRONISOVÁ, Eva: Vystěhovalectví z milevského okresu před první světovou válkou. *Jihočeský sborník historický*, sv. 49, 1980, č. 3.
- CLIFFORD, James: Diasporas. *Cultural Anthropology*, vol. 9, 1994, No 3.
- Das kollektive Gedächtnis*, In: (Hrsg.) GUDEHUS, Christian – EICHENBERG, Arianne – WELZER, Harald: *Gedächtnis und Erinnerung*, Stuttgart – Weimer 2010.
- DUBOVICKÝ, Ivan: Češi v USA – otázka identity 1848–1948. *Český lid* 83, 1996, č. 3.
- DUBOVICKÝ, Ivan: Etnicita a Chicagská Sociologická škola. *Český lid* 83, 1996, č. 1.
- DUTKOVA-COPE, Lida: Texas Czech Ethnic Identity: So, How Czech Are You, Really? *The Slavic and East European Journal*, Stanford, vol. 47, No. 4, 2003.
- ECKERT, Eva: Letters sustaining cross-Atlantic migrations: From Frenštát, Moravia to Frenstat, Texas in the decades following the Civil War. *Český lid* 106, 2019, č. 2.
- ECKERTOVÁ, Eva: Češi v Texasu: moravské komunity a nářečí náhrobních nápisů, *Naše řeč* 85, 1998, č. 1.
- ECKERTOVÁ, Eva: Národ a jazyk: migranti v americké společnosti, *Lidé města* 2014, č. 1
- ECKERTOVÁ, Eva: Po stopách českých vystěhovalců do Texasu. *Český lid* 88, 2001, č. 3.
- FAWCETT, James: Networks, Linkages, and Migration Systems. *International Migration Review*, XXIII, *Special Silver Anniversary Issue: International Migration an Assessment for the 90's, Autumn 1989, No. 3.*
- FAWCETT, James: *Networks, Linkages, and Migration Systems*, in: Steven VERTOVEC – Robert COHEN (eds.) *Migration, Diasporas, and Transnationalism*, Northampton 1999.
- FRÖML, František: Z pramenů k dějinám českého vystěhovalectví do Severní Ameriky, *Český lid* 77, 1990, č. 1.
- GEERTZ, Clifford: *Primordial Ties*, In: HUTCHINSON, John – SMITH Anthony D. (eds.): *Ethnicity*, Oxford – New York 1996.
- HÁJKOVÁ, Dagmar: *Mezi kontinenty: Proměny identit Čechů v Americe 1850–1918*, in: KUČERA, R. a kol. (ed.): *Identity v českých zemích 19. a 20. století. Hledání a proměny*, Praha: MUA AV ČR 2012.
- HEROLDOVÁ, Iva: Vystěhovalectví do Polska. *Češi v cizině* 9, Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR v Praze: 1996.
- HEROLDOVÁ, Iva: Vystěhovalectví do Jihovýchodní Evropy. *Češi v cizině* 9, Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR v Praze: 1996.
- HLADKÝ, Ladislav: *Sociálně-ekonomická migrace – vystěhovalectví Čechů*. In: *Akademický atlas českých dějin*, Eva SEMOTANOVÁ – Jiří CAJTHAMAL a kol., Praha 2014.
- JANSKÁ, Eva: Adaptace/integrace imigrantů do majoritní společnosti: druhá generace cizinců a jejich rodičů v Česku, *Geografie – Sborník české geografické společnosti* 112, 2007, č. 2.
- JOŽÁK, Jiří: K historii českého Sokola v USA (1865–1914). *Paginae historiae*,

č. 6, 1998.

KANOVSKÝ, Martin: Esencializmus a etnicita: sociálno-kognitívne vysvetlenie reprezentovania sociálnych skupín. *Sociologický časopis* 45, 2009, č. 2.

KANSTEINER, Wulf: Finding Meaning in Memory: A Methodological Critique of Collective Memory Studies. *History and Theory*, Vol. 41, May 2002, No. 2.

KOMLOSY, Andrea: *Empowerment and Control. Conflicting Central and Regional Interests in Migration Within the Habsburg Monarchy*, In: *Migration Control in the North Atlantic World. The Evolution of State Practices in Europe and the United States from the French Revolution to the Interwar Period*, (eds.) FAHRMEIR, Andreas–FARON, Olivier–WEIL, Patrick, New York–Oxford, 2003.

KONTLER, László: Translation and comparison II: A Methodological Inquiry into Reception in the History of Ideas. *Contributions to the History of Concepts* 2008, No. 4.

KOŘALKA, Jiří – Květa KOŘALKOVÁ: Základní tendence českého vystěhovalectví a české reemigrace do počátku 20. let 20. století. *Češi v cizině* 7, 1993.

KUBIŠOVÁ, Zuzana: *Kolektivní paměť a národní identita*, In: MASLOWSKI, Nicolas – ŠUBRT, Jiří a kol.: *Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám*, Praha 2014.

KURTI, Megle – BIRR, Kendell: The Immigrant and the American Image in Europe, 1860–1914. *The Mississippi Valley Historical Review*, vol. 37, No 2, September 1950.

KUSA KOVÁ, Lenka: *Korespondence jako aktivní činitel literárního života v období národního obrození*, in: *Spisovatelé, společnost a noviny v proměnách doby*, Praha 2006.

KUTNAR, František: *Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu*, Praha, ČSAV 1964; POLIŠENSKÝ, Josef (ed.): *Začiatky českej a slovenskej emigrácie do USA: česká a slovenská emigrácia v USA v období I.internacionály: zborník statí*. Bratislava, SAV 1970.

MACHANN, Clinton: *Czech-Moravian Heritage in Texas*, In: *Contributions of the Moravian Brethren to America. Selected Papers from the Conference of the Czechoslovak Society of Arts and Sciences at the Moravian College, Bethelam, Pennsylvania June 8-10, 2007*, New York 2008.

MLYNÁŘ, Jakub: *Vztah paměti a identity v soudobé sociologii*, In: MASLOWSKI, Nicolas – ŠUBRT, Jiří a kol.: *Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám*, Praha 2014.

MORAWSKA, Ewa: *The Sociology and Historiography of Immigration*, In: *Immigration Reconsidered. History, Sociology, and Politics*, (ed.) VirginiaYans-McLaughlin, New York 1990.

NEŠPOR, Zdeněk: České migrace 19. a 20. století a jejich dosavadní studium. *Soudobé dějiny* XII, č. 2, 2005.

NOLTE, Claire: Our Brothers Across the Ocean: The Czech Sokol in America to 1914. *Czechoslovak and Central European Journal*, vol. 11, Winter 1993, No. 2.

OPATRŇÝ, Josef: Za moře s námi. Přeplavní společnosti v době masové migrace do Ameriky. *Dějiny a současnost*, 2007, č. 3.

- PAGE, Thomas Walker: The Distribution of Immigrants in the United States before 1870. *Journal of Political Economy*, vol. 20, No. 7, July 1913.
- PETERSON, William: A General Typology of Migration. *American Sociological Review* 23, No. 3, 1958.
- PETERSON, William: International Migration. *Annual Review of Sociology*, vol. 4, 1978.
- POLÁK, Josef: Americká cesta Josefa Václava Sládka. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica* 36 Philologica XIX, Praha 1966.
- POLÁK, Josef: K americkému pobytu Josefa Václava Sládka a Františka Matouše Klácela. *Češi v cizině* 4, Praha, ÚEF ČSAV, 1989.
- POLIŠENSKÝ, Josef: K otázkám dějin českého vystěhovalectví do Ameriky. *Češi v cizině* 1, Praha, ÚEF ČSAV 1986.
- RAVENSTEIN, Ernest G.: The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London* 48, 1885.
- REDFIELD, Robert – LINTON, Ralph – HERSKOVITS, Melville J.: Memorandum for the Study of Acculturation. *American Anthropologist*, New Series, vol. 38, No. 1, 1936.
- ROBEK, Antonín: K problematice českého vystěhovalectví do Ruska v druhé polovině 19. století. *Češi v cizině* 2, 1987. Praha 1987.
- ROBEK, Antonín: Korespondence vystěhovalců do Ameriky jako etnografický pramen. *Český lid* 71, 1984, č. 1.
- RUMBAUT, Rubén G.: The Crucible Within: Ethnic Identity, Self-Esteem, and Segmented Assimilation Among Children of Immigrants, *The International Migration Review*, vol. 28, No. 4, Special Issue: The New Second Generation, Winter 1994.
- RYCHLÍK, Jan: *Pasové předpisy v habsburské monarchii a v Československu*, in: Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století. Sborník z mezinárodní vědecké konference (Praha 6. – 7. 9. 2007), (eds.) KALETA, Petr – NOVOSAD, Lukáš, Praha 2008.
- ŘEZÁČ, Michal: Český krajanský tisk v době krize a rozpadu Severoamerické unie 1860–1861. *Český časopis historický* 98, 2000, č. 2.
- SCHERMERHORN, Richard: *Ethnicity and Minority Groups*, In: HUTCHINSON, John – SMITH Anthony D. (eds.): *Ethnicity*, Oxford – New York 1996.
- SCHILLER, Nina –BASCH, Linda –BLANC-SZANTON, Cristina *Transnationalism: A New Analytic Framework for Understanding Migration*, in: Steven VERTOVEC – Robert COHEN (eds.) *Migration, Diasporas, and Transnationalism*, Northampton 1999.
- TILLY, Charles: *Transplanted Networks*, In: *Immigration Reconsidered. History, Sociology, and Politics*, (ed.) Virginia Yans-McLaughlin, New York 1990.
- ŠATAVA, Leoš: Evropská migrace na severoamerický kontinent v 19. století a její obraz v historii českého etnika. *Češi v cizině* 3, Praha, ÚEF ČSAV 1988.
- ŠATAVA, Leoš: Vystěhovalectví do USA. *Češi v cizině* 9. Praha, EÚ ČAV 1996.
- ŠINDELÁŘ, B.: *Kořeny a povaha českého vystěhovalectví za kapitalismu*, In: POLIŠENSKÝ, Josef (ed.) *Začiatky českej a slovenskej emigrácie do USA*.

- Sborník statí. Bratislava 1970.
- ŠISTEK, František: *Emigration from the Bohemian Lands in the „Long 19th Century“*, In: (ed.) Zlatica Zudová-Lešková et Alii: *Undaunted by Exile! To the Victims of Religious, Political, National and Racial Persecutions in Central Europe between the 16th and 20th Century with an Accent of the Czech Lands*, Prague 2015.
- ŠMÍDOVÁ-MATOUŠKOVÁ, Olga: *Auto/biografie, sociologie a kolektivní paměť*, In: MASLOWSKI, Nicolas – ŠUBRT, Jiří a kol.: *Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám*, Praha 2014.
- ŠUFFNER, Roman: O stěhování amerických Čechů na Amur. *Slovanský přehled* 44, 1958, č. 5.
- ŠVEC, Luboš: *Herbert Adolphus Miller, psychóza útisku a středoevropská otázka*, *Slovanský přehled*, 2007, č. 2.
- UHEREK, Zdeněk: *Migrace, postmigrační procesy a jejich teoretické tematizace*, In: *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*, Praha 2008.
- VACULÍK, Jaroslav: *Přes moře nebo po souši? K cestování českých migrantů 2. poloviny 19. a počátku 20. století*, in: *Cestování Čechů a Poláků v 19. a 20. století. Sborník z mezinárodní vědecké konference (Praha 6. – 7. 9. 2007)*, (eds.) KALETA, Petr – NOVOSAD, Lukáš, Praha 2008.
- VALÁŠKOVÁ, Naďa: Z Čech do Ameriky, z Ameriky do Ruska. Nerealizovaný projekt druhotné migrace. In: HRUBÝ, Karel – BROUČEK, Stanislav (eds.): *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století. Symposium o českém vystěhovalectví, exulantství a vztazích zahraničních Čechů k domovu 29.–30. června 1998*. Praha 2000.
- VLHA, Marek: *Česká komunita ve Spojených státech a náboženský konflikt*, In: *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1789–1918)*, (eds.) Zdeněk NEŠPOR – Kristina KAISEROVÁ, Ústí nad Labem 2010.
- VLHA, Marek: *Poslední služba zesnulým ve svobodomyšlné Americe a Český Národní Hřbitov v Chicagu. Sonda do náboženského milieu česko-amerického svobodomyšlného hnutí*, in: *Víra, kultura a společnost. Náboženské kultury v českých zemích 19. a 20. století*, Miloš Havelka a kol., Červený Kostelec: Pavel Mervart 2012.
- VLHA, Marek: „What is the Bohemian nation?“ Geneze povědomí o českém národu ve Spojených státech amerických do počátku 20. století. *Český časopis historický*, č. 2, 2015.
- VODŇANSKÝ, Karel: *Písně o blahobytu v Americe z r. 1856 a 1858. Český lid* XXIX, 1929.
- WESTIN, Charles: *Young People of Migrant Origin in Sweden. The International Migration Review*, vol. 37, No. 4, *The Future of the Second Generation: The Integration of Migrant Youth in Six European Countries*, Winter 2003.
- WORBS, Susanne: *The Second Generation in Germany: Between School and Labor Market. The International Migration Review*, vol. 37, No. 4, *The Future of the Second Generation: The Integration of Migrant Youth in Six European Countries*, Winter 2003.

YANS-McLAUGHLIN, Virginia: *Metaphors of Self in History: Subjectivity, Oral Narrative, and Immigration Studies*, In: *Immigration Reconsidered. History, Sociology, and Politics*, (ed.) Virginia Yans-McLaughlin, New York 1990.
ZÍBRT, Čeněk: Jak si lid československý představoval život v Americe? *Český lid* XXIX, 1929.

ENCYKLOPEDIE A SLOVNÍCI

Encyclopedia of Cultural Anthropology, Eds.: David LEVINSON – Melvin EMBER, New York: Henry Holt 1996, vol. 3.
Malý encyklopedický slovník, Praha 1972.
Masarykův slovník naučný, díl VII, v Praze 1933, Nakl. Československý Kompas (1925–1933), 7 svazků.
Ottův slovník naučný, díl VIII, v Praze 1894.
Slovník naučný, red. Dr. Frant. Lad. Rieger, díl II, v Praze 1862.
Slovník naučný, red. Dr. Frant. Lad. Rieger, díl IX, v Praze 1872.
THERNSTROM, Stephan (ed.), *Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups*, Cambridge – Massachusetts 1994.

ČLÁNKY A PUBLIKACE ON-LINE

CREVECOEUR, J. Hector St. John: *Letters from an American Farmer*, New York 1904
(<https://web.archive.org/web/20091207085646/http://xroads.virginia.edu/~HYPER/crev/letter03.html>; staženo 27. 2. 2020

PENNINX, Rinus: *Integration: the Role of Communities, Institutions, and the State*

[<https://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-and-state>; staženo 2. 3. 2020]

PŘÍLOHA

Weimar, Colorado Co. Tex 8 července. – Ct. red., chci se přičinit, abych i já vám něco z našeho okolí napsal, ač čítám teprv 13 roků a žádné české školy jsem nemohl navštěvovat, anat` nebyla nikde příležitost; chodil jsem do anglické školy, ale mateřskou řeč moravskou (neb českou) jsem neopomenul si vážit a cvičil jsem se sám stále ve čtení i ve psaní a to nejvíce z ctěného listu vašeho, a proto myslím, že kdo nemá příležitost do české školy chodit, že se může sám při dobré vůli naučit. Proto hled`me všichni, mladí čtenářové naši, pěstovat mateřskou naši řeč a pak nabudeme vážnosti mezi ostatními lidmi. Co se týká letošní úrody v našem okolí, jest to letos obstojné, neb jsme dostali zavčas ještě deště, avšak potom nastala dlouhá sucha a vláhy jest nevyhnutelně ještě zapotřebí. My jsme zde odbývali slavnost 4. července okázale a pěkně ve všem pořádku; nás vojenský a hasičský sbor se držel znamenitě a jinak bylo vše v pořádku. Měli jsme hojnost lemonady, zmrzliny, melonů. Pakli se vám bude líbit dopis tento, přičiním se, abych vám poslal zase druhý brzo. Pozdravuji pěkně krásně všechny moje malé vzdálené druhy ve čtení a dopisování a zůstávám oddaný

Emil V. Matula.

Naše Omladina, *Amerikán*, Chicago, 21. 7. 1886, č. 44, s. 29

New York, 1. srpna. – Ct. red., přidávám svých několik řádků k dopisům omladiny naši a musím pochválit si váš list, z něhož jsem se naučil číst po česku. Já byl přivezen do Ameriky, když mi byli tři roky a když mi bylo půl pátá roku, počal jsem chodit do anglické školy a chodil jsem až do dvanáctého roku. Doma jsem se při tom učil česky a ted` jest mi třinácte roků. Nového nemohu vám mnoho zdělit, leda, že letos se mi libilo velmi slavení 4. července, poněvadž to bylo krásné. S úctou

Emil Kolář

Naše Omladina, *Amerikán*, Chicago, 11. 8. 1886, č. 47, s. 30

Myra, Wis. 31. července. – „Ct. red. dovolte mi také prochlubit se mezi listy naší omladiny, že i já dovedu drobet česky číst a psát, ač jsem do žádné české školy nechodila, ba ani žádnou takovou neviděla, poněvadž v našem okolí máme jen anglické školy obecné a žádné jiné. Proto mám radost z toho, že jsem se také v mateřské řeči tomu přiučila a s potěšením se k tomu hlasím. Českému čtení přiučila jsem se z vašeho milého mi časopisu, jejíž tak ráda čítám a ani se ho každý týden dočekat nemohu. On jest mi českou školou. Ač vím, že ještě dělám chyby, než doufám, že je překonám a zdokonalím se časem ještě více. Počasí u nás máme horké a suché, tak že všechno rychle schne a rolníci jsou zarmouceni nad tím. Srdečný pozdrav na všechny mladé české čtenáře a čtenářky. S úctou

A. J. Krejčová

Nашe Omladina, *Amerikán*, Chicago, 11. 8. 1886, č. 47, s. 30-31

Rutersville, Tex. 29 srpna. Milá red. – Četl jsem ve vašem časopisu dopisy od takových dopisovatelů, jako jsem asi sám a proto jistě ani mým dopisem nepohrdnete. Chodil jsem do obecné školy teprv osm měsíců a sice do anglické a jsem teprv devět roků stát, tak že jest to se se mnou všelijak, jen ne dobře. Neb mám do školy tři mile; když prší nemohu z bláta vylezt; sednu-li na koně, chodí se mnou, kam se mu zlíbí a tak ve špatném počasí promeškám kolik dní a musím pak zžstat doma. Jak to zavídím těm pilným dětem v městě, které mohou do školy kazdý den a mají blízko a nic nezkusí. Sliboval jsem si, že vydělám na českou čítanku, avšak nepovedlo se mi to, a tuto vám musím sdělit, proč. Dne 20. srpna přišla taková taková zla bouře, že nám z bavlny na strokmách ne zůstalo skoro nic. Já nasbíral před deštěm za den 80 liber bavlny a teď po bouři té sotva 10 liber mohu nasbírat, tak že to ani nestojí za práci a já vidím, že si k té čítance nepomohu. K tomu jsme dostali 25. srpna ještě jednu takovou bouři škaredou s větrem. Co ta první nechala, to ta druhá sebrala i s listem a tak jsme zbaveni práce a peněz, které jsem si doufal vydělat od práce. Každý jen naříká, jak si své dluhy zaplatí, když té bavlny jest tak málo. Jak bych byl rád, kdyby mi p. Vydavatel čítanku tu poslal bez peněz, když si nemohu vydělat na ni, a já bych

tomu byl velice rád a prosím za to, byste mi neměli za zlé, že jsem to napsal. Pozdravuji všechny čtenáře a čtenářky a znamenám se s úctou

Martin Kopecký

Naše Omladina, *Amerikán*, Chicago, 15. 9. 1886, č. 52, s. 13

Brule Co. Dak. 8. září. Ct. red. – S radostí přečítám dopisy od české mládeže však velmi málo se jich ukáže, tak musím sama něco napsat pro mé milé mladé české krajany. Žel že nevím nic zajímavého. Kdyby však mé neznámé družky milovaly čtení a psaní tak jako já, jistě by musely psát, ať by to bylo cokoliv. Nevím co jest toho příčinou, že tak málo pozornosti milé mladé krajanky této příležitosti věnují. Spíše některý mladý čtenář něco napíše, ale dívky málo. Nemáme se nechat od těchto mladíků překonat, neb my jisté tolik dokážeme, jako oni a třeba více. Na škodu nám to neude, když budeme cvičit mysl a vzdělávat se ve čtení a psaní. Jest nás mnoho, které neumíme česky číst, tím méně psát; zde máme nejlepší příležitost, bychom se tomu naučili. Neb noviny obsahují mnoho poučné a zábavné látky, k čemuž máme svojí pozornost obracet, což nám spíše poslouží ke cti, nežli všeliké marné nic neprospívající zábavy. Jestli umíme anglicky číst a psát, tím dříve lze se naučit po česku. A co z nás může být, když nemáme dost vzdělanost bychom se mohli vznést pro nějaký lehčí život, nežli jen samé dření a namáhání a přece jsme v chudobě. Co má chudý rádeník, než že těžce musí pracovat a přece některý nemá ani tolik, aby svoji rodinu mohl uživit a tak jeho dítky si musí vydělávat chléb v jejich nejútlejších letech. Některý má dost, že by mohl dítky podržet doma a posýlat je do školy, chce však brzy zbohatnout a dá dítky své mezi lid, by si něco vydělaly, kde oni dostanou malého vzdělání a často přijdou o zdraví. My však když jsme mladé a zdravé, proč nemáme být pilnými, abychom své národnosti byli mocný někdy v něčem prospět a tak všem zlým pomluvačům ukázali co jest naše národnost a že se nedá od každého zlomyslníka zahazovat. Kéz některé má slova utkví v srdcích mých milých mladých krajanů a krajanek. Čtenářstvo pozdravujíc znamenám se Marie A. Brchaň.

Naše Omladina, *Amerikán*, Chicago, *Amerikán*, 15. 9. 1886, č. 52, s. 13

Weston, Nebraska, 26. září. Ct. red. – Prosím o láskavé uveřejnění mého krátkého dopisu pro Omladinu naší. Rád bych to udělal k vůli staršímu svému bratrovi a učím se trochu psát podle něho po česku, neb vím, že mi to nikdy nebude na škodu, když se budu učit psát, abych mohl svým rodičům sdělit, jak se mi vede, až budu od nich jednou pryč. Za svou mateřskou řeč se stydět nikdy nebudu, to jest jisté, jako onen mladík, který ve vašem listu napsal list česky a anglicky a to anglické dle českého bylo nesprávné. Ne tak my, naši čtenáři a čtenářky, my se držíme věrně češtiny, neb nám to slouží, ke cti, když Ameríkán rozený umí jedn jednu řeč a my dvě, a až budeme velíci, budeme si dopisovat v novinách. Počasí bylo u nás dlouho suché, až 24. jsme dostali takový děšť, jaký jsme po celé léto neměli. Pšeničná úroda byla zde velmi špatná k vůli suchu velikému, pak se daly do ní štěnice a zhubily ji tak, že mnohy ani nesekal. Ti kdo, sekali, namlátili od 3 do 10 bušlů po akru. Oves byl dost pěkný a sypal asi 50 bušlů po akru; kukuřice si také stojí pěkně a slibuje hojnou úrodu. Po druhé více. Srdečný pozdrav na všechny mladé čtenáře a čtenářky. S úctou

František Doležal

Naše Omladina, *Ameríkán*, Chicago, 6. 10. 1886, č. 3, s. 29.

Weimar, Colorado Co., Texas, 27. září. Ct. red. – Přála bych si také stát se dopisovatelkou vašeho oddělení pro Omladinu, ale nevím jak budete spokojeni. Chodím do školy ve Weimaru, kde nás učí p. Vyse a p. Holt a pak sl. Vyse nás učí na piano a hudbě. Já se učím ve 4. čítance anglické, pak máme Swinton`s Word Book, mluvnici a Robinson` Arithhmetic. Čítám 10 roků svého věku, jsem narozena zde v Texasu a nenavštěvovala jsem žádnou českou školu. Chci se ale zdokonalit též v jazyku českém, a žádám byste mi chyby mé opravili. Ted` máme počasí stále děsivé. Pozdravují všechny mladé čtenáře a čtenářky vašeho ct. Listu, a znamenám se se vši úctou Vaše Emilie J. Libuše Matula.

Naše Omladina, *Ameríkán*, Chicago, 6. 10. 1886, č. 3, s. 29.

Schuyler, Neb. 29. pros. Ct. red. – S potěšením sleduji dopisy naší milé omladiny

z toho nebo onoho státu a co mne vůbec nejvíce zajímá, jsou zprávy, jak mé spolužáky a spolužáci v pokroku a vzdělanosti ku předu jdou. U nás neulynul ještě rok, co navštěvuji českou školu pod dozorem učitele p. A. Z. Donato a musím jen pravdu psát, že jsem pokročila o hezkých pár stupňů ku předu. Na štedrý večer uspořádal nám pan učitel zábavu s vánočním stromečkem. Hral se kus „Malý škodeliba“ se zpěvy. Nejsem kritikem avšak dle mého zdání hrála Emilie Dvořáková a Emil Faltys roztomile. Jsem veliká milovnice zpěvu a tu se vám přiznat musím, že mi srdce radosti usedalo, když mé dvě spolužáky, totiž M. Šmatlanova a Johana Vávrova poprvé vystoupily na jeviště každá v solovém zpěvu a sice první zpívala píseň „Nenene to nepovím“ a druhá „Přání a láska“. Že zpívaly jak praví čeští slavíčkové je důkazem pochvala a potlesk, který se jim od přítomných dostal. Deklamánky, i sborové zpěvy byly vřelě vítány. Zvláštní radost vzbudil v obecnstvu Jan Jeníček co sedlák Vrána, v pravém českém kroji, neboť počínal si zdařile. Aug. Vaníček, koktavý a bjeptavý pjemiant, nás bavil rozmile. Na to jsme se seřadily všichni žáci okolo stromku a bylo nás jen 64 a při rozhrnutí opony zapěli jsme Kde domov můj? Pak následovali ti malí s písní „Zahdárku mám pěknou“, pak přednesli deklamanku „Štedrý večer“ a přání rodičům k novému roku; na to rozdával Mikuláš (náš pan učitel) dárky. Jelikož jsem už z těch let, kdy jsem si ještě s panou hrávala, vyrostla, sledovala jsem maličké spolužáky, jak se která radovala nad darkem svým. Obdařeni jsme byli všichni. Pak jsme zapěli „Prijde jaro přijde“ a směs českých písní a na to jsme se si zatančili, neb byla skočná jen pro nás.

Se srdečným pozdravem na všechny malé čtenářky a čtenáře znamenám se s úctou

Fraťiška Bednářova

žakyně 3. třídy “

Naše Omladina, *Amerikán*, Chicago, 5. 1. 1887, č. 16, s. 29.

Chicago, 8. února. – Ct. red. – Popřejte mi místečka v Omladině, abych se pochlubil mladým čtenářům a čtenářkám, že jsem si za vlastní nastrádaní peníze

koupil dva díly *kapesního slovníku* za \$ 2, 50 a sice první anglicko-český a druhý česko-anglický. Když nyní chci psát česky, jest mi to věci lehkou, aniž bych musel dělat chyby. Anglické slovo vím, které bych chtěl psát, vezmu slovník anglicko-český, naleznu si to slovo tam, a mám při něm česky význam, někdy dva i tři a vyberu si z nich slovo české, které se mi nejlépe líbí a vím hned také, jak se píše. Bez takového slovníku by neměl být žádný, kdo chce z mladých Čecho-Amerikánů česky psát. To mu pomůže teprv k řádnému zdokonalení se a nemusí se bát, že tak snadno chybu udělá.

Druhý díl česko-anglický jest mi zase dorý, když česky se učím číst a čtu povídku neb článek a najednou přijde mi slovo neějaké, kterému nerozumím. Marně bych se tazal tatínka, který anglicky tolik neumí, aby mi pověděl, co to jest. Musel bych to nechat nedočetné, kdybych neměl slovník česko-anglický, kde si to české slovo naleznu a hned mám při něm dvě i tři slova anglická, která znamenají stejně, jako to české slovo. Ted' už se nebojím nic, že bych se česky nenaučil, aneb že nebych nerozuměl všemu co dostanu ku čtení, aneb že bych nedovedl po česku všechno napsat, co si přeji komu sdělit. Odporučuji každému mládému příteli, aby si také na tyto slovníky ustrádal a si je objednal. S úctou

Jan Duda

Naše Omladina, *Amerikán*, Chicago, 15. 2. 1888, č. 22, s. 15

Suny Side, Texas, 6. února. Ct. red. – Prosím, abyste vřadili těchto několik řádků do Omladiny, neb jsem se také odvážil do středu dopisovatelů, kteří z rozličných částí našich Spojených států dopisují a jsou daleko od sebe, přece se seznamují, což jest pro náš mládež velmi užitečná věc, neb nejen že se v psaní vzdělávají, nýbrž také na poli spisovatelském lepší porokoy dělají. Myslím tudíž, že se nemusí žádný mladík neb dívka stydět napsat několik řádků a poslat je do Omladiny a poprosit pana redaktora, aby chyby nalezené opravil, s kteroužto prosbou i já se nan obracím, neb vím, že jich tam bue dost.

Vrhůru tedy bratři a sestry, chopme se díla, které naši pradědové začali a požívejme toho ovoce, kterého símě oni zaseli, aby se zmohla naše nad ostatní

národnosti, které si z nás nyní jenom posměšky tropí. Jen to nás k dobrému povede cíli, když budeme číst poučné knihy a časopisy, jichž máme zde hojnost. – Nového nic není, jen to, že máme stále deště a severák silně fouká den jak den. Srdečný pozdrav všem čtenářům a čtenářkám. S úctou

F. A. Holík

Naše Omladina, *Amerikán*, Chicago, 22. 2. 1888, č. 23, s. 22.

Brenham, Washington Terr., 15. února, Ct. red. – Není tomu dávno, co jste nám mladým čtenářům počali veliké hádanky a počty uveřejnovat a váš list ode všech mladých čtenářů počal být chválen, že už nebylo přes něho. Jak to bylo krásné, když mladí Američtí rodáci jsme se mohli seznamovat, ba kde jsme si ani nepomyslili, že by byli naši krajané a kamarádi, tak jsme se to od nich v Omladině. Ach jak to bylo krásné, když jsme jeden druhému hádanky rozluštovali, těšili jsme se všichni vždy na každé číslo, jako na nějakou pěknou věc. Ach, proč jsme číslo 21 marně čekali? kdybychom byli o tom věděli, co v něm redakce nadělí, byli bychom to číslo ani do rukou nebrali. Ach, proč jste nás od toho tak nelítostně odehnali a nám tak radost naši zlomili! Arci ono to zabralo mnohé sloupce, které pro staré čtenáře nic nového ani potřebného neměli. Tot` se rozumí, že některým starým čtenářům, kteří nemají dítek, se to nelíbilo, poněvadž pro ně v těch sloupcích nebylo nic vzácného; také my mladí čtenářové uznáváme, že se musíte vynasnažovat zavděčit těm starým, kteří na noviny platí, nežlí nám. Ale byla to pro nás škola dobrá k učení se psát a číst a počítat, ba seznamování se světem, neb každý, který přečetl Omladinu, podíval se i dále, aby zvěděl, co se ve světě děje a který neb která do Omladiny psali. Milí američtí mladí čtenářové, zde vidíme, jak jsme připraveni o naše hádanky o ct. red. nám radí psát o našich zkušenostech a všelikých zvířatech atd.

Kdyby měl každý psát to, co mu zde káže, tu teprve by to ještě dříve omrzelo, neb by každý sám toho napsal několik sloupců a tak bychom zaplancili celá čísla. My bychom tomu byli zajisté všichni povděční, kdyby nám ct. redakce aspoň nějaké místečko v listě popřála, aspoň pro to, co by bylo pro nás užitečné, jako

např. otázka: „Kde je lepší pro mladíka nebo dívku, zdali v městě nebo na venkově?“ aneb „Co jest nejpotřebnější pro mladíka a dívku v Americe?“ neb podobné otázky by byly pro nás užitečnější, nežli si vykládat o nějakých květinách a zvířatech. Tot` sami jsme viděli, že jsme těmi hádankami mnoho místa zabrali a některé z hádanek těch byly tak lehké, že by je malí hoši neb dívky 5leté snadno mohly rozlušťovat.

Muže mladí čtenářové, když to nejde s hádankami, začněme si tedy něco důležitějšího, co budou kratší otázky i odpovědi. Jisté bude ct. red. tak laskavá a bude nám je uveřejňovat. Tak bych jí např. Dával pro mladé čtenáře následující otázku: „Co jest na této zemi nejdůkladnějším?“ Žádám mladé čtenářstvo za odpověď na otázku tu, ale s dobrým výkladem, proč má kdo co za nejdůkladnější.

Srdečný pozdrav všem čtenářům a čtenářkám. S úctou

Jos. J. Machan

Naše Omladina, Amerikán, Chicago, 29. 2. 1888, č. 24, s. 14-15

Montgomery, Minn. 16. list. 1890. – Milá Omladino! Co se to s námi děje, že žádný ani jednu řádečku nenapiše? Vschopme se a dejme se zase s chutí do práce, at` zase víme, co který z nás dělá a jak se má. Měli bychom dostat pokárání za naší nedbalost`. Protož pišme, at` zase napravíme co jsme v letě zanedbali, a jestli jsme něco zapomněli, at` se zase přiučíme. Dokažme, že jsme ještě mladí, a můžeme se ještě něčemu užitečnému přiučit. Nastávají nám zase dlouhé večeri a když budeme obětovat dva neb tři takové večery v jednom měsíci na dopis, poznáme, že budeme sami s sebou spokojeni, a ti jenž budou naše dopisy číst a dovedou lépe nežli myu hodnout, co vlastně chceme dát svými dopisy na jevo, budou s námi potěšeni a budou rádi, že česká Omladina nechce být pozadu za jinými národnostmi. Protože se pilně cvičme perem, neb je to nejušlechtlejší učení. Jsme-li shopni krásně perem vládnout a naše myšlenky do všech dílů naší země rozesýlat, můžeme být na sta a tisíce mil jeden od druhého vzdáleni a přece jsme s to jeden s druhým své myšlenky vym niti. Není-liž to

krásnou věc? Ptám se vás mladý čtenáři a čtenářko, a jsem jist, že to žádný z vás nebude upírat. Pohled`me na naše slavné spisovatele, jako byli Havliček a Palacký, a jiní, které musíme ctit po jejich díla, která ted` v uctivosti máme. Vezmeme-li jakoukoliv knihu do ruky, která bude obsahovat dějiny našeho národa a vzpomenem si, že kdyby nebylo těch našich českých spisovatelů, co bychom dnes o našem národu věděli? Docela nic. A bylo by všechno zapomenuto, neboť` co není zaznamenáno užitečným písmem, brzo přijde k zapomenutí. A to bychom se museli sami nad sebou zardít. Protož se chopme krásné příležitosti, která se nám ted` naskytuje a horlivé pišme a své myšlenky se učme dohromady skládat. Doufám, že se zas všichni mladý čtenáři a čtenářky dohodneme a vespolek naši ct. redakci překvapíme. Protož to dělejme jako naši předkové, když se chystali společně na nepřítele. Hurá, s chutí do toho, at` každý z nás aspoň jedním dopisem jednou za měsíc se vykáže. Musím přestat bych ct. redakci neobtěžoval a více místa pro něco užitečnějšího ponechal. Úrodu jsme zde měli obstojnou; pšenice sypala 15-20 bušlů po akru. Oves 20-40 bu. po akru; ječmen 20-30 bu. po akru; kukuřice 15-20 bu. po akru. Počasí zde máme krásné, přes den slunko mile hřeje, ale v noci jsou thé mrazíky. Též jsme byli navštíveni 8. listopadu sněhovou bouří a napadlo asi 4 palce sněhu, který nám potrvál celý týden. Končím se srdečním pozdravem na všechny čtenáře tohoto listu. S úctou

John J. Sklenář

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 26. 11. 1890, č. 11, s. 15

V **Benington**, Vt. 20. března 1891. – Ct. red.! Přijměte můj srdečný dík za laskavě mi zasloupenou premii na váš časopis „*Amerikán*“, která tak rády čítáme tak i váš kalendář „*Amerikán*“, jakož i „*Žertivné vzpomínky na druhou výpravu do Čech*“, jež jest zábavný spisek, kdežto druhý spis je pln zábavného a poučného čtení. Musím vám něco povědět o Beningtonu, který čítá as 8000 obyvatelů. Nalezá se zde více továren na prádlo, stroje atd. Též jest zde více kostelů rozličných sekt náboženských, jeden nový je zde dostavuje; bude stát maličkost \$ 100 000. Českých rodin jest zde nás jen několik a též něco německých. O

nějakém národním životě nemůže zde být ani řeči a zábavu nalezneme jen u domácího krbu, neb tá přísná prohibice, jaká zde ve státě vládne, nevábí mnoho přistěhovalců. Ráda čítám dopisy od naši bojaré omladiny, ačkoliv omladina nezdá se být tak pilnou. Doufám, že s jarem počne být pilnější, jakož i já jí přeju hojného zdaru v její vlasteneckém nadšení, aby nikdy neochabovala, ale naopak by vlasteneckou povždy zůstala. Necht' nám jest všem popřáno náš národ povznést a dosvědčit každému, že my Čechové jsme národ vzdělaný a uvědomnělý a že dovedeme všemu v čas se opřít, Heslem našim budíž:

Pacuj každý s chutí úsilovnou
na národu roli dědičné,
cesty mohou být rozličné,
jenom vůli mějme všickni
rovnou! -

Se srdečným pozdravem všem ct. čtenářkám t. l. a zvláště Domažličákům v úctě

Josefina Steinbergová

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 8. 4. 1891, č. 30, s. 16-17

Times Springs, Ia. 20. února

Abych jiné povzbudila, by také psali, pokouším se sama o nalý dopis do našeho milého listu, z kterého jsem se naučila číst a psát po česku, když mi moji rodičové pomáhali. Jsem 11 roků stará a chodím do školy. Máme hodnou učitelku a rády do školy jdeme. Měli jsme tu v timě několik zábav tanečních v okolí, ale všichni naši starší naříkají při tom na prohibici, že musí i při zábavě jako husy vodu pít. Počasí máme obstojné, ale cesty jsou velmi špatné. Proto ale přece farmeři vozí do města o překot, neb mají co vozit a prodávat. Milí mladí čtenáři a čtenářky, chopte se pera a nenechte naší Omladinu zaniknout v poušti, neb se na to vždy těšíme, když nějaký dopis v ní nalezneme.

S úctou Kristina Růžičková.

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 9. 3. 1892, č. 25, s. 17

Cotesfield, Neb., 20. března. – Ct. red.! Dnes pohnuly mne dopisy Omladiny, bych také dala o sobě vědět, že jsem dcera českých rodičů, kteří mně naučili znát mateřský jazyk a vedle toho i poměry naší staré české vlasti. Pročež jim děkuji srdečně za to, že se ještě dost časně odtamtud vystěhovali a to jen k vůli nám děvčatům, abych tak řekla, a pro ty poměry, které tam panují vůči ženskému pohlaví. Pročež Vám, laskavé čtenářky, sděluji, byste se též se mnou radovaly, že jsme tady, že se nemusíme strachovat budoucnosti, která by tam na nás čekala. Nedávno jsem četla v novinách, že chlapci a devčaty rostou poměrně stejně do dvanáctého roku staří a pak že chlapci děvčata přerůstají, což musím uznat za nepravé, neb my z naší rodiny přerůstáme naše spolužáky všechny. Na příklad sestra starší byla byla v patnáctém roku stáří vysoká 5 stop a 7, 5 palce a já jsem nyní stará 14 roků a 5 měsíců a měřím 5 stop a 8,5 palce, vážím úplně 150 liber a chodím do školy anglické; má sestra mladší má 12 roků a 6 měsíců, a měří 5 stop a 1 palec; nejmladší sestra, 8 roku a 11 měsíců stará, měří 5 stopy a ¼ palce. – Nyní Vám sdělím, že máme špatné počasí celý březen, neb jsou velké mrazy a každou neděli a první dni v týdnu padá sníh; právě dnes zase padá; od 10. do 12. bylo velmi teplo, tak že každého to hnalo do polí, kdo měl trochu při vrchu, ale 13. začalo zase mrznout, v pondělí a v úterý padal sníh a teď silně mrzne stále. Tak laskavé čtenářky i čtenáři nemějte mi za zlé, že to není dobře napsané, neb je to prvně co jsem se osmělila podat do veřejnosti něco za našeho místa; tady je nás českých děvčat sice dost, ale pochybuji, že by některá se osmělila psát do veřejnosti. V úctě

Marie Hoertenská.

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 30. 3. 1892, č. 28, s. 17

Belleville, Kans. 10. březn. – Milá Omladino! Doufám, že mi dopřejete místa ve vašem ctěném listu. Já velmi ráda čtu dopisy od Omladiny a vidím, že většinou mladí dopisovatelé se naučili číst z vašeho listu. Já však jsem se naučila počátky psaní a čtení v Čechách, kde jsem chodila do školy a tak se cítím nucena též několik řádků napsat. Já jsem velmi hrdá na to, že jsem se narodila v Čechách,

kde jsem měla dobrou příležitost chodit do školy, neb jsme bydleli ve městě. Nevím čím to jest, ale já jsem ještě v Americe nepoznala žádného, aspoň tak já vždycky myslím, kdo by byl se mnou stejného mínění o staré vlasti. Vždycky když jsem něco povídala o staré vlasti mým družkám, ony se nezdály být mým vypravováním ani dost málo zajaty a to mně vždy bolelo. Nevím čím to jest, že se mně žádné jiné místo nezdá tak krásné, jako Čechy, neboť jsme byli kolik dní v New Yorku, v Chicagu a nyní v Kansas, a mnoho jiným míst, ale žádné není tak krásné, milé a vábivé jako Čechy. Jedinou mou touhou jest ještě jednou spatřit Čechy s jejich modravými horami, krásnými údolími, vlnitými řekami, zvláště Vltava, jež kvapí kolem Vyšehradu a zas dál ubíhá, a konečně Praha, máti měst. A když si všechny věci tak představím, táží se sama sebe: byla bych radši v Čechách? Nevěděla bych co na tu otázku hned odpovědět. Bylo mne devět let když jsme jeli z Čech, ale vše utkvělo v paměti mé, ač jsme zde již 8 let. Nyní musím říct něco o škole. V Čechách můj pan učitel byl velmi přísný, ale moc nás netrestal. Neb on měl vždy stejnou povahu a my jsme se neodvážily rozhněvat jej. On vždycky když přednášel, tak jsme byli velmi pozorné, neboť on nekázal dvakrát a my jsme se neodvážily optat se ho. My jsme měli všichni pana učitele rádi, ač jsme se ho báli, ale měli jsme jej ve velké úctě. Zde v Americe jsou učitelové velmi zlí někteří. Náš profesor je velmi prchlý, ale dobře přednáší a já jej dost mám ráda. Ne snad že bych přírodu, školy a vše jiné věci v Americe chtěla ponížovat, neb jest nyní můj domov. Já myslím, že jest toto krásné přísloví „Úctu děj cizině, a Lásku vlasti.“ Přála bych si kdybych mohla a všichni druzi mladí čtenáři vašeho ct. listu číst dějiny české. Já se skoro hanbí, že nevím více o českých dějinách, já jsem jen čtla dvě knihy „Palackého Dějiny české“, již jsou velmi zajímavé a doufám, že všichni jsou aspoň tak daleko. Historie S. S. jest velmi krátká, poněvadž Amerika není dost stará. Když jsem dopsala, matinka pravila, že jest venku zatmění měsíce. Rychle jsem hledala sklo, ale nemohla jsem žádné nalézt, tak jsem se dívala bez skla. Bylo to krásné. Pro tentokrátě dost a podruhé se budu snažit, abych měla lepší dopis. Ve vší úctě.
Anna Kučera.

„Omladina“, Amerikán, Chicago, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11

Miloslav Breuer z Omaha, Neb.: Ct. red., já také čtu Omladinu rád. Jsem teprv 6 roků a 3 měsíce. Od ledna chodím do anglické školy a čtu v druhé čítance. Máme hodnou učitelku. Česky se učím z první čítanky od Vás, ale dobře to ještě neznám. Na léto pojedeme na farmu do Minnesoty k dědečkovi, a potom Vám napíšu něco o farmaření.

„*Omladina*“, *Amerikán*, *Chicago*, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11

Václav Slack, z Plato, Iowa: Jsem v Americe 5 roků a chodím do anglické školy. V Čechách jsem chodil do školy 6 měsíců v Duchcově a tam z nás chtěli udělat Němce, ale nedokázali to, neb museli povolit pět tříd českých. Teď v Americe ze mne chtějí udělat Angličana, neb nemáme tu české školy. Je naší povinností udržet si svou mateřskou řeč, a proto pilně čítejme a pišme česky. Jsem 13 roků stár.

„*Omladina*“, *Amerikán*, *Chicago*, 20. 3. 1895, č. 27, s. 11

Marie Skalová z Jackson, Minn. 12. dubna. Milá Omladino: Velmi ráda čtu vaše dopisy a musím sama také psát. Zde je má II. úloha. Počasí máme pěkné a farmáři mají zaseto. Dne 11. dubna měli jsme bouřku, ale málo přšelo. Četla jsem dopis od Marie Pokorné z Racine, Wis. Táže se mne, zdali ji znám. Jsi-li to, krajanko, která se mnou chodila do školy v Písku, tedy tě znám. Piš laskavě, dlouho-li jste tedy. Také mne potěšilo, že jsem četla dopis z našeho okolí. Jest tu mládeže české dost, ale málo píše. U nás už počínají hospodyně sázet v zahrádkách. Zde posílám 4. cvičení II. úlohy. (Cvičení má 16 chyb, neb stojí u mužských sloves a příjmen: hladový, kráčely, byly živý, atd. což patří k ženským a u ženských stojí: rádi, což je ženská koncovka. Red.)

Omladina, *Amerikán*, *Chicago*, 24. 4. 1895, č. 32, s. 13

Jan Novák z Plainview, Neb. 14. května. – Milá Omladino! Nastal nám zase nový měsíc a přinesl nám novou úlohu. Myslím, že máte tuto úlohu již dost lehkou, jen

s chutí do díla, ať to dobře vypracujeme. Máme teď počasí pěkné, všechno se zelená jako v ráji, dobytek teď má pastvy dost. Koně musíme v noci pást, protože není sena a hladoví by asi těžko tahali. Milá Omladino, jen krácejme v před, ale krok zpátky. Posílám III. úlohu. Na zdar! (Všecka 4 cvičení III. úlohy jsou bez chyby. Red.)

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 29. 5. 1895, č. 37, s. 16

St. Louis, Mo., 15. pros. 1895. – Milá Omladino: Zasílám moji desátou úlohu a tím skončen můj první rok úloh pravopisných. Vzdávám ct. redakci vřelý dík a přejí všem jakož i celé Omladině šťastný Nový rok, bychom nejen nadále v úlohách pokračovali, ale by se Omladina co nejvíce rozmnožila.

Milá Marie! Tvůj dopis jsem obdržela a s velkou oblibou jsem četla tvé vypisování krásného venkova; jelikož jsem nikdy dosud na venkově nebyla, tak mně tvůj venkov proti našemu životu ve velkém městě připadá co pravý raj. Též i já Ti tedy musím sdělit, ja trávím můj život v St. Louisu. Jak jsem Tobě posledně psala, navštěvuji denní veřejnou školu a jsem již v čísle desátem; dvakrátě týdně chodím do Tělocvičné školy Sokola a každou sobotu ráno do české školy. Poslední prázdniny jsem strávila dosti dobře, neb jsem pobyla 14 dní u mé téty, pak jsem se účastnila dvou školních výletů, dvakrátě jsem navštívila Forest Park a několik vyjížděk s rodiči po pouliční dráze z města ven. Zimní dobu nyní trávím doma po škole a pobavení mám dosti v tělocvičně; naše škola velmi zdárně pokračuje, tak že je nás již přes jednoho sto. Na Boží Hod vánoční máme v Tělocvičně stromek vánoční a též malé závody a rozličné hry. Jelikož jsi si přála St. Louis navštívit, tedy tě zvu co nejvřeleji a doufám, že jistě přijedeš; tak spolu strávíme veselé vánoce a příští prázdniny. Tobě návštěvu oplatím, a pak se spolu pokocháme v té zdravé volné přírodě, já pak poznám Tebou tak vychválený venkov. Tedy přijď jistě neb Tě bude vřele očekávat Tvoje vždy upřímná družka

Berta Tříška
1860 So. 14th Str.
(Úloha je bez chyby. – Red)

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 25. 12. 1895, č. 15, s. 13

Belleville, Kan. 15 prosince – Milá Omladino! S velkou radostí jsem se na začátku tohoto roku uchopil příležitosti, která byla nám poskytnutá v tomto milém časopisu, příučit se naší mateřské řeči v písmu. Žel však, že nás zůstala tak malá řada ku konci roku, ačkolik každý kdo chtěl, díky ochotě p. vydavatele časopisu „Amerikána“, mohl se alespoň poněkud zdokonalit v českém pravopisu. Některým snad se zdáli (1) úlohy ze začátku těžké a musím přiznat, že i já jsem byl jeden z nich. Jiní si asi zase mysleli, že toho nikdy nebudou potřebovat v této zemi, ale já a se mnou snad i ostatní, kteří setrvali ve vypracování úloh, toho nelitujeme. Mne to nyní těší, že jsem setrval až do konce, neb jsem se hodně příučil. Já myslím, že jest to každému k užitku, může-li se naučit česky číst a psát, neb žádný neví, co mu někdy, až dospěje a vstoupí do veřejného života, bude k dobru. – Od toho času, co jsem se naučil z českých knih, již jsem jich hezký počet přečetl, nejraději však čítám knihy dějepisné a vědecké, jakož i české původní povídky na základě dějepisném, neb mne to vždy zajímalo dozvědět se něco o našich předcích. Nyní však nomohu příliš mnoho číst, neb chodím poslední rok do zdejší vyšší školy a tu se musím pilně učit. Mimo to se cvičím na housle a chodím již asi tři roky hrát se zdejším orchestrem, při kterémž též hraje p. E. Kučera. Učím se též hrát na piano, neb nevím ještě, jaké povolání si vyvolím, a tudíž si myslím, že mi bude vše dobré, co se naučím. Nyní zde máme teplé počasí, tak že farmáři si mohou pohodlně vybírat kornu. Letošní rok byla dobrá úroda, jenom že jest vše co farmář prodává velmi laciné, korna 11 centů a prasata \$ 2, 75. Také bylo naše město navštíveno rotou zlodějů, ti se vloupali do banky a ukradli, jak jsem doslechl asi \$ 750, jednomu právníku kočár, jinému člověku jeden postroj na koně, ale dva zloděje chytili asi třetí den a druhé dva asi za týden; nyní jsou zavřeni ve zdejším vězení. Také zde minulý týden třikrát hořelo, jenom že se nikdy nestala velká škoda. Milá Omladino! Přeji ti veselé svátky a budeme-li příští rok dostávat zase úlohy, tedy doufám, že nás bude více, nežli tento rok.

Nazdar!   Frank J. Jehlík

(Oprava: 1) zdáli.)

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 31. 12. 1896, č. 17, s. 6

Yale, Oklahoma. – Ctěná redakce! Zde zasílám XI. úlohu. Nemohu se mnoho chlubit, jak jsem pokročil v českém pravopisu, neb skoro pokaždé jsem měl v úloze chyby, doufám však, že to časem půjde lépe; chci se i na dále v české řeči cvičit, neb mám k tomu doboru příležitost ve Vašem ctěném listu. Jinou příležitost zcela nemám, neb zůstáváme mezi samými Amerikány, leč doma od rodiču (1) neb my doma mluvíme jen česky. Jaké výhody pro život bych z toho očekávat mohl, to nevím, neb jsem ještě mlád a o mém budoucím životě není ještě nic rozhodnuto, ale toli si myslím, že jest užitečno a žádoucí naučit se všemu, co možná. Dále jest to moje povinnost, když jsou moji rodiče Češi, ať i já (2) sem česky vychován. Moje nejmilejší čtení jest zeměpisné a dějepisné, nejraději se učím ve škole počtům. Moje nejmilejší zaměstnání jest jezdit s koňmi. Abych měl psát co mě potkalo roku tohoto, ani nemohu, neb život na venkově je asi stále stejný. Pokud jsme bydleli v městě, to bylo jiné; tam byl život trochu veselejší, ač i venkov má své krásy (3). Jen že bydlí každý pro sebe a od sebe jsou místem stavení až čtvrt míle daleko. Nejbližší čeští hoši ostávají od nás pět mil. Do školi (4) máme asi jednu a půl míle. První rok se vyučovalo jen tři měsíce, druhý rok čtyři a třetí neb letošní bude vyučování jen šest měsíců. Přál bych si, aby jsem (5) mohli mít školu delší a snad bude budoucně, totiž na druhou zimu, asi sedm nebo osme měsíců. Tatínek nám to povídal, an je jedním ze školního výboru. Jiní žádní Češi v našem distriktu neostávají. Práli bychom si několik krajanů po blízku, možná, že někdy sem nějakí (6) přijedou.

S pozdravem

Josef Vavrech.

(Opravy: 1) rodičů, 2) jsem, 3) krásy, 4) školy, 5) abychom, 6) nějakí.)

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5

Du Bois, Neb. – Milá Omladino! Již se rok chýlí ke konci a protož i mi (1) s našimi úlohami budeme hotovy; mnoho dobrého sme (2) se z nich přiučily, což je nám prospěšné pro celý náš život, neb můžeme své dopisy směle zasílat, aniž by v nich bylo mnoho chyb, za co máme jen ctěné redakci děkovat. Co se týče knih, o tom nemůžu (3) mnoho říci, neb sem (2) jich málo přečtla. Je tomu tři roky, co

sem (2) dostala knihu k vánocům anglickou s obrázky a pohádkami o zakletých princích a princeznách; ta se dosti líbila a druhou lonského roku za dopisování; ta je mi také dosti milá, protože ji budu mít uschovanou co památku od svého mládí, ostatně čítám jen z časopisu. Ze všeho učení se nejraději učím psaní. Moje zaměstnání jest na farmě a proto je různého druhu. Někdy sem zaměstnaná v domácnosti a někdy v poli, což vše dosti ráda dělám. Rok 189ž byl dosti příznivý; úrodu jsme mněli (4) dosti dobrou, celý rok jsem byla dosti zdráva, na čemž jak myslím vše záleží. Nového tu moc nejní (5). Máme zase novou učitelkou; škola jest teprvé nedávno otevřena a proto jsem v ní ještě nebyla, ale myslím, že už začnu také chodit. Děkuji ctěné redakci za její celoroční péči a snahu, což nám za paměti nikdy nevyumizí. S úctou Marie Švábova.

(Opravy: 1) my, 2) jsme, jsem, 3) nemohu, 4) měli, 5) není. – Příložená X. úloha je bez chyby. – Red)

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5

Belleville, Kan. – Milá Omladino! Posílám vypracování úloh a dopis, doufám, že mi odpustíte, že jsem se tak opozdila, musila jsem lámat kukuřici a tak večer sotva jsem umyla nádobí, šla jsem spat. Ale teď když se kukuřice neláme, tak přece mužů (1) pracovat. Počasí máme teplé. Já když jsem viděla, že se bratří učí český pravopis, tak jsem si myslela, že se budu také učit. Když jsem se učila první úlohu, tak jsem sotva věděla, jak slabikovat slova, ale teď již vím, jak je to hesk (2) se učit číst a psát. Tak že si teď mužů (1) všechno přečíst a napsat, tak si myslím, že mi to bude velmi prospěšne (3) jestli někdy budu vzdálena od domova a budu moci psátí mým rodičům (4) česky. Já nejraději čtu zábavné knihy, nejraději se učím zeměpisu a počtům. Já si nejraději uklízím stavení. I mně potkalo mnoho dobrého, že jsem byla celý rok zdráva a zlého také mnoho, musila jsem vynechat osm neděl školy. Zítřka je pondělek, tak začnu zase chodit do školy a musím se učit, abych dohonila co jsem promeškala. Já už jsem po mnoho roku (5) nepochybila ani jediný den školy. Ještě musím psát, že bych ráda, aby ctěná redakce zase dávala úlohy pro Omladinu. Mi (6) jsme si uložili všechny letošní

úlohy a lonské také mimo tři. S úctou

Anna Morávkova

(Opravy: 1) mohu, 2) hezké, 3) prospěšné, 4) rodičům, 5) roků, 6) my.)

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5

Hollyrood, Kan. – Milá Omladino! Nežli jsme se nadáli, už zase jest to roční cvičení u konce. Mně to velice prospělo, neboť myslím, že mohu napsat česky psaní, aspoň trochu bez chyb. Poznávám nyní (1), že jest ten pravopis český těžší nežli se na první pohled zdá. Já rád čítám *Amerikán* a jakmile přijdu ze školy, tedy koukám jak hodně děláme chyb v našich úlohách. Já jsem se letos často s mou úlohou opozdil, protože jsem musil pomáhat v polích, neboť můj starší bratr Štěpán šel na zkušenou do světa, ale nyní (1) jest doma a myslí, že to nejní (2) nikdy moc valny (3) a náš Kansas se mu nyní (1) líbí více nežli dříve. Chodím teď do školy. Pan učitel se u nás stravuje a tak máme dosti často společnost. Tam Vám pane Geringer uctivě děkuju za tu ochotu, kterou jste naší Omladině projevil, neboť z tolika českých listů pouze jediný *Amerikán* vzla si tolik práce a trpělivosti, aby Omladině české začátky českého pravopisu vštípil, proto by se měla Omladina o rozšíření tohoto listu všemožně přičinit. Ostávám Váš vděčný žák

Jaroš Sekavec

Opravy: 1) nyní, 2) není, 3) valné.

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5

Ida, Hyde Co, So. Dak – Ctěná redakce! Zasílám Vám tento dopis a velice sem (1) Vám povděčna za to, že sem (1) se alespoň naučila částečně českého pravopisu, nep (2) od toho očekávám pro sebe výhody as (3) přijde (4) čas a budu nucena od svých milých rodičů (5) se vzdálit a tu pak si s nimi budu moci v mém mateřském jazyku dopisovat. A pak jaká je to radost, když si mohu přečíst ty pěkné povídky v české čítance, ty nejraději čítávám. Přece tak často slýchám:

Proč bích (6) se učil česky číst a psát? řekne mnohy. Já česky umím a číst není zde v Americe za pořtebí. Budu rád, když se naučím anglicky; kdybych se chtěl česky učit; nemám čas. Kdyby pouze čtvrt hodiny každý den na to věnoval, za rok by pozoroval značnou změnu. Život člověka je tuze krátký aby mohl něco podobného pořád odkládat. Než se nadá, tak doroste a pak si myslí, že už (7) to za to nestojí se učit. Pevná vule (8) a neúnavná práce odstraní i ty největší překážky. Kdo raději, než by do velkého vrchu šel, lepší cestu vyhledává, často se klame. Rovné cesty jsou vždy nejkratší, ač ne vždy nejlehčí. (9). Srdečný pozdrav na milé čtenaře a čtenářky (10) Omladiny od Josefy Bouzkovy.

(Opravy: 1) jsem, 2) neb, 3) až, 4) přijde, 5) rodičů, 6) bych, 7) už, 8) vůle, 9) lehčí, 10) milým čtenářům a čtenářkám.)

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 5

Washington, Minn. Ctěná Omladino! Mému pokroku v českém pravopisu těším se mnohokrát ve smutných chvílích a přemýšlím na jakou dráhu v mém životě vstoupím, aby mi byl český pravopis užitečným: to všecko se rozhodne až budu starší. Čítám rád časopis “Amerikán” a knihy, když uznám, že jsou pro mne 1) užitečny, ať jsou české neb anglické. Nejraději se učím ze školních kněch 2) to jest čtení a počítání, vůbec počty jsou moje nejmilejší, proto že člověk musí moc přemýšlet a čas je přitom mnohokrát krátký. Moje nejmilejší zaměstnání by bylo nějaké řemeslo, neb mne moje mysl k tomu láká, ale musím počkat, až co rozum rozhodne. Lonský rok mne 1) nic dobrého ani zlého nepotkalo, ale kdyby to bylo lepší, byl bych veselejší. Musím to nechat, jak to přijde. Vřelý pozdrav na Omladinu. 3)

T. L. Němec

Opravy: 1) mne, 2) kněh, 3) pozdrav Omladině

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 7. 1. 1897, č. 18, s. 6

Denver, Colo – Milá Omladino! Uznávám, že by měli čeští rodiče toho dbát, aby se dívky jejich naučily česky číst a psát, aby se takto řeč česká i na dále zde

udržet mohla, neboť čeština zaniká rychle tam, kde se česká škola nenalezá. Příkladem toho jest i naše město. Českých rodičů je zde dost, ale dívky jejich jen málo mluví česky a nebo nic. Psát a číst též nedovedou česky a když pak chlapci dorostou, nemohou se ani přidat k českému spolku. Jest pravda, že je těžko úlohy vypracovat bez českého učitele, ale když někdo jen trochu pomůže a vysvětlí, kde je třeba a se žák chce učit, přece po dalším cvičení tu a tam v hlavě něco uváže, ze čeho konečně se radovat musí. Též já jsem těžce úlohy pracovala a to tím spíše, že se učím ještě vedle ostatního také němčině, z které musím každý den psát úlohy, tak že když začnu psát česky často se zmylím a píši písmeny brzy německé nebo anglické a nežli si zvyknu, musím často začínat znovu. Přece jsem ale setrvala až do konce a těším se z toho, že již umím něco napsat a také přečíst. Nejraději čítám dopisy Omladiny a zprávy z Čech, zvláště když obsahují něco nového kolem naší otčiny, na kterou si velmi ráda vzpomínám. Také jsem již psala psaní mé přítelkyni do Čech a očekávám odpověď s podobenkou. Tímto končím dopis můj a děkuji ctěné redakci za její ochotu a práci s námi. Přeji všem dopisovatelům jakož i všem čtenářům Omladiny blaho a štěstí.

Františka Holý

Omladina, *Amerikán*, Chicago, 28. 1. 1897, č. 21, s. 11